T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ
BİLGİ VE BELGE YÖNETİMİ ANABİLİM DALI

İSTANBUL İÇİN BİR KÜTÜPHANE HAYAL ETMEK VE KURMAK: İSTANBUL KİTAPLIĞI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DENİZ ELDENİZ

İSTANBUL 2023

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ
BİLGİ VE BELGE YÖNETİMİ ANABİLİM DALI

İSTANBUL İÇİN BİR KÜTÜPHANE HAYAL ETMEK VE KURMAK: İSTANBUL KİTAPLIĞI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DENİZ ELDENİZ

TEZ DANIŞMANI: DR. ÖĞR. ÜYESİ VAROL SAYDAM

İSTANBUL 2023

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER i

ÖNSÖZ iv

ÖZET v

ABSTRACT vi

KISALTMALAR LİSTESİ vii

ŞEKİL LİSTESİ x

RESİM LİSTESİ xi

1. BÖLÜM

GİRİŞ 1

2. BÖLÜM

ÇELİK GÜLERSOY VE İSTANBUL 3

2.1. Doğumu ve Çocukluk Yılları 3

2.2. İlkokul Yılları ve Okullar Güneşi İlkokulu 6

2.3. Ortaokul Yılları 9

2.4. Lise Yılları 12

2.5. Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu'na Girişi 13

2.6. Askerlik Yılları 16

2.7. Avukatlık Kariyeri 18

2.8. Avrupa Seyahatleri 19

2.9. Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu'nda Genel Müdürlüğü Görevi ve Turing'deki Çalışmaları 19

2.10. İstanbul'u Okuma 20

2.10.1. Kitap Toplama 21

2.10.2. Çelik Gülersoy'u Etkileyen Kişiler 22

2.10.2.1. Abdülhak Şinasi Hisar 22

2.10.2.2. Reşit Saffet Atabinen 23

2.10.3. Çelik Gülersoy'un Yazdıkları 25

2.10.4. Makaleleri 25

2.10.5. Kitapları 26

2.10.6. Kitap Bölümleri 33

2.10.7. Önsözler 33

3. BÖLÜM

İSTANBUL KİTAPLIĞI 40

3.1. Çelik Gülersoy'un İstanbul Kitaplığı Hayali 40

3.2. Çelik Gülersoy'un İstanbul Kitaplığı Yayınları 42

3.3. Soğukçeşme Sokağı'nın ve İstanbul Kitaplığı Binasının Restorasyonu 42

3.4. Kitaplık 48

3.4.1. Kitaplığın Bölümleri 48

3.4.1.1. Giriş ve İstanbul'u Yazanlar 49

3.4.1.2. Okuyucu Salonu 50

3.4.1.3. Yönetim Odası 51

3.4.1.4. Konferans/Etkinlik Salonu 52

3.4.1.5. Çelik Gülersoy Odası 53

3.4.2. Kitaplığın Koleksiyonu 53

3.4.2.1. Kitap Koleksiyonu 54

3.4.2.2. Kitap Dışı Materyal Koleksiyonu 55

3.4.3. Kitaplığın Kullanıcısı 57

3.4.4. Kitaplığın Personeli 60

3.4.5. Çelik Gülersoy Vakfı 61

3.5. İstanbul Kitaplığı'nın Kullanıcılara Açılışı 61

3.6. İstanbul Kitaplığı'nın Kuruluşu ve Açılışının Basına Yansımaları 62

3.7. Birebir Görüşmeler 67

3.7.1. Bülent Ağaoğlu ile 10.05.2023 tarihinde yapılan birebir görüşme ... 67

3.7.2. Deniz Yalav ile 22.05.2023 tarihinde yapılan birebir görüşme 76

3.7.3. Arhan Apak ile 20.07.2023 tarihinde yapılan birebir görüşme 79

4. BÖLÜM

İSTANBUL'UN TARİHİ VE KÜLTÜREL MİRASININ BELLEĞİ OLARAK İSTANBUL KİTAPLIĞI'NIN ÖNEMİ 86

SONUÇ 102

ÖNERİLER 105

KAYNAKÇA 107

EK 137

ÖNSÖZ

Değerli hocam Prof. Dr. Tuba Karatepe'nin yönlendirmesi üzerine Mayıs 2022 tarihinde İstanbul Kitaplığı'nda kütüphaneci olarak çalışmaya başladığım süreçte İstanbul'a büyük katkılar sağlamış olan rahmetli Çelik Bey'i kitaplığı ve kitapları aracılığıyla da olsa tanıma fırsatı bulmuş olmam benim için çok değerli bir tecrübe olmuştur. İstanbul'a kazandırdığı birçok eser arasında "kendisinin en gurur duyduğu eseri" olarak bahsetmiş olduğu İstanbul Kitaplığı'nda çalışma imkanına sahip olmuş olmam ve bunun yanında bu değerli kitaplıkla ilgili bir yüksek lisans tezi hazırlayabilmiş olmam bana çok büyük bir mutluluk vermiştir. Bu süreçte çok kıymetli birçok kişiden yardım aldım. Başta ilk tez danışmanım Prof. Dr. Tuba Karatepe'ye, ikinci tez danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Varol Saydam'a, Çelik Gülersoy Vakfı Yönetim Kurulu Başkanı Dr. Arhan Apak başta olmak üzere Çelik Gülersoy Vakfı Yönetim Kurulu üyelerine, Çelik Gülersoy Vakfı eski yönetim kurulu üyesi Deniz Yalav'a, bu süreçte kaynak sağlama konusunda bana çok yardımcı olan değerli bibliyograf Bülent Ağaoğlu'na ve Akın Aktin'e teşekkürü borç bilirim. Çalışmam boyunca bana hep destek olan aileme çok teşekkür ederim.

ÖZET

Çelik Gülersoy Vakfı İstanbul Kitaplığı hem İstanbul'u konu alan bir araştırma kütüphanesi olması hem bir vakıf kütüphanesi olması hem de Gülersoy'un özel arşivini bünyesinde bulundurması açısından özgün bir yapıya sahiptir. Yapılan literatür taramasında Çelik Gülersoy Vakfı İstanbul Kitaplığı'nın kuruluşuna ilişkin şimdiye kadar bir çalışma yapılmamış olduğu tespit edilmiştir. İstanbul Kitaplığı ile ilgili şimdiye kadar yazılmış makale ve yazılarda çoğunlukla kaynak olarak Çelik Gülersoy Vakfı İstanbul Kitaplığı broşür metninden faydalanılmış olduğu gözlemlenmiştir. 1990 yılında halka açılan İstanbul Kitaplığı hakkında Bilgi ve Belge Yönetimi alanında ise şimdiye dek bir çalışma yapılmamıştır.

Bu çalışma Çelik Gülersoy'un İstanbul Kitaplığı kurma hayalinin oluşum süreci ve kütüphaneyi kurma sürecinden günümüze kadar olan zaman dilimini ortaya çıkarmak amacıyla hazırlanmıştır. Bu çalışmada Çelik Gülersoy Vakfı İstanbul Kitaplığı'ndaki kaynaklardan faydalanılmış, belgesel inceleme ve birebir görüşme metodolojisi kullanılmıştır. Bu kapsamda Çelik Gülersoy'un kaleme aldığı gazete yazıları, dergilerdeki makaleleri, kitapları ve özel arşivi incelenmiştir. Bu çalışma kapsamında incelenen kaynaklar kronolojik olarak listelenerek gelecekte bu konuda çalışacak araştırmacılar için Çelik Gülersoy'un eserlerine ulaşımda kolaylık sağlanması hedeflenmiştir. İstanbul Kitaplığı'nın bir fikir olarak ortaya çıkışından 1990'da halka açılan bir kütüphane olarak ortaya çıkması ve günümüze kadar varlığını sürdürmesi sürecinde bir kurum tarihini ortaya çıkarmak için İstanbul Kitaplığı'nın eski çalışanlarıyla birebir görüşmeler yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: İstanbul Kitaplığı, Çelik Gülersoy Vakfı, Çelik Gülersoy, Özel Kütüphane, Vakıf Kütüphanesi, Araştırma Kütüphanesi, Özel Arşiv, İstanbul.

ABSTRACT

Çelik Gülersoy Foundation Istanbul Library has a unique structure in terms of both being a research library focusing on Istanbul, being a foundation library and containing Gülersoy's private archive. In the literature review, it has been determined that there has been any study on the establishment of the Çelik Gülersoy Foundation Istanbul Library so far. It has been observed that in the articles and articles written about the Istanbul Library, the text of the Çelik Gülersoy Foundation Istanbul Library brochure was mostly used as a source.

No study has been carried out in the field of Information and Document Management about the Istanbul Library, which was opened to the public in 1990.

This study has been prepared in order to reveal the formation process of Çelik Gülersoy's dream of establishing an Istanbul Library and the time period from the establishment of the library to the present day. In this study, the sources in the Çelik Gülersoy Foundation Istanbul Library were used, and the documentary analysis methodology was used. In this context, the newspaper articles, articles in magazines, books and private archives of Çelik Gülersoy were examined. The sources examined within the scope of this study are listed chronologically and it is aimed to facilitate access to Çelik Gülersoy's works for researchers who will work on this subject in the future. Interviews were conducted with former employees of the Library in order to reveal an institutional history during the process of the Istanbul Library, from its emergence as an idea, to its emergence as a library opened to the public in 1990, and its existence until today.

Keywords: Istanbul Library, Çelik Gülersoy Foundation, Çelik Gülersoy, Special Library, Foundation Library, Research Library, Special Archive, İstanbul.

KISALTMALAR LİSTESİ

A/BF: Albümler Basılı Fotoğraf Albümleri

A/GMR: Albümler Gravür ve Minyatür Röprodüksiyonları

A/OBG: Albümler Orijinal Baskı Gravür Albümler

A/OF: Albümler Orijinal Fotoğraflar

A/RMA: Albümler Resimli ve Metinli Albümler

A: Albümler

B: Biyografi

E/1: Etütler İstanbul'u Sistematik Olarak Bütünüyle İnceleyen Eserler

E/2: Etütler İstanbul'a Dair Bir Konuyu İnceleyen Eserler

E/3: İstanbul'un Tek Bir Semt Veya Yapısını İnceleyen Eserler

E: Etütler

GS/ES: Güzel Sanatlar El Sanatları

GS/G: Güzel Sanatlar Genel

GS/MİM: Güzel Sanatlar Mimarlık

GS/MİN: Güzel Sanatlar Minyatür

GS/MÜZ: Güzel Sanatlar Müzik

GS/RH: Güzel Sanatlar Resim ve Heykel

GS/T: Güzel Sanatlar Temaşa Sanatları

GS: Güzel Sanatlar

H: Hatırat

HAR: Haritalar ve Planlar

İCOC: İstanbul Chamber of Commerce

İR: İstanbul Rehberleri

K: Kuruluşlar

OT/19yy: Osmanlı Tarihi 19. Yüzyıl

OT/A: Osmanlı Tarihi Abdülhamid Dönemi

OT/C: Osmanlı Tarihi Cumhuriyet Dönemi

OT/F: Osmanlı Tarihi Fatih Sultan Mehmed Dönemi

OT/G: Osmanlı Tarihi Genel Tarih

OT/K: Osmanlı Tarihi Klasik Dönem ve 17., 18. Yüzyıllar

OT/M: Osmanlı Tarihi II. Meşrutiyet, Balkan ve I. Dünya Savaşları Dönemi

OT: Osmanlı Tarihi

RB/B: Roma ve Bizans Biyografi

RB/D: Roma ve Bizans Dergiler

RB/E: Roma ve Bizans Etütler ve Sistematik Eserler

RB/K: Roma ve Bizans Kongre Kitapları

RB/MS: Roma ve Bizans Mimarlık ve Sanat

RB: Roma Bizans

REF: Referans

SEF: Sefaretnameler

SEY: Seyahatnameler

SY: Süreli Yayınlar

ŞB: Şehircilik ve Belediye Sorunları

T.T.O.K.: Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu

TE/D: Türk Edebiyatı Deneme

TE/E: Türk Edebiyatı Edebiyat Etütleri

TE/ET: Türk Edebiyatı Edebiyat Tarihleri

TE/G: Türk Edebiyatı Günce

TE/H: Türk Edebiyatı Hikâye

TE/R: Türk Edebiyatı Roman

TE/Ş: Türk Edebiyatı Şiir

TE/T: Türk Edebiyatı Tiyatro

TE: Türk Edebiyatı

TG: Türkiye Hakkında Genel Kitaplar

TR: Türkiye Rehberleri

YE/ET: Yabancı Edebiyat Etüt ve Tarihleri

YE/R: Yabancı Edebiyat Roman

YE/Ş: Yabancı Edebiyat Şiir

YE: Yabancı Edebiyat

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 2.1. Yıllara Göre Gülersoy'un Kaleme Aldığı Makale Sayısı Grafiği 25
Şekil 3.1. Yıllara Göre İstanbul Kitaplığı'nın Toplam Kitap Sayısı Grafiği 54
Şekil 3.2. Bölümlerine Göre Kitap Sayısı Grafiği 55
Şekil 3.3. Kitap Dışı Materyal Sayısı Grafiği 56

RESİM LİSTESİ

Resim 2.1. Çelik Gülersoy'un annesi Münevver Hanım ve ailesinin fotoğrafı 3
Resim 2.2. Çelik Gülersoy "Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu
Kütüphanecisi" yazılı kartvizit 14
Resim 2.3. Çelik Gülersoy'un Yassıada Vapur Kartı 18
Resim 2.4. Atatürk Atatürk, Çelik Gülersoy Vakfı, 2002... 29
Resim 2.5. Batıya Doğru, 2.baskı, İstanbul Kitaplığı, İstanbul 1987 29
Resim 2.6. Çelik Gülersoy, Kırk Yıl Olmuş. haz. Nezih Başgelen,
İstanbul Kitaplığı, İstanbul 1989 33
Resim 2.7. Alphonse de Lamartine, Alphonse de Lamartine ve İstanbul Yazıları,
çev. Nurullah Berk, İstanbul Kitaplığı, 1971 36
Resim 2.8. Théophile Gautier, İstanbul, çev. Nurullah Berk,
İstanbul Kitaplığı, İstanbul 1973 37
Resim 2.9. Lady Montagu, Türkiye'den Mektuplar, çev. Bedriye Şanda, İstanbul
Kitaplığı, İstanbul 1973 37
Resim 2.10. Gérard de Nerval, Doğuya Yolculuk, çev. Nurullah Berk,
İstanbul Kitaplığı, İstanbul 1974 38
Resim 2.11. M. Von Tietz, Türkiye 1833, çev. Bedriye Şanda,
İstanbul Kitaplığı, 1982 38
Resim 3.1. 1986 yılında İstanbul Kitaplığı binasının restorasyonu hakkında
Çelik Gülersoy'un verdiği bir röportaj 43
Resim 3.2. İstanbul Kitaplığı binasının 1984 yılındaki durumu 43
Resim 3.3. İstanbul Kitaplığı Giriş Bölümü 49
Resim 3.4. İstanbul'u Yazanlar Bölümü 50
Resim 3.5. Okuyucu Salonu Bölümü 51
Resim 3.6. Yönetim Odası (Fotoğraf Arşivi) Bölümü 52
Resim 3.7. Konferans/Etkinlik Salonu Bölümü 52
Resim 3.8. Çelik Gülersoy Odası Bölümü 53
Resim 3.9. 24 Ocak 1990 İstanbul Kitaplığı açılış davetiyesi 61

Resim 3.10. “İstanbul, kitaplığına kavuştu”, Güneş, 25.01.1990 62
Resim 4.1. “İstanbul Kitaplığı”, Gezinti, Haziran 1981, s. 9-10 88
Resim 4.2. Gülersoy’un Avrupa gezi notları ve fotoğrafı 98

BİRİNCİ BÖLÜM

1. GİRİŞ

"Çelik Gülersoy'un İstanbul Kitaplığı, Türk Kütüphaneciliğine katkı sağlamıştır." hipotezi bu çalışmanın temelini oluşturmaktadır. Bu çerçevede Çelik Gülersoy'un eserleri, İstanbul Kitaplığı'nda bulunan kitapları, makaleleri, röportajları, notları, özel arşiv koleksiyonu, Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu'ndaki çalışmaları ve Çelik Gülersoy Vakfı İstanbul Kitaplığı'nda çalışmış olan kişilerle yapılan birebir görüşmeler kaynak olarak kullanılmıştır.

Çelik Gülersoy'un İstanbul Kitaplığı, İstanbul konulu bir ihtisas kütüphanesi olmasının yanında bir şahıs arşivi, vakıf kütüphane ve kişisel kütüphane gibi farklı bilgi merkezlerine ait özelliklere sahip olmasıyla diğer kütüphanelerden ayrılmaktadır. Bu çalışma kapsamında Çelik Gülersoy'un hayalindeki İstanbul Kitaplığı vizyonu, kitaplığın kuruluş süreci ve mevcut durumunun araştırılması, Kitaplık hakkındaki yazıların, haberlerin ve yayınların derlenmesi amaçlanmıştır. Yapılan literatür taramasında Çelik Gülersoy'un hayatı ve Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu ile gerçekleştirdiği restorasyon ve turizm çalışmaları hakkında araştırmalar yapılmış olduğu ancak İstanbul Kitaplığı hakkında bir araştırmanın bulunmadığı tespit edilmiştir. Çalışma kapsamında İstanbul Kitaplığı hakkındaki kaynakların toplanmasının yanında Çelik Gülersoy'un kitapları ile çeşitli gazete ve dergilerle yayınlanmış yazıları da toplanmıştır. Çelik Gülersoy'un kendi çabalarıyla topladığı İstanbul konulu kitap, dergi, gravür, kartpostal, harita gibi materyalleri ve Ayasofya ile Topkapı Sarayı arasında bulunan Soğukçeşme Sokağı'nda restore ettirdiği bir binada bir araya getirmesiyle 1990'da kullanıcıya açılan İstanbul Kitaplığı, günümüzde hala İstanbul konulu bir ihtisas kütüphanesi olarak İstanbul hakkında çalışmak isteyen araştırmacılar için önemini korumaktadır.

Bu çalışmanın ikinci bölümünde Çelik Gülersoy'un hayatı ve İstanbul şehrinin hayatındaki önemi konuları incelenmiştir. Gülersoy'un İstanbul'u okuma, İstanbul'u yazma, İstanbul'u yaşatma ve İstanbul Kitaplığı'nı kurma vizyonunda rol oynamış unsurlar ve kişiler incelenmiştir. Ayrıca Gülersoy'un kitapları, çeşitli gazete ve dergilerdeki yazıları derlenmiştir.

Çalışmanın üçüncü bölümünde Çelik Gülersoy'un İstanbul Kitaplığı'nı kurma hayali, kitaplığı kurmadan önce İstanbul Kitaplığı adıyla yayınladığı monografi serisi, Soğukçeşme Sokağı'nı ve İstanbul Kitaplığı binasının restorasyon çalışması, Kitaplık binasının kurulması ve kullanıcılara açılması süreci, Kitaplığı oluşturan unsurlar,

Kitaplığın amacı ve sunduğu hizmetler, Kitaplığın eski çalışanlarıyla yapılan birebir görüşmeler yer almaktadır.

Çalışmanın dördüncü bölümünde ise İstanbul Kitaplığı'nın diğer kütüphanelerden ayıran özellikleri, İstanbul konulu bir ihtisas kütüphanesi olmasının yanında sahip olduğu İstanbul konulu gravür ve fotoğraf koleksiyonu ile Çelik Gülersoy'un hayatını da içeren kaynaklarıyla İstanbul Kitaplığı'nın bir İstanbul belleği olarak önemi, Kitaplığın İstanbul'un kültür turizmi bakımından taşıdığı önem, Gülersoy'un İstanbul Kitaplığı hayaline ne kadar yaklaşılmış olduğuna dair konular incelenmiştir.

Çalışmada yöntem olarak belgesel inceleme ve birebir görüşme yöntemi kullanılmıştır. Bu kapsamda İstanbul Kitaplığı'nda bulunan Çelik Gülersoy özel arşivine dahil olan gazete haberleri, gazete yazıları, röportajlar, söyleşiler, dergi yazıları, gezi notları, kartvizit gibi efemeralar; Gülersoy'un İstanbul Kitaplığı adı altında yayınladığı kitap serisi, Gülersoy'un kaleme aldığı önsözler, dipnotlar, kitap bölümleri toplanmış, incelenmiş ve analiz edilmiştir. İncelenen kaynaklarda Gülersoy'un hayalindeki İstanbul Kitaplığı'na dair bilgiler bulmak amaçlanmıştır. Kitaplık hakkında tespit edilen gazete ve dergi yazıları, kitap bölümleri ve önsözler listelenerek verilmiştir. Kitaplığın eski ve mevcut çalışanlarıyla yapılan birebir görüşmelerden elde edilen verilerle, toplanan belgelerden elde edilen verilerin tutarlı olup olmadığı tespit edilmiştir.

Bu çalışma Marmara Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinasyon Birimi tarafından yürütülen SYL-2022-10859 nolu proje kapsamında desteklenmiştir. (This study was supported within the scope of the project numbered SYL-2022-10859 carried out by Marmara University Scientific Research Projects Coordination Unit.)

İKİNCİ BÖLÜM

2. ÇELİK GÜLERSOY VE İSTANBUL

Bu bölümde Çelik Gülersoy'un yaşamı ve İstanbul şehrinin yaşamındaki önemi incelenmiştir. Küçük yaşta İstanbul'a taşınmaları, Gülersoy'un gittiği okullar, yaşadıkları evlerin ve muhitlerin Gülersoy'da bıraktığı izlenimler, okuduğu kitaplar ve yazarlar, kariyeri ve tanıştığı önemli kişilerin fikir dünyasına katkıları, yurt dışı seyahatleri, İstanbul hakkında okuduğu ve kaleme aldığı kitaplar ele alınmıştır. Çalışmanın kapsamında Gülersoy'un yaşamındaki İstanbul Kitaplığı'nı kurma hayalinde etkili olmuş olaylar ve kişiler araştırılmıştır. Bu amaçla öncelikli olarak Gülersoy'un kaleme aldığı kitaplar, makaleler, kitap bölümleri, önsözleri ve verdiği röportajlar kaynak olarak kullanılmıştır. Yapılan incelemelerde Gülersoy'un İstanbul Kitaplığı tahayyülünün tespit edilmesi amaçlanmıştır.

2.1. Doğumu ve Çocukluk Yılları

Çelik Gülersoy 23 Eylül 1930 yılında jandarma kumandanı olan babası Akif Bey'in Şark hizmeti sebebiyle Hakkari'nin vilayet merkezi olan köyde, o zamanki adıyla Çölemerik'te, doğmuştur. Babası Akif Bey Ünyelidir. Müftüoğlu ailesindendir. Annesi Münevver Hanım Erzurumludur.[1] Aile, Çelik Gülersoy 15 günlük iken katır sırtında buradan ayrılmıştır. Bundan sonraki 3 yıl boyunca aile, Malatya ve Elazığ'da yaşamıştır. Daha önce de buralarda görev yapmış olan Akif Bey, Elazığ'da Belediye Başkan Yardımcılığı yapmıştır.

Resim 2.1. Çelik Gülersoy'un annesi Münevver Hanım (en sağda) ve ailesinin fotoğrafı

Kaynak: Çelik Gülersoy Vakfı İstanbul Kitaplığı Arşivi

[1] Selahattin Çoruh, "Türk Turizmine Hizmet Edenler", *Türkiye ve Dünya'da Turizm*, 1973, s. 11.

Sonrasında Akif Bey'in üvey kardeşi Ali Rıza Bey ve annesinin Fatih'teki konağına yakın bir semtte yaşamak üzere aile, İstanbul'a yerleşmiştir. Çelik Gülersoy'un babaannesi, ikinci kocasının vefatı ile ondan olan üç oğlu ile beraber İstanbul'un Sultan Selim/Edirnekapısı semtine gitmiştir. Bir oğlu hâkim olarak taşraya gitmiştir. Bir oğlu maliyeci olmuştur ve İstanbul'da ayrı bir eve taşınmıştır. Bir oğlu ise, Ali Rıza Bey, Akif Bey'in de Anadolu'dan yardımları ile Fatih'te Karagümrük–Sultan Selim arasında bulunan bu konağı Harb-ı Umumi'den (Birinci Dünya Savaşı) önce satın almıştır. Tekaüt olan (emekli olan) Akif Bey de hem Ali Rıza Bey ve anneleri ile birlikte olmak isteyerek hem de öğrencilik zamanlarında askeri okullardayken, gençlik yıllarını geçirdiği bu şehrin özlemini duyduğundan İstanbul'a gitmişlerdir.[2]

Aile 1933 yılının Ekim ayında Cumhuriyet'in 10. Yılı kutlamaları sırasında şehre ulaşmıştır. Gülersoy, 1993 yılında Cem Karaca'nın Raptiye programında verdiği röportajda "İstanbul'da doğmamış olsa da gözünü dünyaya İstanbul'da açtığını, açtığında da yeşil sükunetli ve temiz bir çevre gördüğünü" söylemiştir.[3] Gülersoy, aile dostlarının ve akrabalarının tümünün İstanbul'da oturduğunu belirtmiştir. Bir amcası Sultan Selim'de, İhsane Teyze'si Aksaray'da, diğer amcası Süleymaniye Cami tarafında, Çelik Gülersoy'a ismini veren Vahyi Amcası ise Üsküdar'da oturmaktadır.[4] Fatih'teki amcası Ali Rıza Bey'in konağına misafir olan Çelik Gülersoy, 4-5 yaşlarındaki belleği ile bu büyük konağı ve geniş bahçesini çok iyi hatırladığını ifade etmiştir. O zamanlardaki Fatih'i İstanbul'daki diğer bütün semtler gibi bahçeler içerisinde yeşil bir diyar olarak anlatmıştır. Oturdukları konak, cadde üstünde 3 katlı, yanında ve arkasında geniş bir bahçesi olan büyük bir evdir. Yaşlı annesi ile bu evde tek başına oturan amcası Ali Rıza Bey'in hayatta iki tutkusu vardır; çay ve bahçesindeki çiçekleri. Ali Rıza Bey, özellikle de yetiştirdiği siyah gülleri ile övünmektedir. Hukuk ve tarih öğretmenliği eğitimi almış Ali Rıza Bey, Darüşşafaka ve Saint Michel Lisesi'nde tarih öğretmeni olarak çalışmıştır. Hukukçuluğu ve tarihçiliğinin yanında, sesinin güzelliğiyle de ünlüdür. Ali Rıza Bey, Atatürk'ün isteği üzerine Türkçe ezan formüle etmiştir. Bestesi bir süre Dolmabahçe Sarayı'nda minarelerde okunmuştur. Gülersoy, Ali Rıza Bey'in kaleme aldığı beş-on kadar kitabının da bulunduğunu belirtmektedir. Konağın karşısında ise komşuları ve Ali Rıza Bey'in arkadaşı Sami Bey oturmaktadır. Sami Bey de bahçe içindeki tek katlı evinde

[2] Çelik Gülersoy, *Kırk Yıl Olmuş*, haz.: Nezih Başgelen, İstanbul Kitaplığı, İstanbul 1989, s. 18.
[3] "Çelik Gülersoy – Serpil Barlas – Sultanahmet", Raptiye, https://www.trtdinle.com/show/raptiye?id=4355491 [Erişim Tarihi: 06.10.2023]
[4] Çelik Gülersoy*, Nasıl Bir İstanbul,* Çelik Gülersoy Vakfı İstanbul Kütüphanesi Yayınları, İstanbul 1990, s. 8.

annesi ile birlikte yaşamaktadır. Gülersoy 1930'ların Fatih'indeki Sultan Selim semtini Cumhuriyet ve Atatürk döneminde sakin, mutlu ve yemyeşil olarak anlatmıştır.[5] Konağın üçüncü katındaki balkondan seyredilen manzaranın da bir tablo güzelliğinde olduğunu vurgulamıştır.[6]

Amcası Ali Rıza Bey'in aksine bir fikir ve sanat değil, aksiyon adamı olan babası Akif Bey, Fatih'teki muhite alışamamış olduğundan bir süre annesine yakın olmak için Kariye'den ev tutmasının ardından aile, 1934 yılında Beşiktaş'ın Yıldız Mahallesi'ne taşınmıştır. Yenimahalle Posta Caddesi üzerinde bulunan ulu çamlar, yaseminli bahçeler ve konaklar arasında yer alan bu evin eski sahipleri gitmiş, evi İnhisarlar İdaresinin mühendisi biri satın almıştır. Ev sahibi ailesiyle binanın üst 3 katında oturmaktadır. Binanın ilk iki katında ise Gülersoy ailesi oturmaktadır. Aile yaklaşık 25 yıl burada oturmuştur. 4 yaşındaki Çelik Gülersoy alfabeyi ve okuma yazmayı ablasından öğrenmiştir. Gülersoy, "kendini bildi bileli" kitaplara düşkün olduğunu belirtmiştir.[7]

Gülersoy, evin ilerisindeki yokuş başından Üsküdar, Kız Kulesi ve Topkapı Sarayı'nı içine alan bir manzara olduğunu betimlemiştir. Çatısına kadar mor salkımlarla, asmalarla dolu konakların ve kahvelerin olduğu bu meydanda çocukluğunda Gülersoy, arkadaşları ile oyun oynayıp mor salkımlardan atıştırdıklarını anlatmıştır. Salkımlı evin yanına bulunan bir Rum aktar madama ait dükkânın, en sevdiği yerlerden biri olduğunu not etmiştir. Evlerine yakın bahçeler ve yokuş başındaki meydanlığın dışında Gülersoy'un çocukluğunda en çok vakit geçirmeyi sevdiği yerlerden biri de bakkallarıdır. Aynı zamanda meydanlıktaki Hacı Bey'in de bir bakkal dükkânı olsa da Gülersoy'un favorisi olan bakkal, Posta Caddesi'nde bulunan Agop Ağa ve kız kardeşi Agavni Hanım'ın dükkânıdır.[8]

Oturdukları mahallede her evin bahçesinde kendi meyve ağaçları yetiştirildiğinden ve Beşiktaş'ın köy içindeki un değirmeninden başlayıp Ihlamur Kasrı'na kadar uzanan bostanlardan dolayı mahallenin bir manavı bulunmamaktadır. Gülersoy, sonraki yıllarda çocukluk yıllarının geçtiği Ihlamur Mesiresi'nin hikayesiyle[9] ilgili bir kitap kaleme almıştır. Günümüzde bu sokağın adı hala "Bostan üstü Sokağı" dır. Gülersoy bunlara ek olarak Arnavut satıcıların atlarına yükledikleri küfelerle yeşillikler;

[5] Çelik Gülersoy, *Nasıl Bir İstanbul,* Çelik Gülersoy Vakfı İstanbul Kütüphanesi Yayınları, İstanbul 1990, s. 8.
[6] Çelik Gülersoy*, Kırk Yıl Olmuş*, haz. Nezih Başgelen, İstanbul Kitaplığı, İstanbul 1989, s. 22.
[7] Çelik Gülersoy, *Beyoğlu'nda Gezerken*, Çelik Gülersoy Vakfı İstanbul Kütüphanesi Yayınları, İstanbul 1990, s. 107.
[8] Çelik Gülersoy, *Kırk Yıl Olmuş*, haz.: Nezih Başgelen, İstanbul Kitaplığı, İstanbul 1989, s. 26
[9] Çelik Gülersoy, *Ihlamur Mesiresi*, Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu, 1983.

dut zamanı ise kafaları üstüne taşıdıkları tablalar ile ürünlerini sattığını anlatmıştır. Yıldız Bulvarı'ndan Dikilitaş'a kadar olan vadinin de içlerinde bostanlar bulunmaktadır. Yıldız Bulvarı'nın Yıldız Camii tarafındaki düzlükte Abdülhamid zamanında askerlerin talim yeri bulunmaktadır. Gülersoy, çocukluğunda 1930'lu ile 1950'li yıllarda dut bahçesi olan bu alan 1988 yılında modern bir park haline gelmiş olmasına rağmen dut ağaçlarının hala yerinde olduğunu belirtmiştir. 1988 yılındaki bulvar ise Gülersoy'un çocukluğunda olmayan bir yapıdır. O zamanlar bulvar yerine Beşiktaş'tan Yıldız Camii tarafına kadar uzanan ve bitiminde yüksek bir taş duvar bulunan "Hasan Paşa Deresi" vardır. Gülersoy, 1956 yılında Menderes zamanı bu çevredeki evler yıkılarak ve bu duvar boşluğu doldurularak günümüzdeki bulvar halini almış olduğunu belirtmiştir.[10]

2.2. İlkokul Yılları ve Okullar Güneşi İlkokulu

Gülersoy ailesi 1934 yılında Yıldız semtine taşınmıştır.[11] Gülersoy 1930'lu yıllarda Beşiktaş'a inerken Sakıp Sabancı Okulu'nun ve Hamidiye Çeşmesi'nin arkasında bostanlar bulunduğunu anlatmıştır. Bu bölge ve Posta Caddesi'ne bakan kısım Gülersoy'un okuduğu ilkokul olan Okullar Güneşi'nin yanındaki alanları Arnavut Halil Ağa, bostan yapmıştır. Gülersoy 1988 yılının Yıldız Bulvarı'nın gürültüsü ile Halil Ağa zamanının bostanları arasındaki uzaklığı bu bulvardan her geçişinde hissettiğini vurgulamıştır. Yıldız Camii'ne bakan bu yamaçların olduğu Beşiktaş bir köyü andırırken, iki sokak ilerideki Beşiktaş ahşap evleri ve konakları ile bütün bir şehir görüntüsüne sahiptir. Bostan sahibi Halil Ağa bu köy evlerinden birinde oturmaktadır. Bu tek katlı beyaz badanalı bostan evin önünde bir üzüm asması ve onun çardağı yer alan çardak, Gülersoy'un anıları arasında kendine yer edinmiştir. Gülersoy, her gün Halil Ağa'nın evine uğrayıp o asmanın altındaki gölgeliğe oturmasından aldığı keyfi anlatmaktadır. Halil Ağa'nın bir diğer bostanı ise Posta Caddesi'nin diğer kenarında Okullar Güneşi'nin yanında yer almaktadır. Abdülhamid zamanında bir konağın yerine yapılan bu evin bahçesi, Halil Ağa ve çocuklarının yetiştirdiği sebzeler ile doludur. Evin en üst terasından seyredilen Ihlamur Vadisi manzarası ve Halil Ağa'nın yaz günleri çocuklara ikram ettiği salatalıkların tadının, bu konak ile ilgili sevdiği anılar arasında olduğunu belirtmiştir.[12]

Halil Ağa'nın evinin en üst katındaki terastan Ihlamur Kasrı'nı ve onun üstündeki Nişantaşı-Topağacı yamaçları ve ufuk boyunca uzanan Mecidiyeköy-Gayrettepe

[10] *Age*., s. 28.
[11] Çelik Gülersoy, *Bir Masal*, Çelik Gülersoy Vakfı Yayını, s. 6.
[12] Çelik Gülersoy*, Kırk Yıl Olmuş,* haz.: Nezih Başgelen, İstanbul Kitaplığı, İstanbul 1989*,* s. 30.

semtlerinin oluşturduğu manzarayı seyre dalmanın, çocukluk anıları arasında önemli bir yere sahip olduğunu belirtir. Gülersoy, günümüzdeki halini gezip görmek isteyenler için Halil Ağa'nın konağının ve Agop Ağa'nın bakkal dükkânının yerinin tarifini vermiştir. [13]

Gülersoy, 1934 yılındaki Yıldız Camii'nden Yıldız Yeni Mahalle semtine kadar uzanan bir manzaranın fotoğrafına yer vermiştir. Abdülhamid dönemine ait olan bu fotoğrafta daha önce bahsedilen Halil Ağa'nın bostanını görmek mümkündür. Gülersoy 1989'da burada Sabancı İlkokulu'nun bulunduğunu belirtmiştir. Ayrıca bu fotoğrafta Gülersoy'un ortaokul öğrenciliği zamanlarında çimenlerine uzanıp tarih kitaplarını okuduğu Saray Mabeyincisi Arap İzzet Paşa'nın konağının arsası da bulunmaktadır.[14]

Gülersoy ailesi 1935 yılında Posta Caddesi'ndeki evlerinden daha uygun olan Ihlamur tarafındaki bir sokağa taşınmıştır. Taşındıkları sokak Abdülhamid döneminin Serasker Rıza Paşa'sının sarayından geriye kalan bir konağın yanındaki bir yokuşa dizili birbirinin aynısı dört ahşap evden oluşan kapalı bir yol üstünde yer almaktadır. Bir önceki evlerinin aksine bu evin liman manzarası yoktur. Akif Bey'in yaşadığı bunalımlar mide kanaması geçirmesine sebep olmuştur. Kasımpaşa Hastanesi'ne kaldırılan Akif Bey, 20 Kasım 1935 tarihinde karısını ve dört çocuğunu geride bırakarak 52 yaşında[15] vefat etmiştir. Aile, bu olayın ardından aile bu evin "uğursuz" olduğuna inanarak 1936 yılında Yıldız'ın Posta Caddesi'nin biraz yukarısında bir konağın giriş katına taşınmıştır. Gülersoy, Sait Paşa'ya ait olan Abdülhamit döneminden kalma bu konağın üst katında Üsküdar, Boğaziçi, Kız Kulesi ve Topkapı Sarayı'nı içine alan bir manzara olduğunu anlatmıştır. Çelik Gülersoy çocukluğunun en güzel anılarının 6 yaşından 12 yaşına kadar dönemini geçirdiği bu konakta ve çevresinde olduğunu aktarmıştır. [16]

İkinci Dünya Savaşı çıkmadan önceki 1930'lu ve 1940'lı yıllar arasındaki dönemde Gülersoy'un Yıldız çevresi dışına çıkması ancak Fatih'teki amcası Ali Rıza Bey'in konağına ziyaretleri sayesinde gerçekleşmiştir. Çelik Gülersoy, annesi Münevver Hanım ile çıktıkları amcası Ali Rıza Bey'in Sultan Selim'deki konağına olan yolculuklarında Yıldız'dan yaya olarak Beşiktaş'a yürümüş, ardından Fatih'e giden tramvaya binerek Fatih'te aktarma yapıp Edirnekapısı tramvayına bindiklerini aktarmıştır. Gülersoy'un bu yolculukları sırasında en çok ilgisini çeken şey Tophane-Karaköy arasındaki Necati Bey Caddesi'nde yer alan ayakkabıcı dükkanları olmuştur.

[13] *Age.*, s. 32.
[14] *Age.*, s. 34-35.
[15] Ümit Deniz, "Bir Portre: Çelik Gülersoy", *Milliyet*, 19.12.1972.
[16] Çelik Gülersoy, *Kırk Yıl Olmuş,* haz.: Nezih Başgelen, İstanbul Kitaplığı, İstanbul 1989., s. 36-37.

Gülersoy, sonraki yıllarda İstanbul'da tramvayın hikayesiyle ilgili bir kitap yazmıştır.[17] Gülersoy yolculuklarının en keyif aldığı kısmını tramvayın Kapalı Çarşı'nın yakınlarından geçtiği zaman olduğunu not etmiştir. Ancak babası Akif Bey'in vefatının ardından ortaya çıkan bir dargınlık yüzünden ailenin, amca Ali Rıza Bey'e olan ziyaretleri sona ermiştir.[18]

Çelik Gülersoy, Yıldızposta Caddesi'ndeki evlerinde oturdukları zaman ilkokula gitmeye başlamıştır. İlkokulu, evlerinin karşısında bulunan taştan yapılma bir konaktır. Okulun bahçesi Ihlamur Yamaçlarına ve Ihlamur Kasrı'na doğru bakmaktadır. İlkokulun ismi Şems-ül Mekatip yani Okullar Güneşi'dir. 1934'de Yıldız'a taşınmalarının ardından Gülersoy'un babası Akif Bey 20 Kasım 1935'teki vefatına dek bu okulda müdür olarak çalışmıştır.[19] Ardından ablası Edibe, Üsküdar Kız Sanat Okulu'ndan mezun olmuştur ve Okullar Güneşi'nde öğretmen olarak çalışmaya başlamıştır. 1936 sonbaharında Gülersoy, paralı olan bu okulda ablasının ve babasının hatırına indirimli bir fiyat karşılığında bu okulda okuma fırsatını bulmuştur. Okullar Güneşi'nin bir tiyatro salonu, bir jimnastik salonu ve öğrencilerin tarım dersi aldığı bahçelere sahiptir. İlkokul yaşlarında dünyayı tanımaya başlayan Gülersoy, özellikle de tarih ve edebiyat alanlarına ilgi duymuştur.[20]

İlkokul üçüncü sınıfta abisi Edip'in ortaokul ve lise tarih kitaplarını okumuştur. Yine üçüncü sınıfta Gülersoy okulda Fransızca dersleri görmeye başlamıştır. Gülersoy'un Fransızca'daki başarısı öğretmeni tarafından fark edilmiştir. İlkokul yıllarında öğrendiği Fransızcayı ve lise yıllarında öğrendiği Almancayı beğenmekle birlikte Gülersoy İngilizcesini, Almancası ve Fransızcası kadar akıcı bulmamıştır.[21]

İlkokula dair anılarında, evlerinin yanında bulunan Saray Mabeynecisi Arap İzzet Paşa'nın konağının yanmasının ardından kalan arsasındaki çimlere uzanıp saatlerce bu tarih kitaplarını okuduğunu anlatmıştır. Bu arsada konaktan geriye kalan porfir bir havuz bulunmaktadır. Gülersoy, bu havuzu 50 yıl sonra alıp Sultanahmet'te Turing ile yaptırdığı Konak Oteli (Yeşil Ev)'nin bahçesine yerleştirtmiştir.[22]

Gülersoy daha sonrasında başta ilkokulu Okullar Güneşi'nin bir tarihçesi olmak üzere çocukluğunun geçtiği Yıldız'daki evi ve 1930'lu ve 1940'lı yıllar arasındaki

[17] Çelik Gülersoy, *Tramvay İstanbul'da*, İstanbul Kitaplığı, İstanbul 1989.
[18] *Age.,* s. 43.
[19] Çelik Gülersoy, *Bir Masal*, Çelik Gülersoy Vakfı Yayını, s. 6.
[20] Çelik Gülersoy, *Kırk Yıl Olmuş*, haz.: Nezih Başgelen, İstanbul Kitaplığı, İstanbul 1989, s. 46
[21] Çelik Gülersoy, *Bir Masal*, Çelik Gülersoy Vakfı Yayını, s. 28.
[22] Çelik Gülersoy, *Kırk Yıl Olmuş*, haz.: Nezih Başgelen, İstanbul Kitaplığı, İstanbul 1989, s. 48.

anılarını kaleme aldığı "Bir Masal" isimli kitabını Çelik Gülersoy Vakfı yayını olarak bastırmıştır.

Gülersoy, 10 Kasım 1938 günü Atatürk'ün ölümünün üzüntüsünü bu okulda yaşamıştır. O güne dair anılarını ayrıntılı olarak "Dolmabahçe" kitabında kaleme almıştır.[23] 1940 yıllarında ise ilkokulu Okullar Güneşi kapatılmıştır. Gülersoy, Maarif Mektebi 50. İlkokula nakledilmiştir.[24]

1940'lı yıllarda Gülersoy'un ufak tefek birtakım sağlık sorunları ortaya çıkmıştır. Sıklıkla kulakları rahatsızlanmaktadır. Annesi, Gülersoy'u bir akrabalarının hemşirelik yaptığı Gureba Hastanesi'ne götürmüştür. Gülersoy o zamanlar Gureba Hastanesi'nin bulunduğu Aksaray'ın, bostanlar ve mısır tarlaları ile dolu olduğundan bahsetmektedir. Yıldız'dan sonra anılarında kalmış, Eski İstanbul'a ait bir başka sahne de Aksaray'da, Gülersoy'un annesinin akrabası İhsane Hanım Teyze'nin Vatan ve Millet Bulvarlarının köşesindeki Murat Paşa Camii'nin yanındaki yeşillikler içindeki evidir. 1940 yılında Gülersoy zafiyet teşhisiyle Şişli Çocuk Hastanesi'ne yatırılmıştır. Kısa bir süre sonra taburcu edilmiş ve evine geri dönmüştür.[25]

Gülersoy ilkokul diplomasını aldığı dönemde İkinci Dünya Savaşı'nın etkilerinin her alanda görüldüğünü anlatmıştır. Gece karartmaları başlamış, ekmekler bozulmuş, geçim sıkıntıları baş göstermiştir. Gülersoy ailesi oturdukları konağın giriş katından ayrılıp Serasker Çıkmazı'ndaki eski evlerine geri dönmüştür. Burası, babası Akif Bey'in ölümünün ardından uğursuz saydıkları evdir. Daha sonrasında Gülersoy'un ablası Edibe evlenmiştir. Ortanca abisi Fikret, Kuleli'ye yazılıp gitmiştir. Büyük abisi Edip ise birkaç yıl sonra iş bulmuş ve daha sonra evlenmiştir.[26]

2.3. Ortaokul Yılları

Gülersoy, ortaokulu Beşiktaş'ta Çırağan Sarayı'nın yanındaki Fer'iye Sarayları yapılarından birindeki bağımsız bir okulda okumuştur. Zatürre ve zafiyet sebebiyle okulu 1 yıl uzatan Gülersoy, 4 yılda eğitimini tamamlamıştır. Gülersoy'un hafızasında kalan İstanbul resimlerinden biri de orta okullarının bulunduğu bu saray bahçesi olmuştur. Okullarının dışındaki Beşiktaş'a dair anılarını "Beşiktaş Daha Dün"[27] kitabında anlatmıştır. Çarşıdan Tramvay Caddesi'ne kadar uzanan yolun helvacı dükkânı, sütçü,

[23] Çelik Gülersoy, *Dolmabahçe (Çağlar Boyu İstanbul Görünümleri III)*, İstanbul Kitaplığı, 1984, s. 219-211.
[24] Çelik Gülersoy*, Kırk Yıl Olmuş,* haz.: Nezih Başgelen, İstanbul Kitaplığı, İstanbul 1989, s. 50.
[25] *Age*., s. 52-54.
[26] *Age.,* s. 55.
[27] Çelik Gülersoy, *Beşiktaş Daha Dün*, İstanbul Kitaplığı, 1994.

balık ve sebze pazarı, "Suat Park Sineması", Vıdin Eczanesi ile süslü manzarasını Beşiktaş'ın masum dönemleri olarak betimlemiştir.[28]

Gülersoy'un resim çalışmalarına başladığı ilk yıllar ortaokul yıllarıdır. Resim derslerine giren ve aynı zamanda o dönemin parlak heykeltıraşı olan Zühtü Müritoğlu, genç ve idealist bir öğretmendir. Beşiktaş'taki Barbaros heykeli, Müritoğlu'nun ilk büyük eseridir.[29] Gülersoy, Müritoğlu'nun derslerinde kullandığı Güzel Sanatlar Akademisi'nden getirdiği albümlerle ve farklı konularda verdiği ödevler ile öğrencilerine resim kültürü konusunda ilham vermeye çalıştığını belirtmiştir. Gülersoy, öğretmeninin bu çabalarının, resme olan eğilimi ve doğal yeteneklerini ortaya çıkaran ilk etken olduğunu anlatmıştır. 1981 yılında verdiği bir röportajda Gülersoy, doğuştan sanata her zaman ilgi duyduğundan ve sanata bir eğilimi olduğundan bahsetmiştir. Ortaokulda resim öğretmeni Zühtü Müritoğlu'nun en iyi resim öğrencisi olduğunu belirtmiştir. Öğretmeninin resim alanında ilerlemesi ve ilerleyen eğitim yıllarında akademiye gitmesi için teşvik etmesine rağmen Gülersoy, 1940'lı yıllarda ressam olarak yaşamını geçindiremeyeceğinin bilincinde olmuştur. İlerleyen yıllarda liseden sonra alacağı hukuk eğitimi ile resim sanatından kopacağını belirtmiştir. Ancak Gülersoy hukuk öğrenimi almış olmasından şikayetçi olmadığını belirtmiştir. Hukuk öğrenimi sadece ders kitaplarına bağlı kalınmayıp daha geniş açıdan bir açıdan araştırıldığında kişiye "sağlam düşünme ve olayları karşılaştırıp sonuca varma" gibi yetenekler kattığından bahsetmiştir.[30] (Sayfa 74-75-76'da lise yıllarında çizdiği ilk desen ve portre çalışmalarını eklemiştir.)[31]

Yine 1940'lı yıllarda Gülersoy, ablasının evlenip Taksim'e yerleşmesiyle Yıldız ve Beşiktaş dışında Beyoğlu'nu da tanımaya başlamıştır. Gülersoy o zamanların Beyoğlu'nu sinemaları, yabancı madamların hizmet ettiği kafeleri, vitrinleri, fiyonklu kadife kutularıyla süslü pastaneleri ile baş döndürücü olarak betimlemiştir. Ablasını ziyaret ederken yaptığı Beyoğlu gezilerini Rum pastanelerinden aldığı kassato, Tünel'deki Alman ve Fransız kitapçılardan bir dergi veya kitap alabildiği serüvenler olarak anlatmıştır. Gülersoy bu dönemi kendi için İstanbul'un Avrupası olan Beyoğlu'na dair ilk tecrübeleri ve medeniyetle ilk tanıştığı bir zaman olarak nitelendirmiştir. O dönem tiyatroya meraklı eniştesi ile gittiği bir diğer Avrupai mekân ise Tepebaşı tiyatroları

[28] Çelik Gülersoy, *Kırk Yıl Olmuş,* haz.: Nezih Başgelen, İstanbul Kitaplığı, İstanbul 1989, s. 62.
[29] Çelik Gülersoy, *Beşiktaş Daha Dün*, İstanbul Kitaplığı, 1994, s. 18.
[30] Çelik Gülersoy, "Çelik Gülersoy İle Bir Söyleşi", *Varlık,* Nisan, 1981.
[31] Çelik Gülersoy, *Kırk Yıl Olmuş,* haz.: Nezih Başgelen, İstanbul Kitaplığı, İstanbul 1989, s. 74.

olmuştur. Gülersoy'un yaşı ilerleyip kendi kendine tiyatroya gidebildiği yıllarda ise favori tiyatro salonu Pera Palas tarafındaki Tepebaşı Dram Tiyatrosu olmuştur. [32] Gülersoy'un Beyoğlu hakkındaki anıları arasında kitapçılar da yer almaktadır. Gülersoy, "Beyoğlu'nda Gezerken"[33] isimli kitabında sıklıkla ziyaret ettiği Yüksek Kaldırım civarındaki kitapçıların kısa birer tarihçesini yazmıştır. Gülersoy 1950'li yıllara dair anılarından Yüksek Kaldırım'daki kitapçı madamın dükkanını anlatmıştır.[34] O zamanlar Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu'ndaki işinde çalışmaya devam ederken bir yandan da İstanbul Hukuk Fakültesi'nde okumakta olan Gülersoy, Kurum adına basılacak bir şey olduğunda Kurum'un alt katında bulunan Mösyö Apostol'un matbaasına gittiklerini anlatmıştır. Mösyönün eşi madamın ise Yüksek Kaldırım'da bir kitapçı dükkânı bulunmaktadır. Gülersoy, Mösyö ile olan hukuku sonucu Madamın dükkanını ziyarete gittiğinde özel bir itibarı olduğunu anlatmıştır. Madamın dükkanında hukuk ders kitapları dışında yabancı eserleri araştırmak Gülersoy'un merakıdır. Kitapçı Madam, Gülersoy'a Türkiye'de nadir bulunan İsviçre ve Alman kaynaklarını bulup indirimli fiyata vermiştir. İlerleyen yıllarda Madamı tekrar ziyaret etmek istediğinde kitapçı madam dükkandadır ancak oldukça yaşlanmıştır. Gülersoy, Madama yaşamında sağlık dileyerek dükkândan ayrıldığını anlatmıştır. Gülersoy, Yüksek Kaldırım'da Madamın dükkanının aşağısında başka bir kitapçı daha bulunduğunu anlatmıştır. Bütün ömrünü kitapçılıkla geçirmiş olan bu hanımın babası da bir kitapçıdır. Gülersoy, sonraki yıllar da hanımın, babasının işini devam ettirdiğini belirtmiştir.

Gülersoy, bir hafta sonu gezerken yaşlı Madamın gönlünü almak için dükkânı tekrar ziyaret etmek istediğini anlatmaktadır. Ancak Gülersoy, Madamın dükkanını bulamadığından muhtemelen dükkân kapandığından bahsetmiştir. Gülersoy, o civardaki komşulara ve dükkanlara Madamı sormaya çalıştığını ancak hiç kimse orada bir kitapçı dükkânından haberdar olmadığını anlatmıştır. Sonunda aralarından biri Gülersoy'a Yüksek Kaldırım'ın daha aşağısında bulunan Hanımı tarif etmiş ancak Gülersoy dükkânı bulduğunda, dükkânın el değiştirdiğini fark etmiştir. Gülersoy bu olay üzerine Kitapçı Hanım'ın çevresinde yaşamış olanların kitapları hiç görmemiş veya tanımamış olmalarını eleştirmiştir.[35]

---

[32] *Age.,* s. 78-79.
[33] Çelik Gülersoy, *Beyoğlu'nda Gezerken*, Çelik Gülersoy Vakfı İstanbul Kütüphanesi Yayınları, İstanbul 1990, s.107.
[34] Çelik Gülersoy, *Kırk Yıl Olmuş*, haz.: Nezih Başgelen, İstanbul Kitaplığı, İstanbul 1989, s. 111
[35] Çelik Gülersoy, *Beyoğlu'nda Gezerken*, Çelik Gülersoy Vakfı İstanbul Kütüphanesi Yayınları, İstanbul 1990, s.112.

2.4. Lise Yılları

Gülersoy liseyi Ayazpaşa'da Beyoğlu Erkek Lisesi'nde okumuştur. Gülersoy için lise dönemi kendi deyişiyle "ciddi okumaların başlangıcı"dır. Bu dönemde Gülersoy, Yıldız'daki evlerinin duvarına ilk kitaplığı olacak camlı bir dolap almıştır (sayfa 87'de fotoğrafı olan). Gülersoy bu dönemde hem resim çalışmalarına devam etmiş hem de kitap alışverişi için Babıali Yokuşu'nu sıklıkla gezmiştir. Liseye başladığı 1940'lı yılların sonunu edebiyat dünyası açısından verimli bir dönem olarak anlatmıştır. Maarif Vekaleti (Eğitim Bakanlığı) ilk kez dünya edebiyatından eserlerin Türkçe çevirilerini yayınlamaya başlamıştır. Gülersoy 1946 yılından itibaren Babıali Yokuşu'ndaki Eğitim Bakanlığı'nın satış yerinden bu kitapları satın alabilmenin kendisi için büyük bir mutluluk verdiğini anlatmaktadır.

Gülersoy'u etkileyen hocalarından biri de lise yıllarında önce sosyoloji, sonra da felsefe derslerine giren Keyise İdalı olmuştur. Paris'te eğitim görmüş olan İdalı, derslerinde ders kitaplarıyla yetinmeyerek kaynak kitaplardan faydalanır, dersler Gülersoy'un deyimiyle konferans niteliğinde işlenmektedir. Gülersoy, bu bilgilendirici ve kaliteli müzakerelerle dolu derslere sonrasında yazılacağı İstanbul Hukuk Fakültesi'nde belirli birkaç seminerde rastladığını belirtmiştir.[36]

Gülersoy 1947-1949 yılları arasında öğrenci temsilciliği ve hatiplik yapmıştır. Okulun kendi çabaları ile Duvar Gazetesi'ni çıkartmıştır. 1949 yılında Gülersoy edebiyat sınıfları bölümü birincisi olarak iki diploma almıştır. Bunlar lise ve olgunluk diplomalarıdır. Bu dönemde Gülersoy bir yandan hukukçu olmak için bu yönde kendini geliştirmekteyken, bir yandan da çocukluk yıllarından beri okuduğu tarih kitaplarını bırakmak istememektedir. Gülersoy, Batı kaynaklarından 18. ve 19. yüzyılın Avrupası'nın dünyasını kendini kaptırıp okurken, İstanbul gezilerinde Osmanlı mistisizminin yapılarına hayran olduğunu belirtmektedir.

O zamanlar Gülersoy'un en çok keyif aldığı şey, Anadoluhisarı'ndan arkadaşları ile bir sandal kiralayıp yeşiller içindeki Göksu'dan kürek çekerek gezmektir. Gülersoy'un bir diğer tutkusu ise kitaplar dünyası olmuştur. Gülersoy, konağın bahçesinde ağacın gölgesinde oturup her gün bir kitap bitirdiğini anlatmaktadır.[37]

[36] Çelik Gülersoy, *Kırk Yıl Olmuş*, haz.: Nezih Başgelen, İstanbul Kitaplığı, İstanbul 1989, s. 86.
[37] *Age*., s. 89.

2.5. Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu'na Girişi

Gülersoy'un hayatında önemli bir dönem Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu'na girişi ile başlamıştır. Oturdukları evin yanındaki büyük konakta yaşayan Reşit Saffet Atabinen, Gülersoy'u 1947'nin Eylül ayında Turing'e çağırmıştır. Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu binası o zamanlar İstiklal Caddesi'nin başında bulunan Lale Sineması'nın bitişiğinde, Tepebaşı Meydanında, Pera Palas'ın karşısındaki 81 no'lu binada konumlanmıştır. Gülersoy, Turing Kurumu'nun başkanı Reşit Saffet Atabinen'den bir zarf teslim alıp, Yıldız Sarayı Şale Köşkü'nde yapılan Dünya Ulaştırma Konferansı'ndaki Türk Bakan'a iletmiştir. Böylelikle Gülersoy, Turing'deki kariyerine bir saray ziyareti ile başlamıştır. Gülersoy'un iş ve çalışma hayatının çoğu Beyoğlu'nda geçmiştir.[38]

Gülersoy'un kurumdaki görevleri: Ziyaretçilere kapıyı açmak, telefonlara bakmak, dergileri postalamak, Turing Kurumu'nun dergisinin fihrist ve endekslerini hazırlamak, akşamları ülkenin seçkinlerinin buluştuğu toplantılara katılmaktır. Bu kişiler başta Kurum Başkanı Reşit Saffet Bey olmak üzere eski Şehreminileri Dr. Cemil Paşa, Dr. Emin Erkul, Kurtuluş Savaşı'nın kahraman isimlerinden Ali Fuat Cebesoy, yazar Abdülhak Şinasi Hisar, Henry Prost ve Hamdullah Suphi Tanrıöver'dir. O zamanlar genç bir lise öğrencisi olan Gülersoy bu akşam toplantılarında kültür, medeniyet ve turizm hakkındaki ilk fikirleri bu kişilerden dinlemiştir. Gülersoy ileriki yıllarda bu ünlü kişiler gibi kendisinin de Batı'yı gezme fırsatını bulduğunu belirtir. Gülersoy 1940'ta bu toplantılarda turizm hakkında konuşulanları yaptığı yurt dışı gezilerinden sonra kendisinin de gözlemlediğini anlatmıştır.[39] Gülersoy Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu'nda katıldığı toplantılara dair kendisini etkilemiş bir anısını anlatmıştır. 1938 yılında İstanbul Valisi olan Dr. Lütfi Kırdar, 1940 yılların başında İstanbul'u modernleştirme amacıyla büyük bir imar hareketine başlamıştır. Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu yıllık raporlarında, Dr. Kırdar'ın bu imar girişimi sonucu İstanbul'un kültürel mirasının zarar gördüğünü belirtmiştir. Sonrasında 1948'de yapılan bir Turing Kurumu toplantısına İstanbul Valisi Dr. Lütfi Kırdar da katılmıştır. Toplantıda açıklanan yıllık raporlar üzerine Dr. Kırdar, İstanbul'un Avrupai bir manzara alması ve halkın da çağdaşlaşması gerektiğini, bu sebeple Turing Kurumu'nun bu konuda bir eleştiri yapamayacağını ve Kurum'daki "İstanbul'u Sevenler Grubu" isimli ayrı bir grubun da

[38] Çelik Gülersoy, *Nasıl Bir İstanbul*, Çelik Gülersoy Vakfı İstanbul Kütüphanesi Yayınları, İstanbul 1990, s. 8.
[39] Çelik Gülersoy, *Kırk Yıl Olmuş*, haz.: Nezih Başgelen, İstanbul Kitaplığı, İstanbul 1989, s. 100.

kanunen bu konuda bir yorum yapmasının uygun olmadığını söylemiştir. Ardından Kurumun başkanı Reşit Saffet Atabinen ortamı yatıştırmıştır. Gülersoy, çok sonraki yıllarda kendisinin de resmi makamlarla bu kültür meseleleri ile ilgili anlaşmazlığa düştüklerini belirtmiştir. Kurumun önde gelenlerinin fikirlerinin ülke turizmi konusunda yapılan çalışmalarda bir etkisi olmadığını vurgulayan Gülersoy, 1960 yılların başında turizm için özel bir bakanlık kurulduğu zamandan bir örnek vermiştir.[40] Bakanlık ve Planlama Teşkilatı tarafından Gülersoy'dan bir rapor istenildiğinde, hazırladığı raporda 1947'de Kurum'dan öğrendiklerini göz önünde bulundurarak Gülersoy, "Türkiye'nin tanıtılmasından önce Türkiye'yi hazırlamak gerektiğini" bu amaçla da "fonların, altyapının kültür amaçlı onarımlara ve bu konuda çalışacak insan yetiştirmeye harcanmasını" önermiştir. Reklam ve tanıtımın bunlardan sonra gelecek bir aşama olduğunu belirtir. Ancak Bakanlık ve Planlama Teşkilatı, yatırımı reklam ve tanıtıma yapmıştır.[41]

Resim 2.2. Çelik Gülersoy "Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu Kütüphanecisi" yazılı kartvizit

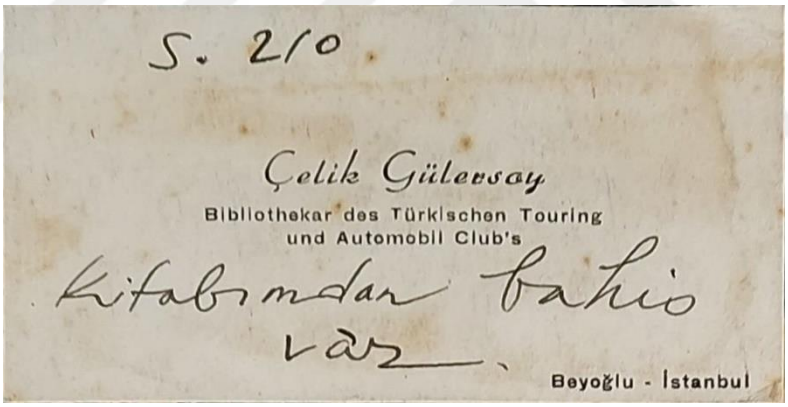

Kaynak: Basında Çelik Gülersoy Cilt 1, ADAC München, Nisan 1956

Gülersoy'un Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu'ndaki ilk işi, kuruma girişinden kısa bir süre sonra, kurum için bir kitaplık kurulması olmuştur. Kurumun başkanı Reşit Saffet Atabinen, Gülersoy'un deyişiyle "bütün Frenkliğine rağmen", İstanbul'daki Osmanlı mimarisine ait eserlerin tutkunudur. Atabinen 1948 yılında Vakıflar İdaresi'nden bir taş okul binası kiralayarak Kurum'un o dönemdeki sınırlı imkanları dahilinde binayı onarıp Kurum'un kitaplığını buraya naklettirmiştir. Gülersoy, 1989 yılında Kurum'un Kitaplık binasının Karaköy'deki Kemankeş Binası önündeki

[40] *Age*., s. 102-103.
[41] *Age*., s. 106.

konumundaki yerini hala koruduğunu belirtmiştir. Gülersoy, Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu için kitaplık kurma sürecinin kendisi için keyif verici olmasının yanında, yeni bir uğraş ve çevre edinmesini de sağladığını ifade etmiştir. Gülersoy'un kitaplığa dair anılarından, Atabinen ile saatlerce raflara kitapları yerleştirmelerinin ardından Karaköy börekçisinde ayran ve poğaçadan oluşan yemek aralarını anlatmıştır. Gülersoy, Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu'ndaki işine devam ederken bir yandan da İstanbul ile ilgili fotoğraflar ve kitaplar toplamıştır.[42] Gülersoy, bir eserinde 10-16 yaşları arasındaki dönemin Beşiktaş'ta Ankara Yokuşu'nda bulunan kitapçılarından Fransızcadan çevrilmiş macera romanları toplayıp okumakla geçtiğini anlatmıştır.[43]

Gülersoy lise yıllarındaki halini "durmadan okuyan, epeyce gezen, az beslenen ve hayal içinde yüzen bir genç" olarak anlatmıştır. Liseyi birincilikle bitiren Gülersoy, 1949 yılında hayalindeki İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ne kayıt olmuştur. Ancak okula kaydolmasının hemen arkasından bir tüberküloz başlangıcı sebebiyle hastalanmıştır. Aynı sene, Gülersoy ailesi küçük taş evdeki evlerinden ayrılarak komşuları olan Reşit Saffet Atabinen'in Serasker Rıza Paşa'dan kalmış büyük konaklarına taşınmıştır. Gülersoy, tüberküloz sebebiyle 6 ayı yatağa bağlı geçirmiştir. Bu süre boyunca Topkapı Sarayı manzarasını konaktaki odasının penceresinden seyrederek geçirmiştir.[44] Gülersoy, sağlığına kavuşana dek 1949-1950 yılları boyunca izlediği bu İstanbul tablosunun belki de kendisindeki İstanbul tutkusunun baş etkeni olduğunu belirtmiştir.[45]

1950 yılında sağlığını tekrar kazanan Gülersoy, çok kitap okuyan, başarılı bir hukuk öğrencisidir. O dönemde henüz yabancı dilinin bir kitap okuyacak seviyeye erişmemiş olduğunu belirtse de Mevlana'dan Maurice Maeterlinck'e kadar mistisizme dair Türkçeye çevrilmiş tüm kitapları okuduğunu anlatmıştır. Gülersoy, işten döndükten sonra Atabinen'in konaktaki kütüphanesinin çini sobasını yakıp yanı başındaki koltukta saatlerce kitap okumuştur. 1950'li yıllarda Fransızcasını geliştirerek Fransız edebiyatını okumaya yoğunlaşmıştır. Bir yandan Hukuk Fakültesi'ndeki öğrenimine devam eden Gülersoy, Atabinen'in kitaplığını kendisi için "ayrı bir üniversite" olduğunu söylemiştir.[46]

[42] "Eski fotoğrafları saklar mısınız", *Yıllarboyu,* 1, 1978, s. 66.
[43] Çelik Gülersoy, *A, Şinasi Hisar*, Çelik Gülersoy Vakfı, İstanbul 2001, s. 3.
[44] Çelik Gülersoy, *Kırk Yıl Olmuş*, haz.: Nezih Başgelen, İstanbul Kitaplığı, İstanbul 1989, s. 110.
[45] *Age*., s. 111.
[46] *Age*., s. 114.

Gülersoy, Hukuk Fakültesi'ndeki eğitimini normal süre olan 3 yılda tamamlamıştır. Üniversitede dersini aldığı hocalarından bazılarını daha sonrasında çalışmak üzere gittiği Kurum'da görmek ve akşamları o hocaları ile yönetim kurulu toplantılarına katılabilmenin kendisi için büyük bir şans olduğunu anlatmıştır. Gülersoy, Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu'nda katıldığı toplantılarda kültür ve turizm hakkında paylaşılan görüşleri dikkatle dinlediğini ve ilerleyen yıllarda bu görüşlerin önemini daha iyi anladığını belirtmiştir.[47] Gülersoy, Kurum'da hafta içlerinin Kurum'un renkli kendi halkı (Arnavut Bahçıvan, Rum dadı, İtalyan mürebbiye, Matmazel Roma…) ile haşır neşir olmakla geçtiğini anlatmıştır. Gülersoy, hafta sonları ise büyük davetler verildiğini ve bu davetlerin hepsinde gelenlere eşlik etmekle görevlendirildiğini anlatmıştır. Ancak zamanla Kurum'daki işler Gülersoy'un Hukuk Fakültesi'ndeki eğitimini etkilemeye başlamıştır. Kurum merkezi, yıkım nedeniyle İstiklal Caddesi'ndeki 81 numaralı binadan Tepebaşı Medyanı'ndaki 157 numaralı Moralı Pasajı'na taşınmıştır. Taşınma sırasında tüberkülozla mücadele etmekte olan Gülersoy, iyileşmesinin ardından Kurum'a geri dönmüş ve 5 yıl boyunca burada çalışmıştır.[48] Daha sonrasında 1955 yılında Kurum buradan Kurum'un ilk mülkü olan Asmalı Mescit Sokağı'ndaki Nil Hanı'nın 2. kattaki dairesine taşınmıştır. Burada 10 yıl boyunca çalışmış olduğunu belirten Gülersoy, 1989 yılında hala Nil Pasajı'nın kapısında Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu'nun tabelasının durduğunu söylemiştir. Kurum'da Müdür Muavinliği pozisyonuna yükselen Gülersoy, üzerindeki iş yükünün de arttığını belirtmiştir. Türkiye'nin stoktaki dövizleri tükettiği bu yıllarda Kurum'un artan dosyalarını ilgili yabancı kurumlardan takip etme işi Gülersoy'a kalmıştır. Artan iş yükü sebebiyle Gülersoy, Hukuk Fakültesi'ndeki 4. sınıfı 5 yılda bitirmek zorunda kalmıştır.

2.6. Askerlik Yılları

Gülersoy 1959 yılında askere gitmek üzere İstanbul'dan ayrılarak, Turing Kurumu yönetim kurulu üyesi Hüsnü Sadık Durukal'ın Paris'ten gelen bir permi ile yataklı bir vagon vasıtasıyla, Ankara'ya gitmiştir. Gülersoy bu yolculuğu esnasında ve daha sonrasında Ankara-İstanbul arası yapacağı seyahatlerde, dönemin ünlüleri ve devlet adamları ile tanışma ve yemek yeme fırsatı bulduğunu ifade etmiştir.[49] Gülersoy bu

[47] Çelik Gülersoy, *Beyoğlu'nda Gezerken*, Çelik Gülersoy Vakfı İstanbul Kütüphanesi Yayınları, İstanbul 1990, s. 99.
[48] Çelik Gülersoy*, Kırk Yıl Olmuş*, haz.: Nezih Başgelen, İstanbul Kitaplığı, İstanbul 1989., s. 116.
[49] *Age*., s. 119.

yolculukları sırasında akşam yemeklerinde ünlü kişilerle bir araya gelmesinin yanında trenin penceresinden izlediği doğal güzelliklerden de çok keyif aldığını vurgulamıştır.[50]

1960 yılında Gülersoy ilk olarak Ankara'da yedek subay öğrenciliği, ardından kura sonucu çıkan Genel Kurmay'ın Harp Tarihi Şubesi'nde bir senelik subaylık görevini yapmıştır. Gülersoy, subaylık yaptığı dönemde ülkenin her yerinden gelmiş aydın yedek subaylarla bir araya gelmenin ve arkadaş edinmenin kendisi için ilham verici olduğunu anlatmıştır. Aynı yılın mart ayında annesini de İstanbul'dan Ankara'ya getirmiştir. Baba Akif Bey'in akrabalarının oturduğu apartmandan bir daire tutmuştur. Hafta içi günleri Gülersoy için arkadaşları ile sinema, Flamingo Pastanesi'nde çay, bulvarda yürüyüş, yeni açılan Bulvar Kitabevi'nden Avrupa yayınları ve dergileri almak, akşamları yürüyerek eve dönme ile geçmiştir. Hafta sonları ise radyonun çaldığı güzel parçalar ile uyanıp kahvaltı ve Gençlik Parkı gezileri ile geçmiştir. Gülersoy Ankara'da geçirdiği bu zamanları İstanbul melankolisinden kurtulup Avrupa'da bir şehirde yaşıyormuş hissi veren yeni bir çevre olarak betimlemiştir.[51] Gülersoy askerde Genel Kurmay'ın Harp Tarihi bölümünde çalışmıştır. Bu bölümün görevi ordu tarihini yazmak ve yayınlamaktır. Burada Atatürk'ün özel kalem müdürü Emekli Kurmay Albay Bıyıklıoğlu ve eski Ankara Komutanı Hakkı Güvendik Paşa ile çalışmıştır. Harp Tarihi bölümünün çok zengin bir kitaplığa sahip olduğunu belirtmiştir. Gülersoy burada nöbet gecelerinde başta Kurtuluş Savaşı olmak üzere, 1920-1930'larda basılmış ancak unutulmuş, birçok kaynağı okuma fırsatı bulmuştur.[52]

1960 ilkbaharında toplu protestolar ve kanlı olaylar sonucunda sıkı yönetim ilan edilmiştir. Çelik Gülersoy'un görev yaptığı birim tatil edilerek binalar askeri mahkemelere tahsis edilmiştir. 27 Mayıs 1960 günü ihtilalin başı Cemal Gürsel, İzmir'den gelerek ilk toplantısını Gülersoy'un görev yaptığı binanın bahçesinde yapmıştır. Bir süre sonra Cemal Gürsel'in yayınladığı 38 sayılı tebliğ ile içerisinde Gülersoy'un ve iki generalin de bulunduğu bir komisyona 27 Mayıs İhtilali'nin kitabını yazma görevi verilmiştir. Çalışmalar bir süre devam ettikten sonra böyle bir çalışmanın erken olduğu için yapılmamasına karar verilmiştir.

[50] *Age.,* s. 121.
[51] *Age*., s. 124.
[52] *Age*., s. 126.

Resim 2.3. Çelik Gülersoy'un Yassıada Vapur Kartı

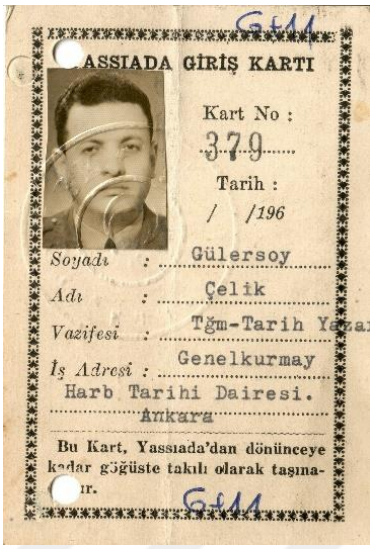

Kaynak: Çelik Gülersoy Vakfı İstanbul Kitaplığı Arşivi

Yassıada Mahkemeleri başladığında Çelik Gülersoy askerlikten terhisine 1 ay kalmasına rağmen Yassıada'da görevlendirilmiştir. Görevinin sonunda askerden terhis olmuştur.[53]

2.7. Avukatlık Kariyeri

Askerliğini bitirip Ankara'dan İstanbul'a döndükten sonra yeniden Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu'ndaki eski görevine dönmek istememiştir. O sırada yeni kurulmuş olan Turizm Bakanlığı, Turing Kurumu'na sürekli yeni talepler iletmektedir. Ancak Kurum'un mevcut yönetimi değişikliklere hazır değildir. Bu dönemde Turing'den biraz uzaklaşabilmek adına avukatlık stajı yaparak avukatlık mesleğine adım atmıştır. Bu sayede yarı zamanlı olarak Turing'de çalışırken bir yandan da avukatlıkla meşgul olmuştur. Gülersoy 1961 yılında avukatlık stajını bitirmiştir.[54] Bundan sonraki 10 yıllık dönem İstanbul'da gecekondulaşmanın yoğun bir biçimde yaşandığı bir zaman dilimidir. Eski İstanbul'un bu şekilde tahribi ve Eski İstanbul'a ait ne varsa bit pazarlığında haraç mezat satılması Gülersoy'u oldukça üzmüştür.[55]

[53] *Age*., s. 127-128.
[54] *Türkiye'ye Bir Işık'tı Turing 1977-1993*, Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu, s.11.
[55] *Age.,* s. 130.

2.8. Avrupa Seyahatleri

Avukatlık yaptığı bu dönemde yarı zamanda Turing'de çalışırken 1961 yılında Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu adına İtalya'nın Perugia şehrinde düzenlenen bir Trafik Hukuku Kongresine katılmıştır. Batıya ilk kez seyahat eden Gülersoy, Pire, Atina, Napoli ve Roma şehirlerinden çok etkilendiğini belirtmiştir. Gülersoy gezilerinde gördüğü doğal güzelliklere İstanbul'u düşünerek baktığını eklemiş ve yabancıların bu kültür merkezlerini nasıl kurduklarına özellikle dikkat ettiğini belirtmiştir. 1961 yılındaki İtalya gezisini sonraki 1960'lı yıllarda İsviçre, Avusturya, Almanya, Fransa, Hollanda ve İngiltere gezileri izlemiştir. Gülersoy bu gezilerde edindiği izlenimleri 1970'li yıllarda başlatacağı restorasyon hareketine zemin hazırladığını belirtmiştir. Gülersoy, Avrupa gezilerine dair düşüncelerini ve anılarını "Batıya Doğru"[56] isimli kitabında yazmıştır. Gülersoy bu dönemde batı kaynaklarına dayalı turizm etütlerini yazmaya başladığını belirtmiştir. Gülersoy daha öncesinde 1950'li yıllarda kitaplardan öğrendiği bilgileri, 1960-1970 yılları arasında Batı ülkelerine yaptığı seyahatlerde pekiştirmiştir. 1956-1957 yıllarında kaleme aldığı doğal güzelliklerin, tarih ve sanat şehirlerinin korunması konulu eserleri ile Gülersoy bu konuda öncü olmuştur.

Okuduklarını gezip görmek ve yerinde tecrübe etmek Gülersoy'un daha sonraki yıllarda yapacağı çalışmalar için bir temel oluşturmuştur.[57] Gülersoy, 1960'lı yıllarda, daha sonrasında kuracağı İstanbul Kitaplığı'na dönüşecek olan, yurt içi ve yurt dışından topladığı İstanbul konulu eserleri toplamaktadır. Gülersoy, yurt dışı gezilerinde uğradığı kitapçılarda mutlaka o kitapçının bulunduğu şehirle ilgili bir kitap olduğunu gözlemlediğini belirtmiştir. Sonrasında Gülersoy, İstanbul konulu eserleri toplamasının yanında İstanbul rehberi[58] ve İstanbul konulu etüt çalışmaları[59] yayınlayacaktır.

2.9. Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu'nda Genel Müdürlüğü Görevi ve Çalışmaları

Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu'nun kurucusu ve 50 yıla yakın yöneticisi olan Reşit Saffet Atabinen, 1964 yılında kansere yakalanmasının ardından 2 Şubat 1965 tarihinde 83 yaşında vefat etmiştir. Bu dönemde Gülersoy, Reşit Saffet Atabinen'in konağının bir hafta içinde önce içerisindeki eşyaların satılmasına ardından da binanın yıkılmasına tanık olmuştur. Bir zamanlar uluslararası düzeyde ün yapmış davetlere ev

[56] Çelik Gülersoy, *Batıya Doğru*, İstanbul Kitaplığı, İstanbul 1987.
[57] Çelik Gülersoy, *Kırk Yıl Olmuş*, haz.: Nezih Başgelen, İstanbul Kitaplığı, İstanbul 1989, s.132.
[58] Çelik Gülersoy, *A guide to Istanbul*, çev. Barry Unsworth, İstanbul 1967.
[59] Çelik Gülersoy, *Alphonse de Lamartine ve İstanbul Yazıları*, İstanbul Kitaplığı, 1971.

sahipliği yapmış olan konağın çok kısa bir sürede bir taş yığınına dönüşmesini gören Gülersoy, bu olaydan derinden etkilenmiştir.[60]

Gülersoy 1966 yılında Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu'nda yeniden düzenleme sürecine başlamıştır. 1966 yılı Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu için bir yeniden yapılandırılma dönemi olur.[61] 1966'da Kurum'daki değişiklikler için hazırladığı liste Genel Kurulu'nda 100 kişiden 90 oy alarak yürürlüğe geçmiştir.[62] Gülersoy, hukuk müşavirliğinden genel müdür pozisyonuna yükselmiştir. Genel müdür olmasının ardından Gülersoy, yeni ve milli bir kadro kurmuş, Kurum'u Asmalımescit'den Şişli'deki yeni yerine taşımıştır. Ardından Türkiye'deki ilk turizm ve enformasyon bürosu olan Turing Enformasyon Bürosu açılmıştır. Türkiye'de yine ilk kez olmak üzere yabancı dillerde ve renkli rehber kitapları yayınlanmıştır. Gülersoy, 1971 yılına kadar süren bu dönemi yaptığı değişiklikler ve yenilikler ile iyimser ve neşeli olarak tarif etmektedir. 1971-1975 yılları arasında Kurum'daki birtakım bürokratik değişimler sonucu ortaya çıkan anlaşmazlıklar, Çelik Gülersoy'u oldukça yıpratmıştır. Kurum'da yaşanan karışıkların ardından 1976 yılında yapılan genel müdür seçimini kazanmıştır.[63]

1970'li yılların sonlarında Gülersoy, Kurum'da şehir parklarının imarı, eski ve değerli sanat yapılarını restore etme girişimini başlatmıştır. 1979 yılında Malta Köşkü'yle ilk restorasyon çalışmalarına başlamıştır.[64] 1985 yılında İstanbul Kitaplığı'nın bulunduğu Soğukçeşme Sokağı'nın restorasyonu, 1986 yılında ise İstanbul Kitaplığı binasının restorasyonu tamamlanmıştır.

1965 yılında Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu'nda genel müdürlük görevine başlayan Gülersoy, 2002 yılına kadar genel müdürlük görevine devam etmiştir. 2002-2003 yılları arasında Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu Yönetim Kurulu Başkanlığı görevini yapmıştır.[65]

2.10. İstanbul'u Okuma

Çelik Gülersoy, hayatının her yaşının ve döneminin İstanbul ile haşır neşir olarak geçtiğini anlatmıştır. Ancak Gülersoy İstanbul'u sadece yaşamakla kalmamış aynı zamanda İstanbul'u okumuştur. 1981 yılında Varlık dergisine verdiği bir söyleşide

[60] Çelik Gülersoy, *Kırk Yıl Olmuş*, haz.: Nezih Başgelen, İstanbul Kitaplığı, İstanbul 1989, s. 140.
[61] *Türkiye'ye Bir Işık'tı Turing 1977-1993*, Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu, s. 12.
[62] Çelik Gülersoy*, Kırk Yıl Olmuş,* haz.: Nezih Başgelen, İstanbul Kitaplığı, İstanbul 1989, s. 144.
[63] *Age*., s. 150.
[64] *Age*., s. 168.
[65] Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu, "Başkanlarımız", https://www.turing.org.tr/baskanlarimiz/ [Erişim Tarihi: 20.03.2023]

Gülersoy, İstanbul'un tarihi varlıkları ve doğal zenginleri üzerine yaptığı çalışmaların ilhamının iki kaynaktan geldiğini belirtmiştir. İlk olarak yaradılış itibari ile sanata her zaman ilgi duymuş ve sanata bir eğilimi olduğunu anlatmıştır.[66] 1990 yılında yayınladığı "Nasıl Bir İstanbul" isimli kitabında Gülersoy, İstanbul'u okumak için daha önceden sevdiği felsefe yapmak, roman okumak gibi hobilerini bıraktığını belirtmiştir. 1960'lı yılların sonundan itibaren Gülersoy, vaktini sadece İstanbul'u anlatan, inceleyen, tahlil eden, anıları ve etütler, eserleri okumaya ayırdığını belirtmiştir.[67]

2.10.1 Kitap Toplama

Gülersoy 1986 yılında ICOC dergisine verdiği bir röportajda İstanbul hakkında kitap toplamanın kendisi için bir tutku olduğunu anlatmıştır.[68] Gülersoy aldığı ödüller ve eserler arasında kendisini en çok mutlu eden olayın hayalindeki kitaplığı kurmak olduğunu belirtmiştir. İstanbul Kitaplığı'nı kurmayı başarabilmesinin kendisine özel bir mutluluk verdiğini vurgulamıştır.[69] Gülersoy ülkeye ve dünyaya bir kitaplık armağan etmenin her zaman bir hayali olduğunu belirtmiştir. Gülersoy anılarından 1950'de annesine "Anne, göreceksin ben bir gün büyük bir kitaplık kuracağım ve bu şehre armağan edeceğim" söylediği cümleyi eklemiştir.

1947 yılında Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu'ndaki işe başladığında 10 lira olan maaşından biriktirdiği paralarla, o zamanki küçük evlerinin duvarına çaktığı camlı dolapta iki rafı dolduran Gülersoy'un kitaplığının, zamanla büyüyerek Soğukçeşme Sokağı'nda dünyanın ilgisinin çeken bir boyuta ulaşmasının ve kitaplarını buraya kendi elleriyle yerleştirebilmesinin kendisini en çok mutlu eden olay olduğunu anlatmıştır. Gülersoy, "dünyada hiçbir şey ölümsüz değil ama en uzun ömürlü varlık, gene, bir vakıftır" düşüncesi ile İstanbul Kitaplığı'nı 1981'de kendi ismini taşıyan Çelik Gülersoy Vakfı'na bağlamıştır.[70]

1966 yılında Gülersoy kendi yayınevini kurmuş ve yazdığı eserleri bu yayınevinde bastırmaya başlamıştır. Türkçe kitaplarının hiç ilgi görmediğini ve okunmadığını belirten Gülersoy, yabancı dilde yazdığı kitapların daha iyi sattığını belirtmiştir. Yabancı dilde kitap yazmanın kendisine belki de daha çok gelir getirecek olsa da Gülersoy, amacının kazanç sağlamak olmadığını vurgulamıştır. Gülersoy,

[66] "Çelik Gülersoy ile Bir Söyleşi", *Varlık*, 883, Nisan 1981, s. 21-23.
[67] Çelik Gülersoy, *Nasıl Bir İstanbul*, Çelik Gülersoy Vakfı İstanbul Kütüphanesi Yayınları, İstanbul 1990, s. 8.
[68] "A Work Of Distinction in İstanbul", *Istanbul Chamber of Commerce (ICOC),* 18, 1986, s. 56.

[69] Çelik Gülersoy, *Kırk Yıl Olmuş,* haz.: Nezih Başgelen, İstanbul Kitaplığı, İstanbul 1989. s. 225.
[70] *Age*., s. 226.

kendisinden önce Kapalıçarşı, Dolmabahçe Sarayı, Mısır ve Hıdivler, Kariye gibi şehrin yüzlerce yıllık varlıkları hakkında hiç kitap yazılmadığını belirtmiştir. Bu eserler hakkında kitap yazan ilk kişi olmanın, topluma İstanbul'un bu değerli eserleri hakkında kitaplar sunmanın kendini mutlu ettiğini belirtmiştir.

Gülersoy özel kitaplığında İstanbul'u konu alan bir koleksiyon oluşturduğunu belirtmiştir. Gittiği her yerde İstanbul hakkındaki eserleri bulup topladığını anlatmıştır. Topladığı eserleri eskiden makul fiyatlara satın alabildiğini ancak zamanla bu eserlerin, özellikle de gravür albümlerinin, birer servet değerine ulaştığını belirtmiştir. Gülersoy İstanbul hakkında eserleri toplamaya sadece kültür amacı ile başladığını, bunun haricinde hiçbir spekülasyon niyeti taşımadığını belirtmiştir.[71]

Gülersoy en değerli mal varlığı olan evdeki kitap koleksiyonunu, Soğukçeşme Sokağı'nda kurduğu bir binaya kendi elleriyle yerleştirdiğini, bu kitaplığı millete ve dünyaya armağan ettiğini belirtmiştir. Gençliğinde ünlü birçok kitaplığın sahiplerinin ölümlerinin ardından yok olduğuna tanıklık ettiğini belirtmiştir. Bu kişilerden sadece eski Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu başkanı Reşit Saffet Atabinen'in kitaplığını kuruma kazandırarak kurtardığını belirtmiştir. Gülersoy en değerli birikimi olan kitap koleksiyonunu kendi elleriyle bir yere yerleştirmekte fayda gördüğünü ve yıllar boyunca evinde hayatının parçası olmuş olan kitaplığından İstanbul Kitaplığı'nı kurmak için ayrıldığını anlatmıştır.

İstanbul Kitaplığı'nın bulunduğu arsayı Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu tahsis etmiştir. Gülersoy ise kitaplık binasını topladığı bağışlar ile yaptırmıştır.

2.10.2. Çelik Gülersoy'u Etkileyen Kişiler

Bu bölümde Çelik Gülersoy'un zihin dünyasını etkilemiş olan kişiler incelenmiştir. Bu amaçla yazar Abdülhak Şinasi Hisar ve Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu'nun kurucusu olan Reşit Saffet Atabinen'in yaşamları ve çalışmaları değerlendirilmiştir.

2.10.2.1 Abdülhak Şinasi Hisar

14 Mart 1887'de İstanbul'da doğmuştur. Çocukluk yılları Boğaziçi yalıları, Büyükada ve Çamlıca köşklerinde geçmiştir. Küçük yaştan itibaren Fransızca dersleri almış, Rumelihisarı'ndaki komşuları olan Tevfik Fikret'ten ise Türkçe dersleri almıştır.

[71] *Age.,* s. 233.

Galatasaray Mekteb-i Sultani ’de okumuştur. Yakın arkadaşları arasında Ahmed Haşim, Hamdullah Subhi Tanrıöver, Refik Halit Karay da vardır. 1905 yılında Paris’e gitmiştir. Burada Ecole Libre des Sciences Politiques’te okuyan Hisar, fikri ve edebi bakımdan Fransız yazar ve düşünürlerden etkilenmiştir. 1948’de İstanbul’a yerleşmiştir. Türk Fransız Kültür Cemiyeti, Turing Kulüp, Pierre Loti Cemiyeti, İstanbul Enstitüsü gibi derneklerde kurucu üye olarak yer almıştır. Paris’ten İstanbul’a döndükten sonra edebiyat dünyasına katılma fırsatı bulmuştur. 1921 yılında İleri gazetesi ile Dergâh mecmuasında “Kitaplar ve Muharrirler” başlıklı bölümünde yeni çıkan kitaplara eleştiri ve tanıtım yazıları yazmaktaydı. Ardından 1928 yılından itibaren sohbet, anı, gezi ve deneme türlerinde yazılar kaleme almıştır. Çocukluk ve gençlik yıllarını Boğaziçi’nde geçirmiş olan Hisar’ın edebi kimliği ağırlıklı olarak geçmiş zamanın hikâyeleştirilmesi üzerine şekillenmiştir. Dönemindeki diğer yazarların aksine Hisar, daha güzel ve anlamlı bulduğu geçmiş zamanı, Türk milletinin Boğaziçi’nde yüzyıllarca süren yaşamı sonucunca ortaya çıkan Boğaziçi’ni ayrıntılarıyla yazmayı tercih etmiştir.[72]

Gülersoy, 2001 yılında yayınladığı “A. Şinasi Hisar” isimli kitabında Abdülhak Şinasi Hisar ile tanışma hikayesini kaleme almıştır.[73] 17 yaşında iken Beşiktaş’taki “Hilmi Kitabevi” vitrininde ilk defa Abdülhak Şinasi Hisar’ın kitaplarını görmüş ve kitapların görünümü ilgisini çektiği için her ay Şinasi Hisar’ın bir kitabını satın aldığını belirtmiştir. Hilmi Kitabevi’nin sahibi Hilmi Bey, Gülersoy’a yazar Şinasi Hisar’ı takdim etmeyi vaat etmiştir. Ancak Şinasi Hisar’la ilk kez 1948 yılında Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu’nun düzenlediği bir davette tanışmıştır. Gülersoy, daha sonra yayınladığı “Kırk Yıl Olmuş” isimli otobiyografisinde kendisinin Abdülhak Şinasi Hisar’ın eserlerini okuduğunda da eski İstanbul’un yemyeşil ve çiçeklerle dolu manzaralarından duyduğu hissi onun eserlerinde de bulacağını ve yazara bu nedenle bağlanacak olduğunu da belirtmiştir.[74]

2.10.2.2. Reşit Saffet Atabinen

4 Eylül 1884’de İstanbul’da doğmuştur. Kadıköy Frerler Kolejinden 1900 yılında mezun olmuştur. Mezuniyetinden sonra Paris’te Ecole Libre de Science Politiques’te siyasi bilimler alanında eğitim görmüş, 1904’te mezun olmuştur. Fransızcayı ana gibi konuşabilen Reşit Saffet Atabinen, 1904 yılında Tütün Rejisi Komiserlik Kalemi

[72] Abdullah Uçman, "Hisar, Abdülhak Şinasi", *TDV İslam Ansiklopedisi*, XVIII, 1998, s. 129-131.
[73] Çelik Gülersoy, *A, Şinasi Hisar*, Çelik Gülersoy Vakfı, İstanbul 2001.
[74] Çelik Gülersoy, *Kırk Yıl Olmuş*, haz.: Nezih Başgelen, İstanbul Kitaplığı, İstanbul 1989, s. 32.

Mütercimliği görevine atanmıştır. Aynı zamanda İngilizce ve Fransızca olarak yayınlanan Levant Herald gazetesi başyazarı olarak görev yapmaktaydı. O dönemin sadrazamı olan Avlonyalı Mehmed Ferid Paşa'nın Özel Kalem Müdürlüğünü yapmıştır. Babıali Yazı İşleri Hariciye Kalemine atanmıştır. 1907 yılında önce Türkiye Romanya Karma Komisyonu Başkatipliğine, ardından 1908'de Bükreş Sefareti Başkatip Vekilliğine ve sorasıyla Washington, Madrid ve Tahran Sefaretleri'ne Başkatiplik görevi yapmıştır. 1912 yılında Büyükelçilik Müsteşarı unvanı ile Maliye Özel Kalemi Müdürlüğü'ne atanmıştır. 1914 ile 1918 yılları arasında o zamanın Maliye Bakanı Cavit Bey ile Viyana ve Berlin'deki mali müzakerelere katılmıştır. 1918-1920 yılları arasında İsviçre'de ulusal bağımsızlığı tanıtımında görev almıştır. Bu konuda kitap ve makaleleri yayınlanmıştır. 1921 yılında Danıştay Tanzimat Dairesi üyesi olmuştur. 1922 yılında Lozan Barış Konferansının birinci döneminde Türk delegasyonun genel sekreterliğini yapmıştır. 1923-1927 yılları arasında Anadolu Bağdat Demiryolları Meclis Başkan Yardımcılığı ve farklı şirketlerin yönetim kurullarında görev almıştır. 1929 yılında Mustafa Kemal Atatürk'ün himayesi altında kurulan "Milli İktisat ve Tasarruf Cemiyeti'nin kurucularından birisi olmuştur. Ayrıca Türk Tarih Cemiyeti kurucu üyeliğinin yanı sıra Academie des Sciences Morales et Politiques'in ilk Türk muhbir üyeliğini yapmıştır.[75]

Türk turizminin gelişmesinde önemli çabalar sarf eden Reşit Saffet Atabinen, Türk Turizminin öncüsü ve geliştirişi olmuştur. Mustafa Kemal Paşa'nın talimatları yönünde Kasım 1923 tarihinde "Türk Seyyahin Cemiyeti"nin kurucuları arasında yer almıştır. 1926 yılında cemiyetin adı "Türkiye Turing Kulübü", 1930 yılından itibaren de "Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu" olmuştur.

Çelik Gülersoy, Yıldız'daki evlerinin yanındaki büyük konakta oturan Reşit Saffet Bey'in oğlu ve kızıyla 5 yaşından beri arkadaşlık yapmıştır. İstanbul'daki Osmanlı mimarlık eserlerinin bir tutkunu olan Atabinen, bir kurum kütüphanesi kurmak istemiş, 1947 yılında Gülersoy'u Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu'nda çalışmaya davet etmiştir. Kütüphanenin kurulmasında Gülersoy ve Atabinen beraber çalışmışlardır.[76] Gülersoy'un Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu'ndaki ilk işi bir kütüphane kurmak olmuştur. Gülersoy, hukuk fakültesinde eğitim gördüğü 1950'li yıllarda Atabinen'in konağındaki kütüphanesini sıklıkla ziyaret ettiğini anılarında anlatmıştır.

[75] Atatürk Ansiklopedisi, Reşit Saffet Atabinen (1884-1965), https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/resit-saffet-atabinen-1884-1965/, [Erişim Tarihi: 12.03.2023]
[76] Çelik Gülersoy, *Kırk Yıl Olmuş*, haz.: Nezih Başgelen, İstanbul Kitaplığı, İstanbul 1989, s. 106.

2.10.3. Çelik Gülersoy'un Yazdıkları

Gülersoy, İstanbul Kitaplığı'nı İstanbul'u araştıran bir kütüphane olarak kurmuş olmakla beraber aynı zamanda hem kütüphanede hem de yazdığı eserlerde sıklıkla kendi hayatına ait izlere de rastlamak mümkündür. Çocukluğunun geçtiği 1930'lar ve 1940'lar İstanbul'u üzerine yaşamının sonraki yıllarında büyük bir özlem duymuştur. Yazdığı kitaplar ve makalelerinde de çoğunlukla yine bu nostalji unsuru baskın olarak görülmektedir. Bu çalışma çerçevesinde Gülersoy'un kaleme aldığı makaleleri, yazıları ve kitapları incelenmiştir. Bu eserlerin kronolojik olarak bir listesi hazırlanmış, yıllara göre Gülersoy'un yayınladığı eserlerin sayısı ve genel içeriğinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Gülersoy'un eserlerinde ağırlıklı olarak eski İstanbul, İstanbul hakkında eserler vermiş yabancı yazarlar ve hayatları, İstanbul ve Türkiye hakkında yabancı basında çıkan yazılar ve haberler, turizm, çevre koruma, trafik ve yol, kültür ve sanat yapılarının korunması konuları işlenmiştir.

2.10.4. Makaleleri

Çelik Gülersoy'un İstanbul Kitaplığı'ndaki özel arşivi incelendiğinde Gülersoy'un kaleme aldığı en eski makale Şubat 1952 tarihinde Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu Belleteni'nde yayınlanmış olan "Bibliografya: Prof. Karl Krüger'in yeni bir eseri" başlıklı bir kitap incelemesi yazısı olduğu tespit edilmiştir. Aşağıdaki grafikte Gülersoy'un yıllara göre yayınladığı makale sayısı verilmiştir.

Şekil 2.1. Yıllara göre Gülersoy'un kaleme aldığı makale sayısı grafiği

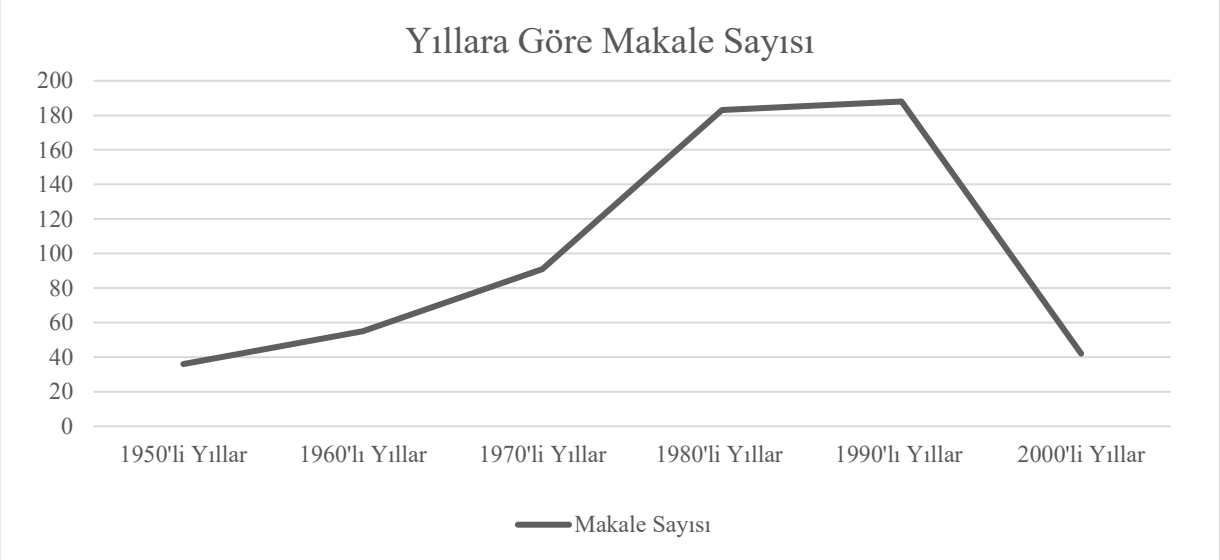

Kaynak: Çelik Gülersoy Vakfı İstanbul Kitaplığı Arşivi

2.10.5. Kitapları

Bu bölümde Gülersoy'un kaleme aldığı kitaplar kronolojik sıraya göre dizilmiştir. Ulaşılabilen kitaplarda Gülersoy'un İstanbul üzerine yaptığı incelemeler incelenmiş, içerik analizleri yapılmıştır. Bülent Ağaoğlu'nun 2020 yılında yayınladığı "Çelik Gülersoy'un Yazdığı 142 Kitabın Kronolojik Listesi" isimli çalışmasına göre Gülersoy'un 1955-2003 yılları arasında 142 adet kitabının yayınlandığı tespit edilmiştir.[77]

Die juristische Grundlage der Straßenverkehrsordnung in der Türkei, Istanbul, 1955.

Tabiatı Koruma, Çituri Biraderler Basımevi, İstanbul 1959.

Türkiye'nin Hukuksal Trafik Düzeni (Almanca), Çituri Biraderler Basımevi, 1959.

Sosyal Turizm, Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu, 1961.

Seyahat Acenteliği (Tarihçe, çalışma, organizasyon, hukuktaki durumu), Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu, İstanbul 1963.

Yıllık Ücretli İzin. İstanbul 1964

Türkiye'nin Turizm Propagandası. (Türkiye Ekonomi Kurumu Turizm Seminerine Sunulan Tebliğ). Eki: Komşu Ülkelerle Yapılan Karşılaştırmalar ve Verilen Örnekler Dolayısıyla Turizm Üstüne Sosyolojik Düşünceler. İstanbul 1965.

A guide to İstanbul, çev. Barry Unsworth, Yenilik Basımevi, İstanbul 1967.

Konu: Gülersoy, kitabın ilk bölümünde İstanbul'un tarihini incelemiştir. İstanbul'u ortaya çıkışı, Bizans ve Türklerin İstanbul'a gelişi olmak üzere 3 başlık üzerinden incelemiştir.

Lale ve İstanbul, Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu, İstanbul 1980.

Konu: Lale, İstanbul ile özdeşleştirilmiş bir bitkidir. Özellikle her yıl lalenin açma mevsiminde düzenlenen lale şenlikleriyle kutlanmaktadır. Üçüncü Ahmet döneminde yaşanan Lale Devri Osmanlıda ve özellikle de Hollanda merkezli olmak üzere Avrupa'da büyük bir lale tutkunluğuna ve ticaretine yol açmıştır. İstanbul'da Emirgan Korusu başta

[77] bulentagaoglu.blogspot.com, "Çelik Gülersoy'un Yazdığı 142 Kitabın Kronolojik Listesi (1955-2003), https://bulentagaoglu.blogspot.com/2020/07/celik-gulersoyun-yazdigi-142-kitabin_11.html [Erişim Tarihi: 14.03.2023]

olmak üzere şehrin bütün park ve bahçelerinde lale dikimi gerçekleştirilmektedir. Bu kitapta lalenin tarihten günümüze İstanbul için önemini anlatmaktadır.

İstanbul'un Anıtsal Ağaçları I (Rumeli Kavağı-Kağıthane Arası), Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu, 1984.

Konu: Gülersoy, kitabın önsözünde orman dışındaki tabiat varlıklarının koruma altına alınmasına dair 1983 yılında çıkan kanunun ardından Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu'nun 1968'de yaptığı ve 1972'de yayınladığı İstanbul'un Anıtsal Ağaçları taraması ve bu çalışmayı özetleyen kitabı yeniden yayınladıklarını anlatmaktadır.

Hıdiv'ler ve Çubuklu Kasrı, Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu, İstanbul 1985.

Konu: Gülersoy, kitabında Çubuklu'da bulunan kasrın ve sahibi Abbas Hilmi Paşa'nın hikayesini yazmıştır.

Kız Kulesinin Kitabı, Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu Yayınları, İstanbul 1993.

Konu: Milattan önce 5. asra kadar giden bir tarihi bulunan Üsküdar Salacak açıklarındaki Boğazın girişinde bulunan Kız Kulesi, birçok efsaneye ve masala konu olmuştur. Küçük bir kayalık üzerinde bulunan kule, tarih boyunca çeşitli kereler yeniden inşa edilmiş ve farklı farklı amaçlar için kullanılmıştır. Bir ara askerler tarafından Boğazın güvenliği için askeri amaçlarla da kullanılmıştır. Bu kitapta 1993 yılında yapılan tadilatlar ve düzenlemeler ile Kız Kulesinin sosyal amaçlarla nasıl yeniden düzenlendiği anlatılmaktadır.

Hüzün Yağmuru (Şiirler), Çelik Gülersoy Vakfı, İstanbul 1997.

Konu: Gülersoy'un bu kitabı annesi Münevver Hanım'ın vefatı üzerine yazdığı şiirleri içermektedir.

Beyoğlu'nun Yitip Gitmiş 3 Oteli, Çelik Gülersoy Vakfı Yayınları, 1999.

Konu: Gülersoy bu kitabında İstanbul'un tarihi otelleri Hotel d'Angleterre, Hotel Royal ve Tokatlıyan Oteli'nin tarih boyunca durumunu belgeler ve resimlerle aktarmıştır.

Bir Masal, Çelik Gülersoy Vakfı, İstanbul 2003.

Konu: Kitabın konusu Gülersoy'un ilkokulu okuduğu Okullar Güneşi (Şems-ül Mekatip) okulunun hikayesidir. 1936-1937 yıllarında bu okula başlamış olan Gülersoy, Okullar Güneşi'nin 1930 ve 1940'lı yıllardaki durumunu, o dönem yaşadıkları Yıldız'daki

evlerini ve çocukluk yıllarının geçtiği Yıldız semtinin o dönemdeki durumunu ve tarihi gelişimini kaleme almıştır. Okullar Güneşi'ndeki Fransızca öğretmeni ve yan komşuları olan madamın, okulda dikiş nakış öğretmenliği yapan ablası Edibe'nin, bir süre boyunca okulun müdürlüğünü yapmış babası Akif Bey'in ve onu ilk okula götürüp getiren annesi Münevver Hanım'ın fotoğraflarını da kitabına eklemiştir. Kitabın son bölümünde 29 Ocak 2003 yılında fotoğraf makinesini de alarak tekrar okulu ziyaret ettiğini belirtmiştir. Okul binasının yeniden inşa edildiğini öğrenmek kendisini çok üzmüştür. Gülersoy, binanın yeni halinin fotoğrafını çekmiş ve kitabına eklemiştir.

İstanbul Maceramız, Remzi Kitabevi, İstanbul 1995.

Konu: Kitabın sunuş bölümünde Gülersoy, gazetelerdeki ve dergilerdeki yazılarının arşiv raflarında kalmasını istemeyen Remzi Kitabevi ve danışmanları olan Jak Deleon'un bu yazıları kitap halinde yayınlamak istediğini anlatmıştır. Gülersoy'un Cumhuriyet, Günaydın, Güneş ve Hürriyet'te 1989-1994 ve daha eskilerden 1964 yıllarında yayınlanmış yazıları toplanmıştır. Gülersoy yazılarının tarih sırasına göre verilmesinin okuyucuyu yoracağını düşünerek, yazıları konularına göre sınıflandırmıştır. Kitap halinde yayınlanmış eserlerindeki yazılarını bu kitaba dahil etmediğini belirtmiştir. Bahsi geçen bu eserler: Dolmabahçe, Beyoğlu'nda Gezerken, Nasıl Bir İstanbul ve Beşiktaş, Daha Dün'dür. Kitaba verdiği isim, İstanbul'da geçen macerasına, diğer bir deyişle hayatına, bir gönderme yapmaktadır. Gülersoy, "A guide to İstanbul" kitabındakine benzer bir şekilde bu kitabının ilk bölümünde de İstanbul'un tarihini anlatmıştır. "Şehir Dört Tablo" başlıklı yazıda İstanbul'u Roma ve Bizans, Osmanlı, Cumhuriyet ve Ortada olmak üzere 4 başlık altında incelemiştir. Şehrin her dönemde yaşadığı değişiklikleri, görünümünü, yapılarını kaleme almıştır.

İstanbul Maceramız II, Remzi Kitabevi, İstanbul 1996.

Konu: Kitabın bir önceki cildinden farklı olarak bu ciltte bir sunuş bölümü bulunmamaktadır. Açıklama bölümünde daha önceki ciltte de belirtildiği gibi kitapta kullanılan yazıların yayın tarihi ve yayınlandığı gazetelerin isimleri aynı şekilde verilmiştir. Açıklama metni bir önceki ciltteki ile aynıdır. Gülersoy kitabın birinci cildindekine benzer olarak bu cildin ilk bölümünde İstanbul'un kökenlerine dair bir yazısını eklemiştir. "Köksüzlük" başlıklı bu yazısında Gülersoy, İstanbul'un oluşumuna dair tarihsel ve sosyolojik bilgiler paylaşmıştır.

Resim 2.4. ***Atatürk Atatürk,*** **Çelik Gülersoy Vakfı, 2002.**

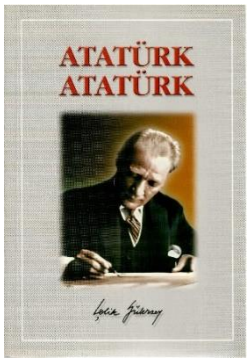

Kaynak: Çelik Gülersoy Vakfı İstanbul Kitaplığı

Konu: Bu kitap Gülersoy'un 1990'lı yıllarda çeşitli gazetelerde yayınlanmış yazılarının kronolojik olarak birleştirilmesi ile oluşturulmuştur. Gülersoy, Atatürk'ü konu alan bu yazıları üzerine eklemek yaparak aktarmıştır.

Resim 2.5. ***Batıya Doğru*****, 2.baskı, İstanbul Kitaplığı, İstanbul 1987.**

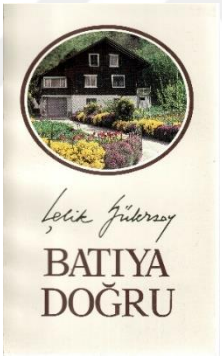

Kaynak: Çelik Gülersoy Vakfı İstanbul Kitaplığı

Konu: Gülersoy "May be this time" başlıklı önsöz bölümünde bu kitapçığın bir takım gezi notları ve gezilerin akla getirdiği düşüncelerden oluştuğunu belirtmiştir. Gülersoy bu kitapçığın hikayesini ve toplumca durumumuzla ilgili geleceğe belge olarak deneyimlerini de eklemiştir. Gülersoy, kitabın ilk baskısını sadece bin adet bastırarak dostlarına ve tanıdıklarına dağıttığını, kitabı satışa koymadığını ifade etmiştir. Bu tutumunun sebebi ise 15 yıldır eserler yazmakta olduğunu ve bu eserleri kendisi bastırarak yayınlatmasına rağmen sadece yabancı olanlarının, İstanbul ile ilgili kılavuz ve şehrin bazı yapılarına dair monografiler, yılda üç-beş bin adet sattığını belirtmiştir. 10 yıl kadar önce Türkçe bir dizi yayınladığını belirtmiştir. Özel kitaplığının İstanbul üstüne yüzyıllar

boyunca yabancıların yazdıkları kitapları toplayan bir koleksiyon olduğunu eklemiştir. Bu kitaplar Fransızca ise o dönemde İngilizceye çevrildiğini, Almanca ise Fransızcaya tercüme edildiğini belirtmiştir. Ancak bu eserlerin hiçbirinin Türkçesinin olmadığını eklemiştir. Bu durumda toplumumuzun yabancıların bizim hakkımızdaki düşünceleri ve gözlemlerini kaleme aldığı eserleri bilmediğini belirtmiştir. Gülersoy, yabancıların yazdığı bu ünlü eserleri Türkçeye çevirilerini yayınlama girişimini Don Kişot'un değirmenlere hücumuna benzetmiştir. Bu sırada birkaç yılını alan bir araştırma yapmakta olduğunu ve Avrupa'dan kaynaklar toplayarak, bu yazarların, İstanbul'a gelmiş ve şehir hakkındaki duygu ve düşüncelerini kaleme almış bu yazarların hayat hikayelerini de inceleyerek, yayınladığı kitapların başına bu konuda etütler yazdığını belirtmiştir. Gülersoy, kendi hazırladığı bu etütlerin de Türkçede ilk kez yayınlanmış olduğunu eklemiştir. Gülersoy, planının 19. yüzyılın ünlülerinden başlayarak geriye doğru gitmek olduğunu belirtmiştir. Bu amaçla 3 yılda 4 kitap yayınlamıştır. Bu kitaplar: Lamartine, Th. Gautier, Gerard de Nerval ve Lady Montagu'dur. Özenle hazırladığı bu lüks baskılı kitapların üzerine zararına fiyatlar konulduğunu belirtmiştir. Kitapların konusu, baskısı ve sunuş biçiminin, bu işten anlayanların ilgisini çektiğini, daha sonrasında bu kişilerin (Oktay Akbal, Çetin Altan ve Melih Cevdet Anday) kitaplar hakkında yazılar yazdığını ve bu kitapları, kitap sanatında bir aşama olarak nitelendirdiklerini belirtmiştir. Gülersoy, bu yazarların gazetelerdeki tirajına göre 100.000'in üzerinde okuyucusu olduğunu ancak kendi yayınladığı yabancı gezginler dizisinin yılda 10 adet satmadığını belirtmiştir. Kitapçıların ilk başta bu kitapları beğenerek vitrinlere koyduğunu ancak sonrasında üst raflara kaldırdıklarını eklemiştir.

1970 yıllarının başında İstanbul'un semtleri üzerine bir dizi Türkçe yayın hazırlamaya başlamıştır. Birinci kitap, Galata Köprüsü'ne aittir. Bu kitabın da kitapçılarda satılmaması üzerine rahatsız olan Gülersoy, bir çocuk tutup, Galata Köprüsünün başında 10 gün süreyle kitabı satmakla görevlendirmiştir. Gülersoy, 10 günde Galata Köprüsü'nden geçen milyonlarca insandan sadece bir kişinin kitabı satın aldığını belirtmiştir. Kitabı satın alan kişi ise yaşlı bir avukattır.

Gülersoy, kitaplarının satılmaması üzerine konu ile ilgili uzmanlarla görüştüğünü belirtmiştir. Kimi uzmanlar kendisine kitapların beyaz kâğıda değil ikinci hamur kâğıda basılmasını önermiştir. Fakat Gülersoy, "bu işe para için değil, örnek ortaya koymak üzere giriştiğini" belirterek hiçbir maliyetten kaçınmamış ve kâğıt kalitesini düşürmemiştir. Bazı uzmanlar ise bu tarzdaki eserlerin artık satmadığını belirtmiştir.

Gülersoy ise bu fikre kaleme aldığı şair ve düşünürler hakkındaki eserleri için Paris'te kaynak ararken uğradığı kitapçılara kalabalık yüzünden giremediğini, Lamartine'in 100. yayınlanan kitapların bolluğundan kitapların hepsini alamadığını vurgulamıştır.

Gülersoy toplumun yabancı yayınları almamasının sosyal sebepleri ve sonuçları olduğunun üstünde durmuştur. Gülersoy, yabancıların edebiyat, gözlem ve düşünce dünyasından eserlerin Türkçeye çevrilip sunulduğunda büyük çoğunluk tarafından bu kitapları almak istemeyeceğini ve Gülersoy'un bu girişimine karşı hep önyargılı olacaklarını düşünmüştür. Bu sebeple bir süreliğine bu kitapların yayınını kesmiştir. Daha sonrasında bir gazete aynı yönde yayın başlatmış, saman kağıdına bastırdığı kitaplardan 10 bin adet satmaya başlamıştır. Gülersoy'a kâğıt kalitesini düşürmesi yönünde önerilerde bulunmuş olan uzmanlar bu konuda haklı çıkmış olsalar da Gülersoy gazetelerin bastırdığı bu kitapların toplumsal bir değişim yaratacak türden bir girişim olmadığını vurgulamıştır. Okuyucuların bu kitapların dizi numarasını sorarak sadece bir koleksiyonu tamamlamak amacıyla aldığını belirtmiştir. Daha sonraki yıllarda ise Gülersoy, yayınladığı kitaplardan birincisini satın almış olan bir bankanın, kitapları yırtıp bozuk para ruloları olarak kullandığını öğrenmiştir. Aradan geçen 10 yılda Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu'nda yürüttüğü İstanbul'un tarihi yapılarının restore edilmesi çalışmaları ile toplumun dikkatini çektiğini ve bu çalışmaların beğenildiğini belirtmiştir. Kapalı Çarşı üstüne hazırladığı etüdün Simavi Vakfı ödünü kazanması ile basın ve televizyonda yer alması, Gülersoy'un yayınlarının satışlarını az da olsa artırmıştır. Gülersoy, günde yarım milyon insanın okuduğu yazar Çetin Altan'ın Kapalı Çarşı kitabından övgüyle bahsetmesinin ve kitabın günlerce gazetelerde reklamının yapılmasının ardından kitabın sadece 20-30 adet satmış olması üzerine, yayınladığı kitapların ancak kısıtlı bir kitlenin ilgisini çekebildiği kabul etmiştir. Fakat Gülersoy, 10'lardan 100'lere çıkan okuyucu sayısını göz önünde bulundurarak kitabını yeniden yayınladığını belirtmiştir.

Gülersoy, Türkiye ve İstanbul üzerine yazılmış kitapların kendi döneminde Türkçeye çevrilmemiş olmasına çok şaşırmış ve hayal kırıklığına uğramıştır. Özellikle 1970'li yılların sağ-sol kavgası döneminde bu tarz eski yayınlarla uğraşması bazı çevreler tarafından küçümsenmiştir. Gülersoy, İstanbul ve Türk kültürü hakkındaki yabancı yazarlarının gözlemlerini Türkler tarafından okunmasının çok gerekli olduğunu düşünmüştür ve bunlardan haberdar olmayan bir toplumun kültürel açıdan eksik olduğunu söylemiştir. Genel olarak kitapları yayınladığı dönemde hem kitap tercihlerine

hem kitapların kalitesine ve kullanılan kağıdına yapılan eleştirileri haksız bulmuştur. Çünkü Gülersoy Türkçede yayınladığı bu kitapların kendi ülkelerinde aradan geçen yüz yıla yakın süreye rağmen hala güncelliği koruduğuna yurt dışı ziyaretlerinde kendi gözüyle şahit olmuştur. 1960'lı yıllarda yaptığı Avrupa gezilerindeki gözlemlerini, duygu ve düşüncelerini 1970'lerde yazmaya başladığını anlatmıştır. Gülersoy, "Batıya Doğru" isimli kitabında gezi notlarının yanında Türk toplumunun Batıya yönelme meselesini kentler, yapılar, görünümler ve insanlar üzerinden anlatmıştır.

Türkiye'nin İlk Oteli Hotel d'Angleterre, İstanbul 1979.

Konu: Gülersoy bu eserinde İstanbul'da açılmış ilk otel olan Hotel d'Angleterre'nin hikayesini kaleme almıştır. Bu otelde kalmış olan tarihteki ünlü kişilerin bir listesini de verir. Bu kişiler arasında İngiliz Times gazeteci M. De Blowitz, Kırım Savaşı sırasında İstanbul'da konaklamış İngiliz Lady Hornby, Fransız yazar Pierre Loti ve Türk yazar Sait Faik vardır. 1930'lu yıllarda Tokatlıyan Oteli'nin sahibinin damadı Bay Medovitch'in oğlu bu oteli satın almıştır. Son yıllara kadar bir aile işletmesi 19. yüzyıl oteli olarak yabancı ziyaretçilerin ilgisini çekmiştir. Bayan Medovitch'in 1972 yılında Gülersoy'a oteli kurumun satın almasını teklif etmiştir. Ancak sonrasında bir akaryakıt şirketi tarafından satın alınan otel, yıkılarak bir otopark halini almıştır.

Hotel d'Angleterre, Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu, İstanbul 1985.

Konu: Gülersoy, 1979'da yayınlanan "Türkiyenin İlk Oteli Hotel d'Angleterre" kitabındaki metnin üstüne eklemeler yaparak benzer bir metin kullanmıştır. Bu kitapta ise otelin 1800'lü yıllardaki görünümlerine dair bir bölüm eklemiştir.

Pierre Loti ve Dersaadet, Çelik Gülersoy Vakfı, İstanbul 2003.

Konu: Gülersoy bu kitabında Fransız yazar Pierre Loti'nin hayatını ve onun dönemindeki Dersaadet'in durumunu kaleme almıştır.

Pembe Sera'nın Hikayesi, Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu, 1981.

Konu: Pembe Sera Yıldız Parkı içerisinde bulunan Malta Köşkü'nün yakınında bir kış bahçesidir. Bu kış bahçesi bir kafeterya/restoran olarak hizmet vermektedir. Pembe Sera 1980 yılında Çelik Gülersoy tarafından tasarlanıp inşa ettirilmiştir. Gülersoy Avrupa'daki benzerleri gibi bir kış bahçesi ya da limonluk olarak burayı tasarlamıştır. Etrafında bulunan erguvan ağaçlarının dökülen pembe yaprakları nedeniyle bu kış bahçesi pembe renge boyanmıştır. Yine bu nedenle Pembe Sera adıyla anılmaktadır.

Pembe Sera Yıldız Parkı içerisinde inşa edilip hizmete başladıktan sonra İstanbullular tarafından çok beğenilmiştir.

2.10.6. Kitap Bölümleri

Bu bölümde Gülersoy'un çeşitli eserlerde yer alan kitap bölümleri toplanarak listelenmiştir.

Alphonse de Lamartine, *Alphonse de Lamartine ve İstanbul Yazıları,* çev. Nurullah Berk, İstanbul Kitaplığı, 1971.

Théophile Gautier*, İstanbul*, çev. Nurullah Berk, İstanbul Kitaplığı, İstanbul 1972.

Lady Montagu, *Türkiye'den Mektuplar,* çev. Bedriye Şanda, İstanbul Kitaplığı, İstanbul 1973.

Gérard de Nerval, *Doğuya Yolculuk,* çev. Nurullah Berk, İstanbul Kitaplığı, İstanbul 1974.

M. Von Tietz, *Türkiye 1833,* çev. Bedriye Şanda, İstanbul Kitaplığı, 1982.

"Cumhuriyet'in Başında İstanbul", *Cumhuriyet'in Devraldığı İstanbul'dan Bugüne*, ed. Çelik Gülersoy, Türkiye Sınai Kalkınma Bankası A.Ş., 1999, s.7-11.

"Benim Masalım", *İstanbul'da Zaman,* ed. Tomris Uyar & Sırma Köksal, Büke Yayınları, İstanbul 2000, s.171-175.

2.10.7. Önsözler

Bu bölümde Gülersoy'un çeşitli kitaplarda kaleme aldığı önsözler tespit edilip liste halinde sunulmuştur. Önsözlerde İstanbul Kitaplığı'na dair bilgiler incelenmiş ve analiz edilmiştir.

Resim. 2.6. Çelik Gülersoy, *Kırk Yıl Olmuş.* haz. Nezih Başgelen, İstanbul Kitaplığı, İstanbul 1989.

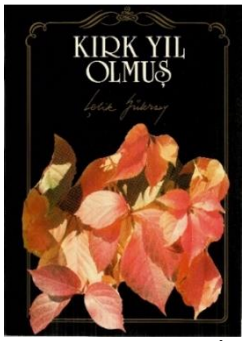

Kaynak: Çelik Gülersoy Vakfı İstanbul Kitaplığı

Kitabın sunuş kısmında Gülersoy, 1947 yılının Eylül ayında başlayıp 1987 yılının Eylül ayına kadar süren Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu'ndaki 40 yıllık kariyerinden bahsetmektedir. Bu kitabında hem kendi yaşamını hem özetleyip hem de resimleyip kendi hayranları için bir yaş günü armağanı olarak sunduğunu belirtmiştir. Bu hediyenin sebebini ise küçüklüğünde doğum günlerinde konak çocuklarına hediye götürülmediğini, doğum günü çocuğunun gelenlere hediye verdiğini anlatarak açıklamıştır. Gülersoy bu otobiyografisinde sadece kendi yaşamına odaklanmakla kalmamış, aynı zamanda o dönemin İstanbul'una, toplumuna ve çevresine dair değerlendirmelerini ve tespitlerini de kaydetmiştir. Çocukluğunda bolca zaman geçirdiği konakları, oturdukları konakların çevresini, mahallenin esnafları, bostanlarını, bahçelerini ve sokaklarını hem hatıralarından anlatırken hem de bu kitabı kaleme aldığı 1989 yılının İstanbul'unun da durumunu anlatmıştır.

Said N. Duhani, *Beyoğlu'nun Adı Pera İken.* Çelik Gülersoy Vakfı İstanbul Kütüphanesi Yayınları, İstanbul 1990.

Kitabın sunuş bölümünde Gülersoy, Said Duhani'nin kaleme aldığı bu kitabının 1940'larında yaşadığı Beyoğlu'nun kendine özgün anılarından oluştuğunu belirtmiştir. Kitabın "Kitap ve Yazarı" bölümünde Gülersoy, Duhani'nin bu kitabının ileride gelecekte 19. yüzyıl İstanbul'unu incelemek isteyen araştırmacılar için önemli kaynak ve edebiyat örneği olacağını vurgulamıştır. Gülersoy kendi arşivinden resimler ile birlikte bu metni Türkçeye çevirterek Türk kültür kitaplığına hediye etmiş olduğunu eklemiştir. 1984'de 3 bin nüsha basılan kitabın, 1990'larda henüz bitmediğini belirtmiştir. Duhani, kitabında çoğunlukla Pera'yı ele almış olmakla birlikte daha önce yaşamış olduğu Paris 'le ilgili anılarına da sıklıkla atıfta bulunmuştur.

Said N. Duhani*, Eski İnsanlar Eski Evler*. Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu, 1982.

"Kitap ve Yazarı" bölümünde Gülersoy, kitabın yazarı Said Naum Bey'in Frenk Beyoğlu 'su için 1947 yılında resimsiz Fransızca küçük bir kitap olarak Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu tarafından basılmış bu eseri Türkçe ve resimli olarak tekrar yayınladığını ifade etmiştir.

İzzet Kumbaracılar, *Eczacılık Tarihi ve İstanbul Eczahaneleri*. Çelik Gülersoy Vakfı İstanbul Kütüphanesi Yayınları, İstanbul 1988.

Kitabın sunuş bölümünde Gülersoy, İstanbul'un yaşanmış ama yazılmamış bir şehir olduğunu söylemiştir. Batılıların İstanbul hakkındaki kitapları ve resimleri aracılığıyla şehrin tarihi bir oranda korunabilmiş olduğunu belirtmiştir. Çelik Gülersoy bu eserleri toplayıp bir araya getirerek korumak amacıyla Soğukçeşme Sokağı'nda bulunan İstanbul Kütüphanesi'ni kurduğunu anlatmıştır. Kütüphanenin amacı öncelikle bu eserleri korumak, bir diğer amacı da bu eserleri dilimize çevirip günümüz literatürüne kazandırmaktır. Gülersoy, Kitaplığın bölümlerine paralel olacak şekilde Tarih dizisi, Biyografiler, Yapı ve Semt Monografileri, Genel İstanbul Etütleri gibi yayın dizileri oluşturmuştur. Gülersoy, İstanbul'un eski kimliğini kaybetmesini 4 maddede özetlemiştir: Hızlı nüfus artışı, kişilerin ve grupların güçlü maddi çıkar hırsları, kültür değişimi ve eskiye yabancılık, teknolojik gelişmelerin şehrin çehresini değiştirmesi. Gülersoy hafızasındaki 1930-1950 yılların nüfusu az, henüz şehir karakterini yitirmemiş ve yeşillikler içerisindeki İstanbul'unu özleyenler ve tanımak isteyenler için İstanbul Kütüphanesini kurmuş olduğunu anlatmıştır.

Willy Sperco, *Yüzyılın Başında İstanbul.* İstanbul Kütüphanesi, İstanbul 1989.

Kitabın sunuş bölümünde Gülersoy, daha önce İzzet Kumbaracılar'ın "Eczacılık Tarihi ve İstanbul Eczahaneleri" kitabında kullandığı metnin bir bölümünü değiştirmeden kullanmış, geri kalan bölümünde de Sperco'nun kitabından bahsetmiştir. Aslı Fransızca olan bu kitabın orijinal adı "Les Turcs, d'hier et d'aujourdhui", "Türkler, Dün ve Bugün" dür. Hazırlanan bu kitapta Sperco'nun kitabının sadece İstanbul ile ilgili kısımları toplanmış, Türkçeye çevrilerek yeniden isimlendirilmiştir. Sperco'nun anılarından ve gözlemlerinden oluşan bu kitap ilk elden tanıklık belgesi olması açısından da değerli bir eserdir.

Muzaffer Gökman, *Ahmet Rasim İstanbul'u Yaşayan ve Yaşatan Adam Hayatı ve Eserleri, 2 cilt,* Çelik Gülersoy Vakfı İstanbul Kitaplığı Yayınları, İstanbul 1989.

Kitabın sunuş bölümünde Gülersoy, küçük farklar haricinde daha önceki sunuş yazılarına benzer bir metin kullanmıştır. Gülersoy, bu kitabın biyografi dizisinin ilk eseri olduğunu belirtmiştir. Kitaplığın biyografi bölümü, İstanbul ile ilgili yerli ve yabancı kişilerin yaşamları ve eserlerinin yanında bu kişiler ile ilgili yapılacak araştırmaları kolaylaştırmak amacıyla İstanbul ile ilgili olmayan diğer kitaplarını da içermektedir. Gülersoy, Ahmet Rasim'in 19. ve 20. yüzyıllar arasında İstanbul'a hayatını ve eserlerini adamış olmasından belki de İstanbul ile ilgili en önemli kişiler arasında yer aldığını

belirtmiştir. Gülersoy, Ahmet Rasim ile ilgili yapılan araştırmalardan en kapsamlısı olmasından Muzaffer Gökman'ın bu eserini yayınlamış olduğunu belirtmiştir.

Burhan Arpad, *Yokedilen İstanbul*, Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu, 1983.

Kitabın Önsöz bölümünü Çelik Gülersoy yazmıştır. Kitabın yazarı Burhan Arpad'ın bir İstanbul çocuğu olması ve yazdığı hikayelerinde mekânın hep İstanbul olmasına dikkat çekmiştir. Arpad kısa hikayelerinde hep İstanbul'u ve şehrin insanlarını anlatmıştır. Arpad'ın bu kitabında İstanbul'un yitirilen eskilerine dair bir belge olması açısından değerli olduğunu belirtmiştir.

Resim 2.7. Alphonse de Lamartine, *Alphonse de Lamartine ve İstanbul Yazıları,* çev. Nurullah Berk, İstanbul Kitaplığı, 1971.

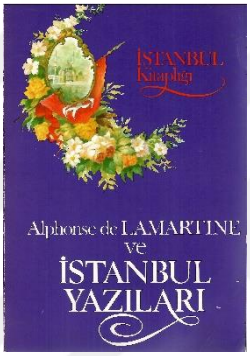

Kaynak: Çelik Gülersoy Vakfı İstanbul Kitaplığı

Kitabın önsözünde milli kütüphanedeki en büyük boşluğun ünlü yabancı yazarların Türkler hakkındaki eserlerinin Türkçe'ye çevrilmemesini ve çevrilen kitapların çok az sayıda olduğu üzerinde durmuştur Gülersoy. Gülersoy'a göre özellikle 18. yüzyılda artan bu eserlerden Türk halkı değil, daha çok o eserleri yazan yabancı halklar faydalanmıştır. Gülersoy hazırlamış olduğu İstanbul Kitaplığı dizisi ile hem yabancı yazarların İstanbul hakkındaki eserlerinin Türkçeye çevrilmesi hem de İstanbul ve Türk tarihinin tanıtılmasını amaçlamıştır.

Resim 2.8. Théophile Gautier, *İstanbul*, çev. Nurullah Berk, İstanbul Kitaplığı, İstanbul 1973.

Kaynak: Çelik Gülersoy Vakfı İstanbul Kitaplığı

Önsöz değiştirilmemiştir. Gülersoy önsöz bölümünün dipnotunda Lady Montagu kitabının 50 adet satmadığı belirtmiştir.

Resim 2.9. Lady Montagu, *Türkiye'den Mektuplar,* çev. Bedriye Şanda, İstanbul Kitaplığı, İstanbul 1973.

Kaynak: Çelik Gülersoy Vakfı İstanbul Kitaplığı

Kitabın ilk sayfasında Türkler hakkında yabancı eserlerin çevirilerini yayınlamış olan Reşat Ekrem Koçu'ya bu kitabın sunulduğu ifade edilmiştir. Önsöz değiştirilmemiştir. Dipnotta Gautier kitabının bir yılda 40 adet sattığı belirtilmiştir.

Resim 2.10. Gérard de Nerval, *Doğuya Yolculuk,* çev. Nurullah Berk, İstanbul Kitaplığı, İstanbul 1974.

Kaynak: Çelik Gülersoy Vakfı İstanbul Kitaplığı

Konu: Alphonse de Lamartine ve İstanbul Yazıları'nda kullanılan önsözün aynısı kullanılmıştır. Yazının sonuna bir dipnot eklenmiştir. Bu dipnotta Gülersoy, yayınladığı kitapların okunmuyor oluşundan bahsetmektedir. Dizinin ilk kitabı olan Alphonse de Lamartine ve İstanbul Yazıları'nın, Lamartine hakkında hazırlanan ilk Türkçe etüt olmasına rağmen sadece 30 adet sattığını belirtmiştir.

Resim 2.11. M. Von Tietz, *Türkiye 1833,* çev. Bedriye Şanda, İstanbul Kitaplığı, 1982.

Kaynak: Çelik Gülersoy Vakfı İstanbul Kitaplığı

Konu: Önsöz değiştirilmemiştir. Dipnotta Gülersoy hazırladığı bu kitap dizisinin ilgi görmemesinden dolayı duyduğu üzüntüden bahsetmektedir. Melih Cevdet Anday ve Oktay Akbal gibi yazarların bu kitap dizisinden bahsetmesine rağmen kitapların 10 yılda 100 tane satmadığını belirtmiştir. Gülersoy bu kitabı ise "tarihe karşı bir bilgi borcu olarak" dostlarına dağıtmak üzere 500 adet bastırdığını belirtmiştir. Yayın tarihi kitabın üzerinde yazmamaktadır. 1982'de yayınlanmış olan bir gazete haberinden yayın tarihi

tespit edilmiştir. Gülersoy hazırladığı bu kitap dizisinin okuyucu tarafından ilgi görmemesine üzüntü duymakta olduğunu belirtmiştir. Dizinin ikinci kitabından itibaren eklemeye başladığı bu dipnotlarda kitapların satış sayılarını not etmiştir. Gülersoy, bu kitap dizisi ile gazete dizisi içinde sırf o gazetenin mührünü taşıdığı için on binlerce adet satılan kitapları kıyaslamıştır. Kitapların satmayışının yayımcı markanın tanınır olmadığı ile ilgili olduğunu öne sürmüştür.

Bu bölümde Çelik Gülersoy'un hayat hikayesi ve İstanbul şehrinin hayatındaki önemi ele alınmıştır. Bu amaçla Gülersoy'un kaleme aldığı eserler incelenerek İstanbul'a dair vizyonunun nasıl oluştuğu değerlendirilmiştir. Gülersoy'un küçük yaşta İstanbul'a gelmesi, okuduğu okullar, yaşadıkları evlerin ve muhitlerin kendisinde bıraktığı izlenimler, okuduğu kitaplar ve kendisini etkileyen yazarlar, kariyeri ve tanıştığı önemli kişilerin fikir dünyasına katkıları, yurt dışı gezileri, İstanbul hakkında okuduğu ve kaleme aldığı kitaplar ele alınmıştır. Çalışmanın kapsamında Gülersoy'un yaşamındaki İstanbul Kitaplığı'nı kurma hayalinde etkili olmuş olaylar ve kişiler araştırılmıştır. Bu amaçla öncelikli olarak Gülersoy'un kaleme aldığı kitaplar, makaleler, kitap bölümleri, önsözleri ve verdiği röportajlar kaynak olarak kullanılmıştır. Yapılan incelemelerde Gülersoy'un İstanbul Kitaplığı hayalinin ortaya konması amaçlanmıştır.

Bir sonraki bölümde ise Gülersoy'un İstanbul Kitaplığı hayalinin oluşum sürecinin hikayesinde sırasıyla İstanbul konulu bir şehir arşivi toplama, Gülersoy'un İstanbul Kitaplığı adı altında yayınladığı yabancı yazarların İstanbul hakkında yazdığı eserlerin Türkçe çevirilerinden oluşan monografi dizisi, Kitaplık binasının ve Soğukçeşme Sokağı'nın restoresyon süreci, İstanbul Kitaplığı'nın bölümleri ve bu bölümlerin düzeni, Kitaplığın kitap ve kitap dışı materyal koleksiyonu, kullanıcısı, Çelik Gülersoy Vakfı, 1990 yılında Kitaplığın açılş töreni ve bu açılışın yerli ve yabancı basına yansımaları, Kitaplığın kurum tarihinin ve kuruluş sürecinin ortaya konması amacıyla eski ve mevcut Kitaplık çalışanları ile yapılan birebir görüşmeler ele alınacaktır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. İSTANBUL KİTAPLIĞI

Bu bölümde Çelik Gülersoy'un İstanbul Kitaplığı hayalinin oluşumu, İstanbul konulu bir arşiv toplama süreci, İstanbul Kitaplığı ismiyle yayınladığı kitap dizisi, Kitaplık binasının ve binanın yer aldığı Soğukçeşme Sokağı'nın restorasyon süreci, İstanbul Kitaplığı'nın oluşturan bölümler ve bu bölümlerin düzenleri, kitap ve kitap dışı materyal koleksiyonu, Kitaplığın kullanıcısı, Çelik Gülersoy Vakfı, Kitaplığın kullanıcılara açılışı, Kitaplığın kuruluşunun basındaki yansımaları, İstanbul Kitaplığı'nın kuruluş sürecine dair Kitaplığın eski çalışanları ile yapılan birebir görüşmeler incelenecektir.

3.1. Çelik Gülersoy'un İstanbul Kitaplığı Hayali

Gülersoy, 1981 yılında Varlık dergisine verdiği bir söyleşide 1965 yılından itibaren İstanbul tarihine merak saldığını, İstanbul hakkında yurt dışında yazılmış kitapları topladığını ve bunları ileride İstanbul'a armağan etmek üzere biriktirdiğini söylemiştir.[78] İstanbul hakkında yazılmış yayınların tam bir bibliyografyasının olmadığını belirten Gülersoy, kendi biriktirdiği ve okuduğu yayınların 3 bin civarında olduğunu ifade etmiştir. Bunlar arasından Theophile Gautier'nin İstanbul'unu yayınlarken sadece İstanbul ile alakalı bölümü değil Gautier'nin çok güzel anlatması sebebiyle Malta bölümünü de yayınladığını söylemiştir. Bu İstanbul literatürünün kendisine içinde yaşadığımız bu şehri yabancıların gözü ile seyretme imkânı verdiğini dile getirmiştir. Bunun sanki bildiğimiz tabloya değişik bir açıdan bakmak gibi olduğunu anlatmıştır. Yabancıların kitaplarında coşku ve övgü ile İstanbul'dan bahsetmeleri, Çelik Gülersoy'un İstanbul'un önemini daha iyi kavramasına ve İstanbul'u gerçek yönleri ve yerine konamayacak değerleriyle sevmeyi öğretmiştir. Röportajda Gülersoy, Malta Köşkü, Sarı Köşk, Çadır Köşkü, Pembe Sera ve Çamlıca Kır Kahvesi gibi gerçekleştirdiği projelerden bahsetmenin yanı sıra Sultanahmet'te içi pansiyon şeklinde tasarlanmış bir konak ile Yıldız Parkı içerisinde planladığı ikinci bir sera projesinden bahsetmiştir. Kendisini kaderci, romantik, biraz yazar, çok hayalci, çağdışı, azıcık mimar veya desinatör, birazcık hukukçu ve bir de acemi şair olarak tanımlayan Gülersoy, o tarihlerde ülkenin içinde bulunduğu durum yüzünden aklındaki birçok projeyi yakın çevresine söylemediğini belirtmiştir.

[78] Çelik Gülersoy, "Çelik Gülersoy İle Bir Söyleşi", *Varlık*, Nisan, 1981.

Gülersoy, "Bir Zamanlar İstanbul" isimli kitap için kaleme aldığı önsözde İstanbul Kitaplığı'nı oluşturmaya ve bir Şehir Arşivi kurmaya 1950'li yıllarda başladığını anlatmıştır.[79] Gülersoy, İstanbul'un eski sahnelerini en iyi yansıtan kaynak olması nedeniyle eski kartpostalları toplayarak koleksiyonu oluşturmaya başladığını belirtmiştir. Gülersoy, 1990 yılında verdiği bir röportajda "yazılı bir kentle" ilk kez tanışmasının 1961 yılında olduğunu anlatmıştır: *"İlk seyahatimde bir kültür şehri nedir anladım. Daha önce okumuştum, ama okumakla görmek birbirinden farklı şeyler. O İsviçre kasabalarının, büyük İngiliz kentlerinin, Fransa dağlarının içine girince anladım. Gördüklerimin bir bölümü peyzajdı, ama bir bölümü de literatürdü. Hangi kitapçıya gittiysem gördüm ki o şehir hakkında bir sürü şey yazılmış. O zaman aklım başıma geldi. İstanbul'un yoksulluğunu anladım. Biz Türkler bu şehri yaşamışız dört dörtlük. Camisiyle, sarayıyla, bahçesiyle…Eskiler keyfini sürmüş fakat ellerine kâğıt kalem alıp bunu yazmamışlar. Batılı ise gördüğünü yazmış."*[80] Gülersoy, İstanbul Kitaplığı düşüncesinin bu şekilde doğduğunu aktarmıştır.

1986 yılında verdiği bir röportajda İstanbul adına bir kitaplık kurma düşüncesinin nasıl oluştuğu sorusu üzerine Gülersoy, *"İstanbul'da ve dünyada pek çok kitaplık var. Ama bir şehri özel olarak ele alan yok. Biz, İstanbul için bunu yapmış bulunuyoruz. Tarih boyunca üç imparatorluğa başkentlik eden bu şehir, her zaman dünya çapında bir ilginin de merkezi olmuş. Bu yüzden, hakkında sayısız eser yazılmış. Acıdır ki, bu sayısız eserlerden Türkçeye çevrilenlerin sayısı 15-20'yi geçmemiş. Birinci aşama olarak, ben bunları önce toplamaya çalıştım. Buraya yerleştirmiş olduğum koleksiyon otuz yıllık çabanın ürünü. Dünyada epeyce nadir bir koleksiyon. Kitaplık, bu aşamada eserleri araştırıcıların hizmetine sunma amacıyla kuruldu. İkinci aşama olarak, bunları Türk diline kazandırmak gerekir. Böyle bir girişimin tabii ki hiçbir ticari şansı yok. Fakat bir kültür görevi olarak bunu yapmak gerekir. Kurduğum vakıf ile bunu da ileride yapabileceğimizi sanıyorum"*, demiştir.[81]

[79] Çelik Gülersoy, "Kartpostallarda Neler Var? Neler Yok?", *Bir Zamanlar İstanbul,* İdea İletişim Hizmetleri, İstanbul 1996, s. 1-2.
[80] Anna Turay, "İstanbul'u okuyorum Soğukçeşme'de", *Cumhuriyet*, 29.01.1990.
[81] Mehmet Akif, "İstanbul Kitaplığı 'ilkler' arasında", *Cumhuriyet*, 1.10.1986, Marmara Üniversitesi Açık Erişim Sistemi Kişisel Arşivlerde İstanbul Belleği Taha Toros Arşivi [Erişim Tarihi: 23.08.2022]

3.2. Çelik Gülersoy'un İstanbul Kitaplığı Yayınları

Çelik Gülersoy 1971 ve 1984 yılları arasında toplamda 5 kitap olmak üzere bir monografi dizisi yayınlanmıştır. İstanbul Kitaplığı monografi dizisi adı altında yaptığı bu yayınlarda İstanbul hakkında eserler kaleme almış ünlü Avrupalı yazarların Çelik Bey'in yazdığı biyografileri ve eserlerinin Türkçe çevirileri yer almaktadır. Birinci kitap Alphonse de Lamartine ve İstanbul Yazıları (1971), ikinci kitap Theophile Gautier'in İstanbul (1972), üçüncü kitap Lady Montagu'nün Türkiye'den Mektuplar (1973), dördüncü kitap Gerard de Nerval'in Doğuya Yolculuk (1974), beşinci kitap ise M. Von Tietz'in Türkiye 1833 (1982) kitabıdır.

İstanbul Kitaplığı kitap dizisi ilk olarak 1971 yılında yayınlanmaya başlayan Gülersoy'un eserleri basında adından söz ettirmiştir. 1971 yılında yayınlanan bir gazete haberinde "İstanbul ve Türkiye için tarih boyunca yabancılar, o günlerin hayatından örnekler vermişlerdir. Aynı zamanda turistik değer taşıyan bu anıları yazar Çelik Gülersoy toplayarak, kendi edebi usulü ile renklendirerek İstanbul Kitaplığı adı altında neşretmeye başlamıştır. İlk kitap, Lamartin'in hatıralarını anlatmaktadır."[82] şeklinde kitap dizisi hakkında tanıtıcı yazılar yer almıştır. İstanbul Kitaplığı kitap dizisi Orhan Erdenen, Nurullah Berk, Vedat Nedim Tör, Nurullah Berk, Oktay Akbal gibi yazarlar tarafından beğenilmiş, kitap dizisi hakkında gazete ve dergilerde tanıtıcı yazıları yayınlanmıştır. Orhan Erdenen bir yazısında Gülersoy ve hakkında "Gülersoy için çok defa on parmağında on marifet vardır denir. Hakikaten öyledir. Fakat bütün bu marifetler, tarihin, coğrafyanın, edebiyat ve ansiklopedik bilgilerin yoğurup realist bir memleket değerlendirmesini yapan geniş bilgilerin ve bu bilgilerin ideal noktalara yönelen tek istikametinde toplanmıştır."[83] yazmıştır.

3.3. Soğukçeşme Sokağı'nın ve İstanbul Kitaplığı Binasının Restorasyonu

Bu bölümde İstanbul Kitaplığı binasının ve binanın bulunduğu Soğukçeşme Sokağı'nın restorasyon süreci incelenecektir. Bu süreçte Gülersoy'un Soğukçeşme Sokağı'nın ve sonrasında İstanbul Kitaplığı olacak binanın tarihine dair araştırmaları ve restorasyona başlama süreci değerlendirilecektir.

[82] "Haberler", *Milliyet*, 17.09.1971.
[83] Orhan Erdenen, "Lamartin ve İstanbul Kitaplığı, *İstanbul Belediyesi*, Ekim 1971, s.12-30.

Resim 3.1. 1986 yılında İstanbul Kitaplığı binasının restorasyonu hakkında Çelik Gülersoy'un verdiği bir röportaj.

Çelik Gülersoy'un rüyası 'bir kent için kitaplık' gerçekleşiyor

İstanbul Kitaplığı 'ilkler' arasında

MEHMET AKİF

GÜLERSOY — Kitaplık ya bilinmeyenleri, okuyucu, Bursa-Bizans Dönemi, Osmanlı Tarihleri, Seyahatnameler, Hat-sanat, Biyografiler, Etüdler, Güzel Sanatlar, Belediye Kitapları, İstanbul Rehberleri, Türkiye Rehberleri ve Edebiyatına İstanbul Kitaplık bölümü planda araştırmacılara açık olacak. Mikrofilm ve fotokopi donanımı hazırlanmaktadır. Okumak için ücret ödemek gerekmeyecek, ancak mikrofilm ve fotokopi hizmetlerinden ücret alınacak.

—Araştırmacılar dışındaki kişiler yararlanamayacak mı?

GÜLERSOY — Hayır. Çünkü kitap dışı çalışacak yer arayan öğrencilere açarsak, gerçek araştırmacılar okumak için bulamayacaklardır. Bu nedenle Mimarlık Kitaplığı'ndan ayırmak gerek.

—Kitaplığın hizmet verişi hangi yönlerde ve nasıl olacak?

RESTORASYONU TAMAMLANDI — Çelik Gülersoy, Galata'daki eski görünümünden tamamen farklı olan Soğukçeşme Sokağı'ndaki Bakırcılar İlk Kitaplığı ile ilgili bir kitap düzenlemesi ile kitaplığı da hazırlıyorlar.

Kaynak: Marmara Üniversitesi Açık Erişim Sistemi Kişisel Arşivlerde İstanbul Belleği Taha Toros Arşivi [Erişim Tarihi: 23.08.2022]

Resim 3.2. İstanbul Kitaplığı binasının 1984 yılındaki durumu.

1986'da İstanbul Kitaplığı haline gelen, Sokağın en eski yapısı 1984 durumu.

Kaynak: Çelik Gülersoy, *Soğukçeşme Sokağı*, Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu, İstanbul 1989.

Çelik Gülersoy "Soğukçeşme Sokağı" isimli kitabında Soğukçeşme Sokağı restorasyon çalışmaları sürecini detaylı bir şekilde anlatmıştır. Gülersoy Soğukçeşme Sokağındaki bütün evlerin Saray duvarına bitişik olarak inşa edildiğini belirmiştir. Çöküntü halindedir bu binalar. Sokağın ucunda yer alan 1800 tarihli III. Selim dönemine ait mermer bir Türk çeşmesi sokağa ismini veren yapıdır.[84] Gülersoy, sokağa ait en eski resim belgesinin 1836 yılında Londra'da basılmış olan İngiliz sanatçı Lewis'in albümündeki gravür olduğunu belirtmiştir. Gravürde Topkapı Sarayının önündeki meydandan bu evlere doğru olan manzara tasvir edilmiştir.[85] Gülersoy sokağa ait resim malzemelerinin yanı sıra tapu kayıtlarını da incelediğini ilave etmiştir. Bu süreçte Gülersoy, İstanbul'da 1930'lu yıllardan daha eski defterlerin kullanımda olmadığını, arşivlerde tasnif edilmiş bir şekilde durmadıklarını ve arşivlerin bir kısmının yok olduğunu belirtmiştir. Gülersoy, Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu'nun çalışmalarını beğenen ve Soğukçeşme Sokağı'nı gezen Devlet Bakanı Tınaz Titiz'in ilgisi ve emri sonucunda bütün sokağın eski kayıtlarına ulaşabildiklerini belirtmiştir. Bu inceleme neticesinde birçok defterin rutubet nedeniyle çürümüş olduğunu görmüştür. Parsellerin birbirinden farklı tarihlere ait olduğunu gözlemlemiştir. Binalar arasında en eski tarihli kayıtların olanının, sonrasında Çelik Gülersoy Vakıf Merkezi ve İstanbul Kitaplığı olarak yenilecek binaya ait olduğunu belirtmiştir. Kayıtlara göre bu bina 1782 yılına aittir[86]. Gülersoy bu tapu kaydının Latin alfabesiyle çevrilmiş şeklini Soğukçeşme Kitabı'nda yayınlanmıştır. Gülersoy incelediği belgeler sonucunda sokağa ait 150 yıllık gravür, 185 yıllık bir çeşme ve 250 yıllık bir yerleşim bulunduğu sonucuna vardığını belirmiştir.[87] İncelediği resimlerden zaman içinde sokaktaki evlerin yenilenmiş olduğunu tespit etmiştir. Bunun sebebinin evlerin ahşaptan olması ve yangından kolaylıkla tutuşmaları olduğunu belirtmiştir. Bir diğer sebebinin ise yapıların ahşaptan olması nedeniyle zamanla yıpranıp eskimesi olduğunu eklemiştir. Üçüncü bir nedeninin ise Doğu medeniyetinin yapıların devamlı bakımına dair bir alışkanlığının olmaması, eşya ve binaların korunmaması olduğunu ilave etmiştir. Tarih boyunca birçok kez değişmiş olan bu sokağı Gülersoy 1984-1986 yılları arasında restore etmiştir.

Gülersoy, yöneticisi olduğu Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu'nun şehrin farklı noktalarında gerçekleştirmekte olduğu eski tarihi tabloları yeniden canlandırmak

[84] Çelik Gülersoy, *Soğukçeşme Sokağı*, Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu, İstanbul 1989, s. 6.
[85] *Age*., s. 7.
[86] Mehmet Akif, "İstanbul Kitaplığı 'ilkler' arasında", *Cumhuriyet*, 1.10.1986, Marmara Üniversitesi Açık Erişim Sistemi Kişisel Arşivlerde İstanbul Belleği Taha Toros Arşivi [Erişim Tarihi: 23.08.2022]
[87] Çelik Gülersoy*, Soğukçeşme Sokağı,* Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu, İstanbul 1989, s. 8.

programı kapsamında bu sokağı da ele aldıklarını belirtmiştir. Kurum'un Nisan 1984 yılında açtığı Hürrem Sultan Hamamı yanındaki Yeşil Ev'in[88] restorasyonundan sonra hem Türk turizminin hem de İstanbul'un bu türde eserlere ihtiyacı olduğunu belirtmiştir.[89] Bu sebeple sokağı yenileme çalışmalarına başladığını eklemiştir. Restorasyon 1984 yılından 1986 yılına kadar sürecektir. Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu tarafından sokaktaki mülkler satın alınmıştır. Binaların restorasyonunda gelecekte turistik kullanımları bozacak değişik fonksiyonların önüne geçmek politikası uygulanmıştır. Ahşap iskeleti çökmüş binalar sökülerek binaların tekrar inşa edilme süreci başlamıştır. Çalışmanın bu aşamasında İstanbul Şehir Yönetimi Anakent Belediyesi Başkanı Bedrettin Dalan, Fatih Sultan Mehmed'in saray duvarı olarak yaptırdığı bu surun önünü kapatan evlere izin vermeyeceğini, padişah sarayı önünde ev olmayacağına göre bunların Hanedan Dolmabahçe Sarayı'na taşındıktan sonra boşalan Topkapı Sarayı önüne 1856'dan sonra yapılmış devrin gecekonduları olabileceğini Gülersoy'u makamına davet ederek bildirmiştir. Bu olayın ardından sokak boyunca binaların tüm belediye ruhsatlarının olmasına rağmen çalışma Eminönü Belediyesi zabıt ekipleri tarafından durdurulmaya başlanmıştır. 4 ay boyunca devam eden bu durum hiçbir çalışmayı durdurma tebligatına ve mühürleme işlemine dayandırılmadan fiili olarak gerçekleştirilmiştir.[90] Gülersoy, padişah saraylarının önüne ev bulunmasının İstanbul için yadırganacak bir durum olmadığını, tarih tarafından biçimlendirildiğini belirmiştir[91]. Gülersoy bu durumu Septimus Severus, Büyük Konstantinus ve Justinianus gibi üç Roma İmparatoru tarafından klasik merkezlere benzetilerek kurulmuş olan şehrin, Osmanlılar tarafından fethedilince bir neslin ömrü içerisinde taşınan yeni sahiplerinin göçebe prensiplerine göre serbest yerleşim geleneğine uygun olarak yeni bir görünüm kazandığı şeklinde açıklamıştır. Gülersoy incelediği belge ve resimlerde 20. yüzyılda Ayasofya'nın bugünkü meydan tarafının evler ve bahçelerle kapalı olduğunu eklemiştir. Gülersoy İstanbul'un batılılaşma sürecine girdiği son bir yüzyılda önce Avrupa'daki büyük kentlere özenilerek, son 20-30 yılda ise nüfusun ve motorlu taşıtların olağanüstü artması gibi birçok nedenle bu Osmanlı yerleşiminin sistematik olarak ortadan kaldırılmakta olduğunu belirtmiştir. Gülersoy'a göre şehrin büyümesi, demografik ve ulaşım gibi sebeplerden dolayı bu yıkım çalışmasının ancak trafiğin sıkıştırmadığını bazı köşe bucakları yıkıntıya

[88] Çelik Gülersoy, *Yeşil Ev Bir Yuva*, Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu Yayınları, 1999, s. 9.
[89] Çelik Gülersoy*, Soğukçeşme Sokağı,* Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu, İstanbul 1989, s. 9.
[90] *Age*., s. 10.
[91] *Türkiye'ye Bir Işık'tı Turing 1977-1993*, Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu, s. 127.

karşı korumak yapılabilecek asgari bir kültür hareketidir".[92] Bu noktada Gülersoy kültür şehirlerinde kentin trafiğe göre değil, trafiğin kente göre düzenlendiği ve ayarlandığını vurgulamıştır. Bu ürbanizm anlayışını bilmeyen İstanbul'da tarihi mirasın korunmasından genel anlamda vaz geçtiğini ancak Ayasofya arkasında sırtını surlara dayamış olan son birkaç Osmanlı evinin bu kadarcık bir esirgenme hakkı olduğunu eklemiştir. Ayrıca bu evlerin gecekonduya benzer bir yanı olmadığını, birbirine benzer şekilde 3 katlı ve 8-10 odalı bu evlerin yapıldıkları dönemdeki konak yavrusu konutlar olduğunu açıklamıştır. Gülersoy rastlantı sonucu Göksu[93] kitabını yazarken bulduğu bir kaynakta III. Selim Döneminde 1809 yılında Göksu civarında bir yalı sahibi olan Soğukçeşmeli Ebubekir Efendi'yi tespit etmiştir. Bu bilgi sonucu Gülersoy, Boğazda yalı sahibi olan kişilerin Soğukçeşme'de oturmuş olduğunu belgelemiştir. Saray girişindeki ilk evin İsmail Ağa adında biri tarafından vakıf yapıldığını daha sonrasında ise Naziki Dergâhı halini aldığını belirtmiştir.[94] Gülersoy ayrıca bu durumu hukuki açıdan da değerlendirmiştir. 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunun genel bir prensibinin yürürlükte olduğunu, buna göre kanunun 6. Maddesinin a fıkrasında, 19. Yüzyılın sonuna kadar yapılmış olan bütün yapılar koruma altına alınmıştı. Bu durumda bütün binaların korunması için ayrıca bir karar alınması gerekmekteydi, tam tersi yıkılması için ise özel bir izin alınması gerekmekteydi. Böyle bir güvenceye sahip olan bir sokak için korunması ve aynen yapımı için bir dizi karar alınmıştı. Soğukçeşme Sokağı'nın İstanbul kültürü ve turizm çıkarları açısından önemi, Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu'nun burayla ilgilenmesinden önce anlaşılmış ve yapılan bilim ve sanat çalışmalarının sonucunda sokak yine bir dizi hukuki güvenceye kavuşturulmuştu. Bu güvencelerin başında Bakanlar Kurulu'nun 6.9.1982 tarihli kararnamesi gelmekteydi. Bakanlar Kurulu ülkenin önemli plajları, ormanları ve tarihi merkezleri gibi stratejik kültürel menfaat noktalarını tespit etme yetkisi kapsamında Soğukçeşme Sokağı'nı da bir turizm merkezi olarak ilan etmişti. Kültür Bakanlığına bağlı Anıtlar Yüksek Kurulunun 8.2.1975 tarihli ve 8268 sayılı kesin kararları, sokaktaki evlerin tek tek alınan taahhütnamelerle, evlerin sökülüp aynen yapılmalarını hukuki zorunluluk haline getirmiş hatta evlerin yeni cephelerini de bu projeye bağlamıştı. Türkiye Turing ve Otomobil Kurumunun bu tarihi evleri yok etme sorumluluğuna katılmama yönünde aldığı karar, genel bir destek kazanınca, bir kısmı basının aracılığıyla fiilen durdurulan inşaata devam

[92] Çelik Gülersoy, *Soğukçeşme Sokağı,* Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu, İstanbul 1989, s. 11.
[93] Çelik Gülersoy, *Göksu'ya Ağıt*, Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu Yayınları, 1987.
[94] Çelik Gülersoy, *Soğukçeşme Sokağı,* Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu, İstanbul 1989, s. 12.

edilme imkânı oluşmuştu.[95] Ancak bu sözlü izinden birkaç ay sonra İstanbul'daki çalışmaları inceleyen Cumhurbaşkanı Kenan Evren, Anakent Belediye Başkanı tarafından Soğukçeşme Sokağı'na getirildi ve ertesi gün 16 Mart 1986 tarihinde gazetelerde Belediye Başkanı tarafından Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu'nun Cumhurbaşkanına şikâyet edildiği ve Cumhurbaşkanının da yapılmakta olan çalışmaları beğenmediği yönünde haberler çıkmıştı. Aynı gün Cumhurbaşkanı, Gülersoy'u Harbiye Orduevi'ne davet etmiştir.[96] Gülersoy'un açıklamalarının ardından Cumhurbaşkanı aydınlanmış olduğunu ve çalışmaların devam etmesinin dilediği belirtmiştir. Gülersoy, ülkedeki en üst merciye yansıtılmış olan durum kesinlik kazanmasının ardından, inşaatın hızla bitirildiğini anlatmıştır. Gülersoy ileride gazete koleksiyonlarını karıştıracak olan araştırmacıların bu konuda yayınlanan yazıları tafsilatı ile göreceklerini not etmiştir. Yeni yapımlar mecburi olarak içeride betonarme karkas tutulmuş, dış yüzler ahşapla kaplanarak, Anıtlar Yüksek Kurulu'nun tespit ettiği cepheler biçimlendirilmiştir. Gülersoy yeni cepheler ve dış mimari konusunda kendisinin bir inisiyatifinin olmadığını eklemiştir. Yapıların iç döşemelerinin üslubu, Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu'nun diğer evlerinde olduğu gibi bu Sokağın planlayıcısı olan Çelik Bey'in imzasını taşımaktadır.[97] Çelik Gülersoy'a göre eskiyen yapıların, içerden betonarme ve tuğla olarak yapılması aslında eski eserlere tam uygun bir yöntem olmasa da başka bir çare yoktur. Çünkü bir yandan günümüz Türkiye'sinin piyasasında eski İstanbul evlerini oluşturan o ahşap malzemeyi ve eski el emeğini bulmak imkânsızlaşmıştır. Gülersoy tarihi bir şehir için eski yapıların aynen devam etmesinin önemli olması kadar onların şehir bakımından dış genel görünüşlerinin de önem taşıdığını vurgulamıştır. Tarihi yapının içini olduğu gibi devam ettirmenin imkânı kalmadığı durumlarda dış görünüşünü kurtarmanın kültür ve korumacılık doktrininin ana prensibi olduğunu vurgulamıştır. Gülersoy, Soğukçeşme Sokağı'nda bu prensibe uyulduğunu ve bunun böyle bir amaçla gerçekleştirilmiş bir çalışma olduğunu eklemiştir. Gülersoy'a göre restorasyon sonucu Saray ve Ayasofya arasında kalan bu sokak yüzyıllar sonra yine yüzyıllar öncesindeki manzarasına kavuşmuştur. Gülersoy Soğukçeşme Sokağını ele alış nedeninin ana sebebinin sokağın stratejik yeri ve konumu olduğunu vurgulamıştır.[98] Gülersoy sokağı Osmanlı ile Roma sarnıcının, her ikisinin de modern turizmi bağdaştırmış tam bir sentez

[95] *Age*., s. 13.
[96] *Türkiye'ye Bir Işık'tı Turing 1977-1993*, Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu, s. 126.
[97] Çelik Gülersoy*, Soğukçeşme Sokağı,* Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu, İstanbul 1989, s. 14.
[98] *Age.,* s. 15.

olduğunu belirmiştir.[99] Yol üzerinde ilk bitirilen eser sokağın Topkapı Sarayı tarafındaki girişinde bulunan Cumhuriyetten sonra Vakıflar İdaresinin mülkiyetine geçmiş ilk binadır. Bina Kurumun devlete ve Vakıflara bir bağışı olarak yeniden inşa edilmiştir. Mülkiyeti Vakıflara aittir. Yol boyunca diğer yer alan 8 adet yapı, Kurumun mülkiyetindedir.[100] Sokaktaki evler bitikten sonra yolun alt ucunda bulunan Roma sarnıcından önce yer alan bina ise bir kitaplıktır. Gülersoy, dünya ölçüsünde öneme sahip özelliği olan bir kitaplıkta kendisinin topladığı tarih boyunca İstanbul üzerine yazılmış Batı kaynaklarını ve son 400 yılın nadir eserlerini içeren kitap koleksiyonunun bulunduğunu belirtmiştir. Ayrıca kitaplık sahip olduğu zengin bir arşivde, şehir, semt ve yapılarına göre tasniflenmiş olarak gravür ve fotoğraf türünde görsel malzemesiyle İstanbul'un yüzyıllar boyunca geçirdiği değişimleri belgeleyen önemli bir kaynaktır. Kitaplığın arsasını Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu bağış olarak vermiştir. Kitaplık binasını ve döşemesini bu iş için Gülersoy'un kurduğu Çelik Gülersoy Vakfı'nın sağladığı bağışlarla gerçekleştirmiştir. 1984 yılında verdiği bir röportajda Gülersoy, Soğukçeşme Sokağı hakkındaki görüşlerini, "*Şimdi tek istediğim şey Ayasofya Sokağı'nı kafamdaki o hale sokabilmek. Bu sokağın en önemli özelliklerinden biri de yalnızca İstanbul üzerine yazılmış kitapların yer alacağı İstanbul Kitaplığı. Bu kitaplık için evimden üç bin cilt vereceğim. Bunların değerleri para ile ölçülmez ve aralarında 1500 yılına kadar giden eski kitaplar var. Ben bu kitapları tam otuz yıldır biriktiriyorum. Ve bu güzelim kente armağan edeceğimin sevincini şimdiden yaşıyorum*."[101] şeklinde ifade etmiştir.

3.4. Kitaplık

İstanbul Kitaplığı, bir kütüphaneyi oluşturan beş temel unsur olan bina, bütçe, koleksiyon, kullanıcı (okuyucu) ve personel (kütüphaneci) unsurları üzerinden değerlendirilecektir.

3.4.1. Kitaplığın Bölümleri

Kitaplık binası 2 katlıdır. Giriş katta İstanbul'u Yazanlar, Okuyucu Salonu, Müdür Odası ve Yönetim Odası bölümleri bulunmaktadır. Üst katta Konferans Salonu ve Çelik Gülersoy odası yer almaktadır. Gülersoy, İstanbul Kitaplığı'nın mimarisi ve bina içerisinde kullanılan eşyalar da 19. Yüzyıl İstanbul'unu yansıtması açısından önemlidir.

[99] *Age*., s.18.
[100] *Age*., s.16.
[101] Bircan Usallı, "Nikahı İstanbul ile kıydım", *Güneş*, 23.10.1984.

Gülersoy verdiği bir röportajda, 1787 yılında yapılan bir binada yer alan İstanbul Kitaplığı'nın dekorasyonunu "Anadolu evinin içi İstanbul sarayı üslubuyla döşenmiş" şeklinde tanımlamıştır. Kitaplık döşenirken uyulan dekorasyon anlayışını ise "Hayalime göre" diyerek açıklamıştır.[102]

3.4.1.1. Giriş ve İstanbul'u Yazanlar

Kitaplığın giriş bölümünde sağ tarafta altın varaklı Çelik Gülersoy Vakfı levhası yanında Mustafa Kemal Atatürk portesi ve Çelik Gülersoy'un portresi yer almaktadır. Bu tabloların altında ise Sultan II. Mehmet'in (Gentile Bellini'nin Fatih portresi baz alınarak hazırlanmış) portresi ve Hidiva Sarayı'nın tablosu (Gülersoy'un Hidivler ve Çubuklu Kasrı[103] kitabında yayınlanmış olan), 326 İstanbul'un Kuruluşu tablosu (İmparator I. Konstantin'in Konstantinopolis şehrini kurarken tasvir eden gravür), 1877-1978 San Stefano'yu Terk Eden Rusları betimleyen tablo göze çarpmaktadır.

Resim 3.3. İstanbul Kitaplığı Giriş Bölümü

Fotoğraf: İhsan İlze

[102] Mehmet Akif, "İstanbul Kitaplığı 'ilkler' arasında", *Cumhuriyet*, 1.10.1986, Marmara Üniversitesi Açık Erişim Sistemi Kişisel Arşivlerde İstanbul Belleği Taha Toros Arşivi [Erişim Tarihi: 23.08.2022]
[103] Çelik Gülersoy, *Hıdivler ve Çubuklu Kasrı*, Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu, 1985, s. 73.

Kitaplığın "İstanbul'u Yazanlar" bölümünde ise yukarı sol köşeden başlayarak yazarların fotoğrafları ve isimlerinin yazılı olduğu künyeler yer almaktadır. Bu yazarlar sırasıyla: Said Naum Duhani, Willy Sperco, Yahya Kemal, Edmondo De Amicis, Ahmet Mithat Efendi, Haluk Yusuf Şehsuvaroğlu, Miss Julia Pardoe, Ahmet Refik Altınay, Burhan Arpad, Abdülhak Hamit, Marie Gabriel Florent Auguste de Choiseul-Gouffier, Alphonse De Lamartine, Lady Mary Wortley Montagu, Cornelius de Bruyn, Prof, Dr. Süheyl Ünver, Theophile Gautier, Helmuth Karl Bernhard von Moltke, Pierre Loti, Claude Farrère, Joseph von Hammer-Purgstall, Hüseyin Rahmi Gürpınar, Celal Esad Arseven, William Henry Bartlett, Gerard de Nerval, Sait Faik'tir. Her yazarın kitabı İstanbul Kitaplığı koleksiyonunda bulunmaktadır. Gülersoy'un bu bölüm için seçtiği yazarlar İstanbul konusunda eserler kaleme almış önemli yazarlar, tarihçiler, gazeteciler, ünlü şahsiyetlerden oluşmaktadır.

Resim 3.4. İstanbul'u Yazanlar Bölümü

Fotoğraf: İhsan İlze

3.4.1.2. Okuyucu Salonu

Okuyucu salonu gelen araştırmacıların ağırlandığı odadır. Gelen araştırmacılar öncelikle ziyaretçi formunu doldurur. Ardından okuyucu salonunda yer alan katalogları inceleyerek okumak istedikleri kitapların bir listesini kütüphaneciye teslim ederler. Kitaplık kapalı raf sistemi ile çalıştığından okuyucular doğrudan kitaplarla temas edemez.

Bu bölümde Osmanlı dönemine ait 12 adet bayram kartı, 9 adet tiyatro ve sinema bileti, 8 adet Meşrutiyet Kutlama kartları, 12 adet Cumhuriyet dönemi bayram kartları, 11 adet tiyatro ve şarkıcı kartpostalı, 5 adet bayram kartpostalları, eski Şehremaneti 6. Daire binasının fotoğrafı, Refik Saydam Caddesi tabelası, 5 adet bayram kartpostalı, 8 adet yılbaşı ve bayram kartları, 7 adet suluboya ile Osmanlı dönemindeki satıcı tabloları yer almaktadır.

Resim 3.5. Okuyucu Salonu Bölümü

Fotoğraf: Banu Bilgicioğlu

3.4.1.3. Yönetim Odası

Yönetim odası Gülersoy'un topografik olarak sınıflandırılmış eski İstanbul semtlerinin fotoğraf arşivlerinin ve Soğukçeşme Sokağı'nın eski fotoğraflarının ve gravürlerinin yer aldığı bölümdür. Bu bölümde fotoğraf arşivinin yanı sıra Darülfünun binası gravürü, Lewis imzalı III. Ahmed Çeşmesi gravürü, Ayasofya imareti kapısı Soğukçeşme Sokağı, Soğukçeşme Sokağı gravürü, Hipodrom gravürü (Circi sive Hippodromi Constantinopolitani), Sultanahmet Camii ve Hipodrom İstanbul gravürü, İstanbul görünümleri gravürleri, Şevket Saffet Atabinen fotoğrafı, Darülfünün yazılı levha, Boğaziçi ve İstanbul haritaları, Mehmeh Hulusi Efendi Oğlu 23 Nisan 1319 (1901) doğumlu Mehmed Sami Efendi'ye ait 21 Mayıs 1921 tarihli Osmanlı İmparatorluğu

Galatasaray İmparatorluk Lisesi Edebiyat ve Bilim Diploması, Bağışçılarımız: Leyla Turgut ve Demir Turgut fotoğrafı yer almaktadır.

Resim 3.6. Yönetim Odası (Fotoğraf Arşivi) Bölümü

Fotoğraf: Hulusi Şahbaz

3.4.1.4. Konferans/Etkinlik Salonu

17 adet gravür, çeşitli seramik süsler vazolar, 13 adet tablo ve İstanbullulara klasik Batı müziği sunacak bir adet kuyruklu piyano bulunmaktadır. Gülersoy, klasik Batı müziği konusunda, "Bu ölümsüz ve evrensel müziği, kitabın ayrılmaz parçası sayıyorum." demiştir.[104]

Resim 3.7. Konferans/Etkinlik Salonu Bölümü

Fotoğraf: İhsan İlze

[104] Mehmet Akif, "İstanbul Kitaplığı 'ilkler' arasında", *Cumhuriyet*, 1.10.1986, Marmara Üniversitesi Açık Erişim Sistemi Kişisel Arşivlerde İstanbul Belleği Taha Toros Arşivi [Erişim Tarihi: 23.08.2022]

3.4.1.5. Çelik Gülersoy Odası

Gülersoy'un kişisel çalışma odası olan bu bölümde kendisinin aile fotoğrafları, annesi, babası, kardeşleri, 17 adet fotoğraf, Çelik Bey'in aldığı ödüller, plaketler, belgeler, eski İstanbul haritaları, teşekkür yazıları, sertifikaları yer almaktadır.

Resim 3.8. Çelik Gülersoy Odası Bölümü

Fotoğraf: Banu Bilgicioğlu

3.4.2. Kitaplığın Koleksiyonu

İstanbul Kitaplığı, kurucusu Çelik Gülersoy'un kendi kişisel koleksiyonundan oluşmaktadır. Kitaplığın tasnifinde dünya sistemlerinden farklı özel bir sınıflandırma tercih edilmiştir.[105] Gülersoy verdiği bir röportajda İstanbul Kitaplığı'nın kapasitesinin 50 bin kitabı alacak ölçüde olduğunu belirtmiştir. Kitaplığın 1986 yılında 4 bin kitaba sahip olduğunu eklemiştir. Aşağıdaki grafikte yıllara göre İstanbul Kitaplığı'nın toplam kitap sayısı verilmiştir. Kitaplığın toplam kitap sayısının 1986 yılında 4 bin, 1988 ve 1990 yılında 6000, 2005 yılında 8 bin, 2020 yılında 11 bin ve 2022 yılında ise 15 bin civarında olduğu tespit edilmiştir.

[105] İstanbul Kitaplığı Katalog, Çelik Gülersoy Vakfı, 1988.

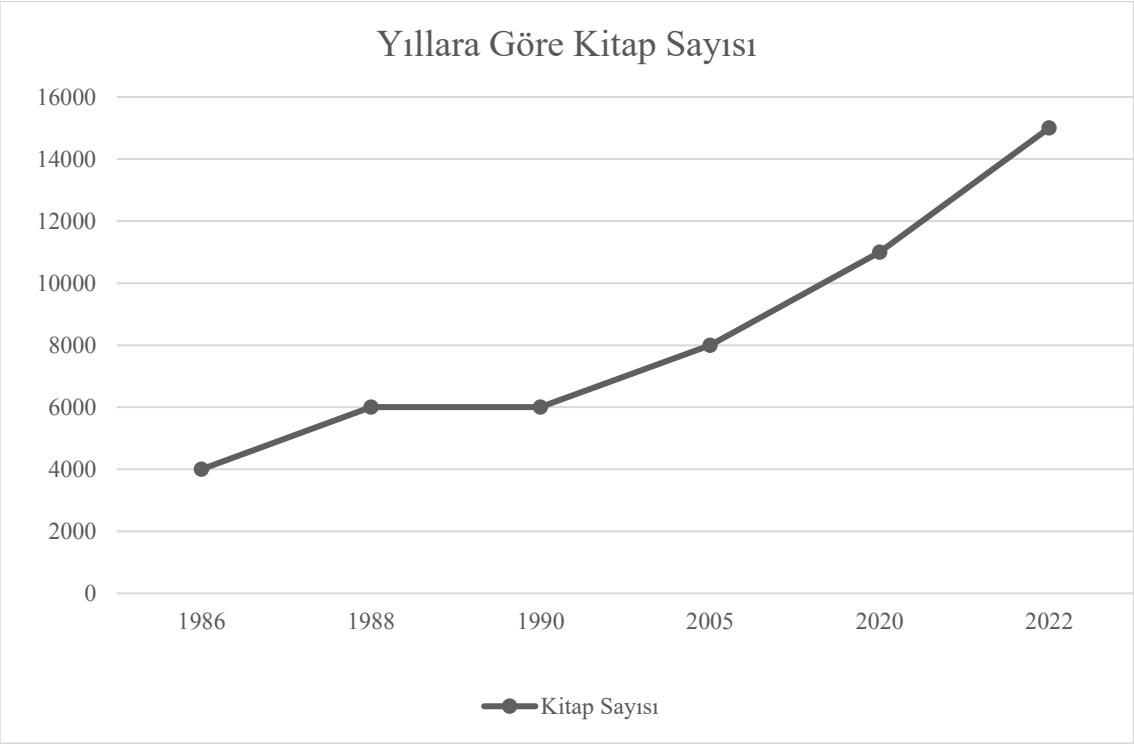

Şekil 3.1 Yıllara göre İstanbul Kitaplığı'nın toplam kitap sayısı grafiği

Kaynak: "Şehrin Derin Hafızası: İstanbul Kitaplığı", https://gozdergisi.com/sehrin-derin-hafizasi-istanbul-kitapligi/ [Erişim Tarihi: 20.06.2023], Mehmet Akif, "İstanbul Kitaplığı 'ilkler' arasında", *Cumhuriyet*, 1.10.1986, Marmara Üniversitesi Açık Erişim Sistemi Kişisel Arşivlerde İstanbul Belleği Taha Toros Arşivi [Erişim Tarihi: 23.08.2022], İstanbul Kitaplığı Katalog, Çelik Gülersoy Vakfı, 1988., İstanbul Kitaplığı Katalog- Envanter, Çelik Gülersoy Vakfı, 2005.

3.4.2.1. Kitap Koleksiyonu

İstanbul Kitaplığı'nın kitap koleksiyonu on üç ayrı konu başlığından oluşmaktadır. Her konu başlığı İstanbul hakkındaki kitaplardan oluşmaktadır.

Bu konu başlıkları sırasıyla Roma ve Bizans, Osmanlı Tarihi, Etütler, Seyahatnameler, Sefaretnameler, Hatırat, Biyografi, Güzel Sanatlar, Türk Edebiyatı ve Yabancı Edebiyat, Şehircilik ve Belediye Sorunları, Kuruluşlar, Türkiye Hakkında Genel Kitaplar, Türkiye Rehberleri, İstanbul Rehberleri, Referans 'tır. Aşağıdaki grafikte bu konu başlıklarına göre mevcut kitap sayısı verilmiştir.

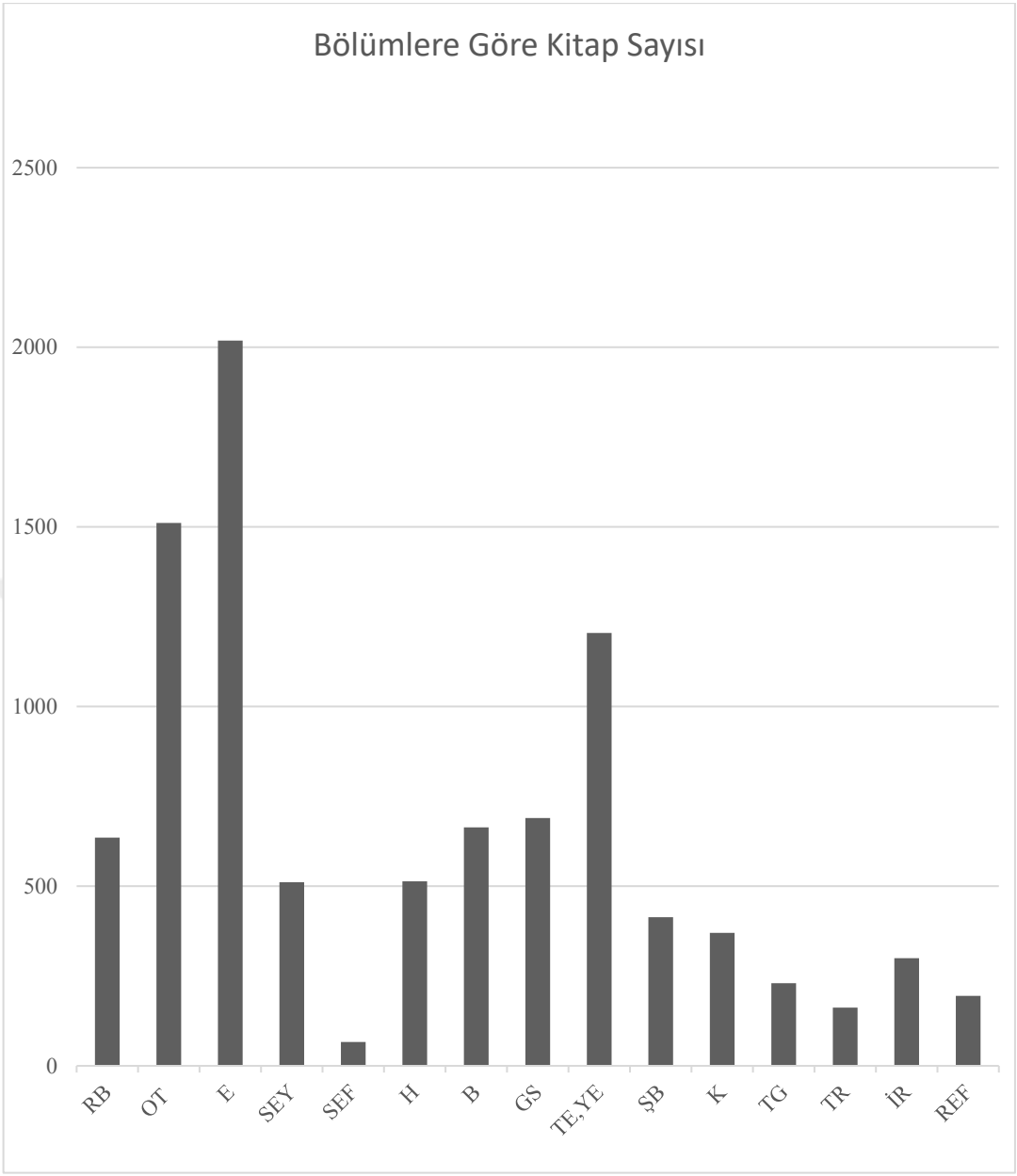

Şekil. 3.2. **Bölümlerine göre kitap sayısı grafiği**

Kaynak: İstanbul Kitaplığı Katalog, Çelik Gülersoy Vakfı, 1988., İstanbul Kitaplığı Katalog- Envanter, Çelik Gülersoy Vakfı, 2005.

3.4.2.2. Kitap Dışı Materyal Koleksiyonu

İstanbul Kitaplığı'nın kütüphane kataloğunda bulunan kitap dışı materyal koleksiyonunu albümler, süreli yayınlar ve haritalar oluşturmaktadır. Aşağıda verilen grafikte bu bölümlerde bulunan yayınların sayısı verilmiştir.

Şekil 3.3. Kitap Dışı Materyal Sayısı Grafiği

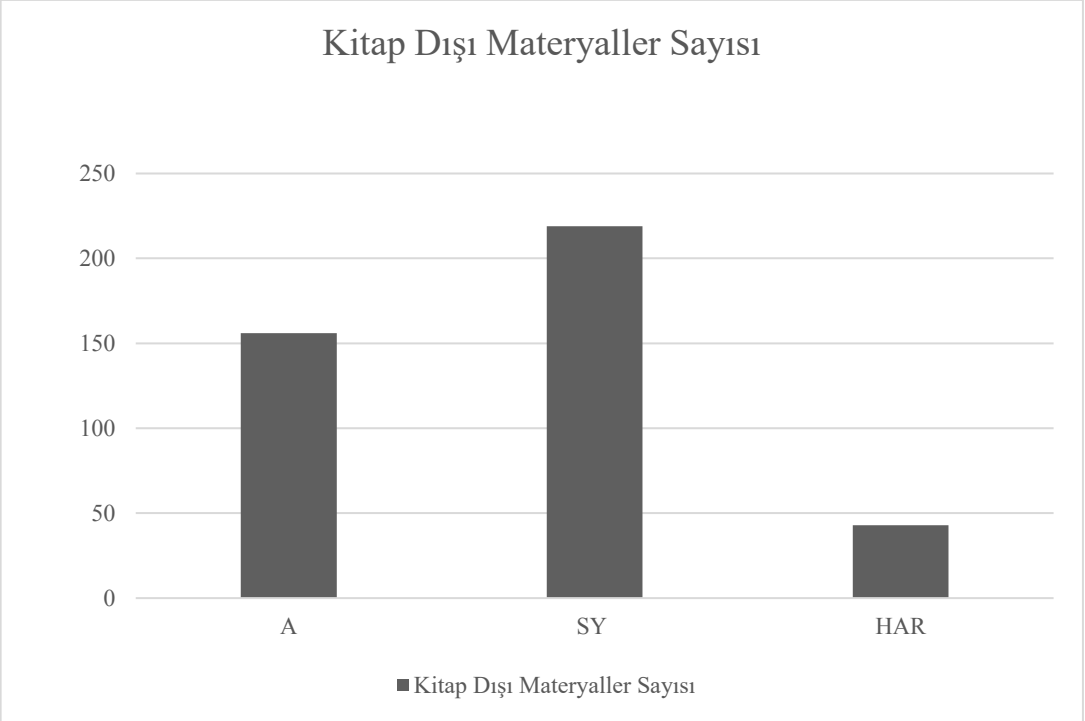

Kaynak: İstanbul Kitaplığı Katalog, Çelik Gülersoy Vakfı, 1988., İstanbul Kitaplığı Katalog- Envanter, Çelik Gülersoy Vakfı, 2005.

Yukarıda belirtilen albümler, süreli yayınlar ve haritaların yayında İstanbul Kitaplığı kataloglarında kayıtlı olmayan ancak kendi arasında tasnifli bir şekilde semtlere göre isimlendirilmiş klasörler içinde saklanmış olan bir fotoğraf arşivi bulunmaktadır. Bu görsel arşivde gravürler, şehrin ilk fotoğrafları, renkli ve renksiz kartpostallar, İstanbul'un 1870'lerden sonraki fotoğrafları yer almaktadır. Koleksiyon İstanbul'un semtlerine göre topografik olarak tasniflenmiştir[106]. Hakkında belirli bir sayının üzerinde belge bulunan yapılar için, o semt içinde ayrı bir zarf açılmıştır. Aşağıdaki listede belirtilen görsel arşivin klasör numaraları ve isimleri ve ilgili klasörde bulunan yaklaşık fotoğraf sayısı verilmiştir. Toplam 111 başlık altında toplanan bu dosyaların görsel arşivi oluşturulmaktadır. Bu dosyalar sırası ile: 1. Sultanahmet Camii, 2. Sultanahmet, 3. Topkapı Sarayı III, 4. Topkapı Sarayı II, 5. Topkapı Sarayı I, 6. Kandilli, 7. Çamlıca, 8. Polonezköy, 9. Beşiktaş, 10. Kazlıçeşme-Zeytinburnu, 11. Yedikule, 12. Taksim I, 13. Taksim II, 14. Karagümrük-Edirnekapı, 15. Şehzadebaşı-Vefa- Vezneciler, 16. Laleli-

[106] Çelik Gülersoy, "İstanbul Kitaplığı", *Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi*, IV, (1994) s.229.

Aksaray, 17. Kariye, 18. Haliç, 19. Beyazıt, 20. Süleymaniye, 21. Sirkeci, 22. Eminönü ve Çevresi, 23. Sultanhamamı-Bahçekapısı, 24. Şehremini-Kocamustafa Paşa-Samatya-Kumkapı, 25. Karışık, 26. Bab-ı Ali, 27. Surlar Genel, 28. Fatih, 29. Unkapanı, 30. Hasköy-Halıcıoğlu-Kasımpaşa, 31. Gülhane, 32. Soğukçeşme Sokağı-Sultanahmed, 33. Ayasofya I, 34. Ayasofya II, 35. Kapalıçarşı, 36. Divanyolu-Cağaloğlu-Çemberlitaş, 37. Cihangir, 38. Gruplandırılmış Fotoğraflar, 39. Eyüp II, 40. Eyüp I, 41. Şişli-Nişantaşı-Harbiye, 42. Şişhane, 43. Karaköy, 44. Tepebaşı II, 45. Tepebaşı I, 46. Bebek, 47. Rumeli Hisar, 48. Yeniköy, 49. Kuruçeşme-Ortaköy, 50. Emirgan, 51. Arnavutköy, 52. Levent-Okmeydanı, 53. Kağıthane, 54. Yıldız- Y. Mah.-Ihlamur, 55. Tarabya, 56. Sarıyer, 57. Yıldız Parkı, 58. İstinye, 59. Adalar I, 60. Adalar II, 61. Azınlıklar, Yabancı Elçiler, Yazarlar, Yabancılar, Şairler, 62. Kayıklar, 63. Salıpazarı-Kabataş-Fındıklı, 64. Tophane II, 65. Tophane I, 66. Kadıköy-Moda, 67. Büyükdere, 68. Bakırköy, 69. Anadolu Hisarı-Küçüksu-Göksu, 70. Kuzguncuk, 71. Çengelköy, 72. Beykoz, 73. Kanlıca, 74. Kartal-Maltepe-Kadıköy, 75. Vaniköy, 76. Beylerbeyi, 77. Üsküdar, 78. Kız Kulesi-Salacak-Harem, 79. Fenerbahçesi, 80. Evler, Sokaklar, Anonim, Hanım Kılıkları, 81. Haydarpaşa, 82. Küçüksu, 83. Konaklar, 84. Vapurlar, 85. Arabalar, 86. Okullar, Hamamlar, Mezarlıklar, Fotoğrafhaneler, Tekkeler, Eğlenceler, Düğünler, 87. Cumhuriyet Dönemi Devlet Adamları, Cumhuriyet Dönemi Yazarlar, Şairleri, 88. Şahsiyetler, Osmanlı Devlet Adamları 19.Yy, 89. Osmanlı Asker Şahsiyetleri, Osmanlı Devlet Adamları, Osmanlı Hanedanı, 90. Şahsiyetler-Turing Şahsiyetleri, 91. Otobüsler-Tramvaylar, 92. Paşabahçe-Çubuklu, 93. Atatürk (İstanbul), 94. Çırağan, 95. İstanbul Panoramalar, 96. Beyoğlu III, 97. Beyoğlu Tünel-Galatasaray Arası, 98. Perşembe Pazarı-Azapkapısı, 99. Galata-Galata Kulesi, 100. Rumeli Hisar (Hisarın Kendisi), 101. Beyoğlu Yamaçları, 102. Beyoğlu I, 103. Beyoğlu II, 104. Dolmabahçe Sarayı, 105. Dolmabahçe, 106. Dolmabahçe Sarayı I, 107. Esnaf Halk Tipleri, 108. Karışık II, 109. Karışık III, 110. Kandilli II ve 111. Cam Dialar'dır. Bu çalışma kapsamında dosyalarda bulunan malzemeler taranarak dijital hale getirilmektedir. Bu tez çalışması devam ederken bu çalışmada tasnif edilen görsellerin toplam sayısı yaklaşık olarak 20.693 kadardır.

3.4.3. Kitaplığın Kullanıcısı

Gülersoy, İstanbul Kitaplığı'nın araştırmacıların hizmetine sunulmak üzere kurulduğunu ancak araştırmacılar dışındaki kişilerin koleksiyondan yararlanmayacağını belirtmiştir. Bunun sebebini şöyle açıklamıştır: "Hayır. Çünkü kışın ders çalışacak yer arayan öğrencilere açarsak, gerçek araştırmacılar oturacak yer bulamayacaklardır.

Burasını Maarif Kitaplığı'ndan ayırmak gerek. Ancak İstanbul hakkında merak ettiği konuyu okumak isteyenler, başvurdukları takdirde başvuruları incelenerek kabul edilecek."[107] Ancak Kitaplığı ziyaret etmek isteyen ziyaretçiler için Kitaplık içinde tanıtım amaçlı geziler yapılabilir.

İstanbul Kitaplığı kullanım ve çalışma yönetmeliği maddeleri aşağıda yer almaktadır:

İstanbul Kitaplığı'nın Kullanım ve Çalışma Yönetmeliği:

1) Yararlanacak Kişiler: Kitaplık, başlıca, İstanbul üstüne araştırma – inceleme yapan kişi ve kuruluşlara açıktır. (Bu yüzden, eserlerden ve salondan yararlanmada, bu durumdaki müracaatçıların önceliği bulunacaktır.) Gerek kitap gerek hacim bakımından bu birinci gruptakilerden imkân kaldığı oranda, sadece okumak veya tesisi ziyaret amacıyla gelenlere de Kitaplık açıktır. Fakat kitaplığın, dışarıdan getirilecek kitapların okunması amacıyla kullanımı kabul edilemez.

2) Ücret: Kitaplıktan yararlanma, ilke olarak, masrafları da içeren bir ücretin ödenmesine bağlıdır. Mali durumu elverişli olmayan araştırmacılar için indirim yapılabilir. Yönetim Kurulu, her iki kategori için ve okuma, mikrofilm, fotokopi ve ciltleme gibi her kategori hizmetin karşılığını gösteren bir ücret tarifesi düzenler. Bu cetvel, kartoteks odasında incelemeye açık bulundurulur.

3) Başvuru ve Cevap: Başvurular, Kitaplık Müdürüne yapılır. Girişte sağ odada çalışan Müdür, başvuruları ikiye ayırır. Sadece okumak veya belirli bir belgeyi edinmek arzusunu içeren müracaatlar hakkında, kendisi karar verir. (Makul bir sebep olmaksızın, bu gibi istekler reddedilmez.) Uzun süreli incelemeler ve geniş taramaları gerektiren çalışmalar ile, güvenlik duygusu uyandırmayan başvuruları, Müdür, Yönetim Kurulu'na götürür. Kurulun kararı kesindir.

4) Nadir Eserler: Kitaplıkta çok nadir eserlerin aslı okuyucuya veya araştırmacıya çıkarılmaz. Ana salonda orijinal nüshası bulunan bu gibi nadir eserlerin ciltli fotokopisi, düplikatlar bölümünde bulundurulur. İstek halinde bu nüsha çıkarılır. Hangi eserlerin çok ender olduğu, ana sicilde ve kartoteks fişlerinde, kırmızı bir yıldız işareti ile belli edilir.

5) Fotokopi: Eserlerden yararlanma, ilke olarak, okuma ve not alma ile sınırlıdır. Kısmi fotokopi edinme isteklerini müdür cevaplandırır. (Hiçbir eserin tümünün fotokopisi verilmez.) Değişik kişiler tarafından aynı eserin değişik bölümlerinin fotokopisini edinme isteği, Kitaplık yönetimi tarafından, bu açıdan da birleştirilerek kontrol edilir. (Çok istisnai durumlarda ve tamamen bilimsel amaçlarla, sadece ünlü bir Kitaplık veya Üniversite gibi bir kuruluşa, ender bir eserin tüm fotokopisinin verilmesine, Yönetim Kurulu'nca izin

[107] Mehmet Akif, "İstanbul Kitaplığı 'ilkler' arasında", *Cumhuriyet*, 1.10.1986, Marmara Üniversitesi Açık Erişim Sistemi Kişisel Arşivlerde İstanbul Belleği Taha Toros Arşivi [Erişim Tarihi: 23.08.2022]

verilebilir. Bunun karşılığında yeterli bir bağış alınması şarttır. Ayrıca eserin yayın hakkının İstanbul Kitaplığı'nda mahfuz tutulması da esastır.

6) Yazışma: Yurt içi veya dışından yazışma yoluyla gelecek istekler de Kitaplık yönetimi tarafından yukarıdaki maddeler paralelinde değerlendirilir.

7) Yayın Hakkı: Kitaplıktaki ender eserlerin kullanım ve yayın hakkı, münhasıran İstanbul Kitaplığı'na aittir. Bu ilkeye aykırı olarak ortaya çıkan haksız kullanım ve yararlanma olaylarına karşı, hukuki yollara baş vurulur.

8) Açılış Zamanları: Kitaplık salonunda okuma günleri ve saatleri, yönetimce saptanır. Bunların dışında özellikle akşamları, dia gösterileri veya konferans ve açık oturum gibi faaliyetler düzenlenebilir. Bunların tümünün İstanbul'la ilgili olması şarttır.

9) Katalog: Kitaplığın açılış tarihindeki tüm mevcudu, yurt içi ve yurt dışı, birinci ilgili kitaplık ve kültürel kuruluşlara bedelsiz olarak gönderilir. Özel kişilere ve başvuran herkese, bedeli mukabili verilir.

10) Resim Arşivi: Kitaplığın foto ve resim arşivinin mevcudu, önce tespit ve tasnif edilir. Resimlerin boyu ne olursa olsun, aynı boyda kartonlara yapıştırılması veya iliştirilmesi esastır. Bu kartonlar, zarflar ve kutular içerisinde saklanır. Tasnif, topografik esasa göre yapılır. Her kutuda, içindeki resim mevcudunun ayrıntılı bir dökümü yer alır. Vakfın mali imkanları elverdiğinde, bu arşivin de bir kataloğu yayınlanır. Resimlerden kopya edinmek isteyenlerin başvuruları da yukarıdaki maddelerdeki esaslara göre Müdür veya Yönetim Kurulu'nca karara bağlanır. Tüm arşivin kopyasının çıkarılması isteklerine izin verilmez.

11) Abonelik: Kitaplıktan devamlı olarak yararlanmak isteyen kişiler, yukarıdaki şartlar aynen geçerli olmak üzere, abone de kaydedilebilirler. Yönetim kurulu, aboneliğin yıllık bedelini tayin eder ve abone olacak kişilerin listesinin onaylar.

12) Kilit Esası: Kitap rafları, devamlı olarak, camlı ve kilitli tutulur. Kitaplığın kapalı olduğu hatta tatil günlerinde, sorumlu memur ve odacı, camlı kepenkleri açarak, havalandırır ve toz alırlar. Kitaplara direkt olarak güneş gelmemesine ve toz birikmemesine dikkat eder. Dolapların anahtarları, üzerlerinde bir numara taşıyarak, İdare odasında camlı ve kilitli bir dolapta saklanır. Dolaplardan okumak ve fotokopi için her eser alışlarından sonra, hemen tekrar yerine konarak, kilitlenir. Eserlerin aynı gün yerlerini alması, şarttır.

13) Kontrol: Kitaplık Müdürü, en az yılda 2 kez olmak üzere, tüm kitaplığın ana kayıt ve eser kontrolünü ve mukayesesini yapar. Noksan varsa derhal Yönetim Kurulu'na haber vermekle beraber, sebebi hakkında da bir açıklama yapmak zorundadır.

14) Değer Tespiti Ve Sigorta: Yönetim Kurulu, yılda bir kez, kitaplık mevcudunun, beher eser hizasında ayrı rakamları yazdırmak suretiyle, genel bir kıymet takdiri yaptırır. Bir bilirkişinin katılması sağlanan bu değerlendirme ile, koleksiyonun maddi kıymeti güncel

bir duruma getirilir. Vakfın mali durumuna göre, uygun bir total üzerinden, her yıl sigorta da yaptırılır. Sigorta, yangın, hırsızlık, su basması ve anarşi risklerini kapsar.

15) Tanıtma: Yönetim Kurulu, tesisi tanıtacak olan, prospektüs ve kartpostal gibi normal malzeme yayınlarını yapacağı gibi, kısa metrajlı belgesel filmler ve video ürünler de hazırlatabilir. Bu tanıtıcı materyalin, okullar, dernekler, kültür kuruluşları gibi ilgili kuruluşlarda gösterimi sağlanır.

3.4.4. Kitaplığın Personeli

Kuruluşundan itibaren İstanbul Kitaplığı kütüphanecileri çoğu zaman yalnız çalışmışlardır. İstanbul Kitaplığı'nda kütüphaneci kitapların kayıt edilmesi, raflara dizilmesi, alınan dilekçelerin kayıt edilmesi ve sıralanması, kütüphanenin havalandırılması ve tozunun alınması, ziyaretçilere Kitaplığın tanıtılması, araştırmacılara aradıkları kitapları veya kitap dışı materyalleri bulmalarında yardım edilmesi gibi görevlere sahiptir. İstanbul Kitaplığı'nın ilk kütüphanecisi Bülent Ağaoğlu'dur. 1986-1987 yılları arasında Kitaplıkta görev almış olan Ağaoğlu'nun görevleri; Çelik Bey'in evinden gelen kitapların Çelik Bey'in isteği doğrultusunda ilgili raflara yerleştirilmesi, kitapların bibliyografik künyelerin hazırlanıp yazılması, Çelik Bey'in Kitaplığa gelen misafirlerinin gezdirilmesi ve Kitaplığın tanıtılmasıydı. Ardından 1988 yılında Deniz Yalav, Kitaplıkta çalışmıştım. Aynı zamanda Çelik Gülersoy Vakfı yönetim kurulu üyesi olan Yalav, İstanbul Kitaplığı'nın 1988 ve 2005 kataloglarını hazırlamıştır. 1990 yılından 2022 yılına kadar ise Neslihan Yalav, Kitaplığın kütüphanecisi olarak çalışmıştır. Neslihan Yalav, 2020 yılında verdiği bir röportajda *"Çelik Gülersoy, İstanbul'un tarihi semtlerini ve önemli şahsiyetlerini anlatan fevkalade güzellikte telif kitaplar yazmış, eski yabancı gezginlerin Türkiye ve İstanbul ile ilgili eserlerini Türkçeye çevirmiştir. Yurt dışı seyahatlerinde zamanın büyük kısmını sahaf dükkanlarında geçirerek İstanbul'a dair eserleri, tabloları, belgeleri, dokümanları toplamış ve bunlardan bir İstanbul Kitaplığı oluşturmuştur."*[108]

Kitaplıkta kullanılan kapalı raf sistemi ve Gülersoy'un kullandığı özel kataloglama sistemi nedeniyle kullanıcıların kitaplardan ve materyallerden faydalanmak için kütüphaneciden yardım alması gerekmektedir.

[108] "Şehrin Derin Hafızası: İstanbul Kitaplığı", https://gozdergisi.com/sehrin-derin-hafizasi-istanbul-kitapligi/ [Erişim Tarihi: 20.06.2023]

3.4.5. Çelik Gülersoy Vakfı

Çelik Gülersoy 07.07.1981 tarihinde kendi adını taşıyan bir vakıf kurmuştur. Bu hayır girişiminin ilk çalışmaları olmak üzere İstanbul'a estetiğe, mimariye ve tarihe dair bir dizi yayın yaptığı gibi ilk büyük eser olarak Sultanahmet Soğukçeşme Sokağı'nda "İstanbul Kitaplığı"nı meydana getirmiştir. Gülersoy 1985'de düzenlettirdiği bir noter senedi ile tüm malvarlığını Vakfına vasiyet etmiştir.[109]

3.5. İstanbul Kitaplığı'nın Kullanıcılara Açılışı

Resim 3.9. 24 Ocak 1990 İstanbul Kitaplığı açılış davetiyesi.

Kaynak: Çelik Gülersoy Vakfı İstanbul Kitaplığı Arşivi

Gülersoy, İstanbul Kitaplığı'nın açılış konuşmasında, Soğukçeşme Sokağı'yla beraber İstanbul Kitaplığı'nın vücut bulmasını sağlamış olan Cumhurbaşkanı Kenan Evren'e", İstanbul Valisi Cahit Bayar'a, sokaktaki parsellerin sahibi Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu'na, Semiha Şakir Hanımefendi olmak üzere bağışçılara, Çelik Gülersoy Vakfı senedini kaleme alan Prof. Dr. Aydın Aybay, İstanbul Kitaplığı koleksiyonunun kataloğunu hazırlayan Deniz Yalav'a teşekkür etmiştir. İstanbul Kitaplığı'nın üzerine ise "*İstanbul'un bundan önce de birçok zengin kütüphaneleri olmuştu. Arkeoloji Müzelerinin anıtsal kitaplığı, bunların en görkemlisidir. Fakat onların hepsi, genel konulara ait toplamalardır. Üç imparatorluğa başkentlik etmiş bu şehrin kendisi üstüne bir koleksiyonun oluşturulması, yeni bir girişimdir, özel bir eserdir.*

[109] Çelik Gülersoy Vakfı Senedi 2015.

İstanbul, tarihinde ilk kez olmak üzere kendini tanımak ve bilmek istiyor. Dünya kalırsa, ileride, bu sempatik sokağın bir Osmanlı evinde açılmış olan bu yuva, bu karakteri ile ele alınacaktır: Şehrin ilk kez, kendisini bilmek istemesi. Ya da benim bu gereği sergileyişim.", demiştir.[110] Aşağıdaki fotoğrafta İstanbul Kitaplığı açılışı hakkında bir haber yazısı paylaşılmıştır.

Resim 3.10. "İstanbul, kitaplığına kavuştu", *Güneş*, 25.01.1990.

GÜNEŞ

25 Ocak 1990 Perşembe

İstanbul, kitaplığına kavuştu

İSTANBUL, (Güneş)- Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu (TTOK) tarafından, Sultanahmet'teki Sogukçeşme Sokağı'nda restore edilerek düzenlenen İstanbul Kitaplığı, yaklaşık altı bin kitabıyla dün okurların hizmetine açıldı.

İstanbul Valisi Cahit Bayar'ın da katıldığı açılış töreninde konuşan TTOK Genel Müdürü Çelik Gülersoy, İstanbul'un, tarihinde ilk kez kendini tanımak istediğini belirterek şöyle dedi:

"Üç imparatorluğa başkentlik etmiş olan bu şehrin kendisi üzerine bir koleksiyon oluşturulması, yeni ve özel bir girişimdir. Bu sempatik sokağın bir evinde açılmış olan bu yuva, İstanbul'dan bahseden bütün eserlerin, tarih boyunca görünümünü saptayan gravürlerin, desenlerin ve fotoğrafların toplandığı bir kitaplık, bir arşiv olacaktır."

Gülersoy'un açış konuşmasının ardından, Temmuz ayı içersinde Bulgaristan'dan Türkiye'ye göç eden Ulucan kardeşler mini bir konser verdiler. İstanbul Üniversitesi Devlet Konservatuvarı'nda öğrenci olan Özcan Ulucan'ın keman, Birsen Ulucan'ın ise piyano ile verdiği konser, izleyenlerin büyük beğenisini kazandı.

Sultanahmet'te, Topkapı Sarayı'nın dış duvarına yaslanan Sogukçeşme Sokağı'nda bulunan İstanbul Kitaplığı'nda, 400 yılın yayınlarından oluşan zengin bir koleksiyon bulunuyor. 15 ve 16'ncı yüzyıla ait el yazması kitapların da bulunduğu kütüphanede yeralan kaynak kitapların büyük bir kısmı, Çelik Gülersoy'un yurt dışı gezileri sırasında topladığı malzemeler-den oluşuyor. Hayırsever yurttaş-ların kitap bağışları ile daha da genişleyeceği belirtilen İstanbul Kitaplığı'nda, ayrıca haftanın belli günlerinde ücretsiz olarak klasik müzik konseri verilecek.

Turing Otomobil Kurumu tarafından yaptırılan İstanbul Kitaplığı'nda 400 yıl önce yazılmış el yazması kitaplar da bulunuyor. Sultanahmet'teki İstanbul Kitaplığı, Vali Cahit Bayar tarafından açıldı.

Kaynak: Çelik Gülersoy Vakfı İstanbul Kitaplığı Arşivi

3.6. İstanbul Kitaplığı'nın Kuruluşu ve Açılışının Basına Yansımaları

Bu bölümde 24 Ocak 1990 tarihinde kullanıcının hizmetine açılan İstanbul Kitaplığı'nın gazete ve dergi haberlerine nasıl yansıdığı incelenmiştir. Bu kapsamda İstanbul Kitaplığı koleksiyonunda bulunan "Basında Çelik Gülersoy" isimli bölümdeki gazete haberleri, dergi yazıları, kitap bölümleri ve alfabetik sıraya göre dizilmiş; Çelik Gülersoy özel arşivine dahil olan gazete haberleri arşivinde "Kitaplar", "Kütüphaneler", "Kitapçılar", "Dergiler" dosyaları taranarak İstanbul Kitaplığı ile ilgili 87 adet yazıya ulaşılmış, bu yazılar listelenmiştir. Bunlar İstanbul Kitaplığı'nın basına nasıl yansımış olduğuna dair bilgi vermektedir. Gülersoy, 1990 yılında İstanbul Kitaplığı'nı kullanıcıya açmış olmakla beraber, Kitaplığın gazete ve dergi haberlerinde bahsinin geçmesi 1971 yılına dayanmaktadır. İlk olarak 1971 yılında yayınladığı "Alphonse de Lamartine ve İstanbul Yazıları" adlı monografi çalışmasında "İstanbul Kitaplığı" ismini kullanmıştır.

[110] bulentagaoglu.blogspot.com, "Çelik Gülersoy'un İstanbul Kitaplığı Açış Konuşması", https://bulentagaoglu.blogspot.com/2020/07/celik-gulersoyun-istanbul-kitapligi.html [Erişim Tarihi: 8.02.2023]

Kitabın "İstanbul Kitaplığı İçin Birkaç Söz" başlıklı bölümünde Gülersoy yayınladığı bu kitap dizisinin gerekliliğini, "*Ulusal kitaplığımızın büyük bir boşluğu, büyük yabancıların, hakkımızdaki ünü dünyaya tutmuş eserlerinin çevirileridir. Garip bir biçimde bunlardan bugüne kadar Türk diline ve düşüncesine aktarılanların sayısı ikiyi, üçü geçmemiştir. Özellikle 18. yüzyıldan bu yana sayıları artan ve yoğunluk kazanan bu eserlerden, bahse konu ettikleri Türk toplumu değil de o kitapları düşünmüş ve yazmış olan dünya ve bizden kimi tarihçiler haberlidir.*"[111] şeklinde ifade etmiştir. İstanbul Kitaplığı'nın kuruluşu ve basına yansımaları konusunda ulaşılan yayınlar şunlardır:

"Bazı Etkili ve Yetkili Güçlerin Açtığı Kampanyaya Rağmen Yolumdan Dönmeyeceğim", *Puan,* 15.03.1988, s.24-26.

"Bozulan Şehir Değil, Bir Değerler Manzumesi Gürül Gürül Çöküyor", *Türkiye Günlüğü*, 3, Haziran 1989, s.21-26.

"Aksesuar farkı", *Hürriyet*, 05.05.1987.

"Bütün İstanbul Bu Kitaplıkta", *Şehir,* Nisan 1988, s.8.

"Çelik Gülersoy – 1985", *Nokta*, 27.01.1985, s.60-61.

"Çelik Gülersoy'un yeni tarih hazinesi "İstanbul Kütüphanesi"", *Güneş,* 13.07.1989.

"Dövizli pansiyon", *Tercüman*, 15.10.1986.

"Eski Bir İstanbul Sokağının Yeniden Doğuşu Soğukçeşme Sokağı", *Otomarsan*, Kasım 1986.

"Eski İstanbul'a yeni kitaplık", *Bayram 4. Gün*, 19.08.1986.

"Gerçekleşen rüya", *Hürriyet,* 08.09.1986.

"Gülersoy, Alman TV'sinde", *Güneş*, 29.07.1988.

"Gülersoy, paha biçilmez "İstanbul Kitaplığı" kuruyor", *Cumhuriyet,* 04.06.1984.

"Gülersoy'a 2200 teşekkür", *Cumhuriyet*, 10.05.1986.

"Haberler", *Milliyet,* 17.09.1971.

[111] Alphonse de Lamartine, *Alphonse de Lamartine ve İstanbul Yazıları*, çev. Nurullah Berk, İstanbul Kitaplığı, 1971, s.3-5.

“İstanbul Dünyada Eşi Olmayan Bir Kitaplığa Kavuştu”, *THY Magazin,* 43, Kasım 1986.

“İstanbul Kitaplığı için bağış kampanyası”, *Günaydın,* 21.12.1984.

“İstanbul Kitaplığı kuruluyor”, *Milliyet*, 23.12.1984.

“İstanbul Kitaplığı sonbaharda açılıyor”, *Güneş*, 02.08.1988.

“İstanbul Kitaplığı" Açılıyor”, *Puan*, 15.12.1987, s.41.

“İstanbul Kitaplığı”, *ÇBS Renklerin Sesi,* 72, Kasım 1987, s.13-15.

“İstanbul Kitaplığı”, *Dünya İnşaat*, Şubat-Mart 1990, s.34-35.

“İstanbul Kitaplığı”, *Gergedan*, Haziran 1988, s.20.

“İstanbul Kitaplığı”, *Milliyet,* 25.01.1990, s.11.

“İstanbul Kitaplığı…”, *Milliyet*, 30.11.1986.

“İstanbul şanına layık bir kitaplığa kavuşuyor”, *Güneş*, 05.01.1985.

“İstanbul'da apartman”, *Cumhuriyet,* 15.10.1986.

“Sarnıç'ta sabah kahvaltısı”, *Milliyet,* 25.04.1987.

“Soğukçeşme Sokağı”, *Tercüman*, 21.11.1986.

“Soğukçeşme”, *Milliyet*, 15.10.1986.

“Soğukçeşme'de eski İstanbul yaşatılacak”, *Bayram 4. Gün,* 29.08.1985.

“Tale of Two Cities”, Ed. Thomas Goltz, *Istanbul,* Apa Publications s.124-126

“Tarihi Soğukçeşme Sokağı Hizmete Girdi”, *Tarla Bayram Özel Sayısı*, 1986.

“Turing, İstanbul Kütüphanesi'ne bir değerli kitap daha ekledi”, *Günaydın*, 23.03.1987.

“Yanıtlar”, *Mimarlar Odası*, 1984.

Abdülkerim Aygün, "Çelik Gülersoy ve eski İstanbul sevgisi", *Yeni Defne*, Mart 1986, s.21-26.

Aliyar Dengiz, “Sultanahmet'te yeni bir sokak doğuyor”, *Hürriyet,* 29.06.1985.

Amelia French, “İstanbul given 6,000-volume library”, *Dateline*, 3-9 Şubat 1990, s.6.

Anna Turay, “İstanbul'u okuyorum Soğukçeşme'de”, *Cumhuriyet,* 29.01.1990.

Beşir Ayvazoğlu, “Çelik Gülersoy'un "İstanbul Kitaplığı", *Tercüman,* 20.08.1987.

Bircan Usallı, "Nikahı İstanbul ile kıydım", *Güneş,* 23.10.1984.

Buket Aşçı, “Artık Boğaz sefasını boş verin…İstanbul'un gerçek yüzünü keşfedin!”, *Vatan*, 18.07.2004, s.6.

Burhan Arpad, “Gülersoy'la Söyleşi”, *Cumhuriyet,* 27.02.1990.

Burhan Arpad, “Soğukçeşme evleri”, *Cumhuriyet,* 04.11.1986.

Cem Atabeyoğlu, “Soğuk Çeşme Sokağı”, *Pirelli,* Şubat 1987, s.4-5.

Cüneyt Şaşmaz, “2 milyarlık "İstanbul Kitaplığı"”, *Güneş,* 12.09.1986, s.9.

Cüneyt Şaşmaz, “İstanbul kütüphaneye girdi”, *Hayat*, sayı 42, 13.10.1986.

Çelik Gülersoy, “İstanbul Kitaplığı ile ilgili sorulara yanıt”, 24.04.1989.

Çetin Altan, “Kanlıca tepelerinde bir sabah vakti”, *Güneş*, 10.06.1985.

Doğan Hızlan, “Üç yabancı kalemden Tarihte İstanbul”, *Kelebek*, 25.09.1973.

Emre Anıl, “A lawyer who practices art of restoration in Turkey”, *Turkish Daily News*, 31.12.1984, s.7

Engin Ardıç, “Bu Soğukçeşme Sokağı, ki bi misl-ü bahadır…”, *Nokta*, 26.04.1987, s.73-75.

Eyüp Coşkun, “Güzelliklerin altındaki imza hep aynı: Çelik Gülersoy”, *Hürriyet,* 23.01.1990.

Eyüp Coşkun, “Soğukçeşme Sokağı Dedikleri”, *Topaz,* 5, 05.06.1986, s.34-35.

Feriha Büyükünal, “Ayın Konuğu Çelik Gülersoy”, *Sanat Çevresi,* Ağustos 1988, s.36-39.

Füsun Saka, “İstanbul, kendini anlatan kitaplığa kavuştu”, *Ekonomik Bülten*, 5-11 Şubat 1990.

Gündüz İmşir, “Tarihi yaşatan sokak”, *Hürriyet*, 15.10.1986.

Gürol Sözen, “Bir sokak yaratıldı”, *Flaş (Güneş'in Eki),* 02.11.1986.

Gürol Sözen, “Bir sokak yaratılıyor”, *Güneş,* 30.09.1985.

Gürol Sözen, “Sultanahmet Değişiyor”, *Güneş*, 04.07.1984.

Haluk Şahin, “A Library of Her Own”, *Etap Magazin*, 6, 3-9 Ağustos 1987, s.38-41.

Jane Taylor, “Detour Soğuk Çeşme Sokağı”, *Imperial Istanbul: İznik- Bursa – Edirne*, s.47

John Julius Norwich, “Under the domes of old Stamboul”, *Traveler,* Şubat 1987, s.84-93.

Kemal Küçük, “4 dilde İstanbul Rehberi, 2 dilde Kapalıçarşı, 4 dilde Kariye…”, *Çerçeve,* Mart 1987, s.15.

Leslie Meral Schick, “Çelik Gülersoy: Recreating the past for the present”, *Turkish Times*, 8-10 Eylül 1989, s.12.

Mahmut Şakiroğlu, “Yayın Tanıtmaları (Ayrıbasım)”, *Erdem,* Eylül 1985, s.846-848.

Meltem Pusat, "Her güzele aşığım", *Hürriyet*, 23.10.1984.

Metin Demirsar, “Restoring Istanbul's heritage”, *Turkish Daily News*, 18.02.1985, s.2.

Nezih Başgelen, “Ayasofya'nın Arkasında, Soğukçeşme Sokağında İlginç Bir Kültür Merkezi”, *KİPLAS,* 1988, s.30-31.

Nezih Başgelen, “İstanbul Kitaplığı”, *Euroclub,* 5, 1987, s.12-17.

Nezih Başgelen, “İstanbul Kitaplığı”, *Pirelli,* Ekim 1987, s.19.

Nezih Başgelen, “Yeni Yayınlar”, *Şehir*, Mart 1987, s.98.

Nurcan Çakıroğlu, “Çelik Gülersoy ile "kurtarılan" sokak üzerine”, *Sanat Olayı*, Ağustos 1986.

Nuri Akbayar, “İstanbul'u yaşatan adam”, *Cumhuriyet,* 1989?

Oğuz Güven, “Burası Soğukçeşme Sokağı”, *Günaydın*, 16.10.1986.

Perihan Çakıroğlu, “Tarihi Soğukçeşme evleri kurtuldu”, 9.11.1985.

Reg Butler, “Getting Around in Istanbul”, *Where To Go In Turkey*, Thomson, s.32

Sadık Özcan, “Tarihi "Soğukçeşme" sokağı hizmete açıldı”, *Türkiye,* 15.10.1986.

Selim İleri, “İstanbul'a İlişkin Bir Tarihçe”, *Argos,* Aralık 1989, s.160.

Serpil Yörük, “İstanbul'a dair her dilden kitap”, *Tercüman,* 01.02.1990.

Sözen Vural, “Sorular”, *Monthly Mirror*, sayı 5, Mayıs 1989.

Şenay İşözen, "İstanbul Kitaplığının amacı, İstanbul'la ilgili eserleri bir araya getirip korumak", *Günümüzde Kitaplar*, Ağustos 1984, s.46-48.

Şule Özçelik, “Soğukçeşme yeniden canlanıyor”, *Güneş*, 11.10.1986.

Tamer Yüksel, “İstanbul Kütüphanesi dün törenle açıldı”, *Hürriyet*, 25.01.1990, s.17.

Turhan Birgil, “Tarih yeniden hayat buluyor”, *Tercüman,* 14.01.1985.

Turhan Dilligil, “Eğriye Eğri, Doğruya Doğru”, *Mimarlar Odası,* 1984, s.63-70.

Ülkü Altınoluk, “İstanbul'daki Eski Yapılarda Yeni Kullanımlar”, *İlgi*, sayı 50, Yaz 1987, s.8-19.

Yener Sösoy, "Dalan'la dünyalarımız ayrı", *Milliyet,* 20.09.1987.

Yapılan bu derlemede yerli ve yabancı basında İstanbul Kitaplığı’nın açılışı, farklı gazetelerde ve dergilerdeki yazarlar tarafından farklı şekillerde ele alınmıştır. Basında Kitaplığın açılışı genellikle olumlu yorumlar aldığı görülmüştür.

3.7. Birebir Görüşmeler

Bu bölümde İstanbul Kitaplığı’nın eski çalışanları ile kurum tarihine ilişkin birebir görüşmeler yapılmıştır. Yapılan birebir görüşmelerde, İstanbul Kitaplığı’nın eski ve mevcut çalışanlarından Kitaplığın kurum tarihine dair bilgilerin ve gözlemlerin toplanması amaçlanmıştır. Birebir görüşmeler sonucu elde edilen verilerle yazılı belgelerden elde edilen verilerin tutarlı olup olmadığı tespit edilmiştir.

3.7.1. Bülent Ağaoğlu ile 10.05.2023 tarihinde yapılan birebir görüşme:

İstanbul Kitaplığı’nda ne kadar süre görev yaptınız? Yaptığınız işleri neleri kapsıyordu?

Mart 1986-Ağustos 1987 tarihleri arasında yaklaşık 1,5 yıl bir süre kadar İstanbul Kitaplığı’nda çalıştım. Bu süre boyunca oranın sorumlusu bendim. Binanın bütün ihtiyaçları ile ben ilgileniyordum. Görevim bütün mobilyaların kütüphaneye gelmesinin takibi, Çelik Bey’in evinden sandıklarla gelen bütün kitapların Çelik Bey’in istediği

şekilde raflara yerleştirilmesi, Kitaplığın kataloğunun hazırlanması için kitapların bibliyografik künyelerinin çıkartılması, alt kat ve üst katı gelen ziyaretçilerin gezdirilmesi, Çelik Bey'in isteklerinin yerine getirilmesi gibi görevleri kapsıyordu. Kitaplığın kuruluş aşamasıydı benim çalıştığım dönem. Kuruluş aşamasında dışarıya bir hizmet söz konusu değildi. Gelen kitapların yerleştirilmesi, bütün kitapların mevcudunun şekillendirilmesi tamamen Çelik Bey'in görüşleri doğrultusunda yapıldı. Bu bakımdan onun istekleri doğrultusunda Kitaplığın düzeni oluşturuldu. 1986'da binanın restorasyonu tamamlanmıştı. Kitaplığın dışındaki logonun yapılmasını Çelik Bey istemişti. Logonun yerleştirilmesi, içeride İstanbul'u Yazanlar bölümündeki 21 kişinin fotoğraflarının o köşeye Çelik Bey'in isteği doğrultusunda yerleştirilmesi, Çelik Bey'in tasarlamış olduğu mermer çiçekliklerin mermerciye söylenmesiyle de ben ilgilendim. Tüm binanın iç tasarımı Çelik Bey'e aittir. Bütün imza, her şey Çelik Bey'e aittir.

Kitaplığın düzeni ile ilgili sizin inisiyatif aldığınız bir karar olmuş muydu?

Kütüphane düzeni ile ilgili kararları Çelik Bey kendisi alırdı. Ben kataloğun arkasına bir dizin yapılmasını teklif etmiştim. Ancak kendisi kabul etmemişti.

Kitaplığın kuruluş süreci ile ilgili neler hatırlıyorsunuz?

Çelik Bey bu kitaplıktan büyük mutluluk duyuyordu. Bunu da oraya geldiğinde bu mutluluğunu ifade edici tavırlar gösteriyordu. Ben buraya geldiğimde esas benim mekânım burası, derdi. İdarecilik, yöneticilikten ziyade kitaplığıyla bir arada çok mutlu olduğunu ifade eden tavırlar gösteriyordu. Büyük bir mutlulukla kitaplığa geliyordu. Bu konuda orası onun ana mekanıydı. Vakit buldukça ziyaret ederdi, gelmek isterdi. Ama tabii aynı zamanda yöneticilik görevine de devam ediyordu.

Sizce Çelik Bey'in İstanbul Kitaplığı kurma düşüncesinin arkasında neler olabilir? Sizin gözlemleriniz nelerdi?

Çelik Bey bu konudaki heyecanını belli ederdi. Bence İstanbul Kitaplığı'nı Soğukçeşme Sokağı'nda Topkapı Sarayı ile Ayasofya arasında kurmak istemesi ve bunu başarması onun olağanüstü bir vizyona sahip olduğunu gösterir. Aslında Çelik Bey'in 1977'den beri gerçekleştirdiği çalışmaları, Malta Köşkü ile kamuoyunun önünde zirveye çıktığı dönemden itibaren ortaya koymuş olduğu çalışmaları içerisinde İstanbul Kitaplığı'nı en önemli eseri olarak görürdü. Orada büyük hayalleri vardı. Mesela bana bir kere Kitaplığın etütler kısmını hazırlarken bir Yunanca kitap çıkarıp bana göstermişti.

Heybeliada hakkında büyük ciltli bir kitap. "Bak evladım ben İstanbul hakkında böyle monografiler ve etütleri biz Türklerin yazmasını istiyorum", dedi. "Bu bölümü bu yüzden kurduk", dedi. Bu Çelik Bey'in konuyu nasıl içselleştirmiş olduğunu gösteriyordu. Çelik Bey ve İstanbul Kitaplığı konusunun çok fazla detaylandırılmış olduğunu zannetmiyorum. İstanbul Kitaplığı hakkında neler yazıldıysa bunların hepsinin tespit edilip, onlar üzerinden bir belge hazırlanmalı, pasajlar ve cümleler tasnif edilmeli ve o metinden geliştirmeler yapılıp daha önce hiçbir yayında bulunmayan gözlemler yazılabilir. Bunu özellikle belirtmek isterim.

Ben Çelik Bey ile aslında Temmuz 1981'de tanıştım. 1987 Ağustos'una kadar yaklaşık 6 sene boyunca kendisiyle beraber çalıştık. Kendisini ziyaret ederdim. Çelik Bey'in yeri benim için çok apayrı. Ondan etkilenmeyle, onu içselleştirmeye çalışıyordum kendimde. Kendi araştırmalarımı, ideallerimi, hayallerimi gerçekleştirmek peşine düşmüştüm. İstanbul Kitaplığı hakkındaki eserlerin incelenmesi ile ilgili görüşüm de Çelik Bey'den etkilenmemin getirdiği fikirlerden birisidir. İstanbul Kitaplığı için Çelik Bey'in vizyonu olağanüstüydü. Dilerim ki İstanbul Kitaplığı sizin gibi genç insanların hayalleri ile esas gelmesi gereken noktaya gelsin.

İstanbul Kitaplığı'nın bir benzeri var mı?

Çelik Bey 1986 gibi yıllarda Kitaplığın eşi benzeri olmadığından bahsederdi. Ben bu konuda özel bir araştırma yapmadım. Ama öyle bir kitaplık olsun olmasın, önemli olan 8500 yıllık bir şehir için böyle bir çalışmanın herhangi bir resmi veya özel kurum tarafından değil bir kişinin büyük vizyonu olarak meydana getirilmesidir. O anlamda ilktir. Çelik Bey'in farklılığı ve özgünlüğü İstanbul'un öneminin son derece farkında olmasıydı. Ayrıca o dönem yokluklar dönemiydi. O yokluklar ve kargaşa döneminde, 1975'te başlayan ve 1980'lere kadar süren olaylarla, Çelik Bey en etkili çalışmalarını yapmaya başlamıştı. O dönemde ortaya koydu çalışmalarını. İstanbul Kitaplığı adı altında çıkardığı yabancı yazarların İstanbul hakkındaki eserlerini Türkçe çevirisini yayınladığı monografiler de o dönemdedir. O kaynaklara müthiş derecede hakimdi.

Ben Çelik Bey vefat ettikten sonra da kendisi için kurduğum sitede de yayınladım.[112] Çelik Bey için neler yapılması gerektiğine dair düşüncelerimi. Benim ilk olarak önem verdiğim husus, Çelik Bey'in basında büyük bir etkinliği vardı. Sevilirdi,

[112] bulentagaoglu.blogspot.com,"Çelik Gülersoy Web Sitesi: Vizyon, Misyon, Hedef…", https://bulentagaoglu.blogspot.com/2013/12/celik-gulersoy-web-sitesi-vizyon-misyon.html [Erişim Tarihi: 14.03.2023]

sayılırdı, çok dolu, karizmatik bir kişilikti. Çalışmalarıyla ve idealistliğiyle sevilen bir insandı. Basında çok haberleri çıkıyordu. Hem kendisi hakkında haberler çıkıyordu hem de kendi verdiği röportajları çıkıyordu. Bu belgeler İstanbul Kitaplığı'nda mevcut. Çelik Bey haberleri okurken kendisi gördüğü haberleri hemen sekreterine söylerdi, bunları keselim yapıştıralım diye. Onlardan ciltler meydana getirilirdi. Benim en çok yapılmasını istediğim çalışma, bütün o haberlerin ve röportajların ve diğer Çelik Bey hakkındaki yazıların bir yayına dönüştürülmesi. Sonrasında o belgelerin incelenerek Çelik Bey'in görüşlerine dair derlemeler hazırlanması. Bu çalışma bize Çelik Bey'in mirasının ne kadar önemli olduğunu gösterecektir. İkinci olarak İstanbul Kitaplığında Çelik Bey ve benim çalışma sürecime ilişkin, ben Nisan 1984'te başlamıştım. Bir gün Çelik Bey bana yazdı. Bir kitap hazırlıyordu. 8-10 tane kitap hakkında benden referanslar istemişti. Bibliyografyasını hazırlamamı istemişti. Ben bunun üzerine Çelik Bey'in istekleri doğrultusunda İstanbul tramvayları, İstanbul vapurları, Pera Palas'ta Markiz pastanesi, seyyar satıcılar üzerine derlemeler yapmaya başlamıştım. Derledikçe daktiloda tape edip Çelik Bey'e götürüyordum. Çelik Bey bu çalışmalarımdan çok memnun oluyordu. Onun seçtiği eserlerin sahaya çıkıp fotokopilerini topluyordum ve kendisine teslim ediyordum. Birebir şekilde yaptığım bu bibliyograf hizmeti Çelik Bey'i etkilemişti. Sonrasında da İstanbul Kitaplığı'nda kuruluş aşamasında bu hizmeti böyle detaylandırmak mümkün olamamıştı. Çünkü kuruluş aşamasında konular da gündeme geliyordu. Mobilyaların ve kitapların yerleştirilmesi vesaire gibi. Ama bu Çelik Bey'in bilgiye verdiği önemi göstermekteydi. Kaynakları bizzat detaylı olarak görmek istiyordu.

Çelik Bey koleksiyonun oluşturulması sürecinde sizden neler isterdi?

Çelik Bey'in bir tasnif tablosu vardı. Şu anda halen o tablo geçerlidir katalogda. İstanbul Kitaplığı'nın kataloğunun İçindekiler sayfasında mevcuttur. O tasnif tablosu doğrultusunda kitapları raflara yerleştirmiştim. Onun haricinde ben neticede Çelik Bey'in isteklerini yerine getiren pozisyondaydım. Kendi görüşlerimizi orada çok fazla beyan etme yetkimiz yoktu. Çelik Bey yönetici konumundaydı. Tabii ki şimdi baktığımızda İstanbul Kitaplığı'nda yapılabilecek çok şey var. Ama onları zamanında Çelik Bey ile konuşmak pek mümkün değildi. Çünkü kendisi konuya hâkim olarak kendi yapılmasını istediklerini yapılmasını isteyen pozisyondaydı.

İstanbul Kitaplığı hakkında ben şunu fark etmiştim. İstanbul aslında Silivri'den Gebze'ye kadar koskoca bir şehir. Ama Çelik Bey öyle düşünmüyordu. Özellikle Sur içi

İstanbul'a önem veriyordu. Sur içi İstanbul'un özellikle Fatih, Eminönü, Beyoğlu, Galata gibi semtlerine yani eski İstanbul'a odaklanmıştı. Onun güzelliklerini, sırlarını, sihirlerini gündeme getirmek istiyordu.

Kitap satın alma süreçlerine dahil miydiniz?

Benim öyle bir görevim olmadı. Büyük oranda kendisinden geliyordu kitaplar.

Kitapların evinden gelme süreci hakkında neler anlatabilirsiniz?

Bir pazar günü tahta sandıklarla gelmişti kitaplar. Mukavva kolilerle geldiğini hatırlamıyorum. Çünkü bunlar kıymetli kitaplar. Büyük mutluluk duymuştu kendisi. Bir iskemleye oturdu. Hem kitaplara bakıp hem de kitapları anlatıyordu. Evladım bu şöyle, bu böyle, bu kitap şundan bahsediyor. Evladım, bunu şuraya bunu buraya yerleştirin. Roma-Bizans kısmı, Etütler kısmı şeklinde. O süreçlerde Çelik Bey çok sevinçli oluyordu.

Kitaplığın kuruluş süreci belgelenmiş, fotoğraflanmış mıydı?

Kuruluş süreciyle alakalı mesela Ticaret Odasının dergisinde (ICOC) kitaplık hakkında bir yazı vardır. Dergiden bir gün kitaplığa gelmişlerdi. Kitaplığı konu alan bir yazı vardı.[113] Orada fotoğraflar yayınlanmıştı. Gelenler gidenler oluyordu o dönemde. Çelik Bey ziyaretçilerini getirip kitaplığı tanıtıyordu o dönem. Yabancılar, İtalyanlar, Fransızlar geliyordu. Memnun kalıyorlardı kitaplıktan. Çelik Bey ziyaretçilerini getirdiğinde onlarla konuşuyordu, bu süreçten çok büyük bir keyif alıyordu. Çelik Bey'i en çok mutlu eden şeylerden biri de ziyaretçilere kitaplığın dolaştırılması, anlatılması, tanıtılması idi.

Sizi Çelik Bey'in sizi kitaplıkta çalışmaya nasıl davet etmişti?

Ben ilk 1984 Nisan ayında Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu'nun yayın şubesinde çalışmaya başlamıştım. Yaklaşık 2 sene sonra 1986 yılında Çelik Bey beni İstanbul Kitaplığı'nda çalışmaya davet etmişti. Sen İstanbul Kitaplığı'nın sorumlususun demişti.

1981 yılında basında Çelik Bey hakkındaki haberler önemliydi. Biz gazete okuyucusuyuz. Haberlerde sıklıkla Çelik Bey konu oluyordu. Gidip kendisiyle tanışmak istedim. Turizmci olmak istiyordum. Turizm alanında yüksek lisans yapmak istiyordum.

[113] "A Work Of Distinction in İstanbul", ICOC, 18, 1986, s.52-57.

O zaman 23 yaşındaydım. Randevu aldım kendisinden. Gidip görüştüm. Çelik Bey meraklı, idealist gençleri severdi. Bunlar baktığımızda aslında az sayıdaydı. Onunla iletişime girip de çalışmak isteyenler inanın az sayıdaydı. Ben gidip kendimi tanıttım kendisine. Ben Seyahat Acentecisi olmak istiyorum dedim. Ben 1982 senesinde Çelik Bey'in Emirgan Parkında Pembe Köşkü'nde Boğaziçi Dokümantasyon merkezi kuracağına dair gazetede bir haber gördüm. Boğaziçi Bibliyografyası hazırlamaya başladım. Bibliyografyam 1982'de Güneş gazetesinde yayınlanmıştı. Ardından teksir kağıtlarına yazdığım künyeleri şeker kutularına koydum ve Çelik Bey'e götürdüm. O kadar sevinmişti ki Çelik Bey. Birkaç kez daha kendisini ziyaret etmiştim. Çelik Bey kitap hediye etmeyi çok severdi. İmzalardı, verirdi. Bana da bir sürü kitabını hediye etmişti. Mesela Seyahat Acenteciliği kitabı, Hıdiv Kasrı, Dolmabahçe kitaplarını hediye etmişti. Geriye baktığımızda Çelik Bey'i ülkesi için iyilik dolu, kitaplar yazıp hediye eden, paylaşımcı biri olarak tarif edebiliriz.

Kitaplarının okunmamasından şikayetçi olduğunu görüyoruz. Bu konuda bir şey söylemek ister misiniz?

Galata Köprüsünde adam tutup da sattırmak istediğini okumuştum. Çelik Bey'den kalan vizyonun detaylı bir şekilde incelenmesi lazım. Aslında Çelik Bey insanımıza güzellik, nezaket ve hassasiyet üzerine bir ruh vermeye çalışmıştı. Yoksa sadece konu İstanbul ya da turizmden ibaret değildi. Aslında bilge bir yaşantının özünü vermeye çalışmıştı.

Çalıştığınız dönem içinde kitaplığın ne gibi faydalar sağladığını düşündünüz? Gelecekte kitaplıkla ilgili neler yapılabilir sizce?

Benim çalıştığım dönem 1,5 sene kadar. İnsanlar orayı tanımaya, görmeye başlamışlardı o dönemde. Kitaplığın kendisini tanıtmasının ilk adımıydı benim görev yaptığım dönem. Benim zihnimde projeler vardı, hayaller vardı. Ama onlar Çelik Bey'in hayalleriyle çakışacağını düşünmüyordum. Çelik Bey öncelikle kendi koleksiyonunun orada hizmete sunulmasını planlıyordu. Benim zihnimde de İstanbul'a ilişkin dünyada ne yayınlandıysa bunların tespit edilip burada bir İstanbul dokümantasyon merkezi hüviyetinde çok geniş kapsamlı bir hizmet olmasıydı. Ancak o dönemin şartlarında bunun mümkün olamayacağını fark ettim. Gelecekte kitaplıkla ilgili çok şey yapılabilir. İlk aşamada kitaplıkla ilgili bir çalıştay düzenlenip bu sorunun konunun uzmanlarına sorulmasında fayda var. Çünkü bu kitaplık bizim en büyük bilgelerimizden, en büyük

idealistlerimizden biri olan Çelik Bey'in mirasıdır. Bu Türk kültürünün yetiştirdiği büyük bir değerdir Çelik Bey. Bu bakımdan öncelik olarak Çelik Bey'in mirasının insanlara anlatılması, o mirasın yaşatılmasına büyük önem veriyorum. Çünkü Çelik Bey çok bilge bir kişiliktir. İstanbul Kitaplığı'ndan da öte önemli olan Çelik Bey'in unutulmamasının sağlanması, onun isminin yaşatılması, bu şekilde başka Çelik Bey'lerin yetiştirilmesidir. Yoksa İstanbul Kitaplığı benim zihnimde ikinci aşamada olan bir konudur. Biz öyle Çelik Bey'ler yetiştiririz ki onlar gidip sadece İstanbul için değil başka iller için de çeşitli kitaplıklar kurabilirler, çok farklı vizyonlar ortaya koyabilirler ama oralarda hep Çelik Bey'i hatırlarlar.

Çelik Bey koleksiyonu oluşturmak için nelere dikkat ederdi?

Çelik Bey için koleksiyon oluşturma konusunda önemli olan kitapların eski İstanbul'a ilişkin olmasıydı. Eski İstanbul derken klasik İstanbul'a ilişkin olmasıydı. Çelik Bey müthiş düşünür bir insandı. Devamlı analiz yapan, çok okuyan, yöneten, devamlı fikir üreten, ezberlerden uzak düşünen bir insandı. Gazetelerde çıkan haberleri çok önemlidir. Orada şelale gibi akan fikirlerini görmek mümkündür. İstanbul'la ilgili devamlı fikirlerini ortaya koyuyordu. Bunları zengin bir kültür ve okuma birikimi olan yaratıcı bir insan ortaya koyabilirdi.

Sizce Çelik Bey'in Turing'de çalışmasının İstanbul Kitaplığı'nı kurmasında bir etkisi var mıydı?

Turing kütüphanesi o zaman kapalı bir yerdi. Etkisi var mıdır yok mudur literatürü incelemek lazım. Ama Çelik Bey demek kitap demekti. Çelik Bey çok okumuş bir insan. Ayrıca İstanbul'un en güzel döneminde yetişmiş. 1930 senesinde dünyaya gelmiş. İstanbul'un en sakin olduğu, nüfusunun az olduğu, güzelliklerinin çok olduğu dönemde yetişmiş. O dönemde o ortamda onun güzel duygularının esas o dönemde yer bulduğunu, zihninde şekillendiğini söyleyebiliriz. Böyle bir dönem artık yok. Onun tabii ki büyük bir İstanbul aşkı vardı. O aşkın böyle bir eserle neticelenmesi bir kitaplık olunca onun adı da yaşıyor aynı zamanda. Onun kendi vizyonu da yaşıyor. Bu bakımdan kitaplığı yaşatmak istemesinin sebebini de daha iyi anlayabiliyorsunuz.

Kitaplıkla ilgili sizce neler değişmeli?

Birçok şey yapılabilir. Ancak kitaplığa bir destek bulunmalı. O desteğin arkasından birçok şey yapılabilir. Mesela eski İstanbul odaklı çok detaylı kaynakçalar hazırlanabilir. Bunlardan dijital olanlar belirlenebilir. Müthiş bir web sitesi kurulabilir

kitaplık konusunda. Dijital kütüphanenin masraflar bakımından da bir avantajı var. Kitaplıkta mevcut eski telif problemi olmayan kaynakların dijitalize edilmesi, hali hazırda dijitalize edilmiş olanların kaynakları saptanıp sunulması şeklinde bir hizmet söz konusu olabilir. Dijital İstanbul Kitaplığı hizmeti, Çelik Bey yaşasaydı hoşlanmayacağı bir hizmettir. Ama İstanbul Kitaplığı'nda Çelik Bey hakkında birkaç kitap mevcut. Bunların dijitalize edilip internete konulmasını çok isterim. Örneğin Kırk Yıl Olmuş, Çelik Gülersoy Albümü, Turing'in kendisinin vefatından sonra yayınladığı Çelik Bey hakkındaki kitabının, Sanat Çevresi dergisinin Çelik Bey özel sayısı gibi yayınların web sitesine konulması gerektiğini düşünüyorum.

İstanbul Kitaplığı'nın öne çıkan özellikleri sizce nelerdir?

Bu kitaplık büyük bir vizyon, büyük bir ideal. Bizim farkında olmadığımız 8.500 yıllık İstanbul'un değerini en tepeye çıkaran, çok apayrı, çok özel bir yeri olan bir hizmet. Bizim İstanbul'a dört elle sarılmamız, sahip çıkmamız gerektiğini anlatan bir kitaplık burası. Diğer kitaplıklara göre İstanbul Kitaplığı'nın çok özel bir yeri var. Bunu da iyi konumlandırılmak gerekir. Bu özel yerini anlamlandırmak gerekir. Çünkü burası İstanbul'un kitaplığı aynı zamanda.

Sizin kitaplığa dahil etmek istediğiniz kitaplar olmuş muydu?

Ben Çelik Bey'e elimdeki İstanbul ile ilgili 30-40 kadar kitabı takdim etmiştim. Sevinmişti kendisi. Ama Kitaplığa kitap seçilmesi ve kitap alınması gibi süreçlerin hepsi Çelik Bey'in kendisinde olan işlerdi. Mesela o kupür dolaplarını getirtmişti Çelik Bey. Kupürler gelmiş miydi hatırlamıyorum. Alt kata dergi dolapları gelmişti. Dergiler de gelmişti. Fotoğraf arşivi benim dönemimde gelmiş miydi gelememiş miydi hatırlamıyorum.

Çelik Bey, Vakıf veya Kitaplık ile ilgili eklemek istedikleriniz var mıydı?

Benim Çelik Bey'le ilgili bloğumda 70 kadar derlemem, incelemem ve yazılarım mevcut. Çelik Bey için gülersoy.net diye bir web sitesi kurmuştum. Onun içeriği var. Eklemek istediklerimizden biri Çelik Bey hakkındaki haberlerin derlenmesi, dijitalize edilmesi. Bir diğeri Çelik Bey'in 120 kadar yazdığı kitapların Kitaplıkta özel bir bölümde dikkat çekecek şekilde raflara yerleştirilmesi ve o bölüme özel bir yer ayırılmasıdır. Bu o büyük emeği gösterir. O kitapların yan yana getirilmesi çok önemli. Okuyucu salonunda Vakfın yayınladığı kitaplar mevcut ancak bu konuda özel bir sergi de yapılabilir. Ayrıca Çelik Bey'in çok sayıda makalesi de var. Bir yerden destek istenip Çelik Bey'in tüm

yazdığı ve yayınladığı eserleri bedelsiz olarak dijitalize edilip internete koyulmalı. Günümüzde kitap satın almak artık zor işler. Ama dijital olarak edinmek ve ulaşmak çok daha kolay. Kimin nereden nasıl etkileneceğini bilemezsiniz. Ona imkân sağlamak lazım. Çelik Bey İstanbul Kitaplığı'nı insanlar gelsin okusun diye kurdu. Bunun bir yüzü de insanlar Çelik Gülersoy'un yazdıklarını görsünler ve okusunlar idi. Ayrıca o kitaplığın da dış görünüşü kendisini çok mutlu ederdi.

Türkiye'de neden bir Çelik Gülersoy müzesi yok ki? Çelik Gülersoy çok bambaşka bir isim. Kendisini iyi konumlandırmak, iyi analiz etmek, yerli yerine iyi oturtmak gereklidir. Çelik Bey hem entelektüel hem düşünür hem de hayalleri olan ve onları gerçekleştirmek için büyük mücadeleler veren ve somut başarılar elde eden bir kişilikti. Böyle bizim kaç tane insanımız var? Bu önemli bir soru. Bizim ikinci bir Çelik Gülersoy'umuz var mı? Böyle hayalleri olan ve hayalleri gerçekleştirmek için büyük mücadeleler veren, 8.500 yıllık bir şehir için onun güzelliğinin farkına varan batılıların eserlerinin bizlere tanıtılmasıyla uğraşan. Türkiye'de onu çok üzenler de oldu. Onlar Çelik Bey'deki büyük özü, büyük idealizmi göremeyen insanlardı.

Çelik Bey kendi hakkında çıkan haberleri ve yazıları da kendisi düzeltmeye çok önem vermiş. Bu konuda neler söyleyebilirsiniz?

O düzeltmeler Çelik Bey'in zihninin ne kadar işlek olduğunu gösteriyor. Çok çalışkan, dinamik, üretken müthiş bir insandı.

Eklemek istekleriniz var mı?

Bence İstanbul Kitaplığı'ndan öte Çelik Bey'in isminin ve vizyonunun yaşatılması, ona sahip çıkılması büyük önem taşıyor. Neticede Çelik Bey'in zihnimde ve gönlümde yeri bambaşkadır. Vakti zamanında kendisi benim ideallerime sahip çıktı ve beni destekledi. Bizim de onun bu ülkeye kattıklarına sahip çıkmak adına elimizden geleni yapmamız gerekir.

Yapılan birebir görüşmede bibliyograf Bülent Ağaoğlu'nun Çelik Gülersoy Vakfı İstanbul Kitaplığı'nın ilk kütüphanecisi olarak Kitaplığın kuruluş süreci olan 1986-1987 yılları arasında görev yaptığı tespit edilmiştir. Ağaoğlu'nun Kitaplıktaki görevi Gülersoy'un isteği yönünde kitapların raflara dizilmesi, kitapların bibliyografik künyelerinin çıkarılması ve Kitaplığın kuruluş sürecindeki işlerin takibini kapsıyordu. 1986 yılında Çelik Gülersoy'un İCOC dergisine verdiği bir röportajın Ağaoğlu'nun görev yaptığı döneme ait olduğu, yapılan görüşmede tespit edilmiştir. Ağaoğlu, Gülersoy'un

unutulmaması ve mirasının gelecek nesillere aktarılması konusunda çalışmıştır. Gülersoy'un vefatının ardından kendisi için hazırladığı web sitesinde de Gülersoy'a ait düşüncelerini ve yazılarını yayınlamıştır. 2005 yılında ise Ağaoğlu kendi blog sayfasında Çelik Gülersoy Kaynakçasını yayınlanmıştır.

3.7.2. Deniz Yalav ile 22.05.2023 tarihinde yapılan birebir görüşme:

İstanbul Kitaplığı'nda ne kadar süre görev yaptınız? Yaptığınız işler neleri kapsıyordu?

Bülent Ağaoğlu'nun bıraktığı yerde ben çalışmaya başladım. Çelik Gülersoy beni çağırmıştı. Ben yıllarca Turing'de çalışmıştım. Yayın bölümüne girmiştim. 1988 yazında Kitaplığa gelmiştim. 1988 Kataloğu 'nu tamamlayıp bitirmiştim. Ben Kitaplığa geldiğimde bütün raflar diziliydi. Dizilmeye devam edilen de vardı. Kitaplıkta tek başıma çalışıyordum. Eşim evde tape ediyordu yazdıklarımı. Ben kütüphaneci değilim. Ama kitap dünyasına çocukluğumdan beri ilgim var. Hep okurum. Fransızca, İtalyanca, Portekizce, Latince biliyorum. Kitaplıkta çalışırken ilk önce nasıl kataloglayacağıma karar verdim. Çok nadir eser vardı kitaplıkta. Bu konuyu danışmak için Hacettepe Üniversitesi'nden Prof. Dr. Ahmet Çelik Bey'i aradım. O bana kataloglamayla ilgili on tane kitap yolladı. Çok ayrıntılı kataloglama yapmıştım. Bazı kitaplar çok uğraştırmıştı. Çünkü aynı cilt içinde ciltlenmiş kitaplar mevcuttu. Eski Yunanca, Latince, çeşitli dillerde kitaplar. Bazısını kataloglamak bütün bir günümü alıyordu. Bir gün Prof. Dr. Jale Baysal'ı aradım. Beni İstanbul Üniversitesi'nde Prof. Dr. Hasan Keseroğlu'na yönlendirdi. Kendisin de tavsiyeleri olmuştu kataloglamayla ilgili. Kitabı bitirince kendisine hediye etmiştim. İndeks yapalım demiştik. Ama Çelik Bey istememişti. İndeksi olmayan bir kataloğu kullanmak çok zor oldu. Kullanıcı kütüphaneciye ihtiyaç duyuyordu. Arından ben rehberlik yapmak üzere Kitaplıktan ayrıldım. Sonrasında bir tesadüfen eşim Neslihan'ın 1990'da Kitaplıkta işe girmesi söz konusu oldu. Bütün kataloğu evde tape eden oydu. Ayrıca Neslihan'ın hafızası olağanüstü kuvvetlidir. Evde kataloğu yazmak için Çelik Bey ona izin verdi. Böylece 1989 yılında, 1988 kataloğu bitmiş oldu. O zaman 6 bin kadar kitap vardı. Sonrasında Nazan Karakaş Hanım, Kitaplıkta çalışmaya gelmişti. Neslihan'la bir müddet çalışmışlardı. Sonrasında Neslihan tek başına devam etti. Çelik Bey'in Kitaplığın açılış konuşmasında Aydın Aybay ve bana teşekkürü vardır. Aydın Bey'in kızı Elif de bir ara kitaplıkta çalışmıştı.

Eşim Neslihan evde kataloğu yazmış olduğundan Kitaplığa çok hakimdi. Birlikte rafları yeniden dizip düzeltmiştik. Çelik Bey'in tasnifi tamamen öznel bir tasniftir. Kütüphanecilikte öyle bir tasnif olmaması gerekir. Hasan Keseroğlu ile de bu konuda görüşmüştük. Kitap koleksiyonu büyüdükçe bu tasnif yöntemi bizi zorlamıştı. Ben geldiğimde haftada iki gün açıktı kitaplık. 1994'te Kitaplığım çalışma günleri üç güne çıkarılmıştı. İki gün araştırmacılara yetmiyordu. 2003'de Çelik Bey'in vefatından sonra çalışma günleri beş güne çıkarıldı. Sonra tekrar iki güne dönüldü.

Kataloğu bitirmemin ardından Kitaplıkla ilişiğimi hiç kesmedim. Geldim, yardım ettim. İkinci katalog yapılırken ilk katalogdaki hatalar düzeltildi. Mükerrerler çıkarıldı. Yeni kitaplar alındıkça eklendi. Noter tasdikli kütüphane sayımları yapmıştık.

İstanbul Kitaplığı'nın ilk kuruluş süreci ile ilgili neler hatırlıyorsunuz?

Ben 1972-1981 yılları arasında Topkapı Danışma Bürosu'nda çalışmıştım. 1982'de Çamlıca Tepesi'nde müdürlük yaptım. Daha vakıf kurulmadan başladım. 1984'den beri İstanbul Kitaplığı içindeydim. Çelik Bey'in listeleri vardı. Çelik Bey gezerken rastlamıştı bana. Gel dedi, Vakıf kitaplığı için kitap alarak başla dedi. İstersen yayına da gel dedi. Ben giderdim sahaflardan önce neler var öğreneyim dedim. Edebiyatta İstanbul bölümü toparlanıyordu o zaman. Çelik Bey bana kendisinde olmayan kitapları söyledi. O bölümü toparlamaya başladım. Çelik Bey'e haber verirdim bulduğum kitapları. Çeşitli dillerde yayınlanmış kitapları almaya çalışırdım. Uygun gördüklerini işaretlerdi ve onları alırdık. Kitap paketlerinin hepsini o zaman Şişli'de bulunan Turing binasına getirirdi. Daha sonra 1982'de Vakıf kuruldu. Ben tek başıma Kitaplıkta çalışırdım. Ara sıra Kitaplığa Çelik Bey uğrardı. Kitaplığım emekli güvenlik görevlisi Ziya Bey, Malta Köşkü'nden gelmişti.

Koleksiyonun oluşturulma/düzenlenme sürecinde nelere dikkat ettiniz?

Koleksiyon oluşturmaya zaten daha Kitaplık kurulmadan önce başlamıştık. Kitaplığın esas önemli koleksiyon kısmını Çelik Bey kendi hazırlamıştı. Nadir eserler, dünyanın önemli sahaflarından sürekli müzayede katalogları Çelik Bey'e gelirdi. Kendisi oradan beğendiklerini seçerdi. Çelik Bey'in iki evi vardı Esentepe'de. Biri kitaplar için depo olarak kullanılırdı. Alınan kitaplar Esentepe'deki evine götürülürdü. Tabii zaman zaman aynı kitaptan 2-3 tane daha aldığı olmuştu. Ayrıca İstanbul'daki bütün sahafları gezerdi. Çelik Bey'e bavullarla kitapları dökerler, Çelik Bey arasından kitapları seçerdi. Bazen bu sahaflara kendi giderdi, bazen beraber giderdik. Kitapların yanı sıra dergi ve

süreli yayınlar da takip edilirdi. İstanbul'la ilgili olanların alınması gerekirdi. Kuruluş sürecinde Çelik Bey sıklıkla gelirdi.

Çelik Gülersoy'un İstanbul için bir Kitaplık kurma düşüncesinin arkasında sizce neler vardı? Sizin bu konudaki gözlemleriniz nelerdi?

İlber Ortaylı'nın bu konuda bir sözü vardır: "İstanbul'un tarihini bilmeden ne Orta Doğu ne Balkan tarihi anlaşılabilir", der. "Ama ne yazık ki şehrimizde henüz bir şehir kitaplığı yok.", demiştir. "İstanbul'dan Sayfalar"[114] kitabında. Altına da not düşmüştür: "Birkaç gün önce Çelik Gülersoy, ilk İstanbul Kitaplığı'nı açtı", demiştir. İstanbul imparatorlukların baş şehridir. İstanbul Kitaplığı'nın uluslararası önemi de vardır. Kitaplığın konumlandığı yer tarihsel olarak çok önemli. Tarih boyunca saraylar bölgesi olmuş bir bölgedir. Saray deyince kitaplık da düşünmek lazım. Bu yüzden etraf kitaplık dolu. Yerebatan Sarnıcının üzerinde Bizans kütüphanesi varmış mesela. Böylesine önemli bir yer burası. Şehrin coğrafi, tarihsel çekirdeği orada. Bu bölgenin önemine dair bir müfettiş raporu vardır: Kitaplığın etrafındaki tarihsel, kültürel peyzajla bütünleşmiş ve dokunulamaz olduğuna dair. Çelik Bey Kitaplığa dair gerçekten ihtiyaç oluyor mu diye sorardı. Gelenlerin ilgisini sorardı. Şunu derdi, "İstanbul'u seviyorum demekle İstanbullu olunmaz. İstanbul'da doğmuşum demekle de olunmaz. Bir insanın İstanbulluyum diyebilmesi için şehrin tarihsel, kültürel dokusunun farkında olması, onunla iç içe geçmiş olması gerekir.", derdi. "Bu yüzden Kitaplık bu bilinci kazandırırsa genç kuşaklara ancak elde kalan ne varsa korunabilir", derdi.

Salt Galata'da Çelik Bey'in ölümünden sonra bir toplantı yapıldı. O günlerde Kitaplık epey basına çıkmıştı. O yüzden üç güne çıkmıştı çalışma günleri. Gelenler az buluyordu çalışma günlerini. Burası bir ihtisas kütüphanesi esasında. İlber Hoca'nın o toplantıda da dediği gibi "Yalnız kalabilen kitap okuyabilir. Bizdeki şifahi kültür, sohbet havası kitap okumanın önüne geçiyor. Bu yüzden kitaplıklar ne yapsanız fazla dolmaz. Bu zamanla gelişecek bir şey. Bir kültür meselesi.", dedi.

Koleksiyonun oluşturulma/düzenlenme sürecinde İstanbul Kitaplığı'nda nelere dikkat ettiniz? Kitapların alma sürecine dahil miydiniz?

Çelik Bey'in kendine özgü bir tasnif vardı. Ben çalışmaya başladığımda hazırdı. Bülent Ağaoğlu'yla dizmişlerdi çok büyük bir bölümünü. Özel bir tasnif diyebiliriz.

[114] İlber Ortaylı, *İstanbul'dan Sayfalar*, Hil Yayın, İstanbul 1986.

Bölümlerin iç içe geçtiği yerler de var. Ben kitapları kataloglayıp depolarken bu tasnif sistemine uydum. Çok kitap aldım. Özellikle Roma-Bizans bölümü için çok kitap almıştım.

Kitaplık için bölüm mezunu bir kütüphaneci istihdamı konuşuldu mu?

Çelik Bey bu konuda bir şey söylememişti.

Gelecekte Kitaplık ile ilgili neler yapılabilir?

Çok şey yapılabilir. Özellikle de teknolojiyi çok iyi kullanmak lazım.

Sizce Kitaplıkta neler değişmeli?

Özellikle süreli yayınlar daha iyi takip edilmeli. Özellikle belediye dergilerinde İstanbul'la ilgili her şey kayda geçer. Birer belge olarak önemlidir. Online katalog çok faydalı olabilir araştırmacılar için.

Çelik Gülersoy Vakfı İstanbul Kitaplığı'nın eski yönetim kurulu üyesi olan Deniz Yalav ile gerçekleştirilen birebir görüşmede Kitaplığın 1988 yılı sonrası dönemine dair bilgiler toplanmıştır. Yalav, Gülersoy'un isteği üzerine İstanbul Kitaplığı'nın 1988 ve 2005 kataloglarını hazırlamıştır. Katalogların hazırlanması sürecinde eşi Neslihan Yalav'dan da yardım aldığını belirtmiştir. Bu durumun katalogların hazırlanması sürecinde kitap listesini daktiloda yazan Neslihan Hanım'ın İstanbul Kitaplığı'nda kütüphaneci olarak çalışmasında rol oynadığını belirtmiştir. Yalav ile yapılan görüşmede İstanbul Kitaplığı'nın tamamen Gülersoy'un hazırladığı özel tasnife göre şekillendirilmesi, Kitaplık kataloglarının hazırlanma süreci, Kitaplık için kitap satın alımı süreçleri gibi Kitaplığın kuruluş sürecine dair bilgiler elde edilmiştir.

3.7.3. Arhan Apak ile 20.07.2023 tarihinde yapılan birebir görüşme:

İstanbul Kitaplığı'nda ne kadar süre görev yaptınız? Yaptığınız işler neleri kapsıyordu?

İstanbul Kitapçısının kurulduğu 1980'li yılların başından itibaren şu ana kadar görev yaptım. 43 yıl kadar bir süredir. 1979 yılında Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu Genel Müdür Yardımcısı olunca Çelik Bey bütün yetkileri bana verdiği için bu çalışmalarla ben ilgilendim. Yaptığım iş Kitaplığın mali ve finans durumunu kontrol etmek ve iyileştirmekti. Ayrıca Kitaplığa yurt dışından Sotheby's'den ve Christie's'den İstanbul'la ilgili kitapları ısmarlayarak onların Türkiye'ye getirilmesinden sorumluydum.

Bütün o kitapların çoğunu Sotheby's ve Christie's'den müzayedeyle aldık. Ben müzayedelerden kitapların satın alınmasıyla ilgilendim.

Kitaplığın kuruluş süreci ile ilgili neler hatırlıyorsunuz?

İstanbul Kitaplığı, İstanbul Kitapçısı adı altında 1980'li yılların başında Kariye 'de, eski Chora Kilisesinin karşısında küçük, iki katlı pembe bir evde başlamıştı. Alt katı kafe kütüphaneydi. Kitaplığın kuruluş süreci burada başladı. Kitaplığın ilk kuruluş sürecinde adı İstanbul Kitapçısıydı. Çelik Bey'in kitaplarının büyük kısmı Esentepe'deki evinde bir kısmı da Kariye' deki kitap kafe olan binanın üst katındaydı. Soğukçeşme 'ye gelmeden önce böyleydi.

Koleksiyonun oluşturulma/düzenlenme sürecinde İstanbul Kitaplığı'nda nelere dikkat ettiniz? Kitapların alma sürecine dahil miydiniz?

O süreçte yoktum. Ama kitapların alma sürecine dahildim. İstanbul Kitaplığı'nın düzenlemesini bizzat Çelik Bey yaptı. Tamamen kişisel tercihine göre yapmış. 13 adet bölüm var. Kitapların alma sürecinde yurt dışından müzayede evlerinin kataloglarından İstanbul'la ilgili çıkmış kitaplar olduğunda bilhassa Londra'daki Sotheby's ve Christie's; Fransa'daki Cilbert Jean kitapevlerinden bulduklarımı kendisine gösteririm, o da arasından istediklerini seçerdi. Ben dışarıyla sürekli bağlantılı olduğum için bana bildiri yollardı. Ben de para durumumuza bakıp kitapları alırdık.

Kitapların Çelik Bey'in evinden gelme süreci hakkında neler anlatabilirsiniz?

Taşıma fotoğraflanmadı. Hiç aklımıza gelmedi. Ama bu süreçte Turing personeli bu kitapları koliledi ve olduğu gibi Soğukçeşme'ye taşıdı. Kendi imkanlarımızla taşıdık. Kendisi Turing'in genel müdürü olduğu için mesai saatleri dışında ekstra ücret ödenerek personel vasıtasıyla taşındı.

Kitaplık için bölüm mezunu bir kütüphaneci istihdamı konuşuldu mu?

Hayır. Kütüphane hakkında özel bir kütüphaneci istihdamı konuşulmadı. Nedeni de Çelik Bey'in bizzat kendisi kitaplarla meşgul olduğu için ömrü de Soğukçeşme Sokağı'nda kütüphanede geçirdiği için ayrı bir kütüphaneciye ihtiyaç duyulmadı. Sadece kütüphanenin emniyeti açısından yıllarını Kurum'a vermiş bir personel kütüphaneye atandı. Kütüphanenin kuruluş sürecinde bir kütüphaneciye ihtiyaç yoktu. Çelik Bey bizzat kendisi kütüphanenin düzenini, kitapların bölümünü hazırlamış ve daha da önemlisi o yıllarda birkaç dil bilen kütüphaneci Türkiye'de olmadığı için ve tamamen büyük bölümü

yabancı dilde Almanca, İngilizce, Fransızca, İtalyanca, Ermenice, Rumca, eski Osmanlı harfleriyle olduğu için bu dilde de bir kütüphaneci bulunamadığı için uzun müddet kütüphaneyi Çelik Bey kendisi yönetmiştir. Çok önemli bir harita koleksiyonu ve nadir eser koleksiyonu için güvenilir bir kütüphaneciye ihtiyaç vardı.

Sizce Çelik Bey'in İstanbul Kitaplığı kurma düşüncesinin arkasında sizce neler vardı? Sizin bu konudaki gözlemleriniz nelerdi?

Çelik Bey'in İstanbul Kitaplığı kurma düşüncesinin arkasında İstanbul'un böyle bir Kitaplığa ihtiyacı olduğunu düşünmesi ayrıca yabancı misyonlarla çok bir arada olduğundan onların da Çelik Bey'i bu konuda teşvik etmeleri ve İstanbul'un eskiden bugüne kadarki görsel hafızasının ileriye dönük kalması içindi. Bunun da nedeni kendisi Turing'in genel müdürüyken yurt dışında yaptığı gezilerde uluslararası kütüphaneleri ziyaret ederek arşivlerin o ülkelerin ve şehirlerin geçmişi için ne kadar önemli olduğunu anlamasıydı. Yurt dışına her gittiğinde milli kütüphaneleri ziyaret eder, "Orada her şey var, şu var, bu var…" derdi. Yabancı misyonların Çelik Bey'e Fransızların şövalye, İtalyanların cavaliere, Almanların da en önemli devlet nişanını vermelerinin esas nedeni, Çelik Bey'in o dillerde yaptığı kültür ve sanat yayınlarının İstanbul için ne kadar önemli olduğunu ispat etmesiydi. Kitaplığın doğmasının en önemli nedeni de kendisinin yazı yazmasını ve belge toplamasını ve belgeye dayalı da açıklayıcı yazı yazmasını çok sevmesiydi. Aynı Atatürk gibi gününün en az 6-7 saatini yazı yazarak geçirirdi. Her gün çok uzun saatler yazı yazması, edebiyata meraklı olması ve yazı yazmasını çok sevmesi bu kitaplığın kurulmasının ana nedenlerindeydi. Toplamda 155 tane kitabı var. Daha kitaplık kurulmadan bu kitaplar devamlı yayınlandı. FIA'nın (Federation Internationale de l'Automobile) genel sekreteri bu konuda Çelik Bey'i çok teşvik etmiştir. Kitaplığın finans kaynağı ilk yıllarda dört dilde yayınlanan İstanbul Rehberi, Kariye, Topkapı ve Kapalıçarşı kitabının çok satılmasından dolayı ortaya çıkan bir finans kaynağıydı. Bazı dönemlerde 220 bin kadar satış rakamına ulaşıldığı olmuştu.

Çelik Bey'in İstanbul Kitaplığı'nı kurmasında etkili olan Reşit Saffet Bey, Serasker Rıza Paşa'nın damadıdır. Babası da Muzika-i Hümâyun'da albay rütbesinde flütisttir. Dolayısıyla kendisi saraya çok yakındır. Reşit Saffet Bey, Beşiktaş'taki konağında Çelik Bey'in ve annesinin ikamet etmesine izin vermişti. O yüzden de Reşit Saffet Bey, Çelik Bey'in kitaba olan merakını gördükçe kitaplarıyla tanıştırıp, kitaplar konusunda bilgi verdikçe Çelik Bey'in kitaplara olan ilgisi daha da artmıştı. Reşit Saffet

Bey'in Atatürk'le olan çok yakın ilişkisinden dolayı Çelik Bey'in de Atatürk'ü çok sevmesinden dolayı Reşit Saffet Bey'in kütüphanesine ayrıca bir ilgi duyuyordu. Zaman içinde kendisi kitapları biriktirmeye başlıyor. Kitap koleksiyonunu bu şekilde oluşturmaya başlamıştı. Reşit Saffet Bey'in vefatından sonra kitap koleksiyonu Turing Kütüphanesi'ne bağışlanmıştı. Turing kütüphanesini de biz yaptığımız için İstanbul Kitaplığı'na benzer bir yapıdadır. Ama Çelik Bey'in şahsi kitapları ile Turing'in kütüphanesi ayrıdır.

Çalıştığınız dönem içinde Kitaplığın ne gibi faydalar sağladığını düşündünüz? Gelecekte Kitaplıkla ilgili neler yapılabilir sizce?

Kitaplık İstanbul'un hafızasıdır. En önemlisi de 1800'den beri bilgi ve belge arşivi olduğu için tamamen İstanbul'un hafızasıdır. Bugün Galata Kulesi restore edilirken elimizdeki belgelerden faydalanılmıştır. Kız Kulesi restore edilirken elimizdeki belgelerden faydalanılmıştır. Ayrıca Kitaplık yabancı misyon tarafından sürekli ziyaret edildiği için yurt dışında da İstanbul'un bu son derece nadir koleksiyona sahip bir kitaplığın olması Türkiye için de büyük bir kültürel açıdan büyük bir propagandaya sebep olmuştur. Kitaplıktaki ilk çalışmalar genelde elçilik ve konsolosluklardaki arkeoloji bölümlerinin çalışanları tarafından ziyaret edilmiş ve onlar bilhassa İtalyan dükleri dönemindeki arşivler de dahil olmak üzere ve Osmanlı döneminde Türkiye'yi ziyaret ederek hazırlanan seyahatnamelerin de yurt dışında büyük ilgi gösterilmesi ile Türkiye'nin prestiji daha da artmıştır. Atatürk, Türk Seyyahin Cemiyeti'yle Reşit Saffet Atabinen'den Türkiye'yi tanıtmasını istemiştir. Çelik Bey de ondan esinlenmiştir. Çelik Bey'in İstanbul Rehberi'ni hazırlamasının en önemli nedenlerinden biri Reşit Saffet Bey'in İstanbul'la ilgili bir seyahat broşürü hazırlamasıdır. Aşağı yukarı 15-20 sayfa olan ve 4 dilde yayınlanan bu broşürde "Trene bindiğinizde ne söylersiniz?", "Otele gittiğinizde ne söylersiniz?", "Hastalanırsanız ne söylersiniz?" şeklindedir. İlk rehberler bu şekilde bulunuyor. Sirkeci'de trenden inildiğinde bu rehberler veriliyor. Taksiye şunu söyleyeceksin, kaç oda istiyorsun gibi tercümeleri var. Böyle bir rehber hazırlamış Saffet Bey. En önemlisi de İstanbul'un kültür ve sanat hayatına çok büyük faydaları olmuş, onun yanında da arkeolojik, turizm ve sanat değeri olan İstanbul'la ilgili birçok yayının öncülüğünü yapmıştır.

Gelecekte Kitaplık Türkiye'de olmayan bir müze kitaplığa dönüştürülebilir. Bu konuda çalışmalar yapmaktayız. Müze bilim ilkeleri doğrultusunda müze kütüphaneleri

kavramı kitap dışında kalan eserlerin kataloğunun oluşturulması, müzecilikte sergileme ve ortam koşulları gibi konuları ele alarak bir müze kütüphane yapmayı düşünüyoruz. Bu konuda Özden Çelik Dağlı 'ya yetki verdim. Ve kütüphanemizin de genişlemesi için de kitap alımlarına devam etmekteyiz.

Çelik Bey koleksiyonu oluşturmak için nelere dikkat ederdi?

İstanbul'la ilgili dünyanın çeşitli ülkelerinde çıkmış yayınların kitaplığın envanterinde olmasına çok dikkat ederdi.

Sizce Kitaplığın diğer kütüphanelere göre öne çıkan özelliği nedir?

Diğer kütüphanelere göre öne çıkan en büyük özelliği 1800'lü yıllardan itibaren İstanbul'la ilgili çıkmış hemen hemen tüm kitaplara sahip olmasıdır. Öte yandan kütüphane diğer yabancı dillerdeki kitapları da içerdiğinden aynı anda o döneme ait gravürleri de içerdiğinden Flandin ve Melling gibi Osmanlı döneminde İstanbul'a gelmiş ressamların hazırladığı gravürleri ve en önemlisi Pervititch haritaları da dahil İstanbul'un Roma-Bizans ve Osmanlı dönemine ait haritaları da bünyesinde toplamasından diğer kütüphanelerden ayrılmaktadır.

Koleksiyona dahil etmek istediğiniz eserler oldu mu?

Evet. Bu konuda yabancı müzayede evleri ve İstanbul'daki büyük kitapçılarla, sahaflarla, İstanbul'un en büyük sahaflarından olan Nedret İşli'yle de ortak çalışmalarımız devam etmektedir.

Çelik Gülersoy, Vakıf veya Kitaplık ile ilgili eklemek istedikleriniz var mıydı?

Çelik Gülersoy şahsi kanaatime göre dünyada ender bulunacak kültür adamlarından biriydi. En önemli nedeni de bir insanın kendi kendine üç dili öğrenerek Fransızca, İngilizce ve Almancayı edebi eserler yazabilecek kadar bilir. Sadece lisanın öğrenilmesine önem verdiği kadar o ülkenin kültürüne de önem verirdi. Bana göre o lisanı bilmenin en önemli faydası o kültürü bilmek zorunda olmak. Çelik Bey o kültürü de bilirdi. O kültürü bilmenin etkisiyle İstanbul'u örnek bir şehir haline getirmek istemiş, harabe halindeki Milli Saraylara ve belediyelere ait eserleri restore edebilmek için çok çalışmış. Bunun da nedeni yurt dışında gördüğü bu konudaki saraylar ve köşkler olduğu için eline ilk imkân geçtiğinde belediyeden Malya Köşkü, Hıdiv, Fenerbahçesi, Emirgan gibi yerleri kiralayarak Batı ölçüsünde restore etmiştir. Çoğu kişi bilmez ancak Çelik Bey dini hassasiyetlere çok dikkat ederdi. Bazı olayları yorumlamak için dini kaynaklara

başvururdu. Diğer taraftan kendisi örnek bir köy yaratmak istemiş. İstanbul'un yakın banliyölerinden olan Zekeriyaköy'de bu düşüncelerini yerine getirebilmek için çalışmalara başlamış. İlk etapta köyün otobüs durağını Marsilya kiremitleriyle restore etmiş. Ahşap evleri restore ederek ve içinde yaşayan ailelerin kalabalıkları gördüğü için binalara ek ilaveler yaparak ve hiçbir şekilde eski Türk evinin stilinin bozmadan binalara ilaveler yaparak aileleri ayırmıştı. Diğer taraftan köye bir kuşluk yaparak içeriye bülbüllerin papağanların olduğu bir kuş evi yaratmış. Köyü bir çiçek tarlasına çevirmiş, renkli ortancalar yaratmış. Örnek bir köyün sadece restorasyon ile ortaya çıkmayacağını bildiği için köyün çocuklarına İngilizce kursları açmış. Köyün çocuklarını hafta sonları Atatürk Kültür Merkezi'nde bale ve operalara götürmüş. Diğer taraftan Zekeriyaköy'ü çeviren ormanların kesilmemesi için köylüye ait olan makta hakkını (makta hakkı yaşayan köylülere verilen ormanları kesme hakkı, köylünün ormanlardaki kurumuş ağaçları keserek bir gelir elde etmesi) kendisi de kullanabilmek için kendi nüfusunu köye taşımış. Diğer taraftan köylülerin her yıl alacağı makta hakkını tespit ettirerek köyün çocuklarını o rakam karşılığında işe alarak Turing'e ait tesislerde garson, komi olarak çalıştırmış. Köyü bir yıl gibi kısa bir süre içinde yaşanabilecek örnek bir köy haline getirmiştir. FIA genel sekreteri Freville, Zekeriyaköy'de Çelik Bey'i ziyaret ettiğinde köye hayran kalmış. O yıllarda Parimaç ve Fransuvar gibi dergi ve gazetelerde örnek köy diye resimleri yayınlanmıştır. Bütün bu finans kaynağı kitaplardan elde edilen Zekeriyaköy Vakfı ile kurulmuştu. Bütün bu süreçte Çelik Bey'le Turing'de başlayan öykümüz vakıf ve İstanbul Kitaplığı ile nihayetlendi. Biz Çelik Bey'in hatırasını kuracağımız bir müze ile devam ettirmeyi düşünüyoruz. Bu konuda çalışmayı sürdürmekteyiz. Vakıf rahmetli Çelik Bey'in ölümünden sonra kendisinin veraset yoluyla bıraktığı üç kişi tarafından yönetileceği için bu üç kişi de yine vakıf senedine göre kendi haleflerini seçeceğinden vakfın yıllar boyunca İstanbul'a hizmet edeceğini düşünmekteyiz.

Çelik Gülersoy Vakfı İstanbul Kitaplığı Yönetim Kurulu Başkanı olarak görev yapmakta olan Arhan Apak'la yapılan görüşmede İstanbul Kitaplığı'ndan önce 1980'li yılların başında açılan İstanbul Kitapçısına dair bilgiler edinilmiştir. Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu'nda Gülersoy ile uzun yıllar çalışmış olan Apak, İstanbul Kitapçısının kurulduğu dönemden günümüze kadar olan dönemde yaklaşık olarak 43 yıldır Kitaplık 'ta görev yapmaktadır. Çelik Gülersoy Vakfı Yönetim Kurulu başkanı Apak, Kitaplıktaki görevinin Kitaplığın mali ve finansa durumunu kontrol etmek ve iyileştirmek olduğunu

belirtmiştir. Gülersoy'un İstanbul Kitaplığı'nı kurmasında Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu'nun kurucusu Reşit Saffet Atabinen'in rol oynadığına dair veriler elde edilmiştir. Apak, Gülersoy'un İstanbul Kitaplığı'nı kurma düşüncesinin arkasında İstanbul'un böyle bir Kitaplığa ihtiyacı olduğunu düşünmesi, yabancı misyonların da kendisini bu konuda teşvik etmeleri ve İstanbul'un eskiden bugüne kadarki görsel hafızasının ileriye dönük kalması gibi düşünceler olduğunu aktarmıştır. Gülersoy'un Turing'in genel müdürüyken yurt dışında yaptığı gezilerde uluslararası kütüphaneleri ziyaret etmesinin de arşivlerin o ülkelerin ve şehirlerin geçmişi için ne kadar önemli olduğunu anlamasında önemli bir rol oynadığını belirtmiştir.

Bu bölümde İstanbul Kitaplığı'nın eski ve mevcut çalışanları ile yapılan birebir görüşmelerden elde edilen verilerin, yazılı belgelerden elde edilen verilerle Kitaplığın ortaya çıkışı ve kuruluşuna dair sürecin ortaya konmasında tamamlayıcı, tutarlı ve birbirini destekleyici nitelikte olduğu tespit edilmiştir. İlk kütüphaneci Bülent Ağaoğlu'nun, Kitaplık kataloglarını hazırlayan Deniz Yalav, Çelik Gülersoy Vakfı Yönetim Kurulu Başkanı Arhan Apak'ın gözünden Kitaplığın kuruluş süreci hikayesi ele alınmıştır.

Bir sonraki bölümde İstanbul Kitaplığı'nın İstanbul için bir tarihi ve kültürel mirasın belleği olarak taşıdığı önem, Kitaplığın İstanbul konulu bir ihtisas kütüphanesi, şahsi kütüphane, şehir arşivi, vakıf kütüphanesi, müze kütüphane gibi sahip olduğı özellikleriyle diğer kütüphanelerden ayrılan yönleri değerlendirilecektir. Çelik Gülersoy'un İstanbul Kitaplığı için sahip olduğu vizyon, Kitaplığın bir İstanbul konulu ihtisas kütüphanesi olması üzerinden ele alınacaktır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

İSTANBUL'UN TARİHİ VE KÜLTÜREL MİRASININ BELLEĞİ OLARAK İSTANBUL KİTAPLIĞI'NIN ÖNEMİ

İstanbul Kitaplığı, İstanbul konulu bir ihtisas kütüphanesi olmasının yanında diğer kütüphanelerden ayrıldığı eşsiz özelliklere de sahiptir. Gülersoy'un 20'li yaşlarından itibaren biriktirmeye başladığı İstanbul koleksiyonu öncelikle kartpostallardan, ardından yurt dışı seyahatlerinde topladığı gravür, harita ve kitaplardan oluşmuştur. Bu koleksiyonu ve kütüphaneyi diğer İstanbul konulu kütüphanelerden ve koleksiyonlardan ayıran nokta, Gülersoy'un gözünden İstanbul'u yansıtması dolayısıyla Gülersoy'un yaşamının, kültürel birikiminin ve iç dünyasının etkileriyle harmanlanarak ortaya çıkmış olmasıdır.

Gülersoy'un yaşadığı dönem İstanbul'un çehresinin hızla değişmeye başladığı, kentleşmenin hızlandığı bir zaman dilimine denk gelmiştir. Çocukluğunun İstanbul'una özlem duyan Gülersoy'daki nostalji duygusunu kaleme aldığı kitaplarda, makalelerde, gazete ve dergilerde yayınlanan yazılarında sıklıkla gözlemlemek mümkündür. Gülersoy, üç imparatorluğa ev sahipliği yapmış İstanbul'un köklerinin korunmasının, tarihi dokunun ve kültürünün saklanmasının ve devam ettirilmesi görüşünden yana olmuştur.

Yazdığı eserlerde de çocukluğundan itibaren yaşadığı İstanbul'un mahalleleri, mahalle sakinlerini, esnafları, kitapçıları, manavları, tramvayları, manzaraları gibi unsurlarını detaylı bir şekilde belgelemiştir. Bunun yanında Gülersoy, İstanbul'un ünlü tarihi yapıları hakkında da yaptığı araştırmaları içeren monografiler hazırlamıştır. Gülersoy, bu tarihi yapıların tarihi dokusunun korunması ve kültür tarihinin geleceğe taşınması hususunda çaba sarf etmiştir. Gülersoy eserlerinde İstanbul ve Türk tarihi hakkında yerli ve yabancı kaynaklarda daha önce yayınlanmamış bilgilere yer vermek, bu bilgileri bir araya getirip toparlamak; aynı şekilde gravürler gibi görsel malzemeleri de kitaplardan, arşivlerden ve müzelerden toplayıp düzenleyerek okuyucuya sunmayı hedeflemiştir. Eserlerini okuyuculara sunmak için "İstanbul Kitaplığı" adlı bir yayınevi kurmuştur. Gülersoy'un İstanbul Kitaplığı fikrinin odağında Türkiye'ye getirilmiş İstanbul konulu dış kaynaklı eserlerin, yabancıların İstanbul hatıraları, bu şehir hakkında gözlemleri ve değerlendirmeleri gibi bilgilerin Türkçeye aktarılmasıdır. Bu amaçla ilk olarak 1971'de yayınlamaya başladığı "İstanbul Kitaplığı"[115] adı altında topladığı

[115] Alphonse de Lamartine, *Alphonse de Lamartine ve İstanbul Yazıları*, çev. Nurullah Berk, İstanbul Kitaplığı, 1971.

monografi eserlerinde İstanbul hakkında eserleri olan yabancı yazarların yaşam öykülerinin ve eserlerinin Türkçeye çevirilerini okuyucuya sunmuştur.

Gülersoy yaptığı restorasyon ve tarihsel araştırma çalışmalarıyla 1950'lerden sonra hızla kaybolan İstanbul kimliğini, şehre tekrar kazandırmayı hedeflemiştir. Gülersoy'un çalışmalarında benimsenen tarzın şekillenmesinde, kendisinin Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu'nun kurucusu ünlü diplomat Reşit Saffet Atabinen, yine Kurum'un üyelerinden Said M. Duhani, Abdülhak Şinasi Hisar ve Henri Prost gibi diplomat, edebiyatçı ve şehircilik uzmanı figürlerin bulunduğu zengin bir kültürel ortamda yetişmiş olması da etkili olmuştur.[116]

Gülersoy'un İstanbul konusundaki çalışmalarını turizm, tarihi eser restorasyonu ve şehir tarihçiliği olmak üzere birbirini tamamlayan üç ana başlığa ayırmak mümkünüdür. Bu çalışmalarda İstanbul estetiğini korumaya yönelik tarih ve kültür bilinci konuları işlenmiştir. İstanbul'da yaşamın değişim sürecini sosyolojik açıdan inceleyen Gülersoy, sosyal turizm anlayışının öncülerindendir. İstanbul halkının farklı kesimlerine hitap edebilecek tarihi yapıların ticari açıdan fonksiyonel hale getirilmesi politikasını Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu'nun amaçları arasına yerleştirmiştir. Gülersoy, 1960-1970'li yıllar arasında yaptığı yurt dışı seyahatlerinde de sosyal turizm anlayışının uygulanış biçimlerini inceleme fırsatı bulmuştur. Gülersoy, İstanbul'un sahip olduğu turizm potansiyeli açısından tarihi yapıların restorasyonu konusuna önem vermiştir. Gerçekleştirdiği çalışmalar ile İstanbul kimliğini oluşturan mekanların yeniden halkın günlük yaşamına kazandırılmasını hedeflemiştir. Bu çalışmalardan biri olan Soğukçeşme Sokağı, 19. yüzyılın İstanbul sokak dokusuna örnek oluşturacak biçimde yeniden düzenlenmiştir. Gülersoy'un öğrencilik yıllarından itibaren topladığı İstanbul konulu kitap ve belge koleksiyonu, bu sokakta yer alan İstanbul Kitaplığı'na yerleştirilmiştir. Gülersoy hem Soğukçeşme Sokağı'nı hem de İstanbul Kitaplığı binasının estetik anlayışını 19. yüzyıl dönemi Osmanlı evlerini yansıtacak biçimde tasarlamıştır.

İstanbul Kitaplığı, İstanbul'un ve Türk kültür varlıklarının önemini, tarihsel değişimini, İstanbul halkının dünle bugünü arasındaki ilişkiyi gelecek nesillere aktarabilmek açısından değerli bir koleksiyona sahiptir. Bekir Kemal Ataman'ın "Arşivler Yoluyla Kültür Turizmi" makalesinde, Türkiye'de kültür turizmini konusunda

[116] Ekrem Işın, "Gülersoy, Çelik", *İstanbul Ansiklopedisi*, III, (1994), s. 436-437.

en önemli unsurlardan birinin arşivler olduğunu vurgulamıştır.[117] Ataman, Türkiye'deki arşivlerin etkili bir arşiv politikası kullanılmasıyla dünya çapında çok sayıda araştırmacıyı çekerek, kültür turizminin gelişmesi ve büyümesine katkı sağlayabilecek özelliklere sahip olduğunu belirtmiştir. Bunun yanında araştırmacıların arşivlere teşvik edilmesi konusunda da arşivlerin ve arşivlerin sahip olduğu malzemelerin kullanıcıya tanıtılması olduğunun üzerine durmuştur. Arşivlerin araştırmacılara tanıtılması yoluyla arşivin bünyesinde bulunduğu kurumun da entelektüel sermayesine katkı sağlayacaktır. Bu noktada arşivlerdeki kullanıcı hizmetlerinin de geliştirilmesi, arşivler için kültür turizmi konusunda katkı sağlayacaktır. Ataman, etkili bir kültür turizmi politikasında bir diğer önemli unsur ise yayın sektörü olduğunu ifade etmiştir. Bu perspektiften incelendiğinde Gülersoy, İstanbul Kitaplığı'nı ilk olarak yayınladığı eserleri ile tanıtmış, ardından Soğukçeşme Sokağı'nın restorasyonu ve Kitaplık binasının tamamlanması ile 1990'da Kitaplığın resmi açılışını gerçekleştirmiştir. Kitaplık, İstanbul konusunu çalışan araştırmacılara açıktır. Ancak Kitaplığı ziyaret etmek isteyen kişiler için de bir tanıtma turu yapılabilmektedir. Gülersoy, yayınladığı kitaplar ve yazıların yanında verdiği röportajlarda da İstanbul Kitaplığı'nı tanıtmış, daha fazla sayıda kullanıcıyı Kitaplığa çekmeyi hedeflemiştir.

Resim 4.1. "İstanbul Kitaplığı", *Gezinti*, Haziran 1981, s. 9-10.

Çelik Gülersoy'un
İstanbul aşkından
doğan yayınlar:

"İSTANBUL
KİTAPLIĞI"

GEZİNTİ Haziran /1981

Kaynak: Basında Çelik Gülersoy Cilt 5, Ocak-Aralık 1981, s. 721

[117] Bekir Kemal Ataman, "Arşivler Yoluyla Kültür Turizmi", *Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi*, XII, 63, 1989, s. 177-183.

1950'li yılların ardından yaşanan büyük şehirlere göç hareketi Türkiye'de bir kimlik bunalımı sorununa yol açmıştır. Büyük şehirlere göç hareketi sonucunda insanlarda göç edilen yer ile arasındaki farklılıkları algılamaya dair sorunlar ortaya çıkmış, bu durum şehir hafızasının oluşumunu kötü yönde etkilemiştir.[118] Gülersoy, İstanbul Kitaplığı aracılığıyla İstanbul'da yaşayan insanların şehrin tarihine dahil edilmesini, yaşadıkları şehrin kimliğine ve tarihine sahip çıkmalarını, bu tarihi kent hafızasının gelişim sürecinin bir parçaları olmalarını istemiştir. İstanbul Kitaplığı, İstanbul'da yaşayan insanların şehirli kimliklerini ve şehir tarihini tanımaları bakımından kent hafızası çalışmalarında önemli bir yere sahiptir. Şehir hafızasının oluşturulmasında ve korunmasında ilk olarak kent envanterleri ikinci olarak da kent müzeleri ve kent arşivlerini önemli rol oynamaktadır.[119]

İstanbul Kitaplığı şehir konulu bir ihtisas kütüphanesidir. Bunun yanında bir kent arşivi, özel arşiv, müze kütüphanesi vakıf kütüphanesi özelliklerine de sahip olan eşsiz bir yapısı vardır. İstanbul Kitaplığı belirtilen tanımlar üzerinden incelenerek değerlendirilecektir.

Doğan Atılgan, ihtisas kütüphanelerini "*İhtisas (araştırma) kütüphaneleri, özel araştırma kütüphaneleri kapsamında incelenen ve belirli bir konuda veya alanda uzmanlaşmış bilgi merkezleri*" olarak tanımlamıştır.[120] Enformasyon merkezi olarak da isimlendirilebilen ihtisas kütüphaneleri, hukuk, tıp, tarih gibi belirli alanlarda uzmanlaşabildiği gibi kent kütüphanesi ya da kent hafıza merkezi olarak da hizmet verebilmektedir.

İhtisas kütüphaneleri genel kütüphanelerden farklı olarak gruplandırılır ve kullanıcılarına yönelik olarak bilginin sadece bir boyutu ile ilgilenmektedirler. Koleksiyonlarına bağlı oldukları kuruluşun amacı ve hizmetlerine veya hizmet verdikleri kullanıcıların ihtiyaçlarına yönelik olarak geliştirirler. Gülersoy, İstanbul Kitaplığı'nın kullanımının İstanbul konusunda uzmanlaşmak, akademik araştırmalar yapmak isteyen bir kullanıcı grubuna yönelik olduğunu "*İstanbul Kitaplığı Kullanım ve Çalışma Yönetmeliği*" maddeleri arasında belirtmiştir. Kitaplık, bünyesinde sadece İstanbul

[118] Metin Sözen, "*Değişen Teknolojiler Perspektifinden Kent Müzeleri ve Kent Arşivleri*", Kent Hafıza Merkezleri: İhtisas Kütüphaneleri, Kent Arşivleri ve Kent Müzeleri Sempozyumu 2010 (26 – 27 Mart 2010), Detay Yayıncılık, Ankara 2010, s. 6.
[119] *Age*., s. 8.
[120] Doğan Atılgan, "Kent İhtisas Kütüphanelerinde Hizmet Anlayışı", *Kent Hafıza Merkezleri: İhtisas Kütüphaneleri, Kent Arşivleri ve Kent Müzeleri Sempozyumu 2010 (26 – 27 Mart 2010*), Detay Yayıncılık, Ankara 2010, s. 17.

konulu eserleri ve materyalleri bulundurması bakımından bir İstanbul konulu kent kütüphanesi ya da kent hafıza merkezi olarak kabul edilebilir.

İhtisas kütüphanelerinin, araştırmacıyı uzmanlık alanı ile ilgili bilgiye doğrudan eriştirme gibi önemli bir görevi mevcuttur. Tarihi açıdan incelendiğinde ihtisas kütüphanelerinin ilk örnekleri M.Ö. 5. yüzyıldan itibaren ünlü Yunan devlet adamları, bilgin, sanatçı ve yazarlar tarafından kurulmuştur. Eski Çağ'da Yunanlılarda ihtisas kütüphanelerinin, o çağda dönemin ileri gelen kişileri tarafından kurulmuş, kütüphane koleksiyonu ise kurucusunun ilgi alanına göre şekillendirmiştir.[121] Benzer şekilde İstanbul Kitaplığı'nın koleksiyonu, kurucusu Çelik Gülersoy'un ilgi alanı olarak genel anlamıyla İstanbul'un mimari ve sosyal tarihine yönelik okuduğu ve topladığı eserler ile şekillenmiştir.

Günümüzdeki tanımıyla ihtisas kütüphaneleri, bilimsel ve teknik araştırma bulgularını, bilimsel ve teknik bilgileri gibi her türlü gündelik çalışmaya uygulama zorunluluğundan doğmuştur. İhtisas kütüphanelerinin tarihçesi, içinde kuruldukları kurumun tarihçesi ile eş zamanlıdır. Gülersoy, 1981 yılında kurduğu Çelik Gülersoy Vakfı'nı 1990'da hizmete açtığı İstanbul Kitaplığı'nın varlığını sürdürmesi amacıyla kurmuştur. Belirli bir kurumun hizmetlerine yönelik olarak kurulan ihtisas kütüphanelerinin yanında bir kentte o kente ilişkin kurulan kent ihtisas kütüphanelerinin de kütüphanecilik tarihinde önemli bir yere sahiptir. İstanbul Kitaplığı bu açıdan hem Çelik Gülersoy Vakfı'na ait olan hem de İstanbul şehrine dair zengin bir koleksiyona sahip özel konulu araştırma kütüphanesidir.

İhtisas kütüphaneleri aynı zamanda birer araştırma kütüphaneleridir. İhtisas kütüphaneleri sahip oldukları kaynaklar, hizmet verdikleri kullanıcıların özellikleri ve verdikleri hizmetler açısından kendi aralarında farklı farklı tanımlanabilmektedir. İstanbul Kitaplığı, Gülersoy'un belirlediği, standart kütüphanecilik ya da arşivcilik kurallarından farklı, bir sistem ile işlemektedir. Kitaplık sahip olduğu nadir eserlerden ve Çelik Gülersoy'un kişisel kitap koleksiyonunu bünyesinde barındırmasından dolayı araştırmacılar için koleksiyondan yararlanma konusunda birtakım sınırlandırmalar getirmiştir. Kapalı raf sistemi ile çalışan Kitaplıkta, kitaplar kilitli dolaplarda saklanmaktadır. Kitaplık koleksiyonundan faydalanmak isteyen araştırmacı yapacağı incelemeye dair bir dilekçe ile kütüphaneye başvurur. Başvurusu kabul edilen araştırmacı

[121] *Age.*, s. 18.

ardından kütüphane kataloğundan incelediği ve yararlanmak istediği eserleri bir kâğıda not alarak kütüphaneciye teslim eder. Kütüphaneci, kitapların yer aldığı ilgili dolapların anahtarla açıp ve kullanıcıya her seferinde bir kitap vermek, sonrasında incelenen kitapları kullanıcıdan aldığı listeden kontrol ederek tekrar raflarına yerleştirmek ile sorumludur. Kitaplık dışına kitap ödünç verilmez. Kullanıcılar sadece Kitaplık içinde Okuyucu Salonunda inceleme yapabilirler.

İhtisas kütüphaneleri sahip oldukları kaynaklar açısından incelendiğinde birbirini tamamlayan, destekleyen ve birbirleri ile ilgili konularda araştırmaya yardımcı olan kaynakları bulunduran bilgi merkezleri olarak tanımlanabilirler. Gülersoy, İstanbul tarihi konusunda özellikle de yabancı kaynaklardan İstanbul ve Türk tarihi hakkında yazılmış eserleri ve çizilmiş gravürleri bir arada toplama sebebini şu şekilde ifade etmiştir: *"Türkiye'de şehirlerin ve tabiatın görünümleri yapıların karakteriyle bu çerçevelerin içlerini dolduran insanların tipleri, huyları, giyimleri, töreleri hakkında kendi kaynaklarımızda bir şey bulamazsınız. Bu zengin bilgileri bize, yabancıların ve daha çok da yabancı gezginlerin yazdığı eseler veriyor. Aynı konulardaki en önemli bir başka materyal olan gravürleri ve tabloları da yabancılara borçlu olduğumuz gibi."*[122]

Gülersoy, İstanbul konulu kitap ve görsel materyalleri toplarken Batı edebiyatındaki eserleri ve resim sanatındaki kaynakların insanları bütün yönleriyle ele alması, toplumları bütün kökenleri, zayıflıkları ve güçleri ile eleştirmesi, tabiatı olağanca zenginliğiyle yansıtabilmesi açısından tercih ettiğini belirtmiştir. Batı dünyasının İstanbul ve Türk tarihi hakkında hazırlanmış olan gravürlerin bizim için birer "fikir hazinesinin zarfları ve kapları" olduğunu, asıl fikir ürünleri olan kitapların tamamlayıcısı niteliğinde olduklarını belirtmiştir. Bu nedenle Gülersoy, araştırmacıları sadece gravürleri incelemeye değil kitapları da okumaya yönelik teşvik etmiştir. Hazırladığı İstanbul Kitaplığı dizisi başlıklı kitap serisinde Gülersoy, Osmanlı medeniyetinin ortaya koyduğu en büyük eser sayılarak İstanbul'u ele aldığını ve sadece İstanbul üzerine yazılanlara yer verdiğini vurgulamıştır.[123]

1970'li yıllarda Gülersoy, İstanbul hakkında kitap ve görsel malzeme toplamanın yanında kendisi de fotoğraf makinesi ile İstanbul'un eski semtlerini dolaşıp o günkü hallerinin fotoğraflarla tespit etmiştir.[124] 1972 yılında "Çağlar Boyunca İstanbul

[122] Alphonse de Lamartine, *Alphonse de Lamartine ve İstanbul Yazıları*, çev. Nurullah Berk, İstanbul Kitaplığı, 1971, s. 3-5.
[123] *Age.*, s. 5
[124] Ergin Konuksever, "İstanbulun 100 yıl öncesi fotoğraflarla canlandırılıyor", *Cumhuriyet*, 18.02.1972.

Görünümleri" ve" Alphonse de Lamartine ve İstanbul Yazıları" başlıklı kitaplarının yayınlanması ardından verdiği bir röportajda Gülersoy çalışmaları hakkındaki görüşlerini, *"Sadece köprü üzerine bir eser yazmak istemiş değilim. Yayınlanan bu cilt, İstanbul'a ait albümler serisinin ilk kitabını meydana getirmektedir. Geçmişte bütün dünyayı büyülemiş bir tabiat ve yapı sanatı güzelliğine sahipken her geçen yıl bunu yitiren kentimizin semtlerini birer birer ele alarak, buraların eski görünüşlerini başından sonuna kadar sıra içinde saptamak istedim. Böylece her İstanbul köşesinin geçirdiği değişiklikler ortaya çıkacak, dağınık kalan belgeler toplanacak ve şehir ne hale getirdiğimiz gerçeği ortaya çıkacaktı. Bu çalışmaya nereden başlamak gerekeceğini düşündüm, İstanbul'un, Avrupa kentlerinin çoğunda olduğu gibi bir merkezi olmadığını da hesaba kattım. Ama Galata Köprüsü, her çağda bu şehri dolduran halkın geçip gittiği ortak bir buluşma yeriydi. Onun için çalışmalarıma buradan başladım."* şeklinde ifade etmiştir. Aynı röportajda, fotoğraf ve resim toplama çalışmalarının ne kadar süredir devam ettiği sorusu üzerine, "*Aşağı yukarı dört yıldır bunun üzerine çalışmaktayım. İstanbul semtlerinin Batı'daki gibi bir arşivinin kurulmasını çok istiyorum. Yalnız bu çalışmama birkaç bilim kurulunun katılması ile daha olumlu sonuç alacağım. Yalnız bu konularda gene en değerli kaynaklar yabancı ressamların tablo ve gravürleriyle yabancı tarihçi gezgin ve rahip gibi yazarların eserleri olmaktadır. Mesela benim yayınladığım 'Lamartine'i ele alırsak yazar Abdülmecit tarafından özel olarak kabul edildiği eski Ihlamur Bostanını ve evinin öyle bir tasvirini yapmış ki bunu hiçbir yerli kaynağımızda bulabileceğimizi sanmıyorum. Gerçi yaptığımız çevirilerin satış hızına bakılarak bugün de ihtiyacı duyduğumuz söylenemez. Çünkü adını Taksim'de koskoca bir caddeye yazdıran Lamartine hakkında Türkçe olarak ilk defa yayınlanan bu kitabımız çok az miktarda sattı. Buna rağmen bu diziye devam etmeyi ve başka eserleri de yayınlamayı gelecek kuşaklara karşı bir görev sayıyorum. Yakında yayınlanacak olan Theophile Gautier'in 'İstanbul Seyahatnamesi' de İstanbul'da yaşayan birçok ünlü kişilerin hayatlarını ve yaşantılarını ortaya koyacaktır. Böylece bu kitapların bize Batı'dan gönderilen mektuplar sayarak cevabını geç de olsa vermiş oluyoruz.",*[125] şeklinde yanıtlamıştır.

İhtisas kütüphaneleri konusunda bir diğer husus da belirli bir konuda uzmanlaşmaya yardımcı olan kütüphaneler olmalarıdır. Uzmanlık konularındaki kaynaklarla da araştırmacılara verdikleri hizmetleri desteklerler. İhtisas kütüphaneleri

[125] *Age.*

koleksiyonları kendilerine özeldir. Koleksiyon hizmet verdikleri kullanıcıların araştırma ihtiyaçlarına göre şekillenmektedir. Bir kent ihtisas kütüphanesinde ise o kent ile ilgili her türlü basılı ve elektronik kaynak ile yerel kültür ve el sanatlarına dair belgeler yer almalıdır.[126]

İhtisas kütüphaneleri, kullanıcıları açısından incelendiğinde belirli bir grup kullanıcının araştırma alanı ile ilgili bilgi ihtiyacını karşılayan bilgi merkezleri olarak tanımlanabilirler. İhtisas kütüphaneleri, verdikleri hizmet açısından incelendiğinde ise verilen hizmetin niteliğinin ve kalitesinin yüksekliğinin ön planda tutulduğunu görmek mümkündür. İhtisas kütüphanelerinin verdikleri hizmetin temelinde bilgiye ihtiyaç duyan araştırmacıların bu ihtiyaçlarını tam olarak karşılamak yatmaktadır. İhtisas kütüphanelerin verdikleri hizmetlerin bir başka özelliği ise kullanıcısının başka bilgi merkezlerinde bulamayacakları kaynakları da hizmete sunmalarıdır. Gülersoy, kaleme aldığı ve İstanbul Kitaplığı adı altında yayınladığı İstanbul konulu eserleri ile bir ihtisas kütüphanesinin görevlerinden biri olan kütüphanenin araştırma konusu olan başlığa yönelik bilgi üretmiş ve kullanıcıya sunmuştur.

İhtisas kütüphaneleri sadece mevcut bilgiyi kullanıcının hizmetine sunmakla yetinmez, aynı zamanda konusu ile ilgili bilginin üretilmesini destekler ya da kendi uzmanları yardımıyla bilgi üretir. İhtisas kütüphaneleri ilgi alanları kapsamındaki basılı ve elektronik bilgi kaynaklarını hizmete sunmanın yanında henüz basılı veya elektronik olarak üretilmemiş ancak bu konuda çalışan uzmanların bilgilerine de başvurmak ve bunları araştırmacısına ulaştırmakla görevlidir. Bu özelliği sebebiyle ihtisas kütüphaneleri, diğer kütüphanelerden ayrılmaktadır.[127]

Gülersoy'un sonraki yıllarda İstanbul Kitaplığı'na dahil edeceği bu eserleri kaleme alıp yayınlamasının arkasında İstanbul'un kültür tarihinin önemini okuyuculara tanıtmaya yönelik büyük bir idealizm yatmaktadır. Gülersoy daha sonraki yıllarda yayınlayacağı İstanbul Kitaplığı monografileri serisinde de kitapların önsözlerinde not düşeceği üzere, kitaplar beklediği kadar satış yapmamıştır. Bu konudaki görüşlerini serinin son yayınladığı kitap olan M. Von Tietz'in "Türkiye 1833" adlı kitabının önsözünde dile getirmiştir: *"Bu dizinin 1970-1974 yılları arasında yayınladığım ilk dört kitabında bu önsöz yer almıştır. İkinci kitaptan sonra koymaya başladığım bu dipnotlarda*

[126] Doğan Atılgan, "Kent İhtisas Kütüphanelerinde Hizmet Anlayışı*", Kent Hafıza Merkezleri: İhtisas Kütüphaneleri, Kent Arşivleri ve Kent Müzeleri Sempozyumu 2010* (26 – 27 Mart 2010), Detay Yayıncılık, Ankara 2010, s. 18.
[127] *Age.*, s. 19.

belirttiğim gibi, dizi hiç ilgi görmedi. Üstlerindeki fiyat maliyet fiyatı olduğu için, satış unsuru o kadar önemli değildi. Okunmaması üzücüydü. Melih Cevdet Anday ve Oktay Akbal gibi çok okunan yazarlarımızın övgüyle ve birkaç kere bahsetmelerine rağmen, bu kitaplar 10 yılda 100 adet satmadı. Türk toplumu, kendisine yabancılar tarafından sunulan eski mektuplara benzettiğim bu eserleri gene kabul etmemişti. Bu beşinci kitabı, bitmiş olan çevirisi daktilo halinde kalmasın diye ve yine dostlarıma sunmak üzere sadece 500 adet bastırdığımı tarihe karşı bir bilgi borcu olarak, buraya kaydederim."[128] Gülersoy, okuyuculardan beklediği ilgiyi görmese dahi İstanbul konulu kitaplar hazırlayıp yayınlamayı kendisine gelecek kuşaklara karşı bir görev olarak saymış ve 2003 yılında vefat edene dek bu göreve devam etmiştir.

Atılgan'a göre bütün kütüphanelerde olduğu gibi ihtisas kütüphanelerinde de verilen hizmetler; idari hizmetler, kullanıcı hizmetleri ve teknik hizmetler olarak üç ana başlığa ayrılmıştır. Bunlar kendi içlerinde kullanıcı sayısı, personel sayısı, bütçe gibi değişkenlere bağlı olarak alt başlıklara ayrılırlar. Temel olarak idari hizmetler; bütçeleme ve koordinasyon gibi yönetsel işlevleri kapsamaktadır. Teknik hizmetler ise sağlama, teknik hazırlık ve bilginin organizasyonu (kataloglama ve sınıflama) gibi alt birimlerden oluşmaktadır. Kullanıcı hizmetlerinde ise kütüphane içi ve kütüphaneler arası ödünç verme, danışma hizmetler ve elektronik hizmetlerden oluşmaktadır. Burada sıralanmış olan hizmetler kütüphanenin kapasitesine bağlı olarak, kullanıcıların gereksinimleri yönünde ve kütüphaneye ayrılan bütçeye göre farklılık gösterebilmektedir.[129] İstanbul Kitaplığı belirtilen başlıklar üzerinden incelendiğinde Kitaplığın bir ihtisas kütüphanesi özellikleri taşımasıyla birlikte aslında bir şahıs kütüphanesine ait özelliklerinin de bulunması göze çarpmaktadır. Kitaplığın düzeni ve sistemi Gülersoy'un belirlediği kriterlere göre oluşturulmuştur. Standart bir kataloglama yöntemi kullanılmamıştır. Gülersoy'un belirlediği konu başlıklarına göre kitaplar kaydedilip numaralandırılmış, kendisinin belirlediği ilgili dolaplara sırayla dizilmiştir. Kitaplık dolaplarının kilitli olması ve kapalı raf sistemi kullanılması Gülersoy'un isteğidir. Kullanıcıların istekleri göz önünde bulundurulmakla birlikte, Kitaplığın işleyiş sistemi Gülersoy'un istekleri yönünde şekillenmiştir. İstanbul Kitaplığı'nın, kurucusu Çelik Gülersoy'un kitaplık

[128] M. Von Tietz, *Türkiye 1833*, çev. Bedriye Şanda, İstanbul Kitaplığı, 1982.
[129] Doğan Atılgan, "Kent İhtisas Kütüphanelerinde Hizmet Anlayışı", *Kent Hafıza Merkezleri: İhtisas Kütüphaneleri, Kent Arşivleri ve Kent Müzeleri Sempozyumu 2010* (26 – 27 Mart 2010), Detay Yayıncılık, Ankara 2010, s. 20.

binasına yerleştirdiği kendi koleksiyonundan[130] oluşması, Kitaplığın kişisel bir kütüphane olması yönü ön plana çıkarmaktadır.

İhtisas kütüphanelerinde sağlama hizmetleri; araştırma faaliyetlerine yardımcı olmak, kullanıcıların sosyal ve kültürel ihtiyaçlarını karşılamak üzere basılı ve elektronik kaynakların satın alınması, abonelik, bağış ve değişim yoluyla sağlanmasını kapsamaktadır. Sağlama hizmetleri kütüphane kullanıcılarının yayın isteklerine, kütüphanenin koleksiyon geliştirme politikasına göre gerçekleştirilir. Ayrıca ihtisas kütüphanesinin hizmet politikası da yayın sağlama politikasını etkilemektedir. Sağlama konusunda elektronik yayın sayısını artırma yönünde de koleksiyon geliştirilebilir.[131]

İstanbul Kitaplığı, Gülersoy'un belirlediği ve Kitaplık kataloğunun içindekiler bölümünde yer alan konu başlıkları kapsamında kitap satın alımı yapmaktadır. Kitaplık koleksiyonu tamamen basılı kaynaklardan oluşmaktadır.

İhtisas kütüphaneleri satın aldıkları bilgi kaynaklarının yanında, verdikleri hizmetleri desteklemek, araştırmalara katkıda bulunmak ve kullanıcıların kültürel gereksinimleri doğrultusunda koleksiyonu geliştirmek amacı ile bağış yayın da kabul edebilir. Bağış kabul etmek için bir bağış politikası oluşturulmalı ve bağış kabul etme süreçlerinde bu politikaya sadık kalınmalıdır. İhtisas kütüphanesinin özel konu koleksiyonunun bütünlüğünün korunması açısından bağış yapmak isteyen kişi veya kurumlar, bağış yayınlarının bilgilerini içeren bir listeyi önceden kütüphaneye bildirmelidir. Bağışlanacak koleksiyondaki eserlerden güncelliğini yitirmiş olanları (el yazması, nadir eser, tarihi değeri olan eserler haricinde) kabul edilmemelidir.[132] Bağış yapılan yayınların hangi bölümde ve hangi kurallara bağlı olarak kullanıcılara sunulacağı kütüphane yönetiminin yetkisinde olmalıdır. Bağış yapan tarafından özel şartlar getirilmemelidir. Süreli yayınların kabul edilebilmesi için koleksiyonunun bir bütünlük taşıması gereklidir. Fotokopi, fiziksel açıdan kötü durumdaki yayınlar ve devamlılığı sağlanamayan süreli yayınlar bağış olarak kabul edilmemelidir.[133]

İstanbul Kitaplığı, Gülersoy'un belirlemiş olduğu konu başlıklarıyla ilgili konu ilişkili olduğu müddetçe kitap bağışı da kabul etmektedir. Kitaplık bağış kabul etmeden önce bağışlanacak olan kitapların ve yayınların detaylı bir listesini talep etmektedir.

[130] İstanbul Kitaplığı Katalog, Çelik Gülersoy Vakfı, 1988.
[131] Doğan Atılgan, "Kent İhtisas Kütüphanelerinde Hizmet Anlayışı*", Kent Hafıza Merkezleri: İhtisas Kütüphaneleri, Kent Arşivleri ve Kent Müzeleri Sempozyumu 2010* (26 – 27 Mart 2010), Detay Yayıncılık, Ankara 2010, s. 20.
[132] *Age*., s. 21.
[133] *Age*., s. 22.

Listedeki kitapların incelenmesinin ve katalogdan kontrolünün yapılmasının ardından Yönetim Kurulu kararıyla bağış kabul edilir. Kütüphane koleksiyonuna dahil etmek üzere sağlanan bilgi kaynakları kayıt edilmesinin ardından bilgi erişiminin sağlanması için temel erişim noktalarının belirlenmesi amacı ile bilginin düzenlenmesi, kataloglama ve sınıflama işlemlerinin yapılması gerekmektedir. Kataloglama hizmeti ile her kaynağa kütüphane raflarındaki yerini gösteren ve esere konu başlığı aracılığıyla erişimi sağlayan sınıflama işlemi uygulanır. Sınıflama hizmeti ile aynı veya benzer konulu kaynaklar bir arada saklanır. İstanbul Kitaplığı'nda kullanılan kataloglama ve sınıflandırma sistemine göre kütüphanenin 18 ayrı konu başlığı vardır. Bu konu başlıklarının bazıları alt başlıklara ayrılmıştır. Konu başlıkları sırasıyla; Roma ve Bizans, Osmanlı Tarihi, Etütler, Seyahatnameler, Sefaretnameler, Hatırat, Biyografi, Güzel Sanatlar, Edebiyat, Şehircilik ve Belediye Sorunları, Kuruluşlar, Türkiye Hakkında Genel Kitaplar, Türkiye Rehberleri, İstanbul Rehberleri, Albümler, Referans, Süreli Yayınlar, Haritalar ve Planlardır.[134] Kütüphane binasının 1986'da restorasyonunun bitmesinin ardından Gülersoy'un kişisel kitap koleksiyonu sandıklarla kütüphane binasına getirilmiştir. Bülent Ağaoğlu'yla yapılan görüşmede kendisi kitapların binaya taşınması sürecini şu şekilde anlatmıştır: *"Bir pazar günü tahta sandıklarla gelmişti kitaplar. Mukavva kolilerle geldiğini hatırlamıyorum. Çünkü bunlar kıymetli kitaplar. Büyük mutluluk duymuştu kendisi. Bir iskemleye oturdu. Hem kitaplara bakıp hem de kitapları anlatıyordu. Evladım bu şöyle, bu böyle, bu kitap şundan bahsediyor. Evladım, bunu şuraya bunu buraya yerleştirin. Roma-Bizans kısmı, Etütler kısmı şeklinde."*[135] Bülent Bey 1986-1987 yılları arasında Kitaplık 'ta çalışmış, kitapların diziminden kitapların bibliyografik künyelerinin çıkarılmasına kadar birçok konuda görev almıştır. Aynı zamanda bibliyograf olan Bülent Bey, 2005 yılında Çelik Gülersoy Kaynakçasını hazırlayıp kendi blog sayfasında yayınlamıştır.[136] Çelik Gülersoy hakkındaki çalışmaları[137], Çelik Gülersoy biyografileri[138] ve Gülersoy'un kitaplarının kronolojik listesi[139] gibi daha birçok çalışmasını blog sayfasında yayınlamaya devam etmektedir.

[134] İstanbul Kitaplığı Katalog, Çelik Gülersoy Vakfı, 1988.
[135] Bülent Ağaoğlu ile 1.1.2023 tarihinde gerçekleştirilen görüşme.
[136] bulentagaoglu.blogspot.com, "Çelik Gülersoy Kaynakçası. 2005.", http://www.mikrobeta.com.tr/dosyalar/17_078.pdf [Erişim Tarihi: 10.12.2022]
[137] bulentagaoglu.blogspot.com, "Çelik Gülersoy Çalışmalarım", https://bulentagaoglu.blogspot.com/2020/07/celik-gulersoy-calismalarim.html [Erişim Tarihi: 10.12.2022]
[138] bulentagaoglu.blogspot.com, "Çelik Gülersoy Biyografileri", https://bulentagaoglu.blogspot.com/2020/07/celik-gulersoy-biyografileri.html, [Erişim Tarihi: 10.02.2023]
[139] bulentagaoglu.blogspot.com, "Çelik Gülersoy'un Yazdığı 142 Kitabın Kronolojik Listesi (1955-2003), https://bulentagaoglu.blogspot.com/2020/07/celik-gulersoyun-yazdigi-142-kitabin_11.html [Erişim Tarihi: 14.03.2023]

Bülent Ağaoğlu'nun Kitaplık binasında çalıştığı süreçte kitapların raflarına yerleştirilmesinin ardından 1988 yılında ilk İstanbul Kitaplığı hazırlanmış ve yayınlanmıştır. Kataloğu İstanbul Kitaplığı Çelik Gülersoy Vakfı'nın eski yönetim kurulu üyesi Deniz Yalav hazırlamıştır. Yalav, kendisiyle yapılan görüşmede bu konuya dair, *"1988 yazında Kitaplığa gelmiştim. 1988 Kataloğu 'nu tamamlayıp bitirmiştim. Ben Kitaplığa geldiğimde bütün raflar diziliydi. Dizilmeye devam edilen de vardı. Kitaplıkta tek başıma çalışıyordum.",* demiştir.

Şehir konulu ihtisas kütüphanelerinin temel görevleri kütüphanenin uzmanlık konusuna dair basılı ve basılı olamayan kaynakların toplanması, düzenlenmesi ve kullanıcıların hizmetine sunulmasıdır. Şehir konulu ihtisas kütüphaneleri bu amaçla uzmanlık konusu olan şehir hakkında eserleri olan yazarlara ait roman, hikâye, şiir; ilgili şehri konu almış kitaplar, dergiler, süreli yayınlar, gazeteler, kupürler; o şehre dair hazırlanmış bibliyografyalar ve veri tabanları gibi kaynakları bünyesinde bulundurmakla sorumludur. Şehir ihtisas kütüphaneleri o şehrin hafıza merkezleri olma görevini üstlenmektedir. Dolayısıyla uzmanlaştığı şehirle ilgili bilgi ve belgeleri kullanıcılara sunmak üzere toplamalı ve düzenlemelidir. Bununla birlikte şehir ihtisas kütüphaneleri basılı eserleri bünyesinde bulundurmanın yanında uzmanlaştığı şehirle ilgili belgelerin dijitalleştirilmesi sürecine öncülük etmelidir. Bu amaçla şehir ihtisas kütüphanesi, diğer bilgi merkezleri ile iş birliği yapabilir.[140]

İstanbul Kitaplığı, İstanbul konulu bir ihtisas kütüphanesi olmasının yanında bünyesinde Çelik Gülersoy'un yaşamına ve eserlerine dair çeşitli materyaller bulundurmaktadır. Bu açıdan İstanbul Kitaplığı bir özel şahıs arşivi olarak da değerlendirilebilir. Arşivler, bir kurum veya bir şahıs tarafından üretilen ya da biriktirilen ve saklanan belgelerdir.[141] Özel arşivler en basit tanımı ile resmi olmayan arşivlerdir.[142] Özel arşivleri şahıs arşivleri, aile arşivleri ve kuruluş arşivleri olarak incelemek mümkündür. Ataman, özel arşiv koleksiyonlarının en belirgin özelliklerinin çoğunlukla dağınık ve düzensiz olmaları olduğunu ifade etmiştir.[143] Ancak Gülersoy'un İstanbul Kitaplığı'nda yer alan İstanbul konulu fotoğraf, gazete kupürü ve kişisel arşivi arşivcilik

[140] Doğan Atılgan, "Kent İhtisas Kütüphanelerinde Hizmet Anlayışı", *Kent Hafıza Merkezleri: İhtisas Kütüphaneleri, Kent Arşivleri ve Kent Müzeleri Sempozyumu 2010 (26 – 27 Mart 2010),* Detay Yayıncılık, Ankara 2010, s. 25-26.
[141] Neslihan Aracı Güler, "İstanbul'daki Bilgi ve Belge Mezkezlerinde Bulunan Şahıs Arşivleri Üzerine Bir İnceleme", *Bilgi ve Belge Çalışmaları: Özel Arşivlerde Teori ve Uygulama*, ed. Tuba Karatepe, Elif Yılmaz Şentürk, Varol Saydam, Hiperlink Yayınları, İstanbul 2017, s. 15.
[142] Bekir Kemal Ataman, "Özel Arşivler", *İskenderiye Yazıları,* IV, 9, 1997.
[143] *Age.*

standartlarına uygun bir biçimde kaydedilip sıralanmamış olsa da kendine özel bir sistemde toplanıp, sıralanmış olarak saklanmaktadır.

Kitaplık tasnifinde her esere özel bir numara verilerek genel mevcuda, ancak bu ayrı ayrı bölümlerin ulaştığı son sayıların toplanmasıyla ulaşılacak şekilde özel bir tasnif sistemi uygulanmıştır.[144] İstanbul Kitaplığı görsel malzeme açısından Türkiye'deki en zengin koleksiyonlar arasında yer almaktadır. Gravürler, İstanbul'un ilk fotoğrafları, renkli ve renksiz kartpostallar ve 1870'lerden sonraki fotoğraf malzemelerinden oluşan koleksiyon, İstanbul'un semtlerine göre topografik olarak düzenlenmiştir. Hakkında belirli bir miktarın üstüne belge bulunan binalara da bulundukları semt içinde ayrı birer zarf açılmıştır. Bahsi geçen fotoğraf arşivi İstanbul Kitaplığı'nın Yönetim Kurulu Odası bölümünde yer almaktadır. Ayrıca Kitaplığın üst katında Çelik Gülersoy Odası bölümünde de Gülersoy'a ait kişisel fotoğraflar, aile fotoğrafları, ödülleri, sertifikaları, kişisel eşyaları gibi materyaller bulunmaktadır. Alt kattaki Okuyucu Salonunda ise bayram kartları, gravürler, gazete kupür arşivleri, Gülersoy'un çeşitli gazete ve dergilerde yayınlanmış yazıları, Gülersoy'un yurt dışı seyahatlerinde topladığı çeşitli belgeler, kişisel notları ve efemeralar bulunmaktadır.

Resim 4.2. **Gülersoy'un Avrupa gezi notları ve fotoğrafı**

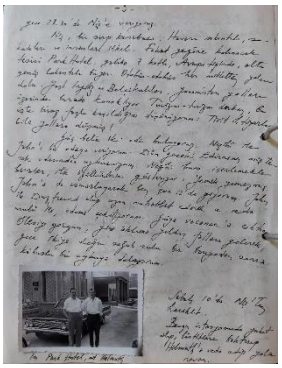

Kaynak: Çelik Gülersoy Vakfı İstanbul Kitaplığı Arşivi

Kitap koleksiyonunun biyografi bölümünde Gülersoy'un kendi hakkında çıkan haberleri topladığı "Basında Çelik Gülersoy" isimli bir bölüm yer almaktadır. Bu bölümde Gülersoy kendisi hakkında 1956'dan 2003'e kadar çıkan haberleri toplamıştır. İlk on beş cilde numara vermiş ancak geri kalanını numaralandırmadığından dolayı haberlerin tarihlerine bakılarak tasnif edilmiştir.

[144] Çelik Gülersoy, "İstanbul Kitaplığı", *Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi*, IV, (1994), s.229.

İstanbul Kitaplığı, görsel malzeme açısından da oldukça çeşitli ve zengin bir koleksiyona sahiptir. Kitaplığın girişinden itibaren her bölümünde duvarları süsleyen gravürler, kartpostallar, çeşitli fotoğraflar, haritalar ve sertifikalar yer almaktadır. İstanbul Kitaplığı'nı bu bakımdan bir müze kütüphane olarak da değerlendirmek mümkündür. Gülersoy, Kitaplığın dekorasyonu ve estetik anlayışının 19. yüzyıl klasik Osmanlı evlerini yansıtmasına önem vermiştir. İstanbul Kitaplığı hem Gülersoy'un 40 yıl boyunca topladığı zengin İstanbul koleksiyonuna ev sahipliği yaparken hem de Gülersoy'un hayalindeki klasik Osmanlı evini canlandıracak bir dekorasyona sahip olması açısından eşsiz bir kütüphanedir. Kitaplık eski İstanbul'a dair bir kitap, süreli yayın ve görsel malzeme koleksiyonunun yanında Kitaplık duvarlarında yer alan gravür ve fotoğraflardan mobilyalara, mermer çiçekliklerden avizelere kadar bir bütünlük içinde 19. yüzyıl dönemi klasik Osmanlı evi estetiğini yansıtan nesnelere sahiptir. Bu kültürel nesneler kütüphanenin uzmanlık alanına dair bir bilgi bütünlüğü taşımaktadır. Kültürel açıdan incelendiğinde Kitaplıkta yer alan nesneler kullanıcıya İstanbul'un kültürel geçmişi hakkında fiziksel kanıtlar sunmaktadırlar.[145] . Gülersoy, "Biz Zamanlar İstanbul" isimli kitapta kaleme aldığı "Kartpostallarda Neler Var? Neler Yok?" başlıklı önsözünde İstanbul şehrinin geçirdiği değişim sürecini ve bu konudaki kendi gözlemlerini, İstanbul Kitaplığı'nın koleksiyonunda bulunan şehrin eski fotoğraflarına dair düşüncelerini paylaşmıştır: *"Kartpostal, el kadar bu resimli kartonlar, çıktığından bu yana, sevilmiş ve tutulmuş. Gezilerde, bayramlarda ve yılbaşlarında bunları herkesin sevdiklerine yazıp göndermeleri moda olduğu gibi, biriktirilip koleksiyon yapanları da çok olmuş. 1900'ler başının stilindeki albümlerde, cilt-cilt, kartpostal türlerinin özenle toplanıp saklandığı görülüyor. Konularına göre; Savaş sahneleri, zırhlı gemiler… Ben de Türkiye eski kartpostal meraklılarından biri oldum. Hem de bu işe ilk başlayanlardan. İstanbul Kitaplığı'nı oluşturmaya başladığım 1950'li yıllarda, bir de Şehir Arşivi kurmaya karar verince, kentin kaybolan sahnelerini en iyi yansıtan bir kaynak olarak, eski kartpostallar karşıma çıktı. 1800'ler sonu ile 1900'ler başında basılmış olan bu manzara resimleri, bol çeşitli idi ve belge toplayan bir kişiye, bulunmaz nitelikte görüntüler sağlıyordu. İstanbul'un büsbütün kalabalıklaşmaya ve motorlaşmaya battığı 1980'li yıllarda şehir artık bir daha yerine konulmaz değerlerini, kişilikli yapılarını, yeşil alanlarını bir bir kaybederken, dünkü güzel İstanbul'a doğru, duygusal bir özlem akımı başladı: Nostaljiya… Geri gelmeyecek güzelliklere yönelmiş bir hasret, kartpostalları epeyce*

[145] R. Neslihan Mollaoğlu, "Müze Kütüphaneleri ve Müze Bilgi Ortamına Katkıları", *Türk Kütüphaneciliği,* 21, III, 2007, s. 304-334.

geniş bir kesimin ilgi ve sevgi odağı haline getirdi. Fiyatları çok arttı ve kolay da bulunmaz oldular. Kimileri, onları etüt konusu da yaptı. Mesela Fruchtermaun dizisi, değerli bir araştırmaya konu oldu. Ben, kendi hesabıma, kartları kitaplığın görsel malzeme kısmında gravürler ve fotoğraflar arasında, topografik olarak, yeni semtler ve binaları esası ile tasnif edip kaldırdım. Ama ya işimiz düştükçe seçim yapmak için ya da işim olmadığı zamanda tatlı bir uğraş olarak onları önüme serip seyre dalıyorum. Birçok şey gösteriyor, bu eski zaman fotoğrafları. Ama baktıkça fark ediyorum ki, birçok şeyi de göstermiyor! Renkli eski zaman kartlarında yer almayan görüntülerden biri, mesela adına gökdelen dediğimiz koca-koca, sivri-sivri binalar… Sonra, adına hava kirliliği dediğimiz bir olay da yok, bu eski resimlerde… Bütün resimlerde kişiler deklanşöre basıldığı anda ne halde iseler, öylece donmuş ve durmuş pozisyonları ile çıkmışlar. Hiç konuşmuyorlar ve safklıklarını, temizliklerini anlatamıyorlar… Hemen her ev bahçeli. Herkesin orada bir kuyusu, sarnıcı, başta erik ve incir olmak üzere mutlaka bir ağacı var… Sonra mahalle içlerinde, ne şirin kahveler görülüyor. Hele deniz kenarındakiler! Hepsinin terasını, mor salkımlar kaplamış. O huzur dolu mekanlarda, insanlar sükûnet içinde oturmaktalar. Dediğim gibi, bu küçümencik ve renkli resimler, sırasında susuyor, sırasında konuşuyor. Konuştukları dil de bugün yaşayanların diline uymuyor."[146]

İstanbul Kitaplığı'nın bir diğer özelliği ise bir vakıf kütüphane olmasıdır. Vakıf kütüphaneler, Osmanlı İmparatorluğu döneminde hayır sahipleri tarafından kurulmuş, eğitim ve kültür yaşamının önemli bir parçası olmuşlardır. En çok vakıf kütüphanesi İstanbul'da kurulmuştur. 19. yüzyıla kadar vakıf kütüphaneleri araştırmacıların ve halkın bilgi ihtiyacını karşılayan önde gelen bilgi merkezleri olmuşlarıdır. Bir vakıf kütüphanesinin kuruluşunu, o vakfın kuruluş senedi olan vakfiyesi belgelemektedir. Bu vakfiyelerin orijinalleri genellikle vakfın yönetim kurulunda bulunur, kopyaları ise arşivde saklanır. Vakfiyenin amacı, bir kütüphanenin kim tarafından nerede, ne zaman, hangi şartlarla bağışlandığını, vakfın yönetim kurulu üyelerinin kim olduklarını göstermektir. Ayrıca vakfiye; vakfın kütüphane çalışanının vasıflarını, sayısını, aldığı ücreti, görevlerini, ödünç kitap verme ve kütüphaneden yararlanma gibi kütüphane kurallarına ilişkin şartların yer aldığı belgedir.[147]

İstanbul Kitaplığı, gerek Gülersoy'un 40 yıl boyunca sahaflardan, kitapçılardan ve yurt dışı gezilerinden topladığı kişisel İstanbul konulu kitap ve görsel malzeme

[146] Çelik Gülersoy, "Kartpostallarda Neler Var? Neler Yok?", *Bir Zamanlar İstanbul*, İdea İletişim Hizmetleri, İstanbul 1996, s. 1-2.
[147] Tuba Çavdar, "Vakıf Kütüphaneleri", *Vakıflar Dergisi (Özel Sayı),* 2006, s. 54-57.

koleksiyonuyla, gerekse 1960'lardan 1990 yılına kadar olan kuruluş hikayesiyle eşsiz özelliklere sahip bir kütüphanedir. Bu özellikleri bakımından İstanbul Kitaplığı'na benzer bir örnek ülkemizde bulunmamaktadır.

Yurt dışındaki örnekler incelendiğinde, İstanbul Kitaplığı'na benzer nitelikte kurulan kütüphaneler ve arşivler "şehir tarih ve kültür merkezleri" olarak adlandırılmıştır. Amerika'nın Maryland eyaletinde kurulmuş olan "Maryland Center For History and Culture" adlı Maryland kültür ve tarih merkezi, Maryland'de yaşayanlar için şehrin kültürünü, tarihini ve sanatını yansıtacak nitelikteki koleksiyonuyla şehrin geçmiş yaşantılarını günümüze taşımak amacıyla kurulmuştur.[148] Bir başka örnek ise Chicago Kültür Merkezi'dir. Amerika'da 1915 yılından beri kullanıcılara, kültürel eğitim programları verilmesi kütüphane hizmetlerini bir parçası olmuştur. 1920 yılından beri Chicago Kültür Merkezi adlı kütüphane, Chicagoluların sıklıkla ziyaret ettikleri bir sosyalleşme mekânı olmuştur. Bunun sonucunda kütüphanenin fiziksel alanı kullanıcıların sayısını karşılayamayacak hale geldiğinden 1970 yılında kütüphane yeniden yapılandırılmıştır. Günümüzde kütüphane her yıl binlerce farklı milletlerden ve yaşlardan ziyaretçiyi ağırlayan halka açık seminerlerin, sergi, konser, tiyatro oyunları ve münazaraların düzenlendiği bir şehir tarih ve kültür merkezi olan bir kütüphane olarak işleyişini sürdürmektedir.[149]

[148] "Explore the People, Places, & Events that shape Maryland", https://www.mdhistory.org/ [Erişim Tarihi: 18.02.2023]
[149] "The People's Palace: The Story of the Chicago Cultural Center", https://www.chicago.gov/city/en/depts/dca/supp_info/the_people_s_palacethestoryofthechicagoculturalcenter1.html [Erişim Tarihi: 18.02.2023]

SONUÇ

Çelik Gülersoy, İstanbul'un kültür varlıkları, kültür tarihi ve tarihi yapıları konusunda büyük katkılar sağlamıştır. Eserleri arasında en çok gurur duyduğu çalışmasının İstanbul Kitaplığı olduğunu belirtmiştir. İstanbul Kitaplığı, kütüphanecilik tarihimizde nadir örneklerden bir tanesidir. İstanbul konulu bir ihtisas kütüphanesi olan İstanbul Kitaplığı aynı zamanda farklı kütüphane türlerinden özellikler de taşımaktadır. Bir ihtisas kütüphanesinin fonksiyonlarına sahip olmakla birlikte Gülersoy'un kişisel kataloglama ve sıralama sistemine göre düzenlenmiş olan Kitaplık, bir kişisel kütüphane olarak da değerlendirilebilir. Aynı zamanda bir vakıf kütüphanesi olan İstanbul Kitaplığı, Gülersoy'un kendi ismiyle kurduğu Çelik Gülersoy Vakfı'na aittir. Öte yandan Kitaplığın sahip olduğu görsel malzeme ve 19. yüzyıl klasik Osmanlı evinin özelliklerini yansıtan dekorasyonu ile Kitaplık, bir müze kütüphane olarak de incelenebilir. Kitaplığın gerek koleksiyonu gerekse dekorasyonu ve mimarisi, Gülersoy'a ait parçalar taşımaktadır.

Bu çalışmada "Çelik Gülersoy'un İstanbul Kitaplığının Türk Kütüphaneciliğine katkı sağlamıştır." hipotezi çerçevesinde Çelik Gülersoy'un kurduğu İstanbul Kitaplığı ele alınmıştır. Bu araştırmada materyal olarak başta İstanbul Kitaplığı'nda bulunan Çelik Gülersoy'un titizlikle düzenlenmiş özel arşivinden (Basında Çelik Gülersoy, İstanbul'a dair konu başlıklarına göre tasnifli gazete kupürü koleksiyonu, Gülersoy'un çeşitli gazete ve dergilerde yayınlanmış yazıları), İstanbul Kitaplığı kataloglarından (1988 ve 2005), İstanbul Kitaplığı hakkında yayınlanmış internet kaynaklarından ve basılı kaynaklardan yararlanılmıştır. Bu çalışmanın gerçekleştirilebilmesinde Gülersoy'un İstanbul Kitaplığı'na yerleştirdiği arşiv materyallerini büyük bir titizlikle tasniflenmiş ve etiketlemiş olması önemli bir rol oynamıştır. Kitaplığın kuruluş sürecinin ve kurum tarihinin ortaya konulması amacıyla Kitaplığın eski ve mevcut çalışanlarıyla birebir görüşmeler gerçekleştirilmiştir. İstanbul Kitaplığı'nın eski ve mevcut çalışanlarıyla yapılan birebir görüşmelerden elde edilen verilerin, yazılı kaynaklardan elde edilen verileri destekleyici, tamamlayıcı ve tutarlı nitelikte olduğu tespit edilmiştir.

Gülersoy'un 40 yıl boyunca topladığı İstanbul konulu kişisel kitap ve arşiv koleksiyonuna ev sahipliği yapmakta olan İstanbul Kitaplığı, eski İstanbul'a dair araştırmacılar için değerli bir kaynak sunmuştur. Gülersoy'un 1950'lerde eski İstanbul'a ait kartpostalları toplamakla başladığı İstanbul arşivi, 1960'lı yıllarda yaptığı Avrupa seyahatleri ile çeşitli sahaflardan, kitapçılardan, müzelerden ve müzayedelerden topladığı gravürler ve kitaplar ile çoğalmış, 1970'li yıllarda ise İstanbul Kitaplığı adı altında

yayınladığı yabancı yazarların İstanbul hakkındaki eserlerinin Türkçe çevirilerini yayınlamasıyla devam etmiştir. 1986 yılında Soğukçeşme Sokağı ile Kitaplık binasının restorasyonunun sonuçlanmasıyla Gülersoy, evindeki kişisel kitap ve arşiv koleksiyonunu İstanbul Kitaplığı binasına getirmiştir. Kitaplık, Gülersoy'un hayalindeki kitaplık şekline göre düzenlenmiştir. Kitaplığın konu başlıkları, kataloglama ve sıralama sistemi, kitaplık bölümleri, binanın iç dekorasyonu gibi Kitaplığa ait bütün özellikler Gülersoy'a aittir. Gülersoy kaleme aldığı eserlerinde sıklıkla İstanbul'un kültürel tarihine verdiği önemden bahsetmiştir. Gülersoy'un yazdığı eserlerde ve Kitaplıkta bulunan koleksiyonda nostalji temasının hâkim olduğu gözlemlenebilir. Gülersoy, İstanbul şehrinin tarihini ve tarihsel gelişimini kaleme almak, belgelemekle birlikte kendi yaşamına dair anılarını da kaydetmek ve belgelemeyi amaçlamıştır. Bu sebeple çocukluğunun İstanbul'una ait anılarını ve gözlemlerini yazdığı kitaplar ve makaleler yayınlamıştır. Aynı şekilde de Kitaplıkta kendi hayatına atfettiği bir bölüm bulunmaktadır. Çelik Gülersoy Odası isimli bu bölümde, Gülersoy'un çocukluk fotoğrafları, aile fotoğrafları, aldığı ödüller ve plaketler, sertifikalar, Avrupa seyahatleri fotoğrafları, kendi çalışma masası ve vefatının ardından evinden gelen eşyalar yer almaktadır.

Günümüzde birçok farklı araştırmacının ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla kurulmuş birbirinden farklı kütüphaneler ve bilgi merkezleri bulunmaktadır. Değişen dünyadaki yenilikleri yansıtacak şekilde kullanıcılarının ihtiyaçlarını karşılayabilen ve öngörebilen kütüphaneler, başarılı olarak kabul edilen kütüphanelerdir. Bir kütüphanedeki kullanılan renkler, aydınlatma, mobilyalar gibi daha birçok unsur kullanıcılara, o kütüphane hakkında bir hikâye anlatır. Her kütüphane kendine has ve eşsiz özelliklere sahiptir. Kütüphanenin kapladığı alan, bünyesinde bulundurduğu materyallerin biçimi, teknik destek sistemleri gibi özellikleri o kütüphanenin avantajlarını ve dezavantajlarını saptamada kullanılabilir.

Değişim süreçlerinde özel konulu kütüphaneler, geleneksel alışkanlıklarına bağlı kullanıcılarına sadık kalma ihtiyacı ile yeni kullanıcıları da çekebilecek kadar esnek olma ihtiyacını dengeleyebilmelidir. Özel kütüphaneler genellikle ortalama bir halk kütüphanesi veya üniversite kütüphanesine göre daha küçük bir alana sahiptir. Özel kütüphanelerin koleksiyonları ve odak noktaları genellikle bağlı oldukları kuruluşların odak noktasına göre şekillenir. Her özel kütüphanenin altyapısı içinde bulunduğu kuruluşun kültürel ortamına bağlı olarak birbirinden farklı olacaktır.

37 yıl önce kurulmuş olan İstanbul Kitaplığı günümüzde halen geleneksel yapısını bozmadan, koleksiyonunu güncel yayınlar ile büyüterek kullanıcıların ihtiyaçlarına yönelik hizmet vermekte olan bir özel konulu araştırma kütüphanesidir. Kitaplığın bünyesindeki eşsiz İstanbul konulu fotoğraf arşivi ve gravür koleksiyonu halen araştırmacılar için önemli bir referans kaynağı olarak kullanılmaktadır.

Gülersoy'un yazdığı eserlerde İstanbul şehrini ve şehir tarihini içselleştirerek kendi yaşam hikayesini de bu konuya dahil etme gayesi içinde olduğu söylenebilir. Gülersoy, İstanbul'u korumayı kişisel meselesi haline getirmiştir. İstanbul sevgisi Çelik Gülersoy'un ayrılmaz bir parçası olmuştur. Gülersoy'un özel arşivinde bulunan 2003 yılına ait "Feth'in 550. Yılı" başlıklı bir notunda Gülersoy, İstanbul'un tarihine ait düşüncelerini kaleme almıştır: *"Üç bin yıla yaklaşan bir geçmişi var, İstanbul'un. Tarafsız bir gözle bakıldığında burası ilk çağlarda hayli ilkel, iddiasız ve küçük çaplı. Bu diyara görkem, Roma ile gelmiş. O kültür buraya olağanüstü yapılar dikmiş. Ama çok geçmeden, hicranlar, isyanlar, belalar da getirmiş. Güven, sükûnet, iddiasız güzellikler, sadece Osmanlı'nın işi olmuş. Issız, alabildiğine yeşil, insancıl ve sevimli bir şehir oluşmuş. Son 300-400 yılda. Onun sonuna yetişmiş olmakla, mutluyum. Tükendiğine tanık olmakla da mutsuz."*

Araştırma sonucunda Çelik Gülersoy'un İstanbul Kitaplığı, sahip olduğu materyal çeşitliliğiyle, Türkiye'de başka bir benzeri bulunmayan, bir kişi tarafından ve bir kişinin İstanbul hayali üzerinden özel bir tasnif sistemine göre düzenlenerek kurulmuş olan bir özel konulu ihtisas kütüphanesi ve şehir arşivi olmasının yanında kurucusunun yaşamına ve zihin dünyasına dair parçalar taşıması, Gülersoy'un İstanbul konulu yabancı kaynaklardan dilimize çevirterek yayınladığı İstanbul kültür tarihini yabancıların gözünden aktaran kitap serisi ve Gülersoy'un ilk olarak öncülüğünü yaptığı İstanbul'un tarihi yapılarını tanıtan eserlere ev sahipliği yapmasıyla Türk kütüphaneciliğine büyük katkı sağlamıştır.

ÖNERİLER

Günümüzde değişen bilgi kullanımının ve bilgi dağıtımının gelecekteki birkaç yıl içinde nasıl değişebileceği ve bu değişimin İstanbul Kitaplığı gibi özel konulu araştırma kütüphanelerini nasıl etkileyeceği hakkında bir strateji planı geliştirmek özel kütüphanelerin gelecekteki bilgi altyapılarına dahil edilebilmesi açısından önem taşımaktadır. Bir özel kütüphanenin kapladığı alan, sahip olduğu materyal cinsi ve miktarı, kütüphanenin bağlı olduğu kuruluş içindeki yeri, kütüphanenin sahip olduğu teknik ve finansal destek gibi unsurlar, oluşturulacak strateji planında etkili olacaktır.[150]

Kullanıcıların ihtiyaçları yönünde mümkün olduğunca esneklik sağlanması da özel kütüphaneler için kullanıcı profillerini geliştirmekte fayda sağlayacaktır. Kullanıcıların araştırmalarında tercih ettikleri materyalin cinsi (basılı veya dijital), kütüphanedeki fiziksel alanın kullanıcının araştırma süreçlerine uygun olup olmadığı ya da kullanıcın farklı biçimlerdeki materyallere (dijital ya da basılı) erişimine imkân verip vermediği gibi unsurların incelenmesi ve değerlendirilmesi kütüphanede kullanıcıların ihtiyaçları yönünde yapılacak yenilikler için önem taşımaktadır. Kullanıcıların ihtiyaçlarının ve görüşlerinin tespit edilmesi için çoktan seçmeli veya açık uçlu sorularla düzenlenecek olan bir anket sunulabilir.

İstanbul Kitaplığı'nda bulunan görsel arşiv koleksiyonunun ve nadir eserlerin dijitalleştirilmesi, İstanbul konusunda çalışacak olan araştırmacılar için önemli bir kaynak sunacaktır. İstanbul Kitaplığı binasının rutubet problemi bulunmaktadır. Kitaplığın sahip olduğu değerli koleksiyonun korunması ve geleceğe aktarılması için uygun nem oranın sağlanması büyük önem taşımaktadır. Kitaplıktaki yıpranmakta olan kitapların, süreli yayınların, gravürlerin, fotoğrafların ve nadir eserlerin dijitalleştirilmesi ile bu eserler dijital ortamda korunmuş olarak kullanıcılara sunulabilecektir. Koleksiyonun dijital ortama aktarılması kullanıcıların uzaktan da kaynaklara ulaşabilmesi bakımından önemlidir. İstanbul tarihi konusunda yerli ve yabancı kaynaklardan toplanmış çok zengin bir koleksiyona sahip olan İstanbul Kitaplığı'nın sosyal medya platformlarında da tanıtılması, kütüphanenin görünürlüğü ve kullanıcı sayısını artıracaktır.

[150] Dawn Bassett, Brooke Ballantyne Scott, Jenny Fry, *Facelifts For Special Libraries*, Chandos Publishing, 2010, s.14.

Bahsedilen öneriler aşağıda maddeler halinde listelenmiştir:

1. Kütüphane kataloğunun ve dijitalleştirilen içeriklerin kullanıcıların web sitesi üzerinden erişime açılması.
2. Dijital içeriğin artırılarak yeni kuşak kütüphane kullanıcılarının ilgisinin artırılması.
3. Koleksiyonun büyümesi nedeniyle yeni depolama alanlarının oluşturulması.
4. Kütüphane binasının bulunduğu koşullar dolayısıyla iklimlendirme yapılarak koleksiyonun dış etkenlere karşı korunması.
5. Bir sergi alanı oluşturarak özellikle fotoğraf, gravür, tablo ve harita gibi görsel malzemelerin daha görünür hale getirilmesi.
6. Geçen yıllar içerisinde zarar gören ya da kondisyonu zayıflayan kitaplar için restorasyon hizmeti alınması.
7. Bu çalışmada İstanbul Kitaplığının fikir olarak nasıl doğduğu ve hangi aşamalardan geçerek bugüne geldiği belgelenmeye çalışılmıştır. Devam eden çalışmaların ardından kütüphanede araştırmacıların kullanabileceği çok daha fazla miktarda bilgi, sayısal olarak da kullanılabilecektir.
8. Bu tez çalışmasıyla ihtisas kütüphanelerine ilişkin çalışmalarda örnek olabileceği ve bu sayede ihtisas kütüphaneleri alanında daha fazla çalışma yapılmasına olanak sağlayabilecektir.
9. Çelik Gülersoy, Çelik Gülersoy Vakfı İstanbul Kitaplığı, Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu konularının özellikle bilgi ve belge alanında daha birçok teze kaynak teşkil edebilecek zengin bir tarih ve belge birikimine sahip olması, bu konuda daha birçok farklı disiplinde çeşitli tez çalışmaları yapılabilmesinin yolunu açabilir.
10. Kitaplığın web sitesinde Kitaplıktan faydalanmak isteyen kullanıcılar için kullanım koşullarının belirtilmesi kitaplık çalışanlarının işlerinin kolaylaşmasını ve işleyişin daha verimli olmasını sağlayabilir.

KAYNAKÇA

"Eski fotoğrafları saklar mısınız", *Yıllarboyu,* 1, 1978, s.66.

"Haberler", *Milliyet*, 17.09.1971.

Alpay, Meral & Özkan, Safiye., *İstanbul Kütüphaneleri*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, İstanbul 1982, s. 68.

Alpay, Meral., *Kütüphane: dünü yarına bağlayan köprü*, Türk Kütüphaneciler Derneği İstanbul Şubesi, 1990.

Alpay, Meral., *Kütüphanecilik Terimleri*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, 1973.

Altıntaş, Ahmet & Kurnaz, Şahin Feyza., "Reşit Saffet Atabinen (1884-1965) ve Türk Turizmine Katkıları", *Tarih Araştırmaları Dergisi*, XXVI, 42, 2007, s.9-36.

Argın, Görsev., "Kent ve Bellek: Geçmişle Göz Göze Gelmek", *Kent*, 4, 2021.

Ataman, Bekir Kemal., "Arşivler Yoluyla Kültür Turizmi", *Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi,* XII, 63, 1989, s.177-183.

Ataman, Bekir Kemal., "Özel Arşivler", *İskenderiye Yazıları*, IV, 9, 1997.

Atılgan, Doğan., "Kent İhtisas Kütüphanelerinde Hizmet Anlayışı", *Kent Hafıza Merkezleri: İhtisas Kütüphaneleri, Kent Arşivleri ve Kent Müzeleri Sempozyumu 2010* (26 – 27 Mart 2010), Detay Yayıncılık, Ankara 2010, s. 17-27.

Aydın, Bilgin., "İstanbul Kütüphaneleri Tarihine Dair Araştırmalar", *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi,* Cilt 8, Sayı 16, 2010, s.333-344.

Bakshi, Anita., "Kent Belleğiyle Bağlanma Mekanları: Geçmişin Hikayeleri ve Şimdinin Uygulamaları", *Kent*, 4, 2021.

Bassett, Dawn., Ballantyne Scott, Brooke., Fry, Jenny., *Facelifts For Special Libraries*, Chandos Publishing, 2010.

Baydur, Gülbün., "Yerel Araştırmalarda Arşivlerin Değeri", *Türk Kütüphaneciliği*, XVII, 3, 2003, s.263-270.

Baysal, Jale., *Ders Geçme ve Kredi Sistemine Göre Kütüphanecilik 1,* Esin Yayınevi, 1993.

Belge, Burak., "Çok Katmanlı Tarihi Kent Merkezlerinin Yönetimi: Kentsel Arkeoloji ve Planlama", *Planlama,* 4, 2004, s.48-56.

Bertrand, Anne-Marie., "Inventing a Model Library ''à la française'". *Libraries & the Cultural Record,* 44(4), 2009, s.471-479.

Connolly, Susanna & Matarazzo, James., *Knowledge and Special Libraries*, Routledge, 1998.

Çakın, İrfan., "Özel Kütüphaneler: Tanım Boşluğu", *Türk Kütüphaneciliği*, 2, V, 1991, s.49-55.

Çavdar, Tuba., "Vakıf Kütüphaneleri", *Vakıflar Dergisi (Özel Sayı),* 2006, s.54-57.

Çelik Gülersoy Albümü 1930-2001, Çelik Gülersoy Vakfı, İstanbul 2001.

Çelik Gülersoy Vakfı Senedi, 2015.

Çiçek, Niyazi., "Şehir Arşivlerinde Sağlama Politikası", *Kent Hafıza Merkezleri: İhtisas Kütüphaneleri, Kent Arşivleri ve Kent Müzeleri Sempozyumu 2010* (26 – 27 Mart 2010), Detay Yayıncılık, Ankara 2010, s. 278-296.

Çoruh, Selahattin., "Türk Turizmine Hizmet Edenler", *Türkiye ve Dünya'da Turizm,* 1973, s.11.

Çuhadar, N. Özlem., *İstanbul'a Adanmış Bir Hayat: Çelik Gülersoy*, İlgi Yayınları, 2006.

Deniz, Ümit., "Bir Portre: Çelik Gülersoy", *Milliyet*, 19.12.1972.

Erdenen, Orhan., "Lamartin ve İstanbul Kitaplığı"*, İstanbul Belediyesi*, Ekim 1971, s.12-30.

Erünsal, İsmail E., *Osmanlı Vakıf Kütüphaneleri Tarihi Gelişimi ve Organizasyonu*, Türk Tarih Kurumu, Ankara 2008.

Gençboyacı, Melek., "Osmanlıdan Günümüze Kadar Gelen İhtisas Kütüphaneleri ve Millet Yazma Eser Kütüphanesi", *Kent Hafıza Merkezleri: İhtisas Kütüphaneleri, Kent Arşivleri ve Kent Müzeleri Sempozyumu 2010* (26 – 27 Mart 2010), Detay Yayıncılık, Ankara 2010, s. 196-206.

Global Photographies Memory – History – Archives, ed. Sissy Helff, Stefanie Michels, Verlag, Bielefeld 2018.

Gülersoy, Çelik., "A Work Of Distinction in İstanbul", *Istanbul Chamber of Commerce (ICOC),* 18, 1986, s.52-57.

Gülersoy, Çelik., "Çelik Gülersoy İle Bir Söyleşi", *Varlık,* Nisan, 1981.

Gülersoy, Çelik., "İstanbul Kitaplığı", *Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi*, IV, (1994) s.229.

Gülersoy, Çelik., "Kartpostallarda Neler Var? Neler Yok?", *Bir Zamanlar İstanbul*, İdea İletişim Hizmetleri, İstanbul 1996, s.1-2.

Gülersoy, Çelik., *A, Şinasi Hisar,* Çelik Gülersoy Vakfı, İstanbul 2001.

Gülersoy, Çelik., *Alphonse de Lamartine ve İstanbul Yazıları*, İstanbul Kitaplığı, 1971.

Gülersoy, Çelik., *Batıya Doğru*, İstanbul Kitaplığı, İstanbul 1987.

Gülersoy, Çelik., *Beyoğlu'nda Gezerken*, Çelik Gülersoy Vakfı İstanbul Kütüphanesi Yayınları, İstanbul 1990.

Gülersoy, Çelik., *Bir Masal*, Çelik Gülersoy Vakfı İstanbul Kitaplığı, 2003.

Gülersoy, Çelik., *Ihlamur Mesiresi*, Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu, 1983.

Gülersoy, Çelik., *Kırk Yıl Olmuş*, haz.: Nezih Başgelen, İstanbul Kitaplığı, İstanbul 1989.

Gülersoy, Çelik., *Nasıl Bir İstanbul,* Çelik Gülersoy Vakfı İstanbul Kütüphanesi Yayınları, İstanbul 1990.

Gülersoy, Çelik., *Soğukçeşme Sokağı*, Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu, İstanbul 1989.

Gülersoy, Çelik., *Tramvay İstanbul'da,* İstanbul Kitaplığı, İstanbul 1989.

Gülersoy, Çelik., *Yeşil Ev Bir Yuva*, Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu Yayınları, 1999.

Işın, Ekrem., "Gülersoy, Çelik", *İstanbul Ansiklopedisi*, III, (1994), s.436-437.

İstanbul Kitaplığı Katalog- Envanter, Çelik Gülersoy Vakfı, 2005.

İstanbul Kitaplığı Katalog, Çelik Gülersoy Vakfı, 1988.

Karatepe, R. Tuba., "Osmanlıdan Cumhuriyete Kütüphanelerin Dönüşümü", *Z Dergi*, 5, 2021, s.148-149.

Karatepe, Tuba., Saydam, Varol., Yılmaz Şentürk, Elif., *Bilgi ve Belge Çalışmaları: Özel Arşivlerde Teori ve Uygulama*, Hiperyayın, 2017.

Kayaalp, Meliha., "Kent Müzeciliğinin Önemi ve Kültüre Olan Katkısı", *Kent Hafıza Merkezleri: İhtisas Kütüphaneleri, Kent Arşivleri ve Kent Müzeleri Sempozyumu 2010* (26 – 27 Mart 2010), Detay Yayıncılık, Ankara 2010, s. 12-16.

Kayaoğlu, Hülya Dilek., *Libraries of İstanbul Kütüphaneleri,* İstanbul 2010, s. 50-52.

Keseroğlu, Hasan S., "Yerel Bellek Olarak Kütüphane", *Kent Hafıza Merkezleri: İhtisas Kütüphaneleri, Kent Arşivleri ve Kent Müzeleri Sempozyumu 2010* (26 – 27 Mart 2010), Detay Yayıncılık, Ankara 2010, s. 181-191.

Keskin, İshak., "Şehir Arşivlerinin Kurumsal ve Toplumsal İşlevleri", *Kent Hafıza Merkezleri: İhtisas Kütüphaneleri, Kent Arşivleri ve Kent Müzeleri Sempozyumu 2010* (26 – 27 Mart 2010), Detay Yayıncılık, Ankara 2010, s. 260-277.

Kıral, Bilgen., "Nitel Bir Veri Analizi Yöntemi Olarak Doküman Analizi", *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 15, 2020, s. 170-189.

Liebaers, Herman., "Books, Libraries, Librarians: European and American Style", *Journal of Library History, Philosophy, and Comparative Librarianship*, 8, I. 1973, s. 18-22.

Mollaoğlu, R. Neslihan., "Müze Kütüphaneleri ve Müze Bilgi Ortamına Katkıları", *Türk Kütüphaneciliği*, 21, III, 2007, s. 304-334.

Ortaylı, İlber., *İstanbul'dan Sayfalar*, Hil Yayın, İstanbul 1986.

Semertzaki, Eva., *Special libraries as knowledge management centres*, Chandos Publishing, 2011,

Serezli, E., "İstanbul Kütüphaneleri", *Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu Belleteni*, Kasım-Aralık, 1949, s. 14-19.

Sözen, Metin., "Değişen Teknolojiler Perspektifinde Kent Müzeleri ve Kent Arşivleri", *Kent Hafıza Merkezleri: İhtisas Kütüphaneleri, Kent Arşivleri ve Kent Müzeleri Sempozyumu 2010* (26 – 27 Mart 2010), Detay Yayıncılık, Ankara 2010, s. 4-11.

Şehsuvaroğlu, Halûk Y., "İstanbul'da Kütüphaneler", *Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu Belleteni*, Sayı 255, Nisan, 1963, s. 11-12.

Şentürk, Burçak., “Arşivsel Tanımlama: Arşivi Görünür Kılmanın Vazgeçilmez Unsuru”, *Bilgi ve Belge Araştırmaları Dergisi*, 11, 2019, s.60-71.

Türkiye’ye Bir Işık’tı Turing 1977-1993, Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu.

Uçman, Abdullah., "Hisar, Abdülhak Şinasi", *TDV İslam Ansiklopedisi*, XVIII, (1998), s.129-131.

Usallı, Bircan., “Nikahı İstanbul ile kıydım”, *Güneş*, 23.10.1984.

Ünsal Bozkurt, İrem., “Bir Özel Konu Kütüphanesi Türü Olarak Bilimkurgu Kütüphaneleri: Yurt Dışından Örnekler ve Türkiye’deki Tek Örneği “Özgen Berkol Doğan Bilimkurgu Kütüphanesi”, *Türk Kütüphaneciliği* ,34, II, 2020, s.285-295

Williams, Robert V.,” The Documentation and Special Libraries Movements in the United States”, 1910-1960: Introduction, *Journal of the American Society for Information Science,* 48, IX, New York 1997, s.775.

Yücel, Erdem., “Kartpostallarda eski Türk hayatı sergisi”*, Bizim Anadolu,* İstanbul 8.1.1971.

ELEKTRONİK KAYNAKLAR

"Center for Black Literature & Culture", https://www.indypl.org/locations/central-library/center-for-black-literature-and-culture [Erişim Tarihi: 18.02.2023]

"Explore the People, Places, & Events that shape Maryland", https://www.mdhistory.org/ [Erişim Tarihi: 18.02.2023]

"History of the Coral Gables Library", https://www.coralgables.com/department/historical-resources-cultural-arts/history-coral-gables-library [Erişim Tarihi: 18.02.2023]

"More than a Place to Read: Memphis Library's Innovation Transformation", https://sideofculture.com/2022/03/more-than-a-place-to-read-memphis-librarys-innovative-transformation/ [Erişim Tarihi: 18.02.2023]

"Schomburg Center for Research in Black Culture", https://www.nypl.org/locations/schomburg [Erişim Tarihi: 18.02.2023]

"Seattle Culture & Local History", https://www.spl.org/online-resources/seattle-culture-and-local-history [Erişim Tarihi: 18.02.2023]

"The People's Palace: The Story of the Chicago Cultural Center", https://www.chicago.gov/city/en/depts/dca/supp_info/the_people_s_palacethestoryofthechicagoculturalcenter1.html [Erişim Tarihi: 18.02.2023]

"Şehrin Derin Hafızası: İstanbul Kitaplığı", https://gozdergisi.com/sehrin-derin-hafizasi-istanbul-kitapligi/ [Erişim Tarihi: 20.06.2023]

Açık Radyo, "Çelik Gülersoy- Yalnız Kahraman", https://acikradyo.com.tr/arsiv-icerigi/celik-gulersoy-yalniz-kahraman [Erişim Tarihi: 8.03.2023]

Atatürk Ansiklopedisi, Reşit Saffet Atabinen (1884-1965), https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/resit-saffet-atabinen-1884-1965/, [Erişim Tarihi: 12.03.2023]

bulentagaoglu.blogspot.com, "Çelik Gülersoy Biyografileri", https://bulentagaoglu.blogspot.com/2020/07/celik-gulersoy-biyografileri.html, [Erişim Tarihi: 10.02.2023]

bulentagaoglu.blogspot.com, "Çelik Gülersoy Çalışmalarım", https://bulentagaoglu.blogspot.com/2020/07/celik-gulersoy-calismalarim.html [Erişim Tarihi: 10.12.2022]

bulentagaoglu.blogspot.com, "Çelik Gülersoy Kaynakçası. 2005.", http://www.mikrobeta.com.tr/dosyalar/17_078.pdf [Erişim Tarihi: 10.12.2022]

bulentagaoglu.blogspot.com, "Çelik Gülersoy'un İstanbul Kitaplığı Açış Konuşması", https://bulentagaoglu.blogspot.com/2020/07/celik-gulersoyun-istanbul-kitapligi.html [Erişim Tarihi: 8.02.2023]

bulentagaoglu.blogspot.com, "Çelik Gülersoy'un Yazdığı 142 Kitabın Kronolojik Listesi (1955-2003), https://bulentagaoglu.blogspot.com/2020/07/celik-gulersoyun-yazdigi-142-kitabin_11.html [Erişim Tarihi: 14.03.2023]

bulentagaoglu.blogspot.com,"Çelik Gülersoy Web Sitesi: Vizyon, Misyon, Hedef…", https://bulentagaoglu.blogspot.com/2013/12/celik-gulersoy-web-sitesi-vizyon-misyon.html [Erişim Tarihi: 14.03.2023]

İstanbul Kitaplığı, https://istanbulkitapligi.org.tr/sergi/ [Erişim Tarihi: 02.06.2023]

Mehmet Akif, “İstanbul Kitaplığı ‘ilkler’ arasında”, Cumhuriyet, 1.10.1986, Marmara Üniversitesi Açık Erişim Sistemi Kişisel Arşivlerde İstanbul Belleği Taha Toros Arşivi [Erişim Tarihi: 23.08.2022]

Özel Arşiv, "Literatür", https://ozelarsiv.com/literatur/ [Erişim Tarihi: 9.02.2023]

Salt Araştırma, "İstanbul aşığı Çelik Gülersoy'u andık", https://archives.saltresearch.org/handle/123456789/199471 [Erişim Tarihi: 13.02.2023]

TRTDİNLE, "Raptiye 2. Bölüm: Çelik Gülersoy - Serpil Barlas - Sultanahmet", https://www.trtdinle.com/show/raptiye [Erişim Tarihi: 11.12.2022]

Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu, "Turing Kütüphanesi", https://www.turing.org.tr/turing-kutuphanesi/ [Erişim Tarihi: 8.03.2023]

Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu, “Başkanlarımız”, https://www.turing.org.tr/baskanlarimiz/ [Erişim Tarihi: 20.03.2023]

Wikipedia, “Abdülhak Şinasi Hisar”, https://tr.wikipedia.org/wiki/Abd%C3%BClhak_%C5%9Einasi_Hisar [Erişim Tarihi: 10.03.2023]

Wikipedia, List of libraries in İstanbul, https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_libraries_in_Istanbul [Erişim Tarihi: 8.03.2023]

YouTube, "Tarih, Kurum ve Toplum Boyutlarıyla Özel Arşivler", https://youtu.be/UZmiEGLUVeg [Erişim Tarihi: 10.03.2023]

ÇELİK GÜLERSOY'UN KENDİSİ TARAFINDAN ARŞİVLENEN MAKALELERİ

(Tarih sırasına göre)

"Bibliyografya: Prof. Karl Krüger'in yeni bir eseri", *Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu Belleteni,* Şubat 1952, s.15-16.

"Bibliyografya: Bir İstanbul Kitabı", *Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu Belleteni,* Aralık 1952, s.9.

"Kitaplar: Ali Nizami Beyin Alafrangalığı ve Şeyhliği", *Hisar Fikri Sanat Edebiyat Dergisi,* 42, Ekim 1953, s.12.

"Bir Yolculuk (Hikâye)", *Türk Yurdu*, 238, Kasım 1954, s.379-384.

"Bibliyografi: Edward J. Byng'in kitabı", *TTOK Belleteni*, Nisan 1954, s.17.

"Neue Strassenverkehrsordnung in der Türkei", *Türkisch-Deutsche Post (Türk-Alman Postası),* 51, Kasım 1954, s.4.

"Allgaeu Efsanelerinde Türkler", *Türk Folklor Araştırmaları*, III, 67, Şubat 1955,

"Bibliyogafya: Allgau Efsanelerinde Türkler", *TTOK Belleteni*, Ekim 1954, s.13-14.

"Yeni Kitaplar: Boğaziçi Yalıları", *Türk Yurdu*, 241, Şubat 1955, s.636-638.

"Bibliographie: Unser guter Fahim Bey", *Touring Et Automobile Club de Turquie*, Juin 1955, s.31.

"Neue Strassenverkehrsordnung in der Türkei", *Touring Et Automobile Club de Turquie,* Decembre 1954, s.28.

"Bibliographie: Lyrik Der Welt", *Touring Et Automobile Club de Turquie,* Octobre-Novembre 1955, s.33.

"Turizm Hukuku", *TTOK Belleteni*, Aralık 1955, s.9

"Schutz der nationalen Kulturdenkmaler in der Türkei", *İstanbul*, 1955 s.7-8

"Yeni Kitaplar: Geçmiş Zaman Köşkleri", *TTOK Belleteni*, Mayıs 1956, s.17-18.

"Geçmiş Zaman Fıkraları'na Dair", *TTOK Belleteni*, Mayıs 1957, s.15.

"Hukuk Bakımından Milli ve Tarihi Sanat Yapıları", *Türk Yurdu*, 252, Ocak 1956, s.520-527.

"Hukuk Bakımından Milli ve Tarihi Sanat Yapıları II", *Türk Yurdu*, 253, Şubat 1956, s.605-611.

"Hukuk Bakımından Milli ve Tarihi Sanat Yapıları III", *Türk Yurdu*, 259, Ağusos 1956, s.110-116.

"Hukuk Bakımından Milli ve Tarihi Sanat Yapıları IV", *Türk Yurdu*, 266, Mart 1957, s.683-688.

"Yeni Kitaplar: Geçmiş Zaman Fıkraları", *TTOK Belleteni*, Aralık 1958, s.19.

"Bibliographie: Land der Traeume", *Touring Et Automobile Club de Turquie*, Decembre 1958, s.34.

"Bibliographie: Asie", *Touring Et Automobile Club de Turquie,* Octobre 1958, s.34.

"Bibliographie: Istanbul par M. Hürlimann", *Touring Et Automobile Club de Turquie*, Avril 1958, s.30.

"Bibliographie: Ex Oriente Lux", *Touring Et Automobile Club de Turquie*, Aout-Septembre 1958, s.29.

"Bibliographie: Das Land Der Türkei", *Touring Et Automobile Club de Turquie*, Juin-Julliet 1958, s.35.

Tabiatı Koruma, Çituri Biraderler Basımevi, İstanbul 1959, 16s. (Broşür olarak basılmış.)

"Tabiatı Koruma", *TTOK Belleteni*, Şubat 1959, s.5-7.

"Evliya Çelebi Tercümesi", *TTOK Belleteni*, Mart 1959, s.9-10.

"Bibliographie: İstanbul de Friedrich Schrader", *Touring Et Automobile Club de Turquie*, Janvier 1959, s.31-32.

"Teppiche Des Orientes", *Touring Et Automobile Club de Turquie*, Janvier 1959, s.32.

"Bibliographie: Göreme", *Touring Et Automobile Club de Turquie*, Janvier 1959, s.34.

"Auf Die Karawanenstrassen Anatoliens", *Touring Et Automobile Club de Turquie*, Fevrier 1959, s.34.

"Trafik Hukuku", *Türkiye Yollar Mecmuası*, 1, Haziran 1959, s.13-14.

"Trafik Biblioygrafyası", *Türkiye Yollar Mecmuası,* 1, Haziran 1959, s.15.

"Milletlerarası Trafik'de Mecburi Mesuliyet Sigortası", *Türkiye Yollar Mecmuası*, Eylül 1959, s.5-6.

"Türkiye Tarihine Seyahat", *TTOK Belleteni*, Ekim 1960, s.20.

"Milletlerarası Trafik'de Mecburi Mesuliyet Sigortası", *Polis Magazin,* IV, 34, Mayıs 1963, s.16-17.

"Trafik Hukuku Bir Avrupa Trafik Kanunu'na Doğru", *Türkiye Yollar Mecmuası*, Ocak 1960, s.10.

"Trafik Hukuk: Cezada Gelişmeler", *Türkiye Yollar Mecmuası*, Ocak 1961, s.9-10.

"Trafik Hükümlerimizde Uyuşmazlıklar", *Türkiye Yollar Mecmuası*, 8, Eylül 1962, s.7-9.

"Almanlar; Başkan C. Gürsel'i ve 27 Mayıs hareketini öğüyorlar", *Ordu Malulleri*, 6, Eylül 1960, s.1-3.

"Bir Alman Bilgininin Eseri Hakkında", *Türk Folklor Araştırmaları*, VI, 135, Ekim 1960, s.

"İkinci Kurtuluş", *1960-1961 Yunus Nadi Armağanı 27 Mayıs'ın Manasını Anlatın*, 23 Mart 1961, s.5

"Sosyal Turizm (I. Giriş- II. Tarihçe) ", *TTOK Belleteni*, Mart 1961, s.10-13.

"Sosyal Turizm (III. Mefhum, tarifi ve terimler) ", *TTOK Belleteni*, Nisan 1961, s.10-13.

"Sosyal Turizm (IV. Sosyal turizmin gücü ve potansiyeli)", *TTOK Belleteni*, Mayıs-Haziran 1961, s.13-16.

"Yeni Neşriyat: Azra Erhat'ın Seyahatnamesi", *TTOK Belleteni*, Mayıs-Haziran 1961, s.17.

"Sosyal Turizm: Yıllık Tatiller (VII. Sosyal Turizmin problematiği Konular)", *TTOK Belleteni,* Ağustos 1961, s.17-20.

"Sosyal Turizm: Turizmin Mevsimi", *TTOK Belleteni*, Kasım 1961, s.14-17.

"Sosyal Turizm Finansman ve Yatırım", *TTOK Belleteni*, Ocak 1962, s.12-15.

"Sosyal Turizm Konaklama", *TTOK Belleteni*, Şubat 1962, s.16-20.

"Akropol-Pompei-S. Pierre'de Turizm", *TTOK Belleteni*, Eylül 1961, s.14-15.

Trafik Polisinin İşaretleri (Karşılaştırmalı Araştırma), C. Rigo Basımevi, İstanbul 1963. 15s. (Broşür olarak basılmış.)

"Yakından Ahmet Haşim", *Varlık,* 592, İstanbul 15 Şubat 1963, s.7

"Seyahat Acenteliği (Giriş, I. Tarihçe)", *TTOK Belleteni*, Şubat 1963, s.15-18.

"Seyahat Acenteliği (II. Turizm Ekonomisinde, III. Turizm Politikasında)", *TTOK Belleteni,* Mart 1963, s.16-19.

"Yol ve Reklamlar", *Türkiye Yollar Mecmuası*, 6, Eylül 1961, s.12-13.

"Trafiğin Sosyolojik İncelemesine Dair Düşünceler", *Türkiye Yollar Mecmuası*, 9, Ocak 1963, s.6-7

"Trafik Polisinin İşaretleri", *Türkiye Yollar Mecmuası*, 10, Haziran 1963, s.3-6.

"Yıllık Ücretli İzin", *İstanbul Barosu Dergisi*, XXXVIII, 5-6, 1964, s.87-98.

"Seyahat Acenteleri", *İstanbul Barosu Dergisi*, XXXVIII, 7-8-9, 1964, s.194-201.

"Mesleki Bilgiler: Trafik Polisinin İşaretleri", *Polis Magazin*, 42, Ocak 1964, s.6-8.

"Trafik Hukuku", *Polis Magazin*, 43, Şubat 1964, s.12-13.

"Trafiğin İlk Kaideleri", *Yol,* 7, İstanbul Aralık 1963.

"Türkiyenin Turizm Propagandası", *TTOK Belleteni*, Kasım 1964, s.15-17.

"Türkiyenin Turizm Propagandası", *Türkiye Ekonomi Kurumu Seminerine sunulan tebliğ*, Ankara 1964. s.23.

"Türkiyenin Turizm Propagandası", *(Türkiye Ekonomi Kurumu turizm seminerine sunulan tebliğ),* İstanbul 1965, s.50

"Avrupada Turizm", *BP Hayatı*, Yaz 1964.

"Açık Soru: Çelik Gülersoy 'Böyle Olması Doğru ve Güzel Mi'", 23 Ocak 1965.

"Servis İstasyonları," *BP Hayat*, Bahar 1965, s.9.

"Trafikte Kaza Dışı Zararları", *Polis Magazin*, Haziran 1965, s.18.

"Turizm Gerçeğimizin En Önemli İncelemesi", *TTOK Belletini*, Eylül 1965, s. 12-16.

"Şehir ve yollarımıza kılavuz işaretler", *TTOK Belleteni*, Ocak 1966, s.6-12.

"Şehir ve yollarımıza kılavuz işaretler", *Polis Magazin*, Mayıs 1966, s.8-12.

"Les livres sur la Turquie", *TTOK Belleteni*, s.33-36.

"Turizm Yılı, Lady Montagu, Edirne ve biz", *TTOK Belleteni*, Temmuz 1967, s.11-14.

"Avrupa Üstünden Romanya", *TTOK Belleteni*, Eylül 1966, s.12-16.

"Romanya Üstünden Avrupa", *Polis Magazin*, Ocak-Şubat 1967, s.43-48.

"İki trafik kazasının akla getirdiği sosyolojik düşünceler", *TTOK Belleteni*, Eylül 1967, s.8-14.

"İki trafik kazasının akla getirdiği sosyolojik düşünceler", *Polis Magazin*, Ocak 1968, s.12-18.

"Yol ve Reklamlar", *Mimarlık*, Ekim 1968, s.16-22.

"İstanbul Turing ve Otomobil Kurumu", *Türkiye Trafik*, 1 Mart 1968, s.15.

"Kurumun yeni bir hizmeti: Topkapı Enformasyon Bürosu", *Türkiye Trafik*, 1 Mart 1968, s.16-17.

"Hukukçu Gözü İle: Yol ve Reklamlar", *Polis*, 1 Şubat 1969, s.26-30.

"Trafik Gerçeğimiz", *Cumhuriyet*, 26 Haziran 1969, s.2.

"Turizm ve Biz", *Cumhuriyet*, 14 Haziran 1969, s.2

"Turizmde halk gerçeğinin önemi", *Cumhuriyet*, 22 Ağustos 1969, s.2

"Turizmde halkımızın genel durumu", *Belediye İstanbul*, Eylül 1969, s.9

"Yol Reklamları ve Hukuk", *İstanbul Barosu Dergisi*, XLIII, Temmuz-Ağutos 1969, s.255-271.

"İstanbul'un Avrupası", *Yeni Gazete,* 19 Ağustos 1970, s.2.

“Turizm: Yeşilköy Kapımız”, *Yeni İstanbul*, 1.7.1972.

“Turizm: Oto ile gelenler”, *Yeni İstanbul*, 9.7.1972.

“Turizm: Trafik”, *Yeni İstanbul*, 16.7.1972.

“Turizm: Hong Kong”, *Yeni İstanbul*, 23.7.1972

“Turizm: Tokyo”, *Yeni İstanbul,* 30.7.1972

“Turizm: Papa'nın Kilisesi”, *Yeni İstanbul*, 6.8.1972.

“Turizm: Sforzaların Şatosu”, *Yeni İstanbul*, 13.8.1972

"Turizm: Pompei", *Yeni İstanbul*, 20.8.1972

"Turizm: İngiltere'de Bridge Hotel", *Yeni İstanbul*, 27.8.1972.

"Yayaların Hukuku", *Trafik,* 5, I, Eylül 1972, s.3-4.

"Korunması Gereken Boğaziçi", *Mimarlık,* 6, Haziran 1972, s.15-25.

"Turizm: Zürich", *Yeni İstanbul*, 3.9.1972

"Turizm: Gasthof Teufl", *Yeni İstanbul*, 10.9.1972.

"Turizm: Varşova", *Yeni İstanbul*, 24.9.1972.

"Tabıatı Koruma Hukuk Çerçevesi İçinde "Ağaç" Peyzajı", *Peyzaj Mimarlığı Özel Sayı*, 1972, s.73-79

"Turizm: Mödling", *Yeni İstanbul*, 1.10.1972.

"Bizde futboldan başka spor yok", *Milliyet,* 5.10.1972.

"Turizm: Bu Cennet Vatan", *Yeni İstanbul*, 8.10.1972

"Vedat Nedim Tör: 75", *Kent Oyuncuları Dergisi Özel Sayısı*, s.24-25.

"Değişen İstanbul (Çelik Gülersoy Arşivinden)", *Yapı ve Kredi Bankası (Kültür ve Sanat Hizmetlerinden 96. Sergi)*, 1972.

"Boğaziçi'nin Türk Turizmi İçindeki Yeri", *İstanbul Boğazı ve Çevresi Sorunları Simpozyumu* (12-15 Kasım 1973), Derleyen: Prof. Dr. Besalet Pamay, Çevre Koruma ve Yeşillendirme Derneği, İstanbul 1975, s.151-163.

"The social ground of tourism", *Revue De L'académie Internationale Du Tourisme*, 102, 1973, s.12.

"Gezi Notları: Sısıkon", *Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu Belleteni*, Ekim-Aralık 1972, s.16-17.

"Ihlamur Kasrı'na Dair", *Hayat Tarih Mecmuası*, 11, II, 1.11.1973, s.39-45.

"Dolmabahçe Sarayı", *Türkiyemiz Özel Sayısı*, Ekim 1973, s.90-102.

"Venedik'te Bir Pazar", *TTOK Belleteni*, 38/317, 1973, s.13-17.

"Social Grounds Of Tourism", *TTOK Belleteni*, 38/317, 1973, s.36-39.

"Hasip Paşa Yalısına Mersiye", *TTOK Belleteni*, Aralık 1973, s.9-10

"Social Grounds Of Tourism", *Revue De L'académie Internationale Du Tourisme*, Ocak-Mart 1974, s.20-21.

"Galata Köprüsünün Hikayesi", *Hayat Tarih Mecmuası*, 5, I, 1 Mayıs 1974, s.48-55.

"The Golden Horn", *Odyssey*, 1974, s.5.

"Main Kıyısındaki Frankfurt", *TTOK Belleteni*, 43/321, Nisan-Haziran 1974, s.18-19.

"Asırlar Boyunca Galata", *Hayat Tarih Mecmuası*, 11, Kasım 1974, s.48-54.

"Eski Eserler Kanunu", *Cumhuriyet*, 14.12.1974.

"Korunacak Tarih", *Cumhuriyet*, 1.1.1975.

"Boğaziçine Stadyum", *Cumhuriyet*, 8.3.1975.

"Historique de Fındıklı", *TTOK Belleteni*, 45/324, Ocak-Şubat 1975, s.28-33.

"Turizmde 30 Yıl", *Meydan*, Mayıs 1975, s.34-36

"Türkiye'de endüstri yerleşmesinin doğurduğu turizm sorunları", *Peyzaj Mimarlığı*, 1, 1975 özel sayı, s.79-81

"Story of Tophane", *TTOK Belleteni*, Mart 1975, s.28-34.

"İstanbul Tarihinin Mezar Taşları", *TTOK Belleteni*, 49/328, Eylül-Ekim 1975, s.2-6.

"Alexander Gerdeissen", *TTOK Belleteni*, Aralık 1975, s.40.

"Wien", *TTOK Belleteni*, Aralık 1975, s.14-20.

"Boğaziçini Korumak", *İTÜ Mimarlık Fakültesi Şehircilik Entitüsü Dergisi*, 10, 1975, s.44-56.

"Zürich", *TTOK Belleteni,* Ocak-Şubat 1976, s.6-10.

"Les grands voyageurs d'Orient Gerard De Nerval", *TTOK Belleteni*, Ocak-Şubat 1976, s.36-40.

"Tarabya Elden Gidiyor", *TTOK Belleteni*, Ocak-Şubat 1976, s.20.

"Les grands voyageurs d'Orient Gerard De Nerval", *TTOK Belleteni*, Mart-Nisan 1976, s.34-40.

"Bridge Hotel", *TTOK Belleteni*, Mart-Nisan 1976, s.14-16.

"Yıldız Parkına Hizmetlerimiz", *TTOK Belleteni*, Mart-Nisan 1976, s.19-20.

"Gasthof Teufl", *TTOK Belleteni*, 1976? s.15-18.

"Gerard De Nerval", *TTOK Belleteni*, 1976, s.34-40.

"İstanbul In Four Paintings", *TTOK Belleteni*, 1976.

"Les Grands Voyageurs d'Orient Th. Gautier", *TTOK Belleteni*, 1976, s.33-40.

"Les Grands Voyageurs d'Orient Th. Gautier", *TTOK Belleteni*, 1976, s.34-39.

"Les Grands Voyageurs d'Orient Th. Gautier", *TTOK Belleteni*, Ocak-Şubat 1977, s.32-40.

"Sforza'ların Şatosu", *TTOK Belleteni*, 1977, s.16-20.

"2.,3., 4…Köprüler", *Cumhuriyet*, 5 Kasım 1977, s.2

"Papa'nın Kilisesi", *TTOK Belleteni*, Eylül-Aralık 1977, s.14-16.

"Ilya Exactement 60 Ans…Le Kaiser Karl A Istanbul", *TTOK Belleteni*, 61/340 Ocak-Şubat 1978, s.27-33.

"Türkiye'nin ilk oteli Hotel d'Angleterre", *TTOK Belleteni*, 61/340, Ocak-Şubat 1978, s.2-8.

"Kariye", *Arkeoloji ve Sanat*, Nisan-Mayıs 1978, s.13-16.

"When Turkey Begins To Talk", *Turkish Treasures*, 1, 1978, s.2.

"Dolmabahçe Sarayı'nda unutulmaz bir gece", *Yıllarboyu*, Mayıs 1978, s.43-45.

"L'évolution du tourisme en Turquie", *Transnational Associations*, 2, 1978, s.100-101.

"Bir Paşa Konağı", *Yıllar Boyu*, Haziran 1978, s.28-32

"Taksim'de 50 Yıl", *Yıllar Boyu*, Ağustos 1978, s.46-49.

"Kariye", *Arkeoloji ve Sanat*, Temmuz-Ağustos-Eylül 1978, s.18-22.

"İstanbul'un Eski Su Sistemi", *TTOK Belleteni*, Mart-Haziran 1978, s.12-21.

"Başarıyoruz-Kapıkule", *Turing'den Haberler*, 62/341, Mart-Haziran 1978.

"L'Hotel D'Angleterre", *TTOK Belleteni*, 62/341, Mart Haziran 1978, s.36-45.

"Kapalıçarşı'nın huzur çarşısı olduğu günler", *Yıllarboyu,* 7, Ekim 1978, s.26-30.

"Galata Mevlevihanesi Gülümsüyor", *TTOK Belleteni*, Aralık 1978, s.41-43.

"La Résidence d'un Pacha a Yıldız", *TTOK Belleteni*, 1978.

"Kariye Fresk ve Mozaikler 3", *Arkeoloji ve Sanat*, Ekim-Kasım-Aralık 1978, s.17-22.

"Boğaz'da Eski Yerleşim Prensipleri", *İstanbul Yok Edilen Kültür Mirası*, İmar ve İskân Bakanlığı, s.34-38.

"Adliye'nin Genişlemesi Olayına Tüm Sultanahmet Yöresinin Geleceği Açısından Bakmalıyız", *Cumhuriyet*, 20 Ocak 1979.

"Geçmiş ile Çağdaş", *Cumhuriyet*, 24 Ocak 1979.

"Geçmiş ve gelecek", *Başkent*, 29 Ocak 1979.

"Sandal Bedesteni'nin Öyküsü", *Denge,* 31, Nisan 1979, s.16-17

"Turizmde Pahalı ülke: Türkiye", *Meydan,* Nisan 1979, s.29-30.

"The Last Palace of the Ottoman Dynasty", *Notes from Europe*, 2/79, Nisan 1979, s.51-68.

"Venedik Geceleri", *TTOK Belleteni*, Ocak-Mart 1979.

"Kariye'den Haberler", *TTOK Belleteni*, Ocak-Mart 1979, s.34-36.

"Kapalıçarşı", *Arkeoloji ve Sanat*, 1-2, 1979, s.11-15.

"Tehlike Altındaki En Büyük Değerimiz Boğaziçi", *Yaşamak İçin Çevre Koruma*, 1, Temmuz 1979, s.23-24.

"Vah Mis Pardoe", *Cumhuriyet*, 18 Eylül 1979, s.2

"Gecekondu'nun Sosyal Temeli", *Yaşamak İçin Çevre Koruma*, 2, Ekim 1979, s.16-17.

"Çamlıca Düzenlemesi", *Meydan,* 588/70, Aralık 1980, s.51-53.

"Çamlıca Düzenlemesi", *Yaşamak İçin Çevre Koruma*, 7, Ocak 1981, s. 19-21.

"Kabataş", *Arkeoloji ve Sanat*, 11, s.17-22.

"Mısır Çarşısı", *Bifaskop*, 4, Nisan 1981, s.33-34.

"Köprüler: Galata Köprüsü", *Gezinti*, 1, Mayıs 1981, s.27-29.

"Yıldız Parkı'nda Kış Bahçesi", *Gezinti*, 1, Mayıs 1982, s. 88.

"Büyükdere'de Abraham Paşa Yalısı", *Gezinti,* Mayıs 1981, s.18.

"The Turbe Of Ebu Said El-Hudri By The Kariye Mosque", *Middle East Review*, Mayıs 1981, s.26.

"Dünkü Haliç", *Yaşamak İçin Çevre Koruma*, Nisan 1981, s.15-18.

"Boğaziçinin Korulukları: Yıldız Parkı", *Gezinti*, 3, Temmuz 1981, s.16-17.

"Turizm Tarihimizden Bir Yaprak: I. Bölüm Türkiye'nin İlk Oteli Hotel d'Angleterre", *Gezinti*, 3, Temmuz 1981, s.23-24.

"Turizm Tarihimizden Bir Yaprak: II. Bölüm Türkiye'nin İlk Oteli Hotel d'Angleterre", *Gezinti*, 4, Ağustos 1981, s.26-28.

"Turizm Tarihimizden Bir Yaprak: III. Bölüm Türkiye'nin İlk Oteli Hotel d'Angleterre", *Gezinti*, 5, Eylül 1981, s.19-21.

"Eyüp", *Middle East Review*, 31, Haziran 1981, s.20-21.

"Fındıklı'nın Tarihçesi", *Arkeoloji Sanat Tarihi Dergisi*, 12-13, Ağustos 1981, s.13-18.

"Eski İstanbul Arabaları", *Yıllarboyu Tarih*, 8, Ağustos 1981, s.25-29.

"Arap Camii", *Middle East Review*, Ağustos 1981, s.40-41.

"Dünkü Beyoğlu Otelleri", *Yıllarboyu Tarih*, 9, Eylül 1981, s.59-65.

"Kariye Müzesi", *Bifaskop*, 5, Eylül 1981, s.12-14.

"İstanbul Turizmi", *Gezinti*, 6, Ekim 1981, s.16-17.

"Sorunlar değişecek gibi gözükmüyor", *Gösteri*, 11, Ekim 1981, s.57.

"Istanbul's Cultural Heritage", *Middle East Review*, Kasım 1981, s.29.

"Boğaziçini Nasıl Kullanalım", *Yaşamak için Çevreyi Koruma*, 10, Ekim 1981.

"Boğaziçi", *Gezinti*, 7, Kasım 1981, s.32-33.

"Kervansaraydan Otele", *Yıllarboyu Tarih*, 11, Kasım 1981, s.36-40.

"Nature In Istanbul", *Middle East Review*, 36, Kasım 1981, s.35.

"Boğaziçi Köprü ve Köprüler", *Gezinti*, 10, Şubat 1982, s.28.

"Boğaziçi 2. Bölüm", *Gezinti*, 8, Aralık 1981, s.16-17.

"Boğaziçi 3. Bölüm", *Gezinti*, 11, Mart 1982, s.22-23.

"Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu, Cumhuriyetimiz ile aynı yaşta…", *Milliyet Eki Otomotiv*, 10.12.1981, s.4.

"Batı'da kentleşme, kültür, turizm…", *Sanat Dergisi*, 15 Ocak 1982, s.32-35.

"Yol yardım servisi", *Rapor*, 18 Ocak 1982, s.5.

"Turizm tarihimizden ilginç bir yaprak: Turing Otomobil Kurumu", *Turizm*, 29 Mart 1982.

"Kapıkule'yi Düzelttik", *TTOK Belleteni*, 246, 1982, s.32-34.

"Boğaziçi sorunlar çözümler", *Güneş*, 10 Haziran 1982, s.2.

"Çamlıca", *Şişe Cam*, 119, Mayıs-Haziran 1982.

"Boğaziçi'ni Kemiren Dertler", *Çevre Koruma*, 14, Ekim 1982, s.11-13.

"Galata Köprüsü", *Bifaskop*, 9, Ocak 1983, s.27-28.

"Dolmabahçe Palace", *Middle East Review*, Mayıs 1983, s.35-36.

"The Harem", *Middle East Review*, Mart 1983, s.39.

"Bird's Eye View OF Istanbul From Çamlıca Hills", *Welcome to Istanbul*. 1983.

"Kariye… Metochides., Ve Edirnekapısı'nda yaşanan bir dram...", *Yıllarboyu Tarih*, 10, Mayıs 1983, s.32-34.

"Son 400 yılda Tophane Semti", *Arkeoloji ve Sanat*, s.13-20.

"Kültürü Koruma Kanunu Uygulanamaz", *Milliyet*, 29 Ağustos 1983.

"The Grand Bazaar", *Welcome to Istanbul*, 15 Ağustos 1983.

"Emirgan Parkı ve Köşkleri", *Bifaskop*, 11, Eylül 1983, s.22-23.

"Seyahin Cemiyeti'nden Turing Kurumu'na", *Yeni Asır*, 29 Ekim 1983.

"Emirgan Parkı ve Köşkleri", *Cam Şişe,* 127, Eylül-Ekim 1983, s.24-25.

"Balyanlar Üstüne Dev Bir Albüm", 1983.

"Yıldız Parkı ve Köşkleri", *Bifaskop*, 12, Ocak 1984, s.27-29.

"The Mosque and Colleges of Sultan Fatih Mehmet", *New Middle East*, Mart 1984, s.38-39.

"Yıldız Sarayı I", *Milliyet (İstanbul'dan Göreme'ye Kültür Mirasımız),* 24 Ocak 1984, s.50-51.

"Yıldız Sarayı II", *Milliyet (İstanbul'dan Göreme'ye Kültür Mirasımız),* 31 Ocak 1984, s.58-59.

"Örnek bir tarihi çevre koruma çalışması: Kariye", *Milliyet (İstanbul'dan Göreme'ye Kültür Mirasımız),* 13 Mart 1984.

"İstanbul Turizmi", *Gezinti*, 8 Mart 1984.

"Kültür Varlığı ve Değerlendirilmesi", *Türk Hava Yolları Magazin*, Mart 1984, s.17-20.

"İstanbul's Living Past", *Türk Hava Yolları Magazin*, Mart 1984, s.22-25.

"İstanbul'un Eski Eserleri", *Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi*, İletişim Yayınları, İstanbul 19 Mart 1984, s. 735-745.

"Istanbul: The Heritage and Its Proper Exploitation", *Ekonomide Diyalog (İngilizce),* Ocak 1984, s.148-151.

"Heritage and its proper exploitation", *Dünya (Ekonomi-Politika),* 1 Mayıs 1984.s.1-7

"Beyaz Köşk", *Türsab*, Ocak-Nisan 1984, sayı 19-20-22, s.16-18.

"Istanbul: The Heritage and Its Proper Exploitation", *ICOC*, 8-9, 1984, s.32-35.

"Soluk kesen bir güzelliğin sergilendiği tarih: Çamlıca", *Dörtmevsim*, Haziran 1984, s.16-17.

"Herkes elindeki işi iyi yapsın", *Nokta*, 21, 16-22 Temmuz 1984, s.6.

"Istanbul: The Heritage and Its Proper Exploitation", *The New Balance*, Temmuz 1984.

"Turizm konusunda söylenecek söz az, yapılacak iş ise pek çoktur.", *Türsab*, 23, Ağustos 1984, s.8.

"Son 400 yılda Tophane Semti", *Arkeoloji ve Sanat*, 20/21, 1984, s.15-20.

"Kültür mirası, hukuk ve 2863 sayılı yasa", *Yeni Gündem*, 15 Eylül 1984.

"The Istanbul House "Konak" A New Page In Turkish Tourism", *ICOC*, 10, Nisan 1984, s.66-70.

"Hıdiv Kasrı", *Türsab*, 25, Ekim 1984, s.19-20.

"Münir Nurettin'e Sesleniş", *Cumhuriyet*, 3 Kasım 1984, s.2

"Hocam Keyise İdalı", *Unutulmayan Öğretmenler*, Öğretmen Yayınları, Ankara 1984, s.53-57.

"Saraylarımızın Güvenliği", *Milliyet*, 6 Aralık 1984.

"Çelik Gülersoy, Turing Kurumunun 1984 faaliyetlerini anlatıyor", *Türsab*, 28, Ocak 1985, s.14-15.

"Hıdıv's Summer Palace", *İCOC*, 11, Mayıs 1984, s.53-59.

"Kitapçı mı dediniz?", *Cumhuriyet*, 9 Mart 1985, s.2

"Emirgan Parkı ve Köşkler", *Milli Şuur*, 73-74, Ocak-Şubat 1985, s.26-27.

"Kayıklar", *Arkeoloji ve Sanat*, 22/23, 1985, s.13-18.

"Mr."Published By", *TTOK Belleteni*, 1985, s.66-67.

"Istanbul's living historic heritage", *Turkish Daily News (Hannover Fair 1985 Supplement)*, 15 Nisan 1985, s.2.

"An Example Of Preservation: A Corner In Istanbul", *Economic Dialogue Turkey*, Haziran 1985.

"Turizm tarihimizden bir yaprak: Tercüman rehberlik", *Türsab*, 34, Temmuz 1985, s.19-25.

"Les étiquettes de valises", *Revue de L'Académie Internationale Du Tourisme*, 138, 1985, s.20-22.

"Çelik Gülersoy'un kaleminden İstanbul Eserleri: Hıdiv Kasrı", *ÇBS Renklerin Sesi*, 63, Ağustos 1985, s.7-9.

"Çelik Gülersoy: "Tercüman Rehberlik yazım Cumhuriyet öncesini kapsıyor", *Türsab*, Eylül 1985, s.8.

"Tuğlacı, "Osmanlı Kadınları" ve biz", *Cumhuriyet*, 26 Eylül 1985.

"A Corner In Istanbul An Example Of Preservation", *İCOC*, 14, 1985, s.59-64.

"İstanbul'da bir köşe ve koruma…", *Ekonomide Diyalog*, 25, Temmuz-Ağustos 1985, s.63-68.

"Reflections On Istanbul", *Economic Dialogue Turkey*, Ekim 1985, s.200-207.

"İstanbul; üç bin yıl içinden üç tablo", *Yeni Asır*, 11 Ekim 1985.

"Eski İstanbul Yöresi: Sultanahmet", *Şişe Cam*, 138, Temmuz-Ağustos 1985, s.26.

"Süslü Karakol Üzerine", *Turizmde Focus,* 1985, s.68-70.

"Çelik Gülersoy'un kaleminden İstanbul Eserleri: Konak", *ÇBS Renklerin Sesi*, 64, Kasım 1985, s.5-7.

"İstanbul'da bir köşe ve koruma", *Türk Henkel Dergisi*, 12, Aralık 1985, s.20-21.

"Bristol olayı", *Türsab*, 41, Şubat 1986, s.10.

"Soğukçeşme Sokağı Street", *New Middle East*, Mart 1986, s.40-41.

"Çelik Gülersoy'un Kaleminden İstanbul Eserleri Beyaz Köşk", *ÇBS Renklerin Sesi*, 66, Mayıs 1986, s.7-9.

"Conserving a Corner of İstanbul=Bir Koruma Örneği İstanbul'dan Bir Köşe", *New Middle East (Özel Sayı)*, Mart 1986, s.66-68.

"Çelik Gülersoy'un Kaleminden İstanbul Eserleri Kariye", *ÇBS Renklerin Sesi*, 65, Şubat 1986, s.11-13.

"Gökdelen Uymazlığını Nedenleri", *Milliyet*, 26.6.1986.

"Çamlıca", *New Middle East*, Mayıs 1986, s.43-44.

"The Summer Palace of The Khedive", *Economic Dialogue Turkey*, 1986, s.168-172.

"Beyoğlu'nun Değişimi", *Cumhuriyet*, 17.5.1986.

"The Khedive Palace=Hidiv Kasrı", *New Middle East*, Haziran 1986, s.42-43.

"A New Touristic Establishment Near Topkapı Palace The Soğukçeşme Street", *Turizmde Focus*, 1986, s.38-39.

"Makine ve Boğaziçi", *Çağdaş Şehir*, Ekim 1986, s.44-49.

"Çelik Gülersoy'un Kaleminden İstanbul Eserleri Emirgan Parkı Pembe Köşk-Sarı Köşk", *ÇBS Renklerin Sesi*, 67, Ağustos 1986, s.7-9.

"İnekler, İnsanlar ve Kır Çiçekleri", *Cumhuriyet*, 2.11.1986

"Padişah Sarayının Önündeki Evler", *Çağdaş Şehir*, 2, Kasım 1986, 52-56.

"Taksim kitabı, bir Hani…şarkısı", *Cumhuriyet Dergi*, 18.1.1987.

"Çelik Gülersoy'un Kaleminden İstanbul Eserleri Soğukçeşme Sokağı", *ÇBS Renklerin Sesi*, 68, Kasım 1986, s.19-21.

"Ağaca Övgü", *Rotary Dergisi*, 7, Ekim-Kasım-Aralık 1986, s.16.

"İstanbul'un Avrupası", *Çağdaş Şehir*, 1, Mart, 1987, s.68-73.

"İstanbul'dan Sayfalar", *Tarih ve Toplum*, Mart 1987, s.59-61.

"Kayıklar", *Arkeoloji ve Sanat*, 28-31, s.3-7.

"Saray Deposunda, Satış Firması", *Arkeoloji ve Sanat*, 32-33, Kış-Bahar 1989, s.3.

"Çelik Gülersoy'un kaleminden İstanbul Eserleri Çamlıca", *ÇBS Renklerin Sesi*, 69, Şubat 1987, s.15-17.

"Şansımız fazla gözükmüyor", *Tercüman*, 25.4.1987.

"Müzelerimiz ve Envanter Sorunları", *Hürriyet Gösteri*, 78, Mayıs 1987, s.76.

"Çelik Gülersoy'un kaleminden İstanbul Eserleri Yıldız Parkı, Malta Köşkü/Çadır Köşkü", *ÇBS Renklerin Sesi,* 70, Mayıs 1987, s.15-17.

"Çelik Gülersoy'un kaleminden İstanbul Eserleri Yıldız Parkı, Pembe Sera/Yeşil Sera", *ÇBS Renklerin Sesi,* 71, Ağustos 1987, s.11-13.

"Dört İstanbul…", *Uluslararası Lions MD-118 Çoğul Yönetim Çevresi 4.Ulusal Konvansiyonu ve Forumu* (27-28-29 Mayıs 1988), İstanbul 1988.

"History of the Covered Bazaar=Kapalıçarşı ve Tarihi", *Airport*, 14, Ağustos 1987, s.31-32

"Bir Devre Adını Veren Çiçek Lale ve Lale Devri", *Ramada Profile*, 1987, s.26-28.

ÇELİK GÜLERSOY TARAFINDAN ARŞİVLENEN EFEMERA

06/10/1975 Şeker Bayramı

1 Konu 1 Konuk (Taylan Sorgun)

1944-1959 Correspondance (Personelle)

1960-1961-1962-1963 Correspondance

1961 Vayage En Italie-1962 Vayage En Italie, Allemange Et Suisse-1964 Vayage En Bulgarie, Yugoslavie Et Autriche-1966 Vayage En Roumanie, Hongarie, Autriche, Allemagne, Suisse, Yougoslavie, Bulgarie

1962-1963 Tebrik Kartları

1964-1965 Correspondance

1966-1967 Correspondance

1967 Çekoslovakya, Hollanda-1968 London, Paris, Bucarest, Sofia

1967 için 1968

1968-1969 Correspondance-1

1968-1969 Correspondance-2

1968-1969 Yılbaşı

1969 Avrupa Ve İngiltere-Baden Ve London

1969-1970 Yılbaşı Tebrik Kartları

1970-1971 Correspondance

1971 Japonya-1971 Almanya-1972-1973 Makbuzlar Ve Biletler

1972 Yılbaşı Kartları

1972-1973 Correspondance

1973 Almanya, Hollanda-1973 Ekim Almanya, İsviçre, Venedik -1974 Mayıs Almanya

1973 Yılbaşı

1974 Yılbaşı

1974-1975 Correspondance

1975 Wien- Zuriche-1976 Frankfurt, London

1975 Yılı Yıllığı

1976 Correspondance

1977 Şeker Bayramı

1977-1978 Correspondance

1978-1979-1980-1981-1982-1983-1984 Senelerine Ait Gazete Küpürleri

1979-1980 Correspondance

1979-1980 Kartları

1981 Yılı Gelen Kartları (Çelik Gülersoy)

1981 Yılı Gelen Yılbaşı Kartları

1982-1983 Kartları

1983 Çelik Gülersoy Avrupa Gezileri

1985 (12 Ay Olarak Şehir Haberleri)

27 Mayıs Dosyam

70 Sene Evvel Karnaval-Yazan Ahmet Rasim

80 Yıl Önce Beyoğlu

Abdülhamit'i Zehirledirler-Yazar İsmet Bozdağ

Adalar

Adalar-1

Adalar-2

Adetler

Ağaçlar

Ağırkapı

Ah İstanbul-Yazar Aydın Boysan, Murat Boysan

Akaretler

Alışveriş Ve Kültür Mer.

Anadolu Hisarı

Anadolu Kavağı

Antika Ve Antika Ticareti

Antikalar

Antikaya Hücum-Yazar Burçak Evren

Apartman

Arabalar

Arabalar

Arazi Spekülasyonu-1

Arazi Spekülasyonu-2

Arsalar

Asayiş

Atatürk'ün Çocukluk Arkadaşı Eğitim Savaşının Öncüsü Aziz Haydar Hanım- Yazar Nezihe Aras

Atatürk'ün Gönlündeki Kadın

Ayasofya

Ayaspaşa

Ayazağa

Ayazağa-İstanbul Kültür Ve Sanat Vakfı

Ayazmalar

Ayvansaray

Azınlıklar

Babıali'nin Tarihçesi Ve Sekiz Yangını-Yazar Ali Süha

Bahçeler

Bahçeşehir

Bakırköy

Balat

Balıkçılar

Balıkhane

Balkan Acıları- Yazar Murat Çulcu, Aydoğan Kariş

Balolar

Bankalar

Bankalar Caddesi-Voyvoda Caddesi

Barlar Ve Meyhaneler

Basın

Bayram Kartları

Bayramlar

Bebek

Bedrettin Dalan'ın Yaşam Öyküsü- Yazar Cana Barlas

Bekçiler

Belediye Aralık 1986

Belediye Başkanlıkları

Belediye Ekim 1986

Belediye Ekim 1987

Belediye Eylül 1986

Belediye Eylül 1987

Belediye Haberleri Ağustos 1989

Belediye Haberleri Mayıs-Haziran-Temmuz 1989

Belediye Haberleri-1

Belediye Haberleri-2

Belediye Haberleri-3

Belediye Haberleri-4 (1994)

Belediye Haberleri-5

Belediye Haziran 1987

Belediye Hizmetleri

Belediye Kasım 1986

Belediye Mart 1986

Belediye Mart 1987

Belediye Mayıs 1987

Belediye Nisan 1987

Belediye Ocak 1987

Belediye Sorunları

Belediye Şubat 1986

Belediye Şubat 1987

Belediye Temmuz 1986

Belediye Temmuz 1987

Belediye (1995)

Belgrad Ormanları

Benden Sonra Tufan Olmasın " Muhsin Ertuğrul'un Anıları"

Benimle Dans Eder Misiniz? - Röportaj: Osman Balcıgil

Bentler Ve Kemerler

Beşiktaş

Beşiktaş

Beyazıt

Beykoz

Beykoz

Beylikdüzü

Beyoğlu

Beyoğlu

Beyoğlu

Beyoğlu Beyoğlu-Atilla Dorsay

Beyoğlu Ve Civarı-1

Beyoğlu Ve Civarı-2

Beyoğlu'nun Arka Sokakları-Yazar: Abdullah Azizoğlu

Bilezikiçi Çiftliği

Bir Zamanlar Lokantalar-Yazar: Necdet Serener

Bisikletler

Biyografi

Bizans Sarayları

Boğaz-Haliç-Marmara

Boğaziçi

Boğaziçi

Boğaziçi

Boğaziçi Camileri

Boğaziçi Köprüsü

Boğaziçi Ve Yalılar

Boğaziçi Villaları

Boğaziçinde Ruhsatsız İnşaat

Boğazlar

Boza Ve Bozacılar

Büyükçekmece

Büyükdere

Cağaloğlu

Camiler

Cerrahpaşa

Cihangir

Cinci Hoca Ve Serveti Hakkında-Yazar: Tahsin Ünal

Cumhuriyet

Çamlıca

Çarşı-Pazar

Çelik Gülersoy Ve Annesinin Röportajı

Çelik Gülersoy'un 1980-1981-1982-1984-1985-1986-1987-1988-1989 Avrupa Gezileri

Çelik Gülersoy'un Makaleleri Hazırlık Dosyası

Çemberlitaş

Çengelköy

Çereğan Sarayı

Çeşitli Dosya Ve Paketler

Çeşitli Yazılar

Çeşmeler

Çevre

Çevre-1

Çevre-2

Çırağan Sarayı

Çiçek Pasajı

Çiçek-Çiçekcilik

Çöp (İstanbul Çöpleri-Çöp Projeleri)

Çubuklu

Dalan Ve Sözen (1989)

Dalan Ve Sözen (1989-1990-1991-1992)

Dalan'la Konuşmalar-Yazar Sadun Tanju

Darül Aceze

Definecilik

Deniz Trafiği

Deniz Yolları İşletmesi

Deprem-1

Deprem-2

Dereler

Dış Basında İstanbul

Din

Divan Yolu-Cağaloğlu-Çemberlitaş-Beyazıt-Laleli-Aksaray

Dizi Yazılar-Sabah Gazetesi

Doğalgaz (1988-1993)

Doğalgaz (1989)

Dolmabahçe Sarayı

Dorak Hazinesi Soygunu Skandal Oldu-Yazar: Turhan Aytul

Düğünler

Dünden Bugüne Sinema Salonlarımız-Burçak Evren

Düzensiz Küpür

Eczaneler

Edebiyat

Edirne Kapısı

Eğitim

Eğlence

Eğlenceler-1

Eğlenceler-2

Ekonomi

Elçilikler

Elektrik

Eminönü

Eminönü

Eminönü-Bab-I Ali

Emlak

Enderunlu İlyas Ağa Anlatıyor Kapalı Kapılar Ardındaki Saray-Cahit Kayra

Enerji

Entel Barlar- Yazar: Ayça Atikoğlu

Esirlik

Eski Politikacıların Korkunç Tevkifhanesi Bekirağa Bölüğü-Feridun Kandemir

Eski Sanatlar

Eskihisar (Osman Hamdi Bey)

Esnaf

Etiler

Evliyalar-Yatırlar

Eyüp

Fabrikalar

Fatih

Fener

Fenerbahçe

Feriköy

Feshane

Fındıklı

Fotoğraflar

Fuhuş

Galata

Galata Köprüsü

Galata-Tophane-Perşembe Pazarı

Galleria Bezmi Alem

Garlar-Garajlar-Otoparklar

Gayri Mekuller-1

Gayri Menkuller-2

Gazete Yığını

Gecekondular

Gecekondular-1

Gecekondular-2

Geçen Asırda Teverrüç Yerleri Ve Kadınlar-Yazar: Ali Mahir

Gedikpaşa

Genel

Genel

Genel

Gerard De Nerval Et Theophile Gautier

Giderayak Galata Köprüsü-Gürol Sözen

Gökdelenler

Gökdelenler

Göknel (İski)

Göksu

Göztepe

Gravürler

Gümüşsuyu

Güneş-1

Güneş-2

Güvenlik

Güvenlik

Güzel Sanatlar (Genel)

Habitat 2

Habitat 2

Haliç

Haliç-Boğaz-Marmara-1

Haliç-Boğaz-Marmara-2

Hamamlar

Hanedan

Hanlar

Hastaneler

Hastaneler

Havalimanı

Haydarpaşa

Hızlı Tramvay

Hipodrom

Hürriyet

Ihlamur Kasrı

İçecek-Yiyecek

İkinci Abdülhamit Döneminde Erkek Kıyafetleri-Yazar Sermet Muhtar Aluz

İkitelli

İklim

İlanlar

İlk Matbaamızın Kuruluşu Ve Randımanı (Ahmet Nuri Turaner)

İmar

İmar Haberleri-1

İmar Haberleri-2

İmar Planlaması

İmparator Hüseyin Bey-Yazar Sadun Tanju

İskeleler

İski

İstanbul Bakanlığı

İstanbul Bir Yanlızlıktır-Yazar Selim İleri

İstanbul Boğaziçinde Deniz Kazaları Ve Yangınlar

İstanbul Camileri

İstanbul İle İlgili Yabancılar

İstanbul Köprüleri-1(1988)

İstanbul Köprüleri-2(1989-1992)

İstanbul Oteller-2(1988-1991)

İstanbul Otelleri-1(1989)

İstanbul Salonları Ve Abdülhak Hamit Tarhan-Yazar Selim İleri

İstanbul Sayfiyeleri-1 (Çadır Her Taraf Çadır)-Yazar Halit Çapın

İstanbul Simaları

İstanbul Ünlüleri

İstanbul Yağması-Yazar Burhan Arpat

İstanbul Yangınları-1(1989-1991)

İstanbul Yangınları-2(1988)

İstanbul'daki Anadolu-Yazar Tarık Dursun K.

İstanbul'un Büyük Yangınları

İstanbul'un Dertleri Dün, Bugün, Yarın-Yazar Suat Ertan

İstanbul'un Tepelerinde Yaşayan Anadolu-Yazar Erol Göneç

İstanbul'un Yaşadığı Felaketler "Acılı Kent -3"-Yazar Cahit Kayra

İstinye

İtfaiye

Kadıköy

Kadıköy-Çamlıca-Üsküdar

Kağıthane

Kağıthane-Haliç-Eyüp

Kağıtlar

Kahve Ve Kahvehaneler

Kahvehaneler

Kandilli

Kanlıca

Kapalıçarşı

Kapalıçarşı-Mahmutpaşa-Nur-U Osmaniye

Karaköy

Kartpostallar

Kasımpaşa

Kayıklar

Kazlıçeşme

Kendi Kendini Yetiştiren "Hoca-İ Evvel" Ahmet Mithat Efendi- Yazan Nurettin Tür

Kenize Murat, Annesi Selma Hanım Sultanı Anlatıyor "Osmanlı Sarayında Bir Prenses"-Yazar Sıtkı Uluç

Kışlalar

Kıyafetler

Kız Kulesi

Kız Kulesi

Kiliseler

Kilyos

Kişiler

Kitabeler

Kolleksiyon

Konaklar

Konservatuar

Köprü (3. Köprü)

Köprüler

Köprüler

Köşe Yazıları

Köşe Yazıları (1989-1992)

Köşkler-Kasırlar

Kuleler

Kulüpler

Kumarheneler

Kumkapı

Kurtuluş (Tatavla)

Kuruçeşme

Kuruluşlar

Kuş Evleri

Kuyumcular

Kuzguncuk

Küçük Su

Küçüksu Mesiresi

Kültür Sanat

Kültür-Sanat

Lale

Laleli

Laleli

Lamartin Türkiye Ziyareti 1849-1853

Lambalar

Les Scours De Pier Loti A İstanbul-Willy Sperco

Levent

Limanlar

Lokaller

Lokantalar-1

Lokantalar-2

Madalyalar-Nişan

Mahalleler

Mahallesiyle Muhtarıyla İstanbul- Prof Dr. Taylan Akkayan

Mahmutpaşa

Makaleler

Mali İşler

Malta Sürgünü Bir İdealist Doktor Esat Işık Paşa'nın Öyküsü-Yazar Cahit Kayra

Manastırlar

Mangallar

Matbaalar

Medreseler

Menderes'ten Dalan'a İmarlar Mimarlar "İstanbul'a Kazma Vuran"- Yazar Haluk Şahin

Mesireler

Meteoroloji-1(1988)

Meteoroloji-2(1989)

Metro

Metro, Tüp Geçit-1(1988)

Metro, Tüp Geçit-2(1989-1993)

Mevlihaneler

Meyhane Üzre Ruzname-Jak Deleon

Mezarlar Ve Mezar Taşları

Mısır Çarşısı

Milliyet Gazetesi (Dizi Yazılar)

Mobilyalar

Muhallebiciler

Müzayede

Müzeler

Müzisyenler Ve Müzik

Nişantaşı

Nüfus

Okmeydanı

Okullar

Opera Ve Operetler

Ortaköy

Osmanlı Sarayında Saltanat Süren Kadınlar " Hürrem Sultan, Mahpeyker Kösem Sultan, Nurbanu Sultan, Safiye Sultan, Turhan Sultan, Hümaşah Sultan, Rabi Gülnuş Sultan, Afife Sultan, Gülbeyaz Sultan, Gülnar Sultan, Nakşidil Sultan" Yazar: Talat Hasırcıoğlu

Osmanlıda Sonun Başlangıcı Sadullah Paşa'nın Anıları-Yazar: Cahit Kayra

Oteller

Otomobil

Otopark, Otogar

Otoparklar, Otogarlar

Pangaltı

Park Oteli

Parklar

Parklar

Pasajlar

Pastaneler

Patrikhane

Pera Palas

Pera Palas "Her Taşı Tarih Bir İstanbul Oteli"-Yazar: Jak Beleon

Perdenin Arkası-Yazar: Vasfi Rıza Zobu

Perpa

Perşembe Pazarı

Pier Loti, Zennur Ve Nuriye (Enis Batur)

Pier Loti, Türkçe/Fransızca Makaleler

Plajlar

Plajlar

Politika-1

Politika-2

Polonezköy

Postaneler

Ramazanlar

Rami

Recep Tayyip Erdoğan

Resim

Ressamlar

Restorasyon

Restorasyon-Koruma-Makale

Röportaj Selma Tükel

Rumeli Hisarı

Rumeli Kavağı

Saatler

Sağlık

Sağlık Haberleri-1 (1989)

Sağlık Haberleri-2 (1988-1992)

Sahaflar

Salacak

Sanat Etkinlikleri-1 (1988)

Sanat Etkinlikleri-2 (1989-1991)

Sanatçılar

Sanayi (Endüstri)

Saraylar

Saraylar

Sarıyer

Sarnıçlar

Sekseninci Yılında 31 Mart-Yazar: Gül Çağlı Güven

Semai Kahvehaneleri

Seyyahlar

Seyyar Satıcılar

Seyyar Satıcılar

Sinegog

Sinemalar

Sirkeci

Siteler

Sokaklar

Son Levantenler-Yazar: Gürol Sözen

Sosyal Haberler-1 (1988)

Sosyal Haberler-2 (1989-1991)

Sosyal Yaşam

Sözen

Spor

Su

Su

Su Havzaları

Su Sorunu-1 (1988)

Su Sorunu-2 (1989-1995)

Sultanahmet

Surlar-Kapılar

Süleymaniye-Fatih-Edirne Kapısı

Şahsiyetler

Şahsiyetler (1989-1992)

Şahsiyetler-1

Şahsiyetler-2

Şehir Haberleri

Şehir Haberleri 1-8/03/1989

Şehir Haberleri 19-24/03/1989

Şehir Haberleri 25-31/03/1989

Şehir Haberleri 9-18/03/1989

Şehir Haberleri Ağustos 1989

Şehir Haberleri Dosyası 1-15/04/1989

Şehir Haberleri Haziran 1989

Şehir Haberleri Mayıs 1989

Şehir Haberleri Nisan 1989

Şehir Haberleri Ocak 1988

Şehir Haberleri Şubat 1988

Şehir Haberleri Temmuz 1989

Şekerciler

Şişhane

Şişli-Osmanbey-Maçka

Tabiat

Tablolar

Tahtakale

Taksim

Tango

Tango'dan Arabeske-Canan Barlas

Tarabya

Tarih Boyunca İstanbul'un İmarı "Eski Ve Yeni Mahalleler"-Yazar: Niyazi Ahmet Banoğlu

Tarihi Binalar

Tarihi Eserler (1988)

Tarihi Eserler (1989)

Tarihiyle Özellikleriyle Adım Adım İstanbul- Yazar: Gürol Sözen

Tarikatlar

Taşkışla

Tekkeler

Temizlik

Temizlik

Tepebaşı

Terkos Gölü

Tersaneler

Tersbih Ve Tesbihçilik

Tevfik Fikret

The İllustrated London News 1877 (Boğaziçi-Kız Kulesi-Beyoğlu- Ayasofya-Surlar-Sarnıçlar-Esnaf-Esir Pazarı-Mezarlıklar)

Theatre Français Claude Farrere- Pierre Loti

Ticaret

Tiyatrolar

Tophane

Topkapı Sarayı

Trafik

Trafik, Ulaşım-1(1988)

Trafik, Ulaşım-2(1989-1992)

Tramvay

Trocki'nin İstanbul Günleri-Yazar Sırrı Yükjsel Cebeci

Tuluat Sahnesi Üstadı Kel Hasan

Tulumbacılar

Turizm

Turizm Karışık

Turizm Teorisi Ve Gelişmesi

Turizm (1988)

Turizm (1989-1991)

Türbeler

Türkçe-Fransızca Çeşitli Makaleler (Les Sejours De La Martine En Turquie Son Domaine En Asie-Minevre-Par Willy Sperco)

Türkiye Turizmi

Türkiye'de Verilen İlk Balolar-Yazar: Münir Sirer

Ulaşım

Unkapanı-Zeyrek-Fener-Balat-Ayvansaray

Üniversite Binaları

Üsküdar

Vapurlar

Vergi

Yabancılar

Yağmur

Yalılar

Yalılar

Yangınlar

Yaşayan Yalılar-Röportaj: Tülay Bilginer

Yazarlar

Yedikule-Samatya-Kumkapı

Yedikule-Samatya-Kumkapı

Yeniköy

Yeşil Alanlar, Korular

Yeşilden Betona, Güzelden Çirkine- Yazar: Alper Gazigiray

Yeşilköy

Yılbaşı Tebrik Kartları

Yıldız Sarayı

Yok Edilen Boğaz İçi-Yazar: Selim İleri

Zanaatkârlar

Zeyrek

Zindan Ada'da 135 Gün-Yazar: Turhan Dilligil

Ziyafetler

Ziyaretler

EK: ETİK KURUL İZNİ

Evrak Tarih ve Sayısı: 03.07.2023-570470

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Müdürlüğü

Sayı : E-52393486-302.14.04-570470 03.07.2023
Konu : Deniz Eldeniz'in Etik Kurul Onayı

Sayın Deniz Eldeniz

"İstanbul İçin Bir Kütüphane Hayal Etmek ve Kurmak: İstanbul Kitaplığı" başlıklı araştırmanız, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Etik Kurulu'nun 09.06.2023 tarihli toplantısında görüşülmüş olup değerlendirme sonucunda söz konusu çalışmanızın etik ilkelere **uygun olduğuna** karar verilmiştir.

Bilgilerinizi rica ederim.

Prof. Dr. Okan YEŞİLOT
Enstitü Müdürü

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.
Doğrulama Kodu :BSD6C785UF Pin Kodu :05852 Belge Takip Adresi : https://turkiye.gov.tr/ebd?eK=5709&eD=BSD6C785UF&eS=570470

Adres:Marmara Üniversitesi Göztepe Yerleşkesi Türkiyat Araştırmaları Enst.
Enstitüler Binası 34722 Kadıköy / İSTANBUL
Telefon:0216 777 1880 Faks:0216 777 1881
e-Posta:tae@marmara.edu.tr Elektronik Ağ:http://turkiyat.marmara.edu.tr
Kep Adresi:marmarauniversitesi@hs01.kep.tr
Bilgi için: DEMET DEMİRTAŞ
Unvanı: Enstitü Sekreteri